

SAM DOLGOFF

ΑΝΑΡΧΙΚΕΣ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ

Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

LIBERTAD!

F.A.I.

SAM DOLGOFF

ΑΝΑΡΧΙΚΕΣ
ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ
Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Μετάφραση:
Νίκος Ποταμιάνος

ΔΙΕΘΝΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τό βιβλίό του Sam Dolgoff. «*Αναρχικές Κολλεκτίβες: ή εργατική αυτόδιεύθυνση στην Ίσπανική επανάσταση*» («The Anarchist Collectives: Workers' Self-Management in the Spanish Revolution, 1936-1939) εκδόθηκε από την «*Διεθνή Βιβλιοθήκη*» τόν Ίανουάριο του 1982 σέ μετάφραση του Νίκου Ποταμιάνου. Όλες οί σημειώσεις του βιβλίου, έκτός άπ' αυτές του «*είσαγωγικού δοκίμιου*» του Murray Bookchin, έχουν γραφεί από τόν Sam Dolgoff.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Βιβλιοπωλείο «**ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ**», ΔΕΛΦΩΝ 2 (Καί Διδότου γωνία) τ.τ. 144, τηλ 36.08 635, Άθήνα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ από τόν Sam Dolgoff

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ από τόν Murray Bookchin

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

I. Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Οί Δύο Έπαναστάσεις (Sam Dolgoff)

ΈΗ Τάση πρὸς τήν Έργατική Αυτόδιεύθυνση (Sam Dolgoff)

II. Η ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

ΈΗ Κολλεκτιβιστική Παράδοση στήν ΈΥπαιθρο (Sam Dolgoff)

ΈΗ Αναρχική Έπιρροή (Sam Dolgoff)

ΈΗ Πολιτική καί Οικονομική Έοργάνωση τής Κοινωνίας (Isaac Puente)

III. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

Τό Προοίμιο τής Έπανάστασης (Sam Dolgoff)

ΈΗ Άντεπανάσταση καί ή Καταστροφή τών Κολλεκτίδων (Sam Dolgoff)

IV. ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Τά Έορια τής Έπανάστασης (Gaston Leval)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

V. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Οικονομική Δομή καί Συντονισμός (Augustin Souchy)

Σημειώσεις πάνω στά Δύσκολα Προβλήματα τής Άνοιξο-δόμησης (Diego Abad de Santillan)

Χρήμα καί Άνταλλαγές (Sam Dolgoff)

VI. Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΈΗ έργατική Αυτόδιεύθυνση στή Βιομηχανία (Augustin Souchy)

VII. ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

- Οί Κολλεκτιβοποιήσεις στην Καταλωνία (Augustin Souchy)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῆς Βιομηχανίας Μετάλλου καί τῆς Βιομηχανίας Πυρομαχικῶν (Augustin Souchy)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῆς Ὀπτικῆς Βιομηχανίας (Collectivizations)
- Ἡ Κοινωνικοποίηση τῶν Ὑπηρεσιῶν Ὑγείας (Gaston Leval)
- Ἡ Βιομηχανική Κολλεκτιβοποίηση στην Ἀλκόι (Gaston Leval)
- Ὁ Ἐλεγχος στίς Βιομηχανίες τοῦ Βορρά (Jose Peirats)

VIII. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

- Ἡ Ἐπανάσταση στην Ὑπαιθρο (Jose Peirats)

IX. Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΩΝ

- Ἡ Ἀγροτική Ὁμοσπονδία τοῦ Λεβάντε (Gaston Leval)
- Ἡ Ὁμοσπονδία Κολλεκτίβων τῆς Ἀραγῶνας: Τό πρῶτο Συνέδριο (Jose Peirats).

X. ΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ

- Ταξίδι στην Ἀραγῶνα (Augustin Souchy)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στό Γκράους (Gaston Leval καί Alardo Prats)
- Ὁ Ἀντιεξουσιαστικός Κομμουνισμός στην Ἀλκόρα (H.E. Kaminski)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στή Μπινεφάρ (Gaston Leval)
- Μιραλάμπο καί Ἀζουκουέκα (Cahiers de l' Humanisme Libertaire)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στην Καργκαγκέντε (Gaston Leval)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στην Μαγκνταλένα Ντέ Πούπλις (Gaston Leval)
- Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στή Μάς Ντέ Λά Μάτας (Gaston Leval)

XI. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΩΝ

- Τά χαρακτηριστικά τῶν Ἀντιεξουσιαστικῶν Κολλεκτίβων (Gaston Leval)
- Συμπέρασμα (Sam Dolgoff)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ Ἰσπανική Κοινωνική Ἐπανάσταση ἀποκρύπτεται, ἀπό πολύ καιρό, ἀπ' ὅλα τὰ ἀγγλόφωνα ἔργα. Δέν ἀναγνωρίζεται, οὔτε ἡ σημασία της σάν ἐπαναστατικό γεγονός καί πρότυπο, οὔτε σάν συγκεκριμένο παράδειγμα ἐργατικῆς αὐτοδιεύθυνσης ἀπό τό λαό. Σκοπός αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς κειμένων, εἶναι ἡ εἰσαγωγή σ' αὐτήν τή μοναδική ἐμπειρία. Τό πρῶτο κεφάλαιο, τό εἰσαγωγικό δοκίμιο τοῦ φίλου μου Murray Bookchin παρουσιάζει μιὰ γενική θεώρηση καί μιὰ ἐπεξήγηση. Πιό σημαντική εἶναι φυσικά ἡ πραγματική πείρα τῶν ἀνθρώπων πού πήραν μέρος. Μέσα ἀπ' τὰ λόγια, τίς πράξεις καί τίς παρατηρήσεις τῶν συγγραφέων αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς, ἐλπίζουμε ὅτι ὁ ἀναγνώστης τῶν κειμένων θά ἀποκομίσει μιὰ οὐσιαστική ἀντίληψη γιά τούς στόχους καί τήν ὀργάνωση τῶν ἀναρχικῶν κολλεκτίδων.

Τό ὕλικό χωρίστηκε σέ δύο τμήματα. Τό πρῶτο, παρέχει θεμελιώδεις ἱστορικές πληροφορίες: ἡ φύση τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης, ἡ κολλεκτιβιστική παράδοση, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν Ἰσπανία καί τὰ ἱστορικά γεγονότα πού ὀδήγησαν ἐκεῖ καί στή συνέχεια ἀποκορυφώθηκαν μέ τήν καταστροφή τῶν κολλεκτίδων.

Τό δεύτερο καί κύριο τμήμα ἀσχολεῖται μέ τήν πραγματική κοινωνική ἐπανάσταση, τὰ γενικά χαρακτηριστικά τῆς ἀγροτικῆς κολλεκτιβοποίησης καί τῆς βιομηχανικῆς κοινωνικοποίησης. Ἀρχίζει μέ θέμα τόν οἰκονομικό συντονισμό, τή φύση καί τή θέση τοῦ χρήματος στίς κολλεκτίδες καί ἀναφέρει στατιστικές πάνω στόν ἀριθμό τῶν κολλεκτίδων. Κατόπιν, περιγράφει τή ζωή στίς κολλεκτίδες, πρῶτα στίς βιομηχανικές καί παρακάτω στίς ἀγροτικές κολλεκτίδες: πῶς ἐγκαθιδρύθηκαν οἱ νέοι θεσμοί, πῶς λειτουργοῦσαν, πῶς ἔγινε ὁ χειρισμός τῆς παραγωγῆς καί τῆς διανομῆς, ὁ συντονισμός, οἱ ἀνταλλαγές, οἱ σχέσεις ἀνάμεσα σέ κολλεκτίδες καί ἀνάμεσα σέ κολλεκτιβοποιημένες καί μὴ περιοχές. Τό βιβλίο τελειώνει μέ σύντομη ἀξιολόγηση τῶν ἀναρχικῶν κολλεκτίδων καί μέ μερικά σχόλια πάνω στή σπουδαιότητα καί τὰ διδάγματά τους.

Οἱ παρατηρητές, οἱ ὅποιοι μιᾶνε στά κείμενα αὐτῆς τῆς ἐπι-

λογής, επισκέφτηκαν τις ίδιες περιοχές και πολλές φορές τις ίδιες κολλεκτίβες, σέ διαφορετικές στιγμές, μέσα στο μικρό σχετικά διάστημα των δύο χρόνων. Γι' αυτό, κάθε παρατηρητής υπογραμμίζει ότι θεωρεί πίο σημαντικό, κατά τή γνώμη του. Οί διηγήσεις τους αλληλοσυμπληρώνονται και έτσι έχουμε μιά πίο έξισορροπημένη άποψη του νέου τρόπου ζωής από όποιαδήποτε περιγραφή ενός μόνο παρατηρητή. Κάτω άπ' αυτές τις συνθήκες είναι αναπόφευκτες μερικές επαναλήψεις. Οί μεταφράσεις πού έκανα αποδίδουν αυστηρά τις έννοιες, αλλά δέν είναι κατά γράμμα έπειδή ενδιαφέρομαι νά αποδώσω τό πνεύμα των λέξεων, μέ ελάχιστα επαναλήψεις.

Τέλος θά ήθελα νά ευχαριστήσω όλους τούς γενναίους ανθρώπους, των όποιών χρησιμοποίησα τά έργα γιά νά σχηματίσω αυτήν τή συλλογή ('Η βιβλιογραφία αναφέρει μιά σύντομη βιογραφία τους). Οί προσπάθειές τους αποθανάτισαν μιά κοινωνική έμπειρία κολοσσιαίας σημασίας. Σκοπός μου είναι νά τούς παρουσιάσω στον άγγλόφωνο αναγνώστη μέσα σ' ένα χρήσιμο πλαίσιο έπεξηγήσεων.

*N. 'Υόρκη
Γενάρης 1974
Sam Dolgoff*

(Σημείωση του Sam Dolgoff). 'Ο φίλος Μπούκτιν ήγει μέ τις σημειώσεις του βασικά προβλήματα, τά όποία συζητούνται άκόμη μέσα στο άναρχικό κίνημα. 'Η έξαντλητική άνάλυση δυστυχώς αυτών των θεμάτων ξεπερνάει τό σκοπό αυτής τής εργασίας.

'Ενώ οί άπόψεις του, στά βασικά ζητήματα, είναι παράλληλες μέ τις δικές μου, είμαι βέβαιος ότι ό σύντροφος Μπούκτιν θά αντιλαμβάνεται ότι είναι αναπόφευκτη κάποια διαφωνία πάνω σέ τόσο περίπλοκα και άμφιλεγόμενα θέματα. Δέν ύποτιμώ καθόλου τά πολύ σοδαρά θέματα, γιά τά όποια μιλά και πάνω άπ' όλα τό ειλικρινές άντιεξουσιαστικό πνεύμα, πού τόν έμψυχώνει

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. Ἡ ἐπιλογή τῶν κειμένων πού δημοσιεύτηκε σ' αὐτό τό βιβλίο προέρχεται ἀπό τά βιβλία τῶν παρακάτω συγγραφέων. Περιέχεται καί ἓνα σύντομο βιογραφικό σημείωμα τῶν συγγραφέων.

Η.Ε. Kaminski: «Ceux de Barcelone» (*«Στή Βαρκελώνη»*). (Παρίσι, 1937).

Ὁ Καμίνσκι ἦταν ἓνας ριζοσπάστης Γάλλος ἱστορικός, φίλος τῶν ἀντιεξουσιαστικῶν ἰδεῶν καί κινήματων. Ἐγραψε μιά ἐξαιρετική βιογραφία τοῦ Μπακούνιν. Ἐπισκέφτηκε τήν Ἰσπανία, στή διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὅπου πῆρε συνεντεύξεις ἀπό ἐπιφανεῖς ἀναρχικούς.

Gaston Leval: «Né Franco né Stalin» (*«Οὔτε Φράνκο, οὔτε Στάλιν»*). (Μιλάνο 1952) καί «Espagne Libertaire: 1936-1939». (*«Ἀντιεξουσιαστική Ἰσπανία 1936-1939»*) (Παρίσι, 1971).

Ὁ Γκαστόν Λεβάλ εἶναι Γάλλος ἀναρχικός, τοῦ ὁποῦ οἱ πατέρας πολέμησε στήν Παρισινή Κομμούνια τοῦ 1871. Μεγάλος θεωρητικός καί ἀγωνιστής, ἔγραψε πολλά βιβλία πάνω στά οἰκονομικά καί κοινωνιολογικά προβλήματα τοῦ ἀναρχισμοῦ μέ εἰδικές ἀναφορές στήν Ἰσπανία. Συνειδητός «ἀντιρρησίας συνείδησης» στόν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο, κατέφυγε στήν Ἰσπανία, ὅπου πῆρε μέρος στό ἐπαναστατικό ἐργατικό κίνημα καί φυλακίστηκε πολλές φορές. Ἀντιπροσώπευσε τή CNT τῆς Ἰσπανίας στό Συνέδριο τῆς «Κόκκινης Διεθνούς τῶν Συνδικάτων», τό 1921 στή Μόσχα. Ἦταν ἀνάμεσα στούς πρώτους πού ἀποκάλυψε τήν ἀληθινή φύση τῆς δικτατορίας τῶν Μπολσεβίκων. Τήν ἐποχή τῆς δικτατορίας τοῦ Πρίμο ντέ Ριβέρα κατέφυγε στήν Ἀργεντινή. Μέ τό ξέσπασμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, μπῆκε παράνομα στήν Ἰσπανία γιά νά πάρει μέρος στήν ἐπανάσταση. Ἀφοῦ κατάλαβε ὅτι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος θά χανόταν, μελέτησε ἀπό πρῶτο χέρι τίς κολλεκτίβες καί τίς κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες καί ἄφησε γιά τίς ἐρχόμενες γενεές τήν πιό πλήρη καί πιό ἀξιόπιστη περιγραφή, ἀπ' ὅσες γράφτηκαν, γιά τό δημιουργικό ἔργο τῆς ἐπανάστασης. Τώρα, ζεῖ στό Πα-

ρίσι, όπου δουλεύει σαν τυπογράφος και εκδίδει τὰ «*Τετράδια του Ἀντιεξουσιαστικοῦ Οὐμανισμοῦ*», ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἀναρχικά περιοδικά.

José Peirats: «*La CNT en la Revolución Española*» («*Ἡ CNT στὴν Ἰσπανικὴ Ἐπανάσταση*») (τεκμηριωμένη ἱστορία σὲ τρεῖς τόμους, Τουλούζη 1951, 1952, 1953) καὶ «*Los Anarquistas en la Crisis Política Española*» («*Οἱ Ἀναρχικοὶ στὴν Ἰσπανικὴ Πολιτικὴ Κρίση*») (Μπούενος Ἀϊρες, 1964).

Διακεκριμένος ἀγωνιστὴς καὶ ἱστορικός τοῦ ἰσπανικοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος, ἔγραψε μιά τρίτομη τεκμηριωμένη ἱστορία τῆς CNT στὴν ἰσπανικὴ ἐπανάσταση καὶ ἄλλα ἔργα. Στὴ διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐξέδιδε ἓνα ἀναρχικὸ ἔντυπο, ἀντίθετο μὲ τὴ συμμετοχὴ τῆς CNT—FAI στὴν κυβέρνηση τῆς Δημοκρατίας.

Diego Abad de Santillan: «*Por Que Perdimos La Guerra: Una Contribucion de la Tragedia Española*» («*Γιατί χάσαμε τὸν πόλεμο: Μιά Συνεισφορά στὴν Ἰσπανικὴ Τραγωδία*»). (Μπούενος Ἀϊρες, 1940).

Ὁ Ντιέγκο Ἀμπάντ ντέ Σαντιγιάν γεννήθηκε στὴν Ἰσπανία καὶ μεγάλωσε στὴν Ἀργεντινὴ. Παραγωγικὸς συγγραφέας καὶ ἱστορικός τοῦ Ἰσπανικοῦ καὶ Λατινοαμερικάνικο ἀναρχικοῦ καὶ ἀναρχοσυνδικαλιστικοῦ κινήματος. Ἐχει μεταφράσει τὰ ἔργα τοῦ Μπακούνιν, τοῦ Κροπότκιν, τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ συγγραφέα, ἀγωνιστὴ καὶ ἱστορικοῦ Ρούντολφ Ρόκερ, τὰ ἔργα τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ ἀναρχισμοῦ Μάξ Νετλάου. Πρὶν ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐξέδιδε πολλές ἀναρχικὲς ἐφημερίδες καὶ περιοδικά («*Γῆ καὶ Ἐλευθερία*», «*Τίμον*», κ.τ.λ.). Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τῆς FAI, τὸ 1927. Στὴ διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἔγινε ὑπουργὸς οἰκονομικῶν στὴν κυβέρνηση τῆς Καταλωνίας. Τώρα ζεῖ στὴν Ἀργεντινὴ.

Augustin Souchy: «*Nacht über Spanien*» («*Νύχτα πάνω ἀπὸ τὴν Ἰσπανία*») (Ντάμσταντ 1957). Ὁ Ἀουγκουστίν Σούχι εἶναι Γερμανὸς ἀναρχοσυνδικαλιστὴς. Ἀντιπροσώπευσε τὴ «*Γερμανικὴ Συνδικαλιστικὴ Ἐνωση*», στὸ Συνέδριον τῆς Κόκκινης

Συνδικαλιστικής Διεθνούς, τό 1921 στή Μόσχα. Ένας από τους ιδρυτές καί γραμματέας, τής αναρχοσυνδικαλιστικής «Διεθνούς Ένωσης Έργαζομένων», πού οργανώθηκε τό 1922 στό Βερολίνο καί στήν όποία προσχώρησε ή CNT. Από τό 1912 μέχρι τό τέλος του έμφυλίου πολέμου, ό Σούχι βρισκόταν σέ συνεχή έπαφή μέ τό Ισπανικό έπαναστατικό κίνημα. Σ' όλόκληρη τή διάρκεια του έμφυλίου πολέμου έμεινε στήν Ίσπανία, έπιφορτισμένος μέ τήν διεθνή προπαγάνδα. Έγραψε έκατοντάδες άρθρα στον Ισπανικό αναρχικό τύπο. Ό Σούχι μελέτησε καί έζησε σέ πολλές κολλεκτίβες καί είνai διακεκριμένη αυθεντία σέ όλες τις πλευρές του Ισπανικού εργατικού κινήματος καί ειδικότερα στήν κολλεκτιβοποίηση. Έφυγε από τήν Ίσπανία λίγες ώρες πριν καταληφθει ή Βαρκελώνη από τό στρατό του Φράνκο. Στή διάρκεια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου έζησε σαν φυγάς στή Γαλλία καί αργότερα ταξίδεψε σ' όλόκληρη τή Λατινική Άμερική, τό Ίσραήλ, καί άλλου για να μελετήσει από πρώτο χέρι, τό κολλεκτιβιστικό καί συνεταιριστικό κίνημα στις ήμιανεπτυγμένες χώρες. Σήμερα, ζει στό Μόναχο τής Γερμανίας.

Isaac Puente: «El Comunismo Anarquico» («Ό Αναρχικός Κομμουνισμός») (Άβάνα, 1934).

Ό Ίσαάκ Πουέντε ήταν ένας δημοφιλής αναρχικός θεωρητικός. Έγραψε πολλά άρθρα καί φυλλάδια, πάνω στήν πρακτική εφαρμογή τής αναρχικής θεωρίας. Ειδικότερα, ανήκε σέ μιá «σχολή» αναρχικών πού συνδύαζε τον αναρχοκομμουνισμό καί τον αναρχοσυνδικαλισμό. Τό βιβλίο του «Ό Αναρχικός Κομμουνισμός» ήταν ευρύτατα διαδεδομένο. Η έκδοση πού χρησιμοποιήσαμε, είχε τυπωθει από τις εκδόσεις τής «Όμοσπονδίας των Αναρχικών Ομάδων τής Κούβας», στήν Άβάνα.

«Collectivisation: L' Oeuvre Constructive de la Revolution Espagnole, 1936-1939» («Κολλεκτιβοποιήσεις: Τό Δημιουργικό Έργο τής Ίσπανικής Έπανάστασης, 1936-1939») (δευτέρα έκδοση, Τουλούζη, 1965). Έκδότες: Σούχι καί Folgare.

Δημοσιεύτηκε, για πρώτη φορά, στή Βαρκελώνη, από τό τυπογραφείο τής FAI, εκδόσεις «Γη καί Έλευθερία». Είναι μιá

συλλογή ντοκουμέντων από τό κολλεκτιβιστικό κίνημα, καί περιέχει διατάγματα, αποφάσεις καί αναφορές από βιομηχανικές καί άγροτικές κολλεκτίβες.

II. Έργα άναφερόμενα στό κείμενο

Bolloten, Burnett: (The Grand Camouflage: The Communist Conspiracy in the Spanish Civil War) («Τό Μεγάλο Καμουφλάζ· Η Κομμουνιστική Συνωμοσία στόν Έμφύλιο Ίσπανικό Πόλεμο») (Λονδίνο 1961).

Brenan, Gerald: «The Spanish Laburinth» («Ο Ίσπανικός Λαβύρινθος») (Λονδίνο, 1962).

Pierre Broué καί Emile Témime: «Revolution and the Civil War in Spain» («Επανάσταση καί Έμφύλιος πόλεμος στην Ίσπανία») (Λονδίνο, 1972).

Bulletin τοῦ «Ίνστιτούτου Έργατικού Έλέγχου» (Νότιγγαμ - Άγγλία).

Dolgoft, Sam: «Bakunin on Anarchy» («Ο Μπακούνιν γιά τήν Άναρχία») (Νέα Ύόρκη, 1972).

Guérin, Daniel: «Anarchism» («Άναρχισμός») (Ν. Ύόρκη, 1970).

Kaminski, H.E: «Ceux de Barcelone» («Στή Βαρκελώνη») (Παρίσι, 1937).

Leval Gaston: «Espagne Libertaire: 1936-1939» («Άντιεξουσιαστική Ίσπανία: 1936-1939») (Παρίσι, 1971) καί «Né Franco né Stalin» («Οὔτε Φράνκο, οὔτε Στάλιν») (Μιλάνο, 1952).

Lorenzo Gézar (Les Anarchistes Espagnol et le Pouvoir: 1868-1969) («Οί Ίσπανοί Άναρχικοί καί ή Έξουσία: 1868-1969») (Παρίσι, 1969).

Malefakis, Edward, E: «Agrarian Reform and Peasant Revolution in Spain» («*Αγροτική Μεταρρύθμιση και Έπανάσταση των Χωρικών στην Ίσπανία*»). (New Heaven, 1970).

Mintz, Frank: «La Collectivisation en Espagne de 1936 à 1939» («*Η Κολλεκτιβοποίηση στην Ίσπανία από τό 1936-1939*») (Θέσεις πού παρουσιάστηκαν τό 1965-1966 και δημοσιεύτηκαν αργότερα στό Παρίσι)

Paz, Abel: «Durruti: Le Peuple en Armes» («*Ντουρούτι. Ό Λαός στά Όπλα*») (Παρίσι, 1972).

Peirats, José «Los Anarquistas en la Crisis Political Española» («*Οί Αναρχικοί στην Ίσπανική Πολιτική Κρίση*») (Μπουένος Άιρες, 1964) και «La CNT en la Revolution Española» («*Η CNT στην Ίσπανική Έπανάσταση*») (Τουλούζη 1951-1953).

Puente, Isaac (El Comunismo Anarquico) («*Ό Αναρχικός Κομμουνισμός*») (Άβάνα, 1934).

Richards, Vernon. «Malatesta: His Life and Ideas» («*Μαλατέστα: Η ζωή και οί Ίδέες του*») (Λονδίνο, 1965).

Santillan, Diego Abad de: «After the Revolution» («*Μετά την Έπανάσταση*»), (N. Ύόρκη, 1937) και «Por Que Perdimos La Guerra: Una Contribucion de la Tragedia Española» («*Γιατί χάσαμε τόν Πόλεμο: Μιά συνεισφορά στην ισπανική τραγωδία*») (Μπουένος Άιρες, 1940).

Serge, Victor: «Memoirs of a Revolutionary: 1901-1941» («*Απομνημονεύματα ενός Έπαναστάτη: 1901- 1941*») (Λονδίνο 1963).

Souchy, Augustin: «De Julio a Julio» («*Άπό τόν Ίούλη στόν Ίούλη*») (Βαλέντσια, 1937) «Nacht uber Spanien» («*Νύχτα Πάνω από την Ίσπανία*») (Ντάμσταντ, 1957).

Souchy Augustin και P Folgare: «Collectivizations: L' Oeuvre Constructive de la Revolution Espagnole, 1936-1939» («Κολλεκτιβοποιήσεις: Τό άνοιχοδομητικό έργο τής ισπανικής επανάστασης, 1936-1939») (Τουλούζη 1965).

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟ ΤΟΝ MURRAY BOOKCHIN

Τίς πρωινές ώρες της 18ης Ίουλη 1936, ό Στρατηγός Φρανοίσο Φράνκο άνακοίνωσε, από τό Λάς Πάλμας της Ίσπανικής Βόρειας Άφρικής, τό πραξικόπημα (pronunciamiento) πού έξαπέλυε τόν άγώνα των Ίσπανών άντιδραστικών άξιωματικών του στρατου ενάντια στη νόμιμα εκλεγμένη κυβέρνηση του «Λαϊκού Μετώπου» της Μαδρίτης.

Τό πραξικόπημα του Φράνκο δέν άφηνε καμιά άμφιβολία ότι, σέ περίπτωση νίκης των Ίσπανών στρατηγών ή κοινοβουλευτική δημοκρατία θά άντικαθίστατο από ένα καθαρά ολοκληρωτικό κράτος, σχεδιασμένο θεσμικά σύμφωνα με τά παρόμοια καθεστώτα της Γερμανίας και της Ίταλίας. Οί φρανκικές δυνάμεις ή όπως αυτόονομάζονταν «έθνικιστές» παρουσίαζαν όλα τά διακριτικά και τίς ιδεολογίες των φασιστικών κινήματων της εποχής εκείνης: τό χαιρετισμό με τή σηκωμένη άνοιχτή παλάμη, τίς επικλήσεις για μιά «πατροπαράδοτη» φιλοσοφία «τάξης, καθήκοντος και ύπακοής», τίς φανερές προθέσεις για συντριβή του εργατικού κινήματος και τερματισμού κάθε πολιτικής διαφωνίας. Για τόν κόσμο, ή σύγκρουση, πού άρχισε με πρωτοβουλία των Ίσπανών στρατηγών ήταν ένας ακόμη άγώνας ανάμεσα στις «δυνάμεις του φασισμού» και τίς «δυνάμεις της δημοκρατίας», ό όποιος είχε πάρει τεράστιες διαστάσεις στη δεκαετία του 1930. Ή Ίσπανική σύγκρουση διακρίθηκε, από παρόμοιους άγώνες στην Ίταλία, Γερμανία και Αυστρία, από τή μαζική άντίσταση των «δημοκρατικών δυνάμεων» ενάντια στον Ίσπανικό μιλιταρισμό. Ό Φράνκο και οί μιλιταριστές συνωμότες, παρά τή μεγάλη ύποστήριξη τους από τους άξιωματικούς του στρατου, ύπολόγισαν πολύ άσχημα τήν άντίσταση πού θά συναντούσαν. Ό λεγόμενος «Ίσπανικός εμφύλιος πόλεμος» κράτησε τρία σχεδόν χρόνια, από τόν Ίούλη του 1936 μέχρι τόν Μάρτη του 1939 και στοίχισε, σύμφωνα με ύπολογισμούς, ένα εκατομμύριο ζωές.

Γιά πρώτη φορά, όπως φάνηκε σε πολλούς από μᾶς στη δεκαετία του 1930, ένας ολόκληρος λαός με έκθαμβωτικό θάρρος είχε αναχαιτίσει την τρομακτική επιτυχία των φασιστικών κινήματων στην κεντρική και νότια Ευρώπη. Δέν είχαν περάσει ούτε τρία χρόνια ἀπ' ὅταν ὁ Χίτλερ τσουβάλιασε τή Γερμανία, χωρίς καμιά ἀντίσταση ἀπό τό μαζικό καθοδηγούμενο ἀπό τοὺς Μαρξιστές Γερμανικό ἐργατικό κίνημα. Πρίν ἀπό δύο χρόνια, ἡ Αὐστρία εἶχε ὑποκύψει σ' ἕνα χαρακτηριστικά ολοκληρωτικό καθεστῶς, ὕστερα ἀπό ἀπεγνωσμένες ὁδομαχίες μιᾶς ἑβδομάδας τῶν σοσιαλιστῶν ἐργατῶν στή Βιέννη. Σ' ὅλες τίς χώρες, ὁ φασισμός εἶχε τό προβάδισμα καί ἡ «δημοκρατία» ὑποχωροῦσε. Στήν Ἰσπανία ὁμως συνάντησε σοβαρή ἀντίσταση πού θά συνεχιζόταν γιά χρόνια, παρά τόν ὀπλισμό, τά ἀεροπλάνα καί τό στρατό πού ἔδωσαν στόν Φράνκο ἡ Γερμανία καί ἡ Ἰταλία. Σύμφωνα μέ τοὺς ριζοσπάστες καί τοὺς φιλελεύθερους, ὁ «Ἰσπανικός ἐμφύλιος πόλεμος» διεξάγονταν ὄχι μόνο στήν Ἰβηρική χερσόνησο, ἀλλά σέ κάθε χώρα ὅπου ἡ «δημοκρατία» δρισκόταν κάτω ἀπό τήν ἀπειλή τοῦ ἀνερχόμενου κύματος τῶν ντόπιων καί ξένων φασιστικῶν κινήματων. Ὁ «Ἰσπανικός ἐμφύλιος πόλεμος», ὅπως μᾶς κάνανε νά πιστεύουμε, ἦταν ἕνας ἀγῶνας ἀνάμεσα σέ μιά φιλελεύθερη δημοκρατία πού προσπαθοῦσε, μέ τό θάρρος καί τή λαϊκή ὑποστήριξη, νά υπερασπίσει ἕνα δημοκρατικό κοινοβουλευτικό κράτος ἀπό τοὺς αὐταρχικούς στρατηγούς, μιά εἰκόνα πού παρουσιάζουν ὅλα τά σχετικά βιβλία καί τό ρυπαρό ντοκυμαντέρ «*Πεθαίνοντας στή Μαδρίτη*».

Πολύ λίγοι ἀπό μᾶς, ἔξω ἀπό τήν Ἰσπανία, ἤξεραν ὅτι ὁ «Ἰσπανικός ἐμφύλιος πόλεμος» ἦταν στήν πραγματικότητα μιά σαρωτική κοινωνική ἐπανάσταση ἑκατομμυρίων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, ἡ ὁποία δέν εἶχε σκοπό νά σώσει ἕνα ὑπουλο δημοκρατικό καθεστῶς, ἀλλά νά ἀνοικοδομήσει τήν Ἰσπανική κοινωνία πάνω σέ ἐπαναστατικές κατευθύνσεις. Δέν εἶχαμε πληροφορηθεῖ ἀπό τόν τύπο ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες ἔτρεφαν τό ἴδιο μίσος γιά τή δημοκρατία καί γιά τοὺς φρανκιστές. Πράγματι, ἐνεργώντας μέ δική τους πρωτοβουλία καί ἐνάντια στοὺς «δημοκράτες» ὑπουργούς πού προσπαθοῦσαν νά τοὺς παραδόσουν στοὺς στρατηγούς, λεηλάτησαν ὀλοοστάσια

καί καταστήματα ἀθλητικῶν εἰδῶν, καί πήραν ὄπλα καί μέ ἀπίστευτη γενναιότητα συνέτριψαν τοὺς συνωμότες μιλιταριστὲς στὶς περισσότερες πόλεις καί κωμοπόλεις τῆς Ἰσπανίας. Ἄγνοοῦσαμε ὀλοκληρωτικὰ σχεδόν τὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες κατέλαβαν καί κολλεκτιβοποίησαν τὰ περισσότερα ἐργοστάσια καί τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς γῆς στὴ ζώνη τῶν Δημοκρατικῶν καί ὅτι ἐγκαθίδρυσαν μιά νέα κοινωνική τάξη, βασισμένη στὸν ἄμεσο ἔλεγχο τῶν παραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας ἀπὸ ἐργατικὲς ἐπιτροπὲς καί γενικὲς συνελεύσεις τῶν ἀγροτῶν. Τῇ στιγμῇ πού οἱ δημοκρατικοὶ θεσμοὶ ἔπνεαν τὰ λoίσθια ἐγκαταλειμμένοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῶν στρατιωτικῶν καί ἀστυνομικῶν δυνάμεων, οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες δημιουργοῦσαν δικούς τους θεσμοὺς γιὰ νὰ διοικήσουν τίς πόλεις τῆς Δημοκρατικῆς Ἰσπανίας, ὀργάνωσαν ἐνοπλά ἐργατικά ἀποσπάσματα γιὰ νὰ περιπολοῦν στοὺς δρόμους καί συγκρότησαν μιά ἀξιόλογη ἐπαναστατικὴ πολιτοφυλακὴ (milicia) γιὰ νὰ πολεμήσει τίς φρανκικὲς δυνάμεις, μιά ἐθελοντικὴ πολιτοφυλακὴ ὅπου ἄνδρες καί γυναῖκες ἐξέλεξαν τοὺς διοικητὲς τους καί ὅπου ὁ στρατιωτικὸς βαθμὸς δέν συνεπαγόταν κοινωνικὲς, ὑλικὲς ἢ συμβολικὲς διακρίσεις. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀγνοοῦσαμε σέ μεγάλο βαθμὸ ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες ἔκαναν μιά σαρωτικὴ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Εἶχαν δημιουργήσει δικὲς τους ἐπαναστατικὲς κοινωνικὲς μορφές γιὰ νὰ διοικήσουν τὴ χώρα καί νὰ διεξάγουν πόλεμο ἐνάντια σ' ἓνα καλὰ ἐκπαιδευμένο καί καλὰ ἐξοπλισμένο στρατό. Ὁ «Ἰσπανικὸς ἐμφύλιος πόλεμος» δέν ἦταν πολιτικὴ σύγκρουση ἀνάμεσα σέ μιά φιλελεύθερη δημοκρατία καί ἓνα φασιστικὸ στρατιωτικὸ σῶμα, ἀλλὰ μιά βαθειὰ κοινωνικο-οικονομικὴ σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες καί τοὺς ἀγρότες τῆς Ἰσπανίας καί τοὺς ἱστορικὰ ταξικoὺς ἐχθροὺς τους, ὅπου περιλαμβάνονταν οἱ μεγιστάνες γαιοκτήμονες καί οἱ κληρικοὶ ἀφέντες, κληρονομιά ἀπὸ τὸ παρελθόν, καθὼς καί ἡ ἀνερχόμενη βιομηχανικὴ μπουρζουαζία καί οἱ τραπεζῖτες τῆς πιὸ πρόσφατης ἐποχῆς.

Ὁ ἐπαναστατικὸς σχολὸς αὐτῆς τῆς σύγκρουσης μᾶς διέφευγε. Ἐνωῶ ὅτι διέφευγε ἀπὸ πολλὲς χιλιάδες ριζοσπάστες, ἐπιρρεασμένους ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὲς τῆς «κόκκινης» δεκαετίας τοῦ 1930, οἱ ὅποιοι ἀνταποκρίθηκαν στὸν ἀγῶνα τῆς

Ίσπανίας μέ τό ίδιο θάρρος καί τήν ίδια άγωνία πού οί νέοι τής δεκαετίας του 1960 άνταποκρίθηκαν στόν άγώνα τής Ίνδοκίνας. Δέν ύπάρχει λόγος νά καταφύγουμε στόν Όργουελ ή στόν Μπορκενάου, ριζοσπάστες μέ όλοφάνερα ίσχυρές άντισταλινικές πεποιθήσεις, γιά νά βρούμε μιά εξήγηση. Ό Μπάρνερ Μπόλοτεν, ένας μάλλον πολιτικά άδιάφορος άνταποκριτής του «Ένωμένου Τύπου», πού έκείνη τήν έποχή είχε έδρα του τή Μαδρίτη, μεταδίδει τήν προσωπική του αίσθηση τής ήθικης άγανάκτησης γιά τήν κακή παρουσίαση τής Ίσπανικής σύγκρουσης στίς άμερόληπτες γραμμές τής έξοχα ντοκουμενταρισμένης μελέτης του «Τό Μεγάλο Καμουφλάζ».

«Παρ' όλον ότι τό ξέσπασμα του Ίσπανικού Έμφύλιου Πολέμου, τόν Ίούλη του 1936, άκολούθησε μιά μεγαλεπήβολη κοινωνική επανάσταση μέσα στό άντιφρανκικό στρατόπεδο (πίο βαθείά από πολλές απόψεις από τά πρώτα στάδια τής Μπολσεβίκικης Έπανάστασης) έκατομύρια ενδιαφερόμενοι έξω από τήν Ίσπανία κρατήθηκαν σέ άγνοια, όχι μόνο γιά τό βάθος και τήν έκταση της, αλλά ακόμα και γιά τήν ίδια τήν ύπαρξή της, μέ μιά πολιτική ύποκρισίας και παραποίησης, ή όποία δέν έχει τήν αντίστοιχή της στήν ιστορία.

Οί πρωταγωνιστές τής έξαπάτησης όλόκληρου του κόσμου και τής διαστρέβλωσης του χαρακτήρα τής επανάστασης, μέσα στήν ίδια τήν Ίσπανία, ήταν οί κομμουνιστές οί όποιοι από μιά έλάχιστη μειοψηφία πού ήταν στήν άρχή του Έμφύλιου Πολέμου, χρησιμοποιώντας άποτελεσματικά τίς πολλαπλές ενκαιρίες τής ίδιας τής εξέγερσης, μετατράπηκαν λίγο πριν από τό τέλος τής σύγκρουσης τό 1939, σέ διευθύνουσα δύναμη του άριστερου στρατόπεδου, καλυμμένοι πίσω από ένα Δημοκρατικό προσωπείο».

Οί λεπτομέρειες αϋτής τής έξαπάτησης θά μπορούσαν νά γεμίσουν πολλούς μεγάλους τόμους. Ή σιωπή γύρω από τήν Ίσπανία σάν μιά ένοχη συνείδηση έπιβεβαιώνει τό γεγονός ότι τά συμβάντα ήταν πολύ ζωντανά καθώς και οί προσπάθειες γιά τήν πλαστοποίησή τους. Έχουν περάσει σχεδόν σαράντα χρόνια και οί πληγές δέν έχουν άκόμη κλείσει. Πράγματι, όπως άποδεικνύει τό τελευταίο ξαναζωντάνεμα του σταλινισμού, ή άρώστια πού προκάλεσε τή γάγγραινα τής άντεπανάστασης

στην Ίσπανία εξακολουθεί νά υπάρχει πάνω στην Ἀμερικάνικη Ἀριστερά. Ἡ σταλινική ἀντεπανάσταση στήν Ίσπανία δρίσκειται ὁμως ἔξω ἀπό τό πλαίσιο τῶν εἰσαγωγικῶν παρατηρήσεων μας. Ἡ βιβλιογραφία τοῦ Σάμ Ντόλγκοφ, εὐτυχῶς, παρουσιάζει στόν ἀγγλόφωνο ἀναγνώστη ἕναν ἀριθμό ἀπό σοβαρά ἔργα πάνω σ' αὐτό τό θέμα. Θά ἦταν ὁμως χρήσιμο νά συνοψίσουμε τίς ἐπαναστατικές τάσεις πού εἶχαν παρουσιασθεῖ πρῖν ἀπό τόν Ἰούλη τοῦ 1936 καί τήν ἐπίδρασή τους πάνω στήν Ἰσπανική ἐργατική τάξη καί τούς ἀγρότες. Οἱ κολλεκτίβες πού περιγράφονται σ' αὐτό τό βιβλίο δέν ἦταν ἀποτελέσματα ἑνός παρθένου λαϊκοῦ αὐθορητισμοῦ, ὅσο ἀξιόλογος κι' ἄν ἦταν, οὔτε ἀποκλειστικά προϊόντα τῆς κολλεκτιβιστικῆς κληρονομιάς τῆς κοινωνίας τοῦ παραδοσιακοῦ Ἰσπανικοῦ χωριοῦ. Οἱ ἐπαναστατικές ἰδέες καί τά κινήματα ἔπαιξαν σημαντικό ρόλο καί ἡ ἐπιρροή τους ἀπαιτεῖ προσεκτικότερη ἐξέταση.

Τόν Ἰούλη τοῦ 1936, οἱ στρατηγοί ἀρχισαν μιά στρατιωτική ἐξέγερση καί οἱ Ἰσπανοί ἐργάτες καί ἀγρότες τούς ἀπάντησαν μέ μιά κοινωνική ἐπανάσταση, ἐπανάσταση σέ μεγάλο βαθμό ἀναρχικοῦ χαρακτήρα. Αὐτό τό λέω προκαταβολικά, παρ' ὅλο ὅτι ἡ σοσιαλιστική UGT εἶχε τήν ἴδια ἀριθμητική δύναμη μέ τήν ἀναρχοσυνδικαλιστική C.N.T¹. Τούς πρώτους μήνες τῆς στρατιωτικῆς ἐξέγερσης, οἱ σοσιαλιστές ἐργάτες στή Μαδρίτη ἐνεργοῦσαν, πολλές φορές, τόσο ριζοσπαστικά ὅσο καί οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστές ἐργάτες στή Βαρκελώνη. Ὅργανωσαν δική τους πολιτοφυλακή, πού περιπολοῦσαν στούς δρόμους καί ἀπαλλοτριώσαν στρατηγικά ἐργοστάσια, θέτοντάς τα κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῶν ἐργατικῶν ἐπιτροπῶν. Τό ἴδιο καί οἱ σοσιαλιστές ἀγρότες στήν Καστίλη καί στήν Ἑστρεμαδοῦρα ἱδρυσαν κολλεκτίβες, πολλές ἀπό τίς ὁποῖες ἦταν ἀντιεξουσιαστικές ὅπως καί κείνες πού ἱδρυσαν οἱ ἀναρχικοί ἀγρότες στήν

1 Ἡ UGT καί ἡ CNT, τό καλοκαίρι τοῦ 1936, εἶχαν στή δύναμή τους πάνω ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο μέλη ἢ κάθε μιά. Ἡ φοβερά γραφειοκρατούμενη U G T εἶχε τήν τάση νά μεγαλώνει τόν ἀριθμό τῶν μελῶν τῆς Ἡ πιό ἀμορφη, καί ἀποκεντρωμένη C N T, πού εἶχε ὑποστεῖ καί τίς πιό πολλές διώξεις - ἔξασκούσε πολύ μεγαλύτερη ἐπιρροή στήν Ἰσπανική ἐργατική τάξη, ἀπ' ὅτι δείχνει ἡ ἀριθμητική τῆς δύναμη

Ἄραγωνα καί στή Λεβάντε. Στήν πρώτη «*αναρχική*» φάση τῆς ἐπανάστασης, τόσο παρόμοια μέ τίς ἀρχικές φάσεις καί τῶν πιό παλιῶν ἐπαναστάσεων, οἱ «*μάζες*» προσπαθοῦσαν νά ἀναλάβουν τόν ἄμεσο ἔλεγχο τῆς κοινωνίας καί παρουσίαζαν σοβαρές κλίσεις στόν αὐτοσχεδιασμό δικῶν τους ἀντιεξουσιαστικῶν μορφῶν κοινωνικῆς διαχείρισης.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὕστερα ἀπό τήν ἀρχική φάση τῆς ἐπανάστασης, ἡ ἀντοχή τῶν κολλεκτίβων στήν Ἰσπανία, ἡ κοινωνική ἀποστολή τους καί ἡ ἀντίστασή τους στή σταλινική ἀντεπανάσταση ἦταν συνάρτηση, σέ μεγάλο βαθμό, τῆς ἔκτασης πάνω σ' αὐτές, τῆς ἀναρχικῆς ἐπιρροῆς. Ἐκεῖνο πού ξεχωρίζει τήν Ἰσπανική Ἐπανάσταση ἀπό τίς προηγούμενες ἐπαναστάσεις δέν εἶναι μόνο τό γεγονός ὅτι μεγάλο τμήμα τῆς Ἰσπανικῆς οἰκονομίας τέθηκε στά χέρια τῶν Ἐργατικῶν ἐπιτροπῶν καί τῶν γενικῶν συνελεύσεων τῶν ἀγροτῶν ἢ ὅτι ἐγκαθίδρυσε ἓνα σύστημα δημοκρατικά ἐκλεγμένης πολιτοφυλακῆς. Αὐτές οἱ κοινωνικές μορφές, παρουσιάστηκαν, σέ διαφορετικό βαθμό, στή διάρκεια τῆς Παρισινή Κομμούννας καί στήν πρώτη περίοδο τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης. Ἐκεῖνο πού κάνει τήν Ἰσπανική Ἐπανάσταση μοναδική στό εἶδος τῆς, εἶναι ὅτι ὁ ἐργατικός ἔλεγχος καί οἱ κολλεκτίβες ὑποστηρίζονταν τρεῖς σχεδόν γενεές ἀπό ἓνα μαζικό ἀντιεξουσιαστικό κίνημα καί ἐγιναν τό πιό σοβαρό πρόβλημα πού διαίρεσε τό λεγόμενο «*δημοκρατικό*» στρατόπεδο (μαζί μέ τό σύστημα τῆς πολιτοφυλακῆς). Ἀναφορικά μέ τό σκοπό τῶν ἀντιεξουσιαστικῶν κοινωνικῶν μορφῶν τῆς, ἡ Ἰσπανική Ἐπανάσταση ἀποδείχτηκε, ὄχι μόνο «*πιό βαθειά*» (για νά δανειστοῦμε τήν ἔκφραση τοῦ Μπόλοτεν) ἀπό τή Μπολσεβίκικη Ἐπανάσταση, ἀλλά ἡ ἐπίδραση τῆς βαθειά ριζωμένης ἀναρχικῆς ἰδεολογίας καί τό θάρρος τῶν ἀναρχικῶν ἀγωνιστῶν προκάλεσαν ἓναν *πραγματικό* ἐμφύλιο πόλεμο μέσα στόν ἐμφύλιο πόλεμο.

Ἀπό πολλές ἀπόψεις, ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1936 ἦταν τό ἀποκορύφωμα ἑξήντα χρόνων ἀναρχικῆς προπαγάνδας καί δραστηριότητος στήν Ἰσπανία. Γιά νά κατανοήσουμε τήν ἔκταση τοῦ ζητήματος πρέπει νά γυρίσουμε πίσω στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1870, ὅταν ὁ Ἰταλός ἀναρχικός Γκιουζέπε Φανέλι εἰσήγαγε τίς ἰδέες τοῦ Μπακούνιν σέ ὁμάδες ἐργατῶν καί δια-

νοούμενων, στη Μαδρίτη και στη Βαρκελώνη. Ἡ συνάντηση τοῦ Φανέλι μέ τούς νεαρούς ἐργάτες στήν Ἑστία Καλῶν Τεχνῶν, στή Μαδρίτη, πού περιγράφεται πολύ ὠραία ἀπό τόν Μπρέναν, ἦταν σχεδόν θρυλική: ὁ ζωντανός λόγος τοῦ ψηλοῦ γενειοφόρου Ἰταλοῦ ἀναρχικοῦ, ὁ ὁποῖος δέν ἤξερε οὔτε μία λέξη Ἰσπανική, στό μικρό ἀλλά ἐνθουσιώδες ἀκροατήριό πού μόλις καί καταλάβαινε τά λόγια του, ἦταν ἓνα μείγμα ἀπό Γαλλικά καί Ἰταλικά. Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Φανέλι χρησιμοποιώντας στό ἔπακρο τή μιμική, τίς ἀλλαγές τοῦ τονισμοῦ καί μία κατά κόρον χρήση ὁμοριζῶν λέξεων κατόρθωσε νά μεταδόσει ἀρκετές ιδέες τοῦ Μπακούνιν, νά κερδίσει τήν ὁμάδα καί νά ἰδρῦσει τό Ἰσπανικό Τμήμα τῆς Διεθνούς Ἑνώσεως τῶν Ἑργαζομένων ἢ τῆς λεγόμενης «Πρώτης Διεθνούς». Ἀπό δῶ καί μπρός, οἱ «Διεθνιστές», ὅπως λέγονταν οἱ πρώτοι Ἰσπανοί ἀναρχικοί, ἐπεκτάθηκαν γρήγορα ἀπό τούς κύκλους τῆς Μαδρίτης καί τῆς Βαρκελώνης σ' ὁλόκληρη τήν Ἰσπανία, εἰδικότερα ρίζωσαν βαθειά στήν Καταλωνία καί τήν Ἀνδαλουσία. Στό συνέδριο τῆς «Πρώτης Διεθνούς» στή Χάγη, τό Σεπτέμβριο τοῦ 1872, ἔγινε τό ὀριστικό σχίσμα ἀνάμεσα στούς Μαρξιστές καί τούς Μπακουνιστές. Τό Ἰσπανικό Τμήμα παρέμεινε ἀποφασιστικά στό πλευρό τοῦ Μπακούνιν. Ὁ Μαρξισμός ἀπόκτησε κάποια σημασία σάν κίνημα, στήν Ἰσπανία, στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας καί μάλιστα, ἄν καί ἀπέκτησε κάποια δύναμη μέσα στό ἐργατικό κίνημα, ἐξακολουθοῦσε νά παραμένει ρεφορμιστικός, μέχρι καί τή δεκαετία τοῦ 1930. Στήν ἀρχή, ἡ δύναμη τοῦ Ἰσπανικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος καί τῆς UGT βρισκόταν σέ διοικητικές περιοχές ὅπως ἡ Μαδρίτη καί ὄχι σέ ἐργατοϋπόλοιες ὅπως ἡ Βαρκελώνη². Ὁ Μαρξισμός ἀνταποκρίνονταν καλύτερα στούς πολύ εἰδικευμένους δραστήριους καί μᾶλλον αὐταρχικούς Κα-

2 Στή Μαδρίτη καί παρά τήν ὑπαρξη ἑνός ισχυροῦ σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, δροῦσε καί ἓνα ζωντανό ἀναρχικό κίνημα Ἐκτός ἀπό τούς ἀναρχοσυνδικαλιστές οἰκοδόμους τῆς Μαδρίτης, πολλοί διανοούμενοι στράφηκαν, στήν ἀρχή τοῦ αἰῶνα μας, στόν ἀναρχισμό καί ἀνανέωσαν τή θεωρητική παράδοση τοῦ κινήματος, ἡ ὁποία εἶχε διακοπεῖ ἀπό πολλά χρόνια ἀπό τότε πού οἱ ἀναρχικοί ἐργάτες ἔκοψαν κάθε δεσμό μέ τήν ἰσπανική ἰντελλιγκέντσια

στιλιάνους. Ὁ Ἀναρχισμός στοὺς ἀνιδείκτους ἰδεαλιστές Καταλανούς καὶ στοὺς ἀνεξάρτητους ἐραστές τῆς ἐλευθερίας κατοίκους τῶν ὄρεινῶν χωριῶν τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ τοῦ Λεβάντε. Οἱ μεγάλες μάζες τῶν Ἀνδαλουσιανῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν γῆς (Braceros), τὰ πιά καταπιεσμένα καὶ ἐκμεταλλεζόμενα στρώματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας, ἀκολουθοῦσαν τοὺς ἀναρχικοὺς. Ἡ ἀφοσίωσή τους ὅμως ἄλλαζε ἀνάλογα μὲ τίς περιστάσεις. Σέ ἐπαναστατικές περιόδους, διόγκωναν τίς τάξεις τῆς Διεθνούς Ἐνωσης Ἐργαζομένων καὶ τῶν ὀργανώσεων πού τὴν διαδέχτηκαν στὴν Ἰσπανία καὶ ἀποχωροῦσαν ἀπ' αὐτές, μὲ τὴν ἴδια ταχύτητα, σέ περιόδους ἀντίδρασης.

Ἄν καὶ ἡ πορεία τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ διέφερε ἀπὸ περιοχὴ σέ περιοχὴ καὶ ἀπὸ περίοδο σέ περίοδο, ὅλα τὰ ἐπαναστατικά κινήματα τῆς περιόδου τῶν 60 χρόνων, ἦταν βασικά ἀναρχικά. Καὶ μετὰ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο, ὅταν ὁ ἀναρχισμός ἄρχιζε νὰ ἐξασθενεῖ, σέ σύγκριση μὲ τίς μαρξιστικές σοσιαλδημοκρατικές καὶ ἀργότερα μπολσεβίκικες ὀργανώσεις, ὁ Ἰσπανικὸς ἀναρχισμὸς διατηροῦσε τὴν τεράστια ἐπιρροή του καὶ τὸ ἐπαναστατικὸ πνεῦμα του. Ἄπὸ ἐπαναστατικὴ σκοπιά, ἡ ἱστορία τοῦ Ἰσπανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος παρέμεινε βασικά ἀντιεξουσιαστικὴ καὶ πολλές φορές καθόριζε τὰ ὄρια τοῦ μαρξιστικοῦ κινήματος στὴν Ἰσπανία. Γιὰ νὰ μιλήσουμε γενικά, μιά μικρὴ, ἀλλὰ καλὰ ὀργανωμένη ὁμάδα ἀναρχικῶν, σέ μιά περιοχὴ ὅπου ἐπικρατοῦσαν οἱ σοσιαλιστές, παρέσυρε τοὺς σοσιαλιστές πρὸς τὰ ἀριστερά, ὅπως παρατηρεῖ καὶ ὁ Μπρέναν. Ἐνῶ στὶς περιοχές ὅπου κυριαρχοῦσαν οἱ ἀναρχικοί, οἱ σοσιαλιστές ἦταν ὑπερβολικά ρεφορμιστές. Ὁ ἀναρχισμὸς καὶ ὄχι ὁ σοσιαλισμὸς προσδιόριζε τὸν μεταβολισμὸ τοῦ Ἰσπανικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τίς μεγάλες γενικὲς ἀπεργίες πού σάρωναν ἐπανελημένα τὴν Ἰσπανία, τίς περιοδικὲς ἐξεγέρσεις στὴ Βαρκελώνη, στὶς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωριά τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ τίς ἔνοπλες συγκρούσεις ἀνάμεσα σέ ἀγωνιστές ἐργάτες καὶ τίς μισθωτὲς συμμορίες τῶν ἐργοδοτῶν στὶς παραλιακὲς πόλεις τῆς Μεσογείου.

Πρέπει νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι ὁ Ἰσπανικὸς ἀναρχισμὸς δὲν ἦταν ἓνα πρόγραμμα τοποθετημένο μέσα σ' ἓνα ἄκαμπτο θεωρητικὸ πλαίσιο. Ἦταν τρόπος ζωῆς: ἓνα μέρος ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ

Ίσπανικού λαού πού ζούσε σέ πολλά μικρά χωριά τῆς υπαίθρου καί στήν έντονη ζωή τῆς γειτονιάς ζωή τῶν ἐργατικῶν συνοικιῶν στίς πόλεις, ἕνα μέρος ἀπό τή θεωρητική διατύπωση αὐτῆς τῆς ζωῆς μέ τίς ἀποκεντρωτικές ἀντιλήψεις τοῦ Μπακούνιν καθώς καί μέ τίς ἰδέες του γιά τήν ἀμοιβαία βοήθεια καί τά λαϊκά ὄργανα αὐτοδιεύθυνσης. Ἡ Ίσπανία εἶχε μακρά παράδοση ἀγροτικού κολλεκτιβισμού πού σχολιάζεται σ' αὐτό τό βιβλίο καί ἀναφέρεται λεπτομερειακά στό ἔργο τοῦ Χοακίν Κόστα «*Ἀγροτικός Κολλεκτιβισμός στήν Ίσπανία*». Ἐπειδή ἡ παράδοση αὐτή εἶναι βασικά προκαπιταλιστική, οἱ Ίσπανοί μαρξιστές τήν θεωροῦν ἀναχρονιστική καί στήν πράξη σάν «*ἱστορικά ἀντιδραστική*». Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τοῦ Ίσπανικού σοσιαλισμοῦ καθορίζεται ἀπό τόν μαρξιστικό ἰσχυρισμό ὅτι οἱ ἀγροτική τάξη καί οἱ κοινωνικές τῆς δομές δέν θά ἔχουν διαρκή ἐπαναστατική ἀξία παρά ἀπό τή στιγμή πού θά «*προλεταριοποιηθοῦν*» καί θά «*βιομηχανοποιηθοῦν*». Ὅσο πιο γρήγορα ἀποσυντίθεται τό χωριό, τόσο πιο γρήγορα θά μετατρέπονται οἱ ἀγρότες, σέ κατά οἰκογενειακή παράδοση προλεταριάτο, «*πειθαρχημένο, ένωμένο, ὀργανωμένο ἀπό τόν ἴδιο τό μηχανισμό τῆς διαδικασίας τῆς ἴδιας τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς*» (Μάρξ) (έναν εὐδιάκριτα ἱεραρχικό καί ἐξουσιαστικό μηχανισμό), τόσο πιο γρήγορα θά προχωρεῖ ἡ Ίσπανία πρὸς τοὺς στόχους τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ Ίσπανικός ἀναρχισμός, ἀντίθετα, ἀκολούθησε μιά έντελῶς διαφορετική ἀποψη. Ἐρεῦνησε τίς προκαπιταλιστικές κολλεκτιβιστικές παραδόσεις τοῦ χωριοῦ, καλλιέργησε ὅτι ἦταν ζωντανό καί δυναμικό σ' αὐτές, προώθησε τίς ἐπαναστατικές του δυνατότητες σάν ἀπελευθερωτικούς τρόπους ἀλληλοβοήθειας καί αὐτοδιεύθυνσης καί τοὺς ἀνέπτυξε μέ σκοπό νά προσβάλλει τήν ὑπακοή, τήν ἱεραρχική νοοτροπία καί τήν ἐξουσιαστική ἀντίληψη τοῦ ἐργοστασιακοῦ συστήματος. Ἐχοντας ὑπόψη τήν «*ἀστικοποίηση*» τοῦ προλεταριάτου (μιά λέξη πού χρησιμοποιοῦσε πολύ ὁ Μπακούνιν τά τελευταία χρόνια τῆς ζωῆς του), οἱ Ίσπανοί ἀναρχικοί προσπαθοῦσαν νά ἀντιτάξουν τίς προκαπιταλιστικές παραδόσεις τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν στήν ένσωμάτωση τῶν ἐργατῶν ἀπό τόν ἐξουσιαστικό βιομηχανικό ὀρθολογισμό. Οἱ προσπάθειές τους αὐτές

εύρισκαν εύνοικό έδαφος από τόν συνεχή έμπλουτισμό του 'Ισπανικού προλεταριάτου μέ έργάτες γής, οί όποίοι καθημερινά ζωντάνευαν αυτές τίς παραδόσεις, μεταναστεύοντας στίς πόλεις. Τό έπαναστατικό πνεύμα του προλεταριάτου τής Βαρκελώνης, όπως και εκείνο του προλεταριάτου του Πέτρογκραντ και του Παρισίου, ώφείλονταν σέ μέγалоδοθαμό στό γεγονός ότι οί έργάτες δέν είχαν μετατραπεί σέ μία παραδοσιακή εργατική τάξη, έντελώς άποκομένη από τίς προκαπιταλιστικές παραδόσεις τών άγροτών ή τών χειροτεχνών. Στίς παραλιακές πόλεις τής Μεσογείου, πολλοί έργάτες διατηρούσαν στή μνήμη τους μία ζωντανή προκαπιταλιστική κουλτούρα, όπου κάθε στιγμή τής ζωής τους δέν ρυθμιζόταν από τήν κάρτα παρουσίας και τή σφουρίχτρα του έργοστασίου, τόν έπιστάτη, τή μηχανή, τήν άυστηρά καθορισμένη εργάσιμη μέρα και τόν άτομικοποιημένο κόσμο τής μεγάλης πόλης. 'Ο 'Ισπανικός άναρχισμός άνθισε μέσα στήν ένταση αυτών τών άνταγωνιστικών παραδόσεων και εύαισθησιών. Πράγματι, όπου σχηματίζονταν ένα «Γερμανικό προλεταριάτο» (για νά χρησιμοποιήσουμε μία άλλη δεικτική φράση του Μπακούιν) προσχωρούσε στήν U.G.T. ή στά καθολικά συνδικάτα. Οί πολιτικές άπόψεις του, ήταν ρεφορμιστικές, όταν δέν ήταν άνοιχτά συντηρητικές και σέ αντίθεση μέ τό προλεταριάτο τής Βαρκελώνης και τών άλλων παραλιακών πόλεων, δημιούργησε άλληλοσυγκρουόμενες τάσεις μέσα στό 'Ισπανικό προλεταριάτο σάν σύνολο.

Τέλος, έχω τή γνώμη, ότι τά πεπρωμένα του 'Ισπανικού άναρχισμού έξαρτιόταν από τήν ίκανότητά του νά δημιουργήσει άντιεξουσιαστικές μορφές όργάνωσης πού θά άποτελούσαν σύνθεση τών προκαπιταλιστικών κολλεκτιβιστικών παραδόσεων του χωριού, τής βιομηχανικής οίκονομίας και τής άστυκοποιημένης κοινωνίας. Δέν έννοώ έδώ μία άπλή προγραμματική «συμμαχία» άνάμεσα στους 'Ισπανούς άγρότες και τό προλεταριάτο, αλλά κάτι πιό όργανικό, νέες μορφές όργάνωσης και εύαισθησίες, οί όποιες θά προσδώσουν έπαναστατικό άντιεξουσιαστικό χαρακτήρα στίς δύο κοινωνικές τάξεις πού ζούσαν μέσα σέ άντίθετους πολιτιστικούς χώρους. 'Η άνάγκη ενός καλά όργανωμένου άντιεξουσιαστικού κινήματος, δέν εύρισκε καμιά σχεδόν άντίρρηση από τήν πλειοψηφία τών

αναρχικών. Τό κίνημα, όμως, θά άντανακλούσε τήν κοινωνία του χωριού ή τήν κοινωνία του έργαστασίου: Μπορούσαν αυτά τά δύο νά συγχωνευθοϋν μέσα στό ίδιο κίνημα, χωρίς νά παραβιαστοϋν οί άντιεξουσιαστικές άρχές της άποκέντρωσης, της άλληλοβοήθειας και της αϋτοδιεύθυνσης; Στην κλασική περίοδο του «*προλεταριακοϋ σοσιαλισμοϋ*», άνάμεσα στά 1848 και 1939, περίοδο όπου ύπογραμμίζονταν ή «*ήγεμονία τοϋ προλεταριάτου*» σέ όλους τούς κοινωνικούς άγώνες, ό Ίσπανικός αναρχισμός άκολούθησε μία ιστορική τροχιά, ή όποία άποκάλυψε και τούς περιορισμούς της ίδιας της περιόδου και τίς δημιουργικές δυνατότητες τών αναρχικών μορφών οργάνωσης

Σέ σύγκριση μέ τίς πόλεις, παρουσιάστηκαν έλάχιστα οργανωτικά προβλήματα στά χωριά πού ύποστήριζαν τόν αναρχισμό. Άν και ό Μπρέναν δίνει τήν έμφαση στους *braceros*, ή δύναμη του άγροτικού αναρχισμοϋ στό Νότο και στό Λεβάντε βρισκόταν στά όρεινά χωριά και όχι στό άγροτικό προλεταριάτο πού δούλευε στίς μεγάλες φυτείες της Άνδαλουσίας. Σ' εκείνα τά άπομονωμένα χωριά, τά αίσθήματα της άνεξαρτησίας και της προσωπικής ύπερηφάνειας τροφοδοτούσαν τίς πιό άγριες κοινωνικές έχθρες πού προκαλούσε ή φτώχεια και δημιουργούσαν τούς «*πατριάρχες*» του άγροτικού αναρχισμοϋ, όλόκληρες οίκογένειες άφιερωμένες σχεδόν θρησκευτικά «*στήν ιδέα*». Τό μίσος γιά τό κράτος, τήν έκκλησία και τίς συμβατικές έξουσιαστικές άρχές, ήταν σχεδόν τρόπος ζωής γι' αυτά τά σημαδεμένα και άσκητικά άτομα. Συνδεδεμένοι άναμεταξύ τους μέσω του τοπικού τύπου (ύπήρχαν σέ διαφορετικές περιόδους, εκατοντάδες αναρχικά περιοδικά), άποτελούσαν, άπό τήν δεκαετία του 1870 και έδώ, τή δύναμη του άγροτικού αναρχισμοϋ και σέ μεγάλο βαθμό τήν ήθική συνείδηση του Ίσπανικοϋ αναρχισμοϋ, σ' όλόκληρη τήν ιστορία του.

Ή περιγραφή τών άγροτικών κολλεκτίβων, πού μεταφράζει ό Ντόλγκοφ, στό δεύτερο μισό αϋτοϋ του βιβλίου, άπό τούς Πειράτς, Λεβάλ και Σούχι, άντανακλά σέ μεγάλο βαθμό τίς οργανωτικές άρχές πού προώθησαν οί Ίσπανοί αναρχικοί σ' όλα τά χωριά πού βρίσκονταν κάτω άπό τήν έπιρροή τους, πριν άπό τήν επανάσταση του 1936. Ή επανάσταση στίς άγροτικές κοινότητες μετέτρεψε βασικά τούς παλιούς πυρήνες της «*Πρώ-*

της Διεθνούς» και αργότερα της CNT, τις ομάδες και τις στενα συνδεδεμένες οικογένειες των αναρχικών, σε λαικές συνελεύσεις. Οί συνελεύσεις συγκαλούνταν μία φορά την εβδομάδα και έπαιρναν αποφάσεις, στη βάση ολόκληρης της κοινότητας. Ή γενική συνέλευση έnsαρκώνει τό οργανωτικό ιδανικό του άγροτικού αναρχισμού, από την έποχή του πρώτου πραγματικά Μπακουνικού συνεδρίου του Ίσπανικού τμήματος της «Πρώτης Διεθνούς» στην Κόρντοβα τό 1872, τό όποιο υπογράμμισε τις αντίξουσιαστικές παραδόσεις της ζωής του Ίσπανικού χωριού¹. Οί αποφάσεις των λαικών γενικών συνελεύσεων έκτελούνταν από έπιτροπή, έλεγμένη από τή γενική συνέλευση. Προφανώς, ύπήρχε τό δικαίωμα της ανάκλησης των μελών της έπιτροπής, τά όποία δέν διέθεταν καμιά θεσμική έξουσία ούτε προνόμια, ούτε κανένα εισόδημα. Ή έπιτροπή τους ήταν συνάρτηση της άφοσίωσής τους και των ίκανοτήτων τους. Έφαρμόζονταν πάντα ή βασική άρχή του Ίσπανικού αναρχισμού νά μήν πληρώνονται οί διάφοροι αντιπρόσωποι, άκόμα και όταν ό άριθμός των μελών της CNT έφθασε τό ένα εκατομμύριο⁴. Κανονικά, οί αντιπρόσωποι έκτελούσαν τά κα-

3 Δέν ισχυρίζομαι ότι τό Ίσπανικό χωριό άποτελεί παράδειγμα γιά μία αντίξουσιαστική κοινωνία. Ή κοινωνία του χωριού διέφερε σε μεγάλο βαθμό από περιοχή σε περιοχή της Ίσπανίας, σε μερικά μέρη διατηρούσε άναλλοίωτες τις τοπικές δημοκρατικές παραδόσεις, σε άλλα κυβερνιόταν τυραννικά από την εκκλησία, τους ευγενείς, τ' άφεντικά και τά ήθη. Πολλές φορές παρατηρείτο συνύπαρξη και των δύο τάσεων σε μία άσταθή ίσορροπία, όπου ή ζωντανή δημοκρατική παράδοση καταστέλλονταν από τους έξουσιαστές

4 Ύπήρχαν μερικές έξαιρέσεις, στην περίπτωση της CNT. Ό έθνικός Γραμματέας έπαιρνε τό μέσο εργατικό ήμερομίσθιο, καθώς και οί υπάλληλοι γραφείου της Έθνικής Έπιτροπής και οί έκδότες των ήμερησιών έφημερίδων. Τά μέλη των έθνικών, περιφερειακών και τοπικών Έπιτροπών ήταν άμισθοι και ζούσαν από τό έπάγγελμά τους. Αυτό δέν σημαίνει ότι δέν ύπήρχαν άτομα τά όποία άφιέρωναν τό μεγαλύτερο μέρος του χρόνου τους στη διάδοση της αναρχικής ιδέας. «Ταξιδεύοντας από μέρος σε μέρος, μέ τά πόδια ή μέ μουλάρια ή στά σκληρά καθίσματα των θαγωνιών τρίτης θέσης των σιδηροδρόμων ή άκόμα σάν άλγες ή σάν περιοδεύοντες ταυρομάχοι», γράφει ό Μπρέναν. «όργα-

θήκοντά τους, σάν αντιπρόσωποι, ύστερα από τίσ ώρες έργασίας τους. Σχεδόν κάθε βράδυ, οί αναρχικοί αγωνιστές ήταν άπασχολημένοι μέ συναντήσεις του ενός ή του άλλου είδους. Στίς συνελεύσεις καί στίς έπιτροπές, οί αναρχικοί άντάλασαν έπιχειρήματα συζητούσαν, ψήφιζαν καί διεύθυναν. Όταν διέθεταν έλεύθερο χρόνο, μελετούσαν καί συζητούσαν μέ πάθος τήν «ιδέα», στήν όποία είχαν αφιερώσει, όχι μόνο τόν έλεύθερο χρόνο τους, αλλά καί τήν ίδια τή ζωή τους. Τό μεγαλύτερο μέρος τής ημέρας δούλευαν, απέφευγαν τό κάπνισμα, τό πιοτό, τά μπορντέλα, τίσ αίματηρές ταυρομαχίες, τά αισχρολόγια καί μέ τήν άκεραιότητά τους, τήν έντιμότητά τους, τό σεβασμό τής γνώσης καί τήν άφοσίωσή τους στόν άγώνα, προσπαθούσαν νά άποτελέσουν τό ήθικό παράδειγμα γιά όλόκληρη τήν τάξη τους. Ουδέποτε χρησιμοποιούσαν στίς καθημερινές συζητήσεις τους τή λέξη «θεός», έλεγαν salud (=γεια σου) καί όχι adios (=στήν εύχή του θεού), απέφυγαν τίσ σχέσεις μέ τούς κληρικούς καί τίσ κρατικές άρχές, δέν νομιμοποιούσαν τίσ «έλεύθερες ένώσεις» τους μέ γάμο, δέν βάφτιζαν ούτε νομιμοποιούσαν τά παιδιά τους. Πρέπει νά γνωρίζει κανείς τήν καθολική Ίσπανία γιά νά άντιληφθει πόσο μεγαλεπήβολη ήταν αυτή ή αυτο-επιβαλλόμενη ήθική καί πόσο φανταστικά ήταν μερικά άπ' αυτά, σέ σύγκριση μέ τήν πουριτανική παράδοση τής χώρας⁵.

ωνναν νέες ομάδες ή έκτελοΰσαν προπαγανδιστικές καμπάνιες, αυτοί οί άπόστολοι τής ιδέας, δπως αυτοονομάζονταν καί ζούσαν σάν ζητιάνοι από τή φιλοξενία των πιό εύπορων εργατών». Αυτή ή οργανωτική παράδοση τής δεκαετίας του 1870 δέν εξαφανίστηκε τίσ έπόμενες δεκαετίες, αντίθετα έγινε πιό συστηματική καί ίσως πιό σίγουρη μέ τή χρηματοδότησή τους από τή CNT, ή όποία συναγωνίζονταν τήν UGT γιά νά κερδίσει τήν ύποστήριξη των εργατών καί των άγροτών.

5. Πρέπει νά προσθέσω ότι ή άποχή από τό κάπνισμα, ή ήθική ζωή καί ειδικότερα ή άποφυγή κατανάλωσης οίνοπνεύματος, θεωρούνταν σοβαρά εκείνη τήν έποχή. Τήν έποχή εκείνη τής ανόδου του αναρχισμού, ή Ίσπανία βάδιζε τό δρόμο τής βιομηχανικής τής επανάστασης, μέ τά γνωστά έξαχρειωτικά του άποτελέσματα. Ή έκκλιση των ήθών ανάμε-

Είναι ανάγκη νά τονίσουμε σ' αυτό τό σημείο ότι ό πολύ διαδομένος μύθος, από τή συνηθισμένη κοινωνιολογία, ότι ό άγροτικός άναρχισμός στην Ίσπανία ήταν άντιτεχνολογικός στό πνεύμα καί ότι απέβλεπε άταβιστικά νά παλινορθώσει μιά νεολιθική «Χρυσή Έποχή», καταρρίπτεται άποτελεσματικά από μιά προσεκτική μελέτη του μοναδικού διαπαιδαγωγικού ρόλου των άναρχικών. Πράγματι, οί άναρχικοί, μέ φθηνές καί άπλά γραμμένες μπροσοϋρες έφεραν τόν Γαλλικό Διαφωτισμό καί τή σύγχρονη έπιστημονική θεωρία στους χωρικούς καί όχι οί άλαζονικοί φιλελεύθεροι ή οί σοσιαλιστές πού περιφρονούσαν τό λαό. Μαζί μέ τά φυλλάδια του Μπακούνιν καί του Κροπότκιν, ό άναρχικός τύπος δημοσίευε άπλές περιγραφές των θεωριών για τή φυσική καί κοινωνική εξέλιξη καί στοιχειώδεις εισαγωγές πάνω στην κοσμική παιδεία της Εϋρώπης. Προσπαθούσαν νά πληροφορήσουν τούς άγρότες σχετικά μέ τίς σύγχρονες τεχνικές της διαχείρισης της γής καί ύποστήριζαν ειλικρινά τή χρήση γεωργικών μηχανών, μέ σκοπό νά ελαφρύνουν τό φόρτο της εργασίας καί νά αύξήσουν τόν έλεύθερο χρόνο, για τήν άνάπτυξη της προσωπικότητας. Μακριά από τό νά είναι μιά άταβιστική τάση, μέσα στην Ίσπανική κοινωνία, όπως θέλουν νά μās κάνουν νά πιστέψουμε ό Hobsbawm, στους "Αηστές" καί άκόμη καί ό Μπρέναν, είμαι δέβαιος ότι ό άναρχισμός πλησιάζει περισσότερο σέ έναν ριζοσπαστικό λαϊκό διαφωτισμό.

Οί άφοσιωμένοι στην ιδέα άναρχικοί των πόλεων δέν ήταν ουσιαστικά διαφορετικοί όσον άφορά τίς άρετές από τούς συν-

σα στό προλεταριάτο, ή οίνοποιία, τά άφροδίσια νοσήματα, ή έλλειψη μέσων ύγιεινής, ήταν τά πιο σοβαρά προβλήματα πού είχαν νά αντιμετώπισουν οί Ίσπανοί επαναστάτες, όπως άκριβώς σήμερα οί μαύροι ριζοσπάστες αντιμετωπίζουν άνάλογα προβλήματα στά «γκέττο». Σ' αύτήν τήν περίπτωση, οί Ίσπανοί άναρχικοί πέτυχαν τό στόχο τους. Λίγοι εργάτες της CNT καί άκόμη λιγότεροι άναρχικοί, τολμούσαν νά πάνε μεθυσμένοι στίς συγκεντρώσεις ή νά συμπεριφερθούν άσχημα στους συντρόφους τους. Άν κανείς άναλογιστεί τίς φοδερές συνθήκες ζωής καί εργασίας αύτης της περιόδου, ό άλκοολισμός ήταν πιο διαδομένος στην Άγγλία, άπ' ότι στην Ίσπανία, στή διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης.

τρόφους τους της ύπαιθρου. Στίς κωμοπόλεις καί στίς πόλεις ὁμως της Ἰσπανίας, οἱ ἀναρχικοὶ ἀντιμετώπιζαν πιό δύσκολα ὀργανωτικά προβλήματα. Οἱ προσπάθειές τους γιά δημιουργία ἀντιεξουσιαστικῶν μορφῶν ὀργάνωσης διευκολύνονταν δέβαια ἀπό τό γεγονός ὅτι πολλοί Ἰσπανοὶ ἐργάτες ἦταν πρῶην ἀγρότες ἢ δέν εἶχαν ἐγκαταλείψει τήν ὑπαιθρο γιά διάστημα μεγαλύτερο ἀπό μιά γενεά⁶. Ἡ ἐλπίδα γιά ἀντιεξουσιαστική ὀργάνωση τῶν πόλεων καί τῶν ἐργοστασίων δέν ἐξαρτιόταν ἀπό τή μακρά παράδοση τοῦ κολλεκτιβισμοῦ τοῦ χωριοῦ- τό ἰσχυρό αἶσθημα της κοινότητος- πού ὑπῆρχε στίς ἀγροτικές ἀναρχικές περιοχές. Μέσα στό ἴδιο τό ἐργοστάσιο, στή σφαῖρα της ἐκμετάλλευσης, της ἱεραρχίας της βιομηχανικής πειθαρχίας καί της σκληρῆς ὑλικῆς ἀνάγκης, ἡ «κοινότητα» ἦταν περισσότερο μιά λειτουργία της μπουρζουάδικης διαίρεσης της ἐργασίας, μέ τίς ἐκμεταλλευτικές καί ἀνταγωνιστικές ἐπιπτώσεις της καί λιγότερο ἀνθρώπινη συνεργασία, ἀπολαυστική δημιουργική ἐργασία. Ἡ ἐργατική ἀλληλεγγύη ἐξαρτᾶται λιγότερο ἀπό μιά κοινή ζωή γεμάτη νόημα πού τροφοδοτεῖται ἀπό μιά ἐργασία πού σέ γεμίζει, καί περισσότερο ἀπό τόν κοινό ἐχθρό, τό ἀφεντικό, ὁ ὁποῖος διαλύει κάθε αὐταπάτη ὅτι κάτω ἀπό τόν καπιταλισμό ὁ ἐργάτης εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό ἓνα βιομηχανικό συντελεστή, ἓνα ἀντικείμενο γιά χειραγώγηση καί ἀδίστακτη ἐκμετάλλευση. Ἄν ὁ ἀναρχισμός μπορεῖ μερικά νά θεωρηθεῖ σάν ἐξέγερση ἐνάντια στό βιομηχανικό σύστημα, ἡ οὐσία πού βρῖσκεται στήν καρδιά αὐτῆς της ἐξέγερσης εἶναι ὅτι ἡ ἐργοστασιακή ρουτίνα, ὄχι μόνο καταστρέφει τήν εὐαισθησία τοῦ ἐργάτη γιά τό πλοῦσιο πανηγύρι της ζωῆς, ἀλλά ὑποβαθμίζει τήν εἰκόνα πού ἔχει γιά τίς ἀνθρώπινες δυνατότητές του, τίς ἰκανότητές του νά ἀναλάβει τόν ἄμεσο ἐλεγκτοῦ τῶν μέσων, γιά τή διεύθυνση της κοινωνικῆς ζωῆς.

6. Στή «μαύρη» (καθαρά ἀναρχική) Σαραγόσα, ἡ ἐργατική τάξη ἦταν περισσότερο ἀφοσιωμένη στίς ἀρχές τοῦ ἀναρχισμοῦ ἀπό τό προλεταριάτο της Βαρκελώνης. Ὁ Ρεϊμόντ Καρ πολύ σωστά ὑπογραμμίζει ὅτι «οἱ ἀπεργίες χαρακτηρίζονταν ἀπό περιφρόνηση γιά τά ὀικονομικά αἰτήματα καί τή σκληρότητά τους γιά ἐπαναστατική ἀλληλεγγύη οἱ ἀπεργίες γιά τούς σύντροφους στή φυλακή ἦταν πιό συχνές ἀπό τίς ἀπεργίες γιά καλύτερες συνθήκες»

Μία από τις μοναδικές αρετές που διέκριναν τους Ίσπανούς αναρχικούς από τους σοσιαλιστές ήταν η προσπάθειά τους να αλλάξουν αυτήν την ίδια την κυριαρχία του εργοστασίου, αλλαγή που έκφραζόταν μακροπρόθεσμα από το αίτημά τους για εργατική αυτοδιεύθυνση της παραγωγής και πιο άμεσα από την προσπάθειά τους να σχηματίσουν αντιεξουσιαστικές οργανώσεις, ή όποια κατέληξε στο σχηματισμό της συνδικαλιστικής CNT. Όμως η έκταση στην όποια η εργατική αυτοδιεύθυνση μπορεί στην πράξη να ελαχιστοποιήσει την αλλοτριωμένη εργασία και να μεταβάλλει ουσιαστικά την επίδραση του εργοστασιακού συστήματος πάνω στην ευαισθησία του εργάτη απαιτεί κατά τη γνώμη μου, πιο βαθειά ανάλυση απ' ότι έγινε στο παρελθόν. Οί επιπτώσεις του εργοστασιακού συστήματος στους εργάτες φάνηκαν με τη διόγκωση του προλεταριακού στοιχείου μέσα στη CNT, όπου οί αναρχικοί προσπαθούσαν να αναπτύξουν την πρωτοβουλία και την αυτοδιεύθυνση, χαρακτηριστικά αντίθετα με το εργοστασιακό σύστημα.

Κανένα μαζικό ριζοσπαστικό κίνημα της εποχής μας δεν έρευνήσει τό γεγονός άν έπρεπε να αναπτυχθούν μορφές οργανωσης που θά προκαλούσαν αλλαγές στη συμπεριφορά τών μελών του. Πώς θά κατέστρεφε, τό αντιεξουσιαστικό κίνημα, τό πνεύμα της ύπακοης, της ιεραρχικής οργάνωσης, τίς σχέσεις άρχηγού-όπαδών, της έξουσίας και της διοίκησης που ένσταλάζει ή καπιταλιστική βιομηχανία; Είναι προς τιμήν τών Ίσπανών αναρχικών, και του άναρχισμού γενικά ότι έθεσαν, για πρώτη φορά, αυτό τό έρώτημα⁷. 'Ο όρος «όλοκληρωμένη

7. Οί οργανωτικές μορφές, που θά άλλαζαν τά πρότυπα συμπεριφοράς του προλεταριάτου, δεν άποτελούσαν πρόβλημα για τόν Μάρξ και τόν Ένγκελς. Τό πρόβλημα θά αντιμετωπιζόταν στη μετεπαναστατική περίοδο. Πράγματι, ό Μάρξ θεωρούσε τό έξουσιαστικό περιεχόμενο του εργοστασίου («άκριβώς τό μηχανισμό της ίδιας της διαδικασίας της καπιταλιστικής παραγωγής») σάν θετικό συντελεστή για τό σχηματισμό ενός «πειθαρχημένον και ένωμένον» προλεταριάτου. 'Ο Ένγκελς σέ μία φρικτή διατριβή ένάντια στους άναρχικούς με τόν τίτλο «Πάνω στην Έξουσία» χρησιμοποιεί άπερίφραστα την εργοστασιακή δομή, τίς ιεραρχικές μορφές της και την ύπακοή που άπαιτεί, για να δικαιολογήσει την έξουσία και τό συγκεντρωτισμό μέσα στις οργανώσεις της εργα-

προσωπικότητα» παρουσιάζεται συχνά στα ντοκουμέντα των Ισπανών αναρχικών και έγιναν ακούραστες προσπάθειες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας των ατόμων, τα όποια, όχι μόνο έπρεπε να ένστερνιστούν τις αντιεξουσιαστικές αρχές, αλλά και να δοκιμάζουν να τις εφαρμόζουν στην πράξη. Κατά συνέπεια, το οργανωτικό πλαίσιο του κινήματος (όπως εκφράστηκε στην «Πρώτη Διεθνή», τη CNT και τη FAI) έπρεπε να είναι αποκεντρωμένο και να επιτρέπει, το μεγαλύτερο βαθμό πρωτοβουλίας και λήψης αποφάσεων στη βάση και να παρέχει δομικές έγγυήσεις ενάντια στο σχηματισμό γραφειοκρατίας. Οί απαιτήσεις αυτές έπρεπε να εξισορροπηθούν με την ανάγκη για συντονισμό, κινητοποίηση για κοινή δράση και αποτελεσματικό προγραμματισμό. Η οργανωτική ιστορία του αναρχισμού, στις πόλεις και στις κωμοπόλεις της Ισπανίας, οί μορφές οργάνωσης πού δημιούργησαν καθώς και εκείνες πού απέρριψαν, είναι σέ μεγάλο βαθμό ή ιστορία εξισορρόπησης των δύο αυτών απαιτήσεων και του βαθμού στόν όποιο ή μιά επικρατούσε πάνω στην άλλη. Η εξισορρόπηση αυτή δέ ήταν άπλως θέμα έμπειρίας και δομικού αυτοσχεδιασμού. Μακροπρόθεσμα, τό αποτέλεσμα του ανταγωνισμού ανάμεσα στην αποκέντρωση και τό συντονισμό εξαρτήθηκε από την ικανότητα των πιο άφοσιωμένων αναρχικών να έπηρεάσουν τή συνείδηση των εργατών πού έμπαιναν στις αναρχικές ενώσεις, ειδικότερα στις ενώσεις συνδικαλιστικού χαρακτήρα πού απέβλεπαν όχι μόνο στα άμεσα υλικά κέρδη, αλλά και στό σχηματισμό της ύποδομής της αντιεξουσιαστικής κοινωνίας.

Πολύ πριν ό συνδικαλισμός γίνει λαϊκός όρος στό Γαλλικό εργατικό κίνημα στα τέλη της δεκαετίας του 1890, υπήρχε ήδη στό Ισπανικό εργατικό κίνημα. Η «*Ισπανική Όμοσπονδία*» της παλιής Πρώτης Διεθνούς, ή κάτω από αναρχική έπιρροή, ήταν, κατά τή γνώμη μου, σαφώς συνδικαλιστική. Στο ίδρυτικό

τικής τάξης Έκείνο πού έχει σημασία δέν είναι αν ό Μάρξ και ό Ένγκελς ήταν έξουσιαστές, αλλά ό τρόπος πού αντιμετώπιζαν τό πρόβλημα της προλεταριακής οργάνωσης, τό ότι ή ίδια ή οικονομία άποτελούσε τή μήτρα των οργανωτικών τους αντιλήψεων, ή οικονομία πού ή κοινωνική επανάσταση ζητούσε να επαναστατικοποιήσει

συνέδριο της «*Ισπανικής Όμοσπονδίας*» στη Βαρκελώνη, τον Ιούνιο του 1870, ή «*έπιτροπή για τό θέμα της κοινωνικής οργάνωσης τών εργατῶν*» πρότεινε μιά μορφή, πρότυπο για ὄλες τίς μεταγενέστερες ἀναρχοσυνδικαλιστικές ἐργατικές ἐνώσεις περιλαμβανομένης καί τῆς CNT. Ἡ ἐπιτροπή εἰσηγήθηκε μιά τυπική συνδικαλιστική δυαδική μορφή, οργάνωση κατά ἐπάγγελμα καί οργάνωση κατά τόπο. Οἱ τοπικές ἐπαγγελματικές οργάνώσεις (*sessiones de oficio*) ἐνώνουν ὄλους τούς ἐργάτες ἀπό τήν ἴδια ἐπιχείρηση καί τό ἴδιο ἐπάγγελμα σέ μεγάλες ἐπαγγελματικές ὁμοσπονδίες (*Uniones de oficio*), μέ κύριο στόχο τους τόν ἀγῶνα γιά τά οἰκονομικά αἰτήματα καί τίς συνθήκες ἐργασίας. Μιά τοπική οργάνωση διαφόρων ἐπαγγελμάτων συγκεντρώνει ὄλους τούς ἐργάτες ἀπό διαφορετικά ἐπαγγέλματα, ὅταν ὁ ἀριθμός τους εἶναι πολύ μικρός γιά νά σχηματίσουν ἀποτελεσματική ἐπαγγελματική οργάνωση. Παράλληλα μέ τίς ἐπαγγελματικές οργάνώσεις, σέ κάθε κοινότητα καί περιοχή, ὅπου ἀντιπροσωπεύεται ἡ Πρώτη Διεθνῆς, τά διάφορα τοπικά *Sessiones* συγχωνεύονται, ἀσχέτως ἐπαγγέλματος, σέ τοπικά γεωγραφικά σώματα (*Federaciones locales*), μέ στόχους καθαρά ἐπαναστατικούς, τῆ διεύθυνση τῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς ζωῆς, πάνω σέ μιά ἀποκεντρωμένη ἀντιεξουσιαστική βάση.

Αὐτή ἡ δυαδική μορφή ἀποτελεῖ τό ὑπόβαθρο ὄλων τῶν συνδικαλιστικῶν μορφῶν οργάνωσης. Στήν Ἰσπανία, ὅπως καί ἄλλου, ἡ δομή αὐτή συμπληρώνεται μέ ἐργατικές ἐπιτροπές, ἀπό τά ἐργαστήρια, τά ἐργοστάσια καί τίς ἀγροτικές κοινότητες. Οἱ γενικές συνελεύσεις τῶν εργατῶν ἐκλέγουν, μέσα ἀπό τίς τάξεις τους, τίς ἐπιτροπές, οἱ ὁποῖες προΐστανται τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐπαγγελματικῶν *Secciones de oficio* καί τῶν γεωγραφικῶν *Federaciones locales*. Οἱ ἐπιτροπές ὁμοσπονδοποιοῦνται σέ ἐπιτροπές περιοχῆς, γιά κάθε μεγάλη περιοχή τῆς Ἰσπανίας. Κάθε χρόνο, ὅταν εἶναι δυνατόν, οἱ ἐργάτες ἐκλέγουν ἀντιπροσώπους γιά τό ἐτήσιο συνέδριο τῆς Ἰσπανικῆς Ὅμοσπονδίας τῆς Πρώτης Διεθνούς, τό ὁποῖο ἐκλέγει μέ τή σειρά του τό «*Ἐθνικό Ὅμοσπονδιακό Συμβούλιο*».

Μέ τήν ἐξασθένιση τῆς Πρώτης Διεθνούς, οἱ ὁμοσπονδίες τῶν συνδικαλιστικῶν ἐνώσεων ἔκαναν τήν ἐμφάνισή τους γιά

νά εξαφανιστούν άργότερα, σέ διάφορες περιοχές τής Ισπανίας καί ειδικότερα στήν Καταλωνία καί τήν Άνδαλουσία. Ἡ πρώτη ἦταν ἡ σχετικά μεγάλη «*Όμοσπονδία τῶν Ἐργατῶν*», τής δεκαετίας τοῦ 1880. Μετά τήν καταστολή της, ὁ Ἰσπανικός ἀναρχισμός περιορίστηκε εἴτε σέ ἰδεολογικές ομάδες, ὅπως ἡ «*Άναρχική Ὁργάνωση τῆς Ἰσπανικῆς Περιοχῆς*», εἴτε σέ βασικά Συνδικαλιστικές Ὁμοσπονδίες Περιοχῆς, ὅπως ἡ «*Καταλανική Συμφωνία Ἐνωσης καί Ἀλληλεγγύης*» τής δεκαετίας τοῦ 1890 καί ἡ «*Ἐργατική Ἀλληλεγγύη*» στίς ἀρχές τής δεκαετίας τοῦ 1900. Ἄν ἐξαιρέσουμε τή βραχύβια «*Όμοσπονδία τῶν Ἐργατικῶν Ἐνώσεων τῆς Ἰσπανικῆς Περιοχῆς*», πού ἰδρύθηκε τό 1900 μέ τήν πρωτοβουλία τῆς ἔνωσης τῶν χτιστῶν τῆς Μαδρίτης, δέν ἔκανε τήν ἐμφάνισή της καμιά μεγάλη ἐθνική συνδικαλιστική ὁμοσπονδία στήν Ἰσπανία, μέχρι τήν ὀργάνωση τῆς CNT τό 1911. Μέ τήν ἐμφάνιση τῆς CNT, ὁ Ἰσπανικός συνδικαλισμός μπαίνει στήν πιό ὄριμη καί ἀποφασιστική περίοδό του. Πολύ πιό μεγάλη ἀπό τήν ἀντίπαλό της UGT, ἡ CNT ἔγινε ὁ κύριος χώρος τῆς ἀναρχικῆς ζύμωσης στήν Ἰσπανία.

Ἡ CNT δέν «*ἰδρύθηκε*», εἶναι τό ὀργανικό προἰόν τῆς «*Καταλανικῆς Ἐργατικῆς Ἀλληλεγγύης*» καί τῆς ὁμοσπονδίας της (Confederacion Regional del Trabajo de Catalunya). Ἀργότερα, πολλές τοπικές ἐνώσεις ἴδρυσαν σέ ὅλες σχεδόν τίς ἐπαρχίες Ὁμοσπονδίες Περιοχῆς καί μάλιστα πολλές ἀπ' αὐτές προέρχονταν ἀπό τήν «*Όμοσπονδία τῶν Ἐνώσεων τῆς Ἰσπανικῆς Περιοχῆς*» καί ἐφθασαν τίς ὀκτώ στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1930. Ἡ ἐθνική ὀργάνωση, κατά συνέπεια, ἦταν μιά χαλαρή συνάθροιση ὁμοσπονδιῶν περιοχῆς καί κάθε μία ἀπ' αὐτές περιελάμβανε τοπικές ὁμοσπονδίες καί ὁμοσπονδίες διαμερισμάτων καί τέλος συνδικάτα ἢ ἀνεξάρτητες ἐνώσεις. Αὐτά τά sindicatos (πιό παλιά ἦταν γνωστά μέ τήν ὀνομασία «*sociedades de resistencia al capital*» — «*Ἐταιρεῖες Ἀντίστασης στό Κεφάλαιό*») εἶχαν ἰδρυθεῖ πάνω σέ ἐπαγγελματική βάση καί σύμφωνα μέ τή συνδικαλιστική τάση, σχημάτιζαν γεωγραφικές καί ἐπαγγελματικές ὁμοσπονδίες (federaciones locales καί sindicatos de oficio). Τό ἐτήσιο συνέδριο τῆς CNT ἐξέλεγε τήν Ἐθνική Ἐπιτροπή, γιά νά συντονίζει τήν ὀργάνωση καί νά ἀσχολεῖται

βασικά με ἀλληλογραφία, συλλογή στατιστικῶν στοιχείων καί με τήν ὀργάνωση τῆς βοήθειας πρὸς τοὺς φυλακισμένους.

Τὸ καταστατικό τῆς «Ὁμοσπονδίας τῆς Περιοχῆς τῆς Καταλωνίας» προμήθευσε τίς βασικὲς κατευθύνσεις σ' ὁλόκληρο τὸ ἔθνικὸ κίνημα. Σύμφωνα με τὸ καταστατικό, ἡ ὀργάνωση υἱοθετεῖ τὴν «ἄμεση δράση» ἀπορρίπτοντας ὅλες τίς «πολιτικὲς καὶ θρησκευτικὲς παρεμβάσεις». Οἱ συγγενικὲς ὁμοσπονδίες, τόσο οἱ τοπικὲς ὡς καὶ τῶν διαμερισμάτων, πρέπει νὰ «διευθύνονται με τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ αὐτονομία, δηλαδή νὰ ἔχουν πλήρη ἐλευθερία σέ ὅλα τὰ ἐπαγγελματικὰ θέματα πού ἔχουν σχέση με ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, τὰ ὁποῖα ἐνσωματώνουν». Κάθε μέλος ὑποχρεοῦται νὰ πληρώνει εἰσφορά 10 centimes τὸ μήνα (ἓνα ἀσήμαντο ποσό), ἡ ὁποία θὰ μοιράζεται ἐξίσου ἀνάμεσα στὴν τοπικὴ ὀργάνωση, τὴν Ὁμοσπονδία Περιοχῆς, τὴν Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία, τὴν Ἐφημερίδα τοῦ συνδικάτου (Ἐργατικὴ Ἀλληλεγγύη) καὶ τὸ σημαντικὸ λογαριασμὸ γιὰ τοὺς «κοινωνικοὺς κρατούμενους».

Σύμφωνα με τὸ καταστατικό ἡ Ἐπιτροπὴ περιοχῆς, ἡ ἀντίστοιχη τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς CNT στὴν περιοχὴ, ἦταν ἓνα ἀπλό διοικητικὸ σῶμα. Μολονότι ἔπαιζε σαφῶς διευθυντικὸ ρόλο στό συντονισμό τῆς δράσης, οἱ δρατηριότητές της ἦταν καθορισμένες ἀπὸ τὸ ἐτήσιο συνέδριο τῆς περιοχῆς. Σέ ἔκτακτες περιστάσεις, ἡ Ἐπιτροπὴ ἔπρεπε νὰ συμβουλευεταί τὰ τοπικά σῶματα. Ἐκτός ἀπὸ τὰ ἐτήσια συνέδρια τῆς περιοχῆς, τὰ ὁποῖα ἐξέλεγαν τὴν Ἐπιτροπὴ Περιοχῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ συγκαλεῖ ἔκτακτα συνέδρια, ὕστερα ἀπὸ ἀπαίτηση τῆς πλειοψηφίας τῶν τοπικῶν ὁμοσπονδιῶν. Οἱ τοπικὲς ὁμοσπονδίες, με τὴ σειρά τους, ἔπρεπε νὰ εἰδοποιοῦνται τρεῖς μῆνες πρὶν ἀπὸ κάθε τακτικὸ συνέδριο, γιὰ νὰ μποροῦν «νὰ προετοιμάζουν τὰ θέματα πού θὰ συζητηθοῦν». Ἐνα μῆνα πρὶν ἀπὸ τὸ συνέδριο, ἡ Ἐπιτροπὴ Περιοχῆς εἶχε ὑποχρέωση νὰ δημοσιεύσει τὰ ὑποβληθέντα «θέματα» στὴν ἐφημερίδα τοῦ συνδικάτου, ἀφήνοντας ἐπαρκῆ χρόνο στοὺς ἐργάτες γιὰ νὰ ἀποσαφηνίσουν τίς ἀπόψεις τους καὶ νὰ δόσουν ὁδηγίες στοὺς ἀντιπροσώπους τους. Οἱ ἀντιπρόσωποι στό συνέδριο, τῶν ὁποίων ἡ ψήφος καθοριζόταν ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν μελῶν πού ἀντιπροσώπευαν, ἐκλέγονταν ἀπὸ γενικὲς συνελεύσεις τῶν ἐρ-

γατών πού συγκαλούσαν οί τοπικές όμοσπονδίες καί οί όμοσπονδίες διαμερισμάτων.

Αυτό τό καταστατικό αποτελούσε τή βάση τής πρακτικής τής CNT, μέχρι τήν επανάσταση του 1936. Άν καί δέν προβλεπόταν ανάκληση των έπιτροπών, ή όργάνωση, στήν ήρωική τής περίοδο, ήταν πιό δημοκρατική άπ' ότι δείχνει τό καταστατικό. Ζωντανός παλμός κυριαρχούσε στή βάση αυτής τής γιγάντιας όργάνωσης, ζωηρό ένδιαφέρον γιά τά προβλήματα τής CNT καί μεγάλη άτομική πρωτοβουλία. Τά έργατικά κέντρα (centros obreros), πού είχαν ίδρύσει οί άναρχικοί τήν έποχή τής Πρώτης Διεθνούς, δέν ήταν μόνον τοπικά γραφεία των ένώσεων, αλλά καί χώροι συναντήσεων καί πολιτιστικά κέντρα, όπου γίνονταν άνταλλαγή ίδεών καί παρακολούθηση διαλέξεων. Όλες οί ύποθέσεις τής CNT διεκπεραιώνονταν από άμισθους συνηθισμένους έργάτες. Παρ' όλον ότι οί έπίσημες συναντήσεις του συνδικάτου είχαν όρισθεί γιά κάθε τρεις μήνες, γινόταν «συνδιασκέψεις συμβουλευτικού χαρακτήρα» κάθε Σάββατο βράδυ καί Κυριακή άπόγευμα. Ή άλληλεγγύη των συνδικάτων ήταν τόσο μεγάλη ώστε ήταν πάντοτε άδύνατο νά απομονωθεί μιά άπεργία. Ύπήρχε πάντοτε ή τάση γιά άπεργίες άλληλεγγύης καί γενικής ένεργητικής βοήθειας από άλλα συνδικάτα.

Μ' αυτόν τόν τρόπο, ή CNT δοκίμασε νά λύσει τά προβλήματα τής καί στή διάρκεια εϋνοϊκών περιόδων τό κατάφερε. Ύπήρξαν όμως καί περίοδοι καταστολής, άπότομες καί πολλές φορές κρίσιμες στροφές των γεγονότων πού τήν ανάγκασαν νά καταργήσει τά έτήσια καθώς καί τά συνέδρια περιοχών καί νά περιοριστεί στή λήψη αποφάσεων από ήγετικές έπιτροπές ή «συνέδρια» τά όποια διέφεραν έλάχιστα από άπροετοίμαστες συνδιασκέψεις. Όρισμένοι ήγέτες, σέ όλα τά επίπεδα τής όργάνωσης, ένεργούσαν περίπου μέ γραφειοκρατικό τρόπο. Ή ίδια ή συνδικαλιστική δομή δέν είναι άπαλλαγμένη από γραφειοκρατικές παραμορφώσεις. Δέν ήταν πολύ δύσκολο, γιά ένα πολύπλοκο δίχτυο έπιτροπών, πού σχημάτιζε σώματα περιοχής καί έθνικά σώματα, νά πάρει τά χαρακτηριστικά μιάς συγκεντρωτικής όργάνωσης καί νά καταστρατηγήσει τίς έπιθυμίες των έργατικών συνελεύσεων τής βάσης.

Τέλος, ή CNT, παρά τίς προγραμματικές διακηρύξεις της γιά άντιεξουσιαστικό κομμουνισμό καί τίς προσπάθειές της νά λειτουργήσει κατά άντιεξουσιαστικό τρόπο, ήταν στήν κυριολεξία ένα όμοσπονδιακό συνδικάτο, παρά μιá καθαρά άναρχική όργάνωση. Ό Άνχελ Πεσάνια, ένας άπό τούς πío πραγματιστές ήγέτες της, άναγνώρισε ότι τό ένα τρίτο περίπου τών μελών της μπορούν νά θεωρηθούν άναρχικοί. Πολλοί ήταν μάλλον στρατευμένοι παρά έπαναστάτες, άλλοι προσχώρησαν στήν CNT γιατί ήταν τό μεγαλύτερο συνδικάτο στήν περιοχή τους ή στό έργοστιάσιό τους. Στή δεκαετία του 1930, ή μεγάλη πλειοψηφία τών μελών της CNT ήταν εργάτες καί όχι άγρότες. Οί Άνδalousιανοί, πού άποτελούσαν τήν πλειοψηφία τών μελών στίς άναρχικές ένώσεις του περασμένου αιώνα, ήταν τώρα μειοψηφία, γεγονός τό όποιο δέν λαμβάνεται ύπόψη άπό συγγραφείς σάν τούς Μπρέναν καί Χομπσμπάουμ, οί όποιοι ύπερεκτιμούν τή σημασία του άγροτικού στοιχείου στίς άναρχοσυνδικαλιστικές εργατικές ένώσεις.

Μέ τή βαθμιαία άλλαγή της κοινωνικής σύνθεσης της CNT καί τήν έπικράτηση τών βιομηχανικών αξιών πάνω στίς αξίες του χωριού, ή συνομοσπονδία, κατά τή γνώμη μου, θά μετατρεπόταν εκ τών πραγμάτων σέ μιá συνηθισμένη λατινικού-τύπου έπαγγελματική ένωση. Οί Ίσπανοί άναρχικοί δέν άγνοούσαν αυτές τίς εξελίξεις. Άν καί οί συνδικαλιστικές ένώσεις άποτελούσαν τόν κύριο χώρο της άναρχικής δραστηριότητας στήν Εύρώπη, οί άναρχικοί θεωρητικοί πίστευαν ότι δέν είναι καί πολύ δύσκολο γιά τούς ρεφορμιστές ήγέτες τών συνδικαλιστικών ένώσεων νά μετατοπίσουν τόν έλεγχο της όργάνωσης άπό τή βάση στήν κορυφή. Θεωρούσαν τό συνδικαλισμό σάν μετατόπιση του κέντρου βάρους άπό τήν κοινότητα στό επαγγελματικό συνδικάτο, άπό τήν *όλότητα* τών καταπιεσμένων στό βιομηχανικό προλεταριάτο, άπό τούς δρόμους στά έργοστιάσια καί ή μετατόπιση της έμφασης, άπό τήν εξέγερση στή γενική άπεργία.

Ό Μαλατέστα, φοβούμενος τήν άνάδυση της γραφειοκρατίας στίς συνδικαλιστικές ένώσεις, προειδοποιούσε ότι *«Ένας πού κατέχει αξίωμα είναι κίνδυνος γιά τήν εργατική τάξη πού συγκρίνεται μόνο μέ τόν κίνδυνο ενός κοινοβουλευτικού εκ-*

προσώπου. Και οι δύο οδηγούν στη διαφθορά και από την διαφθορά μέχρι την απονέκρωση είναι μικρή ή απόσταση». Παρ' όλον ότι άλλαξε τη γνώμη του σχετικά με το συνδικαλισμό, δεχόταν τό κίνημα με πολλές επιφυλάξεις και ποτέ δέν έπαψε νά τονίζει ότι «τά επαγγελματικά συνδικάτα είναι από τή φύση τους, ρεφορμιστικά και όχι επαναστατικά». Στίς προειδοποιήσεις του προσέθετε ότι «τό επαναστατικό πνεύμα πρέπει νά είσαχθει, νά αναπτυχθει και νά διατηρηθει από τίς συνεχείς δραστηριότητες τών επαναστατών πού εργάζονται μέσα και έξω από τά συνδικάτα, αλλά αυτό δέν μπορεί νά είναι ή κανονική, ή φυσική λειτουργία τών συνδικάτων».

Ο συνδικαλισμός διαίρεσε τό Ίσπανικό αναρχικό κίνημα, χωρίς όμως νά προκαλέσει σχίσμα. Πράγματι, μέχρι τήν ίδρυση τής FAI δέν ύπήρχε έθνική αναρχική όργάνωση για νά διασπαστεί⁸. Τό Ίσπανικό αναρχικό κίνημα συνδεόταν σέ δυό επίπεδα: μέ τά πολύ γνωστά περιοδικά «Revista Blanca» και «Tierra y Libertad» καθώς και μέ τή μορφή μικρών κύκλων άφοσιωμένων αναρχικών, μέσα και έξω από τά συνδικάτα. Αυτές οι τυπικά Ίσπανικές ομάδες έμπιστων, γνωστές, από τή δεκαετία του 1880, μέ τό παραδοσιακό όνομα tertulias συγκεντρώνονταν στά καφενεία συζητούσαν ιδέες και προγραμματίζαν δραστηριότητες. Οι ομάδες αυτές έπαιρναν όνόματα πού εξέφραζαν τά ιδανικά τους (Ni Rey, ni Patria) ή τό επαναστατικό πνεύμα τους (Los Rebeldes) ή τέλος τό αίσθημα τής αδελφοσύνης τους (Los Afines). Η «Αναρχική Όργάνωση τής Ίσπανικής Περιοχής», για τήν όποία έχω ήδη μιλήσει, ίδρυμένη τό 1888 στη Βαλένσια, μετέτρεψε αυτές τίς ομάδες σέ κέντρα, μέ τά όποία προσπαθούσε νά οικοδομήσει ένα συνεκτικό κίνημα. Δεκαετίες άργότερα, ξανάκαναν τήν εμφάνισή τους στη FAI σάν grupos

8 Η έξαφάνιση τής «Σοσιαλδημοκρατικής Συμμαχίας» του Μλακούνιν όπνν Ίσπανία διασκόρπισε τίς δυνάμεις του Ίσπανικού αναρχισμού σέ μικρούς τοπικούς πυρήνες συνδεδεμένους σέ περιφερειακή βάση, μέ συνδιασκέψεις, περιοδικά και άλληλογραφία. Σχηματίστηκαν πολλές όμοσπονδίες περιοχής αυτών τών πυρήνων ιδίως στην Καταλιονία και Άνδαλουσία πού έξαφανίζονταν μέ όση ταχύτητα σχηματίζονταν

de afinidad (*ομάδες συγγένειας*), με περισσότερο τυπική τοπική και έθνική δομή.

Παρ' όλον ότι ο Ίσπανικός αναρχισμός δέν οικόδομησε αποτελεσματικό έθνικό κίνημα μέχρι τήν ίδρυση τής FAI, ή διαίρεση ανάμεσα σέ αναρχοσυνδικαλιστές και αναρχοκομμουνιστές είχε σοβαρές επιπτώσεις⁹. Οί δύο τάσεις του Ίσπανικού αναρχισμού δούλευαν μέ διαφορετικούς τρόπους και έβλεπαν συγκαταβατικά ή μία τήν άλλη. Οί αναρχοσυνδικαλιστές δούλευαν μέσα στά συνδικάτα, κατελάμβαναν θέσεις κλειδιά και έδιναν τήν έμφαση στην όργάνωση, πολλές φορές σέ βάρος τής προπαγάνδας και τής ιδεολογίας. Σάν «πρακτικοί άνθρωποι», οί Καταλανοί αναρχοσυνδικαλιστές σάν τόν Χοσέ Ροντριγέζ Ρομέρο και Τομάς Έρέρος ήταν έτοιμοι γιά συμβιβασμούς και πιο συγκεκριμένα νά συμμαχήσουν μέ «ξεκάθαρους και κοινούς» συνδικαλιστές.

Οί αναρχοκομμουνιστές ήταν οί πιο «φανατικοί». Στά έκδοτικά γραφεία τής Tiegta y Libertad, «σκληροπυρηνικοί», όπως ό Χουάν Μπαρόν και ό Φρανσίσκο Καρντινάλ, θεωρούσαν τους αναρχοσυνδικαλιστές σάν αποστάτες ρεφορμιστές και παρέμειναν πιστοί στά κομμουνιστικά δόγματα, βάση τής παλιάς «*Αναρχικής Όργάνωσης τής Ίσπανικής Περιοχής*». Δέν υποστήριζαν τόν άκτιβισμό των επαγγελματικών συνδικάτων και υπογράμμιζαν τίς αντιεξουσιαστικές κομμουνιστικές αρχές. Άντικειμενικός στόχος τους, δέν ήταν ή οικόδομηση «μαζικού κινήματος» των εργατών, διανθισμένου μέ τά αντιεξουσιαστικά ιδανικά, αλλά ό σχηματισμός αυθεντικού επαναστατικού κινήματος από άφοσιωμένους αναρχικούς, όσοδήποτε μικρού, σέ έκταση ή επιρροή. Κάποτε είχαν αρκετή επιρροή, αλλά ή τροροριστική τακτική τους στην αρχή του αιώνα μας και ή συνεχής καταδίωξη τους είχαν περιορίσει σέ μεγάλο βαθμό τους όπαδούς τους.

Ή ίδρυση τής FAI, τό καλοκαίρι του 1927, ανανέωσε τίς έλπίδες γιά τήν ένωση των δύο τάσεων. Οί αναρχοσυνδικαλιστικές άπαιτήσεις ίκανοποιούνταν μέ τή συμμετοχή κάθε μέλους τής FAI στη CNT και μέ τή μετατροπή των συνδικάτων σέ κύ-

9 Σχετικά μέ τίς δύο αυτές τάσεις αναφέραμε παρακάτω

ριο χώρο της αναρχικής δραστηριότητας στην Ίσπανία. Οί επιθυμίες των αναρχοκομμουνιστών εκπληρόνονταν από τό γεγονός ότι ίδρυόταν μιά έθνική οργάνωση αναμφισβήτητα αναρχική, χωριστά από τή CNT καί μέ τίς ομάδες συγγένειας σάν βάση γιά ένα πρωτοποριακό κίνημα απεριφραστα άφοσιωμένο στην πραγματοποίηση του άντιεξουσιαστικού κομμουνισμού¹⁰. 'Η «Tierra Y Libertad» μετατράπηκε σέ όργανο τής FAI. Μέ τήν ίδρυση όμως μιās αναρχικής οργάνωσης μέ δηλωμένο σκοπό νά έλέγξει τή CNT ή τουλάχιστον νά τήν έμποδίσει από τό νά πέσει στά χέρια των ρεφορμιστών ή νά άποτρέψει διεισδύσεις από τό νέο Ίσπανικό Κομμουνιστικό Κόμμα, οί αναρχοσυνδικαλιστές είχαν εμπλέξει τούς αναρχοκομμουνιστές στις συνδικαλιστικές δραστηριότητες. Τό 1933, ή FAI είχε κατορθώσει νά έλέγχει πλήρως τή CNT. 'Η συστηματική οργανωτική δουλειά είχε ξεκαθαρίσει τά συνδικάτα, ενώ οί ρεφορμιστές ήγέτες τους είτε άποχώρησαν μέ τή θέλησή τους, είτε κα-

10 Κάνω χρήση τής λέξης «πρωτοπορία» καί σκοπός μου είναι νά προκαλέσω, χρησιμοποιώντας τή δυσφορία τήν όποία δημιουργεί σέ πολλούς σύγχρονους άντιεξουσιαστικούς κύκλους, διότι αυτός ό όρος έχει εύρύτατα χρησιμοποιηθεί στο παραδοσιακό αναρχικό κίνημα. 'Ακόμα καί μερικές αναρχικές εκδόσεις έχουν χρησιμοποιήσει αυτό τό όνομα. Δέν μπορεί νά υπάρξει άμφιβολία ότι ένας αναρχικός συνειδητός εργάτης θεωρούσε τόν εαυτό του σάν «άνώτερο άτομο» καί μέλος μιās μικρής avant-garde τής κοινωνίας. Στην πιό άθώα τής έννοια, ή χρήση αυτού του όρου σήμαινε ότι ένα τέτοιο άτομο απλά καί μόνο είχε τήν τύχη νά έχει μιά πιό προωθημένη κοινωνική συνείδηση απ' ότι ή πλειοψηφία των λιγότερο προωθημένων εργατών καί άγροτών, μιά διάκριση πού έπρεπε νά ξεπεραστεί μέ τή βοήθεια τής διαπαιδαγώγησης. Μέ μιά λιγότερο άθώα έννοια ή λέξη έδινε ένα άλλοθι στον έλιτισμό καί τή χειραγώγηση, χαρακτηριστικά γιά τά όποια όρισμένοι αναρχικοί ήγέτες δέν ήταν λιγότερο άθώοι από τούς έξουσιαστές σοσιαλιστές αντιπάλους τους. 'Η λέξη ήγέτης πάλι άποφεύγονταν πρός χάριν του εύφημισμού «άγωνιστής μέ έπιρροή» παρ' όλο ότι οί περισσότεροι γνωστοί αναρχικοί άγωνιστές μέ έπιρροή ήταν ήγέτες. Αυτή ή αυταπάτη δέν είναι τόσο άσημαντη όσο φαίνεται. Αυτό έμποδισε τούς Ίσπανούς αναρχικούς νά επιλύσουν τά σοβαρά προβλήματα πού είχαν προκύψει από πραγματικές διαφορές άνάμεσα σ' αυτούς τούς ίδιους ή άνάμεσα σ' αυτούς καί τή μεγάλη πλειοψηφία των μή προωθημένων μελών τής CNT

μουφλαρίστηκαν πίσω από την επαναστατική φρασεολογία. Δέν πρέπει νά υπάρχουν άμφιβολίες ότι όλες αυτές οί έπιτυχίες δέν έβλαψαν τίς δημοκρατικές διαδικασίες, μιά και ή άγωνιστικότητα τών μελών τής FAI προσέλευε τή μεγάλη πλειοψηφία τών έργατών τής CNT. Οί πιό πολλοί όμως άπό τούς γνωστούς άγωνιστές τής FAI (Ντουρούτι, άδελφοί Άσκάσο, Γκαρθία Όλιβερ) περιελάμβαναν και τόν τερρορισμό στό ρεπερτόριο τής άμεσης δράσης τους. Ή χρήση όπλων, ειδικά στίς «άπαλλοτριώσεις» και στίς δοσοληψίες τους μέ δύστροπους έργοδότες, μέ πράκτορες τής άστυνομίας και πληρωμένους άπεργοσπάστες, δέν παρουσίαζε καμιά δυσκολία γι' αυτούς. Αυτοί οί atentados τρομοκρατούσαν σίγουρα τούς αντίπαλους τής FAI, άν και «ρεφορμιστές» όπως ό Πεστάνια και ό Πειρό δημοσίευσαν κριτικές ένάντια στή FAI και μάλιστα χρησιμοποίησαν σκληρή γλώσσα.

Παρά τήν έπιρροή τής στή CNT, ή FAI αυτή ή άξιοσημείωτη άναρχική όργάνωση παρέμενε σχεδόν μυστική μέχρι τό 1936 και ό άριθμός τών μελών τής δέν ξεπερνούσε τίς 30.000. Ή δομή τής ήταν περίπου άντιεξουσιαστική. Οί ομάδες συγγενείας ήταν μικροί πυρήνες συνδεδεμένων έμπιστων φίλων, ό άριθμός τών μελών κάθε πυρήνα ήταν περίπου 12, άνδρες και γυναίκες. Όπου υπήρχαν μερικές τέτοιες ομάδες, συντονίζονταν άπό τήν τοπική όμοσπονδία και καλούσαν γενικές συνελεύσεις, μιά φορά τό μήνα. Τό έθνικό κίνημα συντονιζόταν, μέ τή σειρά του, άπό τήν «Έπιτροπή Χερσονήσου», ή όποία διέθετε έλάχιστη διευθυντική έξουσία. Ό ρόλος τής ήταν άυστηρά διοικητικός, σύμφωνα μέ τήν μπακουινική αντίληψη.

Οί ομάδες συγγενείας ήταν, στήν πραγματικότητα, σέ μεγάλο βαθμό αυτόνομες, στίς άρχές τής δεκαετίας του 1930 και πολλές φορές αναλάμβαναν έξαιρετικές πρωτοβουλίες. Ή φιλία τών μελών κάθε ομάδας έκανε τά πράγματα πολύ δύσκολα γιά τούς πράκτορες τής άστυνομίας και ή FAI κατόρθωσε νά έπιζησει, σάν σύνολο, παρά τίς φοβερές διώξεις μέ έλάχιστες ζημιές στήν όργάνωσή τής. Μέ τό πέρασμα του χρόνου, άρχισε νά μεγαλώνει τό γόητρο τής «Έπιτροπής Χερσονήσου» και οί περιοδικές δηλώσεις τής πάνω σέ γεγονότα λειτουργούσαν σάν καθοδηγητικές άρχές γιά όλο τό κίνημα. Παρ' όλον ότι δέν ήταν

μέ κανέναν τρόπο ένα εξουσιαστικό σώμα, άρχισε να λειτουργεί σαν κεντρική επιτροπή, της οποίας οι πολιτικές αποφάσεις, κάθε άλλο, παρά δεσμευτικές για την όργάνωση, λειτουργούσαν σαν κάτι παραπάνω από άπλές εισηγήσεις. Πράγματι, θά ήταν πολύ δύσκολο για την « *Επιτροπή Χερσονήσου* » να εκδίξει διαταγές. Ο μέσος όπαδός της FAI ήταν ισχυρή προσωπικότητα και θά διαφωνούσε άμέσως με οποιαδήποτε απόφαση πού θά την εύρισκε παράλογη. Η FAI, όμως, μετατρεπόταν δλο και περισσότερο σέ αυτοσκοπό και ή πίστη στην όργάνωση ειδικά σέ περιπτώσεις δύσκολες ή σέ περιόδους καταστολής, έτεινε νά μειώσει την κριτική.

Δέν υπάρχει αντίρρηση, ότι ή FAI έξύψωσε τό επίπεδο της κοινωνικής συνείδησης του μέσου μέλους της CNT. Πιό πολύ από κάθε άλλον συντελεστή, εκτός από την άγριότητα του εργοδότη, έκανε την CNT έπαναστατική συνδικαλιστική όργάνωση, άν όχι άληθινά άναρχοσυνδικαλιστική. Η FAI ένίσχυε την έπαναστατική τάση και τόν άντιεξουσιαστικό κομμουνισμό και απέκτησε πολλούς όπαδούς μέσα στή CNT (πιό πολύ άφοσιωμένους όπαδούς στην άναρχική Σαραγόσα, από τή συνδικαλιστική Βαρκελώνη). Άλλά ή FAI δέν μπόρεσε νά υπερικήσει έντελώς τά ρεφορμιστικά στοιχεία μέσα στή CNT (τά συνδικάτα συγκέντρωναν πολλούς εργάτες, χάρις στην ίκανότητά τους νά άγωνισθούν για βελτίωση οίκονομικών συνθηκών) και γι' αυτό συνεχίστηκε ό προσανατολισμός της CNT πρός την ίεραρχική κατεύθυνση.

Στήν προσπάθειά της νά έλέξει τή CNT, ή FAI έγινε θύμα των πιό καθυστερημένων στοιχείων του συνδικαλισμού. Ο Πειράτς σημειώνει πολύ σωστά ότι ή CNT πήρε την εκδίκησή της από τή FAI. Όπως ακριβώς οι ρεφορμιστές μέσα στα συνδικάτα είχαν την πρόθεση νά συμβιβαστούν με τή μπουρζουαζία και τό κράτος, έτσι και ή FAI άναγκάστηκε νά συμβιβαστεί με τους ρεφορμιστές για νά διατηρήσει τόν έλεγχο της CNT. Άνάμεσα στους νέους και με λιγότερη πείρα όπαδούς της FAI, ή κατάσταση ήταν χειρότερη. Η άγωνιστικότητα, ή όποία φетиχοποιούσε τή δράση σέ βάρος της θεωρίας και τό θάρρος σέ βάρος της διεισδυτικής άνάλυσης, όδήγησε, μετά την άποτυχία, στον πιό χονδροειδή όπορτουνισμό.

Ἡ CNT εἶχε προμηθεύσει ἕναν τεράστιο δημοκρατικό χώρο, γιὰ τὴν πιό ἀγωνιστικὴ ἐργατικὴ τάξη τῆς Εὐρώπης. Ἡ FAI πρόσθεσε τὸν ἀντιεξουσιαστικό προσανατολισμό καὶ τὶς ἐπαναστατικὲς δραστηριότητες, μέσα στὰ ὄρια φυσικά ἐνός ἐπαγγελματικοῦ συνδικαλισμοῦ. Τό 1936 καὶ οἱ δύο ὁργανώσεις εἶχαν πραγματικά ἀντιεξουσιαστικὲς δομές, *στό βαθμό* δέβαια πού ἕνα αὐστηρά προλεταριακό ταξικό κίνημα μποροῦσε νά εἶναι ἀντιεξουσιαστικό. Μέ τὴν ἀπλή ρητορικὴ, τὴν πειθῶ καὶ χωρὶς ἀμφιβολία τὴν τολμηρὴ τους δράση, εἶχαν ἐνσαρκώσει τὶς ἐλπίδες τῶν μελῶν τους γιὰ μιὰ ἐπανάσταση πού θά κατέληγε σέ ἐργατικό ἔλεγχο τῆς οἰκονομίας καὶ σέ συνδικαλιστικὲς μορφές κοινωνικῆς διεύθυνσης. Αὐτὴ ἡ διαδικασία τῆς διαπαιδαγώγησης καὶ τῆς ταξικῆς ὁργάνωσης, ἦταν κάτι παραπάνω ἀπὸ ἕνας ἀπλὸς συντελεστής, στὴ δημιουργία τῶν κολλεκτίβων πού περιγράφονται σ' αὐτό τό βιβλίο. Στὶς περιοχές, ὅπου ἡ CNT—FAI (οἱ δύο ὁργανώσεις εἶχαν ζευγαρώσει μετὰ τὸν Ἰούνη τοῦ 1936) ἀσκοῦσαν μεγάλη ἐπιρροή, καὶ οἱ κολλεκτίβες γενικά, ἀποδείχτηκαν πιό μακρόχρονες, πιό κομμουνιστικὲς καὶ πιό ἀνθεκτικὲς στὴ σταλινικὴ ἀντεπανάσταση, ἀπὸ τὶς κολλεκτίβες τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς δημοκρατικῆς ζώνης τῆς Ἰσπανίας.

Ἐπιπλέον, στὶς περιοχές τῆς CNT—FAI, οἱ ἐργάτες καὶ οἱ χωρικοὶ ἔδειξαν μεγαλύτερη λαϊκὴ πρωτοβουλία στὴν ἀντίσταση ἐνάντια στό στρατιωτικό πραξικόπημα. Ἡ σοσιαλιστικὴ Μαδρίτη δέν ἦταν αὐτὴ πού πρώτη κατέστειλε τοὺς στασιαστές. Ἡ ἀναρχοσυνδικαλιστικὴ Βαρκελώνη διεκδικεῖ αὐτὴν τὴν τιμητικὴ διάκριση ἀπὸ ὅλες τὶς μεγάλες πόλεις τῆς Ἰσπανίας. Ἡ Μαδρίτη ξεσηκώθηκε ἐνάντια στοὺς στρατῶνες Μοντάνα, ἀφοῦ εἶχαν φθάσει ἀπὸ τό ραδιόφωνο τὰ νέα ὅτι ὁ στρατός εἶχε νικηθεῖ στοὺς δρόμους καὶ στὶς πλατεῖες τῆς Βαρκελώνης. Καὶ στὴ Μαδρίτη ἀκόμα, ἡ τοπικὴ ὁργάνωση τῆς CNT ἔδειξε τό μεγαλύτερο βαθμὸ πρωτοβουλίας, ἔχοντας τὴν ὑποστήριξη τῶν οἰκοδόμων.

Ἡ CNT—FAI, κατὰ συνέπεια, ἀποκάλυψαν ὅλες τὶς δυνατότητες μιᾶς καλὰ ὁργανωμένης καὶ πολὺ ἀγωνιστικῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐνός «κλαστικοῦ» προλεταριάτου, ἂν θέλετε, τοῦ ὁποίου τὰ βασικά οἰκονομικά συμφέροντα εἶχαν ἐπανειλημμέ-

να άπειληθεί από μία μυωπικά αδιάλλακτη μπουρζουαζία. 'Απ' αυτούς τούς «άσυμφιλίωτους» άγώνες, ό άναρχοσυνδικαλισμός και ό έπαναστατικός μαρξισμός είχαν έπεξεργαστεί όλόκληρο τόν τακτικό και τόν θεωρητικό έξοπλισμό τους:

'Η CNT—FAI άποκάλυψαν έπίσης τά όρια αυτού του τύπου του κλασσικού άγώνα και είναι σωστό νά πούμε ότι ή 'Ισπανική 'Επανάσταση σημάδεψε τό τέλος ενός άγώνα «προλεταριακών έπαναστάσεων», οί όποιες άρχισαν μέ τήν έξέγερση τών έργατών του Παρισιού, τόν 'Ιούνη του 1848. 'Η περίοδος αυτή πέρασε στην ιστορία κατά τή γνώμη μου, και δέν πρόκειται νά ξαναζωντανέψει. Διακρίθηκε από σκληρούς, πολλές φορές άσυμφιλίωτους άγώνες ανάμεσα στό προλεταριάτο και στή μπουρζουαζία, έποχή πού δέν άναγνωριζόταν ή «συμμετοχή» τής έργατικής τάξης στην οικονομική ζωή και άρنيόταν στην ουσία τό δικαίωμα, στην έργατική τάξη, νά έγκαθιδρύσει δικούς της θεσμούς προάσπισης τών συμφερόντων της. 'Ο βιομηχανικός καπιταλισμός στην 'Ισπανία ήταν άκόμη νέο φαινόμενο. Δέν ήταν άρκετά πλούσιος γιά νά μετριάσει τό ξεσήκωμα τής έργατικής τάξης, ούτε διέθετε ίσχυρά στηρίγματα στην πολιτική ζωή, γιά νά διεκδικήσει τό δικαίωμα νά έκμεταλλεύεται άδίστακτα τά «μισθωμένα χέρια». 'Αλλά αυτό τό καινούργιο φαινόμενο είχε ήδη άρχίσει νά προσανατολίζεται, όχι πρός τίς παραδοσιακές Εύρωπαϊκές φιλελεύθερες μορφές, αλλά πρός τίς αυταρχικές πού θά του επέτρεπαν νά άναπνεύσει, μέχρι νά κατορθώσει νά άναπτυχθεί.

'Η οικονομική κρίση τής δεκαετίας του 1930 (οί ριζοσπάστες σ' όλόκληρο τόν κόσμο τήν θεωρούσαν σάν τήν τελευταία «χρόνια κρίση» του καπιταλισμού), σέ συνδυασμό μέ τήν κοντόφθαλμη πδλιτική τών 'Ισπανών φιλελεύθερων και τών διευθυνουσών τάξεων μετέτρεψε τόν ταξικό άγώνα στην 'Ισπανία σέ έναν έκρηκτικό ταξικό πόλεμο. 'Η άγροτική μεταρρύθμιση, τής Δημοκρατίας τών άρχών τής δεκαετίας του 1930, άποδείχτηκε ύπόκρισία. Οί φιλελεύθεροι άσχολήθηκαν περισσότερο μέ τό νά προσελκύσουν τήν εκκλησία, παρά μέ τά μακροπρόθεσμα ή άκόμη και τά βραχυπρόθεσμα οικονομικά προβλήματα τής χερσονήσου. Οί σοσιαλιστές, συνεργάτες τών φιλελευθέρων στή διακυβέρνηση τής χώρας, ένδιαφέρθηκαν γιά τήν άνάπτυξη τής

UGT, σέ βάρος της CNT και όχι για τή βελτίωση των υλικών συνθηκών της εργατικής τάξης, σάν σύνολο. Ἡ CNT, ισχυρά ἐπιρρεασμένη ἀπό τούς ἐνθερμους ὀπαδούς της FAI τούς διαπαιδαγωγημένους στίς μάχες τῶν pistoleros ἀπό τίς ἀρχές της δεκαετίας τοῦ 1920, ἐξαπέλυε ἐπανειλημένες ἐξεγέρσεις-κινήματα (πού οἱ ἡγέτες τους ἤξεραν πιθανῶς ὅτι θά ἀποτύγγαναν) μέ σκοπό νά παρακινήσουν τό ἐπαναστατικό πνεῦμα της εργατικής τάξης. Ἡ ἀποτυχία ὄλων τῶν στοιχείων της Ἰσπανίας, τά πρῶτα χρόνια της Δημοκρατίας, νά πραγματοποιήσουν τίς ὑποσχέσεις της μεταρρύθμισης, δέν ἄφησε κανένα περιθώριο ἐκτός ἀπό τήν ἐπανάσταση καί τόν ἐμφύλιο πόλεμο. Κανένας, ἐκτός ἀπό τούς ἀφοσιωμένους ἀναρχικούς, δέν ἐπιθυμοῦσε πράγματι, αὐτήν τή σύγκρουση. Ἀνάμεσα στό 1931, ὅταν κατέρρευσε ἡ μοναρχία καί τό 1936, ὅταν ἔγινε ἡ στάση τῶν στρατηγῶν, ὄλοι περπατοῦσαν στά τυφλά πρός τήν τελευταία ἀπό τίς μεγάλες προλεταριακές ἐπαναστάσεις. Ἴσως τή μεγαλύτερη, ἂν κρίνει κανεῖς ἀπό τό βραχύβιο κοινωνικό της πρόγραμμα καί τήν πρωτοβουλία πού ἔδειξαν οἱ καταπιεσμένοι. Ἡ ἐποχή φαινόταν νά συγκεντρώνει ὄλες τίς δραστηριότητες, ὄλες τίς παραδόσεις καί τά ὄνειρά της γιά τήν τελευταία μεγάλη της σύγκρουση καί ὕστερα ἀπ' αὐτή ἐξαφανίστηκε.

Δέν πρέπει νά προξενεῖ κατάπληξη τό ὅτι οἱ πλέον κομμουνιστικές κολλεκτίβες στήν Ἰσπανική ἐπανάσταση ἔκαναν τήν ἐμφάνισή τους μᾶλλον στήν ὑπαιθρο παρά στίς πόλεις, ἀνάμεσα στούς χωρικούς πού ἦταν ἀκόμη ἐπιρρεασμένοι ἀπό ἀρχαϊκές κολλεκτιβιστικές παραδόσεις καί ἦταν λιγότερο, ἀπό τούς ἐργάτες τῶν πόλεων παγιδευμένοι ἀπό τήν οἰκονομία της ἀγορᾶς. Οἱ ἀσκητικές ἀξίες τῶν κομμουνιστικῶν κολλεκτίβων ἀντανακλοῦσαν τή φοβερή φτώχεια τῶν περιοχῶν πού εἶχαν ριζώσει. Ἡ συνεργασία καί ἡ ἀλληλοβοήθεια, σέ τέτοιες περιπτώσεις, ἦταν ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά νά ἐπιβιώσει ἡ κοινότητα. Ἄλλου, στίς πιό ἀνυδρες περιοχές της Ἰσπανίας, ἡ ἀνάγκη διανομῆς νεροῦ καί τά ἀρδευτικά ἔργα ἦταν ἐπιπρόσθετα κίνητρα γιά τήν κολλεκτιβιστική καλλιέργεια. Ἐδῶ, ἡ κολλεκτιβοποίηση ἦταν καί μιά τεχνολογική ἀναγκαιότητα πού ἀκόμη καί ἡ δημοκρατία δέν τήν ἀρνιόταν.

Ἡ σημασία τῶν κολλεκτίβων δέν πρέπει νά ἀναζητηθεῖ μόνο

στό ότι ἐφαρμοζαν τόν κομμουνισμό, ἀλλά στό ότι λειτουργούσαν ἀποτελεσματικά κάτω ἀπό τό σύστημα τῆς λαϊκῆς αὐτοδιεύθυνσης. Μ' αὐτή τήν ἔννοια συμφωνῶ μέ τίς μεταφράσεις καί τίς σημειώσεις τοῦ Ντόλγκοφ. Οἱ ἀφηγήσεις οἱ ἴδιες καταρρίπτουν τή γνώμη πολλῶν ἐξουσιαστών μαρξιστῶν ὅτι ἡ οἰκονομική ζωὴ πρέπει νά «προγραμματίζεται» μέ μεγάλη ἀκρίβεια ἀπό μιά πολύ συγκεντρωτική κρατική ἐξουσία καί τό βρωμερό ψέμα ὅτι ἡ λαϊκή κολλεκτιβοποίηση, σέ ἀντίθεση μέ τήν κρατιστική ἐθνικοποίηση, στρέφει τίς κολλεκτιβοποιημένες ἐπιχειρήσεις τή μία ἐνάντια στήν ἄλλη, στόν ἀνταγωνισμό γιά κέρδη καί πόρους.

Στίς πόλεις, ὅμως, ἡ κολλεκτιβοποίηση τῶν ἐργοστασίων τῶν ἐπικοινωνιῶν καί μεταφορῶν πῆρε πολύ διαφορετική μορφή. Στήν ἀρχή, ὅλη σχεδόν ἡ οἰκονομία στήν περιοχή τῆς CNT—FAI καταλήφθηκε ἀπό ἐκλεγμένες, ἀπό τοὺς ἐργάτες, ἐπιτροπές, χαλαρά συντονιζόμενες ἀπό ἀνώτερες ἐπιτροπές τοῦ συνδικάτου. Μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου, τό σύστημα ἄρχισε νά σκληραίνει. Οἱ ἀνώτερες ἐπιτροπές ἄρχισαν νά οἰκειοποιοῦνται τήν πρωτοβουλία τῶν κατωτέρων, παρ' ὅλο πού οἱ ἀποφάσεις τους πρὶν ἐφαρμοστούν, ἔπρεπε νά ἐγκριθοῦν ἀπό τοὺς ἐργάτες τοῦ ἀντίστοιχου ἐργοστασίου. Τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἦταν μιά τάση γιά συγκέντρωση τῆς οἰκονομίας, στίς περιοχές τῆς CNT—FAI στά χέρια τῶν συνδικάτων. Ἡ ἔκταση αὐτῆς τῆς τάσης ἦταν διαφορετική ἀπό βιομηχανία σέ βιομηχανία καί περιοχή σέ περιοχή καί μέ τίς περιορισμένες πληροφορίες πού ἔχουμε δέν μποροῦμε νά διατυπώσουμε γενικεύσεις. Μέ τήν εἴσοδο τῆς CNT—FAI στήν κυβέρνηση τῆς Καταλωνίας τό 1936, ἡ διαδικασία τοῦ συγκεντρωτισμοῦ συνεχίστηκε καί οἱ ἐλεγχόμενες ἀπό τά συνδικάτα ὑπηρεσίες συνδέθηκαν μέ τό Κράτος. Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1938, ἡ πολιτική γραφειοκρατία εἶχε ὑποκλέψει τήν ἐξουσία τῶν ἐργατικῶν ἐπιτροπῶν, σέ ὅλες τίς πόλεις τῆς «δημοκρατικῆς» ζώνης. Ὁ ἐργατικός ἔλεγχος ἐξακολουθοῦσε νά ὑπάρχει στή θεωρία, εἶχε ἐξαφανιστεῖ ὅμως στήν πράξη.

Ἡ Κομμούνα ἀποτελέσει τή βάση γιά τίς ἀγροτικές κολλεκτίβες, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς βάσης γιά τίς βιομηχανικές κολλεκτίβες. Πράγματι, ἂν ἐξαιρέσουμε τίς ἀγροτικές κομμούνες, τό σύστη-

μα τῶν ἐπιτροπῶν κυριάρχησε ἐκεῖ πού εἶχε καταρρεύσει ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους, στά χωριά καί στίς κωμοπόλεις καθῶς καί στά ἐργοστάσια καί στίς γειτονιές τῶν πόλεων. «Ὅλα εἶχαν διαμορφωθεῖ μέσα στή φωτιά τῆς δράσης, γιά τή διεύθυνση τῆς λαϊκῆς ἀντίδρασης στό στρατιωτικό πραξικόπημα» γράφουν οἱ Μπρουέ καί Τεμίμ:

«Εἶχαν διοριστεῖ, μέ ἀναρίθμητους τρόπους. Στά χωριά, στά ἐργοστάσια καί στούς τόπους δουλειᾶς ὑπῆρχε πάντοτε χρόνος γιά τήν ἐκλογή τους, τουλάχιστον συνοπτικά, ἀπό τή γενική συνέλευση. Σέ ὅλες τίς περιπτώσεις, εἶχε ληφθεῖ πρόνοια νά ἀντιπροσωπεύονται σ' αὐτές ὅλα τά κόμματα καί ὅλα τά συνδικάτα, ἔστω καί ἂν δέν ὑπῆρχαν πρὶν ἀπό τήν ἐπανάσταση ἐπειδή ἡ ἐπιτροπή ἀντιπροσώπευε, ταυτόχρονα, καί τοὺς ἐργάτες σάν σύνολο καί ὅλες τίς ὁργανώσεις τους: σέ περισσότερες ἀπό μιά θέση, οἱ ἐκλεγμένοι ἔρχονταν σέ συνεννόηση γιά τό ποιός ἔπρεπε νά ἀντιπροσωπεύει τό ἕνα ἢ τό ἄλλο συνδικάτο, ποιός θά εἶναι ὁ «Δημοκρατικός» καί ποιός ὁ «Σοσιαλιστής». Πολλές φορές, στίς κωμοπόλεις, τά πιό δραστήρια στοιχεῖα αὐτοδιορίζονταν. Μερικές φορές, τό σύνολο τῶν ἐκλογέων ἐξέλεγε τά μέλη τῶν ἐπιτροπῶν γιά κάθε ὁργάνωση, ἀλλά πιό συχνά, τά μέλη τῶν ἐπιτροπῶν ἐκλέγονταν εἴτε ἀπό τήν ψήφο τῆς ὁργάνωσής τους ἢ πιό ἀπλά διορίζονταν ἀπό τίς τοπικές κυβερνητικές ἐπιτροπές τῶν κομμάτων καί τῶν συνδικάτων».

Σαραντα χρόνια πέρασαν, σχεδόν, ἀπό τήν Ἰσπανική Ἐπανάσταση καί οἱ σαρωτικές ἀλλαγές στή Δυτική Εὐρώπη καί στήν Ἀμερική ἔχουν τόν ἀντίκτυλό τους στήν κοινωνική κατάσταση τῆς Ἰσπανίας. Τό κλασσικό προλεταριάτο πού εἶχε ἀγωνιστεῖ τόσο ἀπεγνωσμένα γιά τά ἐλάχιστα μέσα συντήρησής του παραχωρεῖ τή θέση του σ' ἕναν πιό πλούσιο ἐργάτη, τοῦ ὁποῦ τοῦ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον δέν στρέφεται στήν ὑλική ἐπίβωση καί τήν ἀνεργία, ἀλλά σέ ἕναν πιό ἀνθρώπινο τρόπο ζωῆς καί σέ μιά ἐργασία μέ νόημα. Ἡ κοινωνική σύνθεση τῆς ἐργατικῆς δύναμης μεταβάλλεται συνεχῶς, πρὸς τίς ὑπηρεσίες, τίς ἐμπορικές καί ἐπαγγελματικές ἀπασχολήσεις, παρὰ πρὸς τήν ἀνιδείκνυτη ἐργασία τῶν βιομηχανιῶν μαζικῆς παραγωγῆς. Ἡ Ἰσπανία, ὅπως καί οἱ ἄλλες χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, δέν εἶναι πλέον ἀγροτική χώρα. Ἡ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ τῆς

ζει τώρα στίς κωμοπόλεις καί τίς πόλεις καί ὄχι σέ ἀπομονωμέ-
να χωριά, ἀπ' ὅπου ἀνθισε ὁ ἀναρχικός κολλεκτιβισμός.

Αὐτές οἱ μεταβολές στούς στόχους καί στίς κατευθύνσεις τῶν
μῆ ἀστικῶν τάξεων στήν καπιταλιστική κοινωνία εἶναι προιόν-
τα τῆς σαρωτικῆς βιομηχανικῆς ἐπανάστασης, πού ἀκολούθησε
τόν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο καί τῆς σχετικῆς ἀφθονίας ἢ
τῆς ἐλπίδας γιά ἀφθονία, ἢ ὅποια ἔβαλε σέ ἀμφισβήτηση ὄλες
τίς ἀξίες τῆς ὑλικῆς σπάνης. Αὐτές, ἔχουν δημιουργήσει μιὰ
ἱστορική διάσταση ἀνάμεσα στόν παραλογοισμό τῆς σημερινῆς
ζωῆς καί τήν οὐτοπική ὑπόσχεση μιᾶς ἀπελευθερωμένης κοι-
νωνίας. Οἱ νέοι ἐργάτες τῆς δεκαετίας τοῦ 1970, ἔχουν τάση νά
δανεῖζονται τίς ἀξίες τους ἀπό τή σχετικά εὐπορή νεολαία τῆς
μεσαίας τάξης, ἢ ὅποια ἀπορρίπτει τήν ἠθική τῆς ἐργασίας, τά
πουριτανικά ἤθη, τήν ἱεραρχική ὑπακοή καί τήν ὑλική ἀσφά-
λεια, καί μᾶλλον στρέφεται πρὸς τόν ἐλεύθερο χρόνο γιά αὐ-
τοανάπτυξη, τή σεξουαλική ἀπελευθέρωση μέ τήν εὐρύτερη ἔν-
νοια τοῦ ὄρου, τή δημιουργική ἢ διεγερτική ἐργασία καί ὄχι
στήν ἀψυχη ἐργασία καί σέ μιὰ σχεδόν ἐνδόμυχη ἀπέχθεια γιά
ὄλες τίς ἐξουσίες. Ἄξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι στήν Ἰσπανία, οἱ
προνομιούχοι φοιτητές τῶν Πανεπιστημίων, οἱ ὅποιοι ἔπαιξαν
τόσο ἀντιδραστικό ρόλο στή δεκαετία τοῦ 1930, εἶναι ἀνάμεσα
στά πιό ριζοσπαστικά στοιχεῖα τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 καί τοῦ
1970. Μαζί μέ τούς νέους ἐργάτες καί τούς διανοούμενους, ἀρ-
χίζουν νά ὑποστηρίζουν, σέ διάφορους βαθμούς, περσοναλι-
στικούς καί οὐτοπιστικούς στόχους, μπροστά στούς ὁποίους, ὁ
πουριτανικός καί ὑπερβολικά θεσμοθετημένος ἀναρχοσυνδικα-
λισμός τῆς CNT—FAI, φαίνεται σάν ἀναχρονισμός.

Τά ὄρια τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, ἀκόμη καί τῆς
ἀναρχοσυνδικαλιστικῆς μορφῆς του, ἔχουν ἐκδηλωθεῖ ξεκάθα-
ρα. Τό νά βλέπουμε στά συνδικάτα (σέ ὅποιαδήποτε μορφή
τους) μιὰ *σύμφυτη δυνατότητα* γιά ἐπαναστατικό ἀγώνα, ση-
μαίνει ὅτι πιστεύουμε ὅτι τά συμφέροντα τῶν ἐργατῶν καί κα-
πιταλιστῶν, σάν τάξεων, εἶναι οὐσιαστικῶς ἀσυμβίβαστα. Αὐ-
τό εἶναι ἀποδεδειγμένο ψέμα, γιά ὅποιον εἶναι πρόθυμος νά
ἀναγνωρίσει τήν προφανή ἰκανότητα τοῦ συστήματος νά δια-
μορφώνει ἢ κυριολεκτικά νά δημιουργεῖ τόν ἐργάτη κατ' εἰκό-
να τῆς καταπιεστικῆς βιομηχανικῆς κουλτούρας καί πραγματι-

κότητας. Ἀπό τήν οἰκογένεια, τό σχολεῖο, τούς θρησκευτικούς θεσμούς, τά μαζικά μέσα ἐπικοινωνίας, τό ἐργοστάσιο, μέχρι τό συνδικάτο καί τό «ἐπαναστατικό» κόμμα, ἡ καπιταλιστική κοινωνία συνωμοτεῖ γιά νά ἐπιβάλλει τήν ὑπακοή, τήν ἱεραρχία, τήν ἠθική τῆς ἐργασίας καί τήν ἐξουσιαστική πειθαρχία στήν ἐργατική τάξη, σάν σύνολο, καθῶς καί σέ πολλά ἀπό τά κινήματα γιά τή «χειραφέτησή» τῆς.

Τό ἐργοστάσιο καί οἱ ταξικές ὀργανώσεις πού προέρχονται ἀπ' αὐτό, παίζουν τόν πιό καταπιεστικό ρόλο, στή δημιουργία μιᾶς καλά ρυθμισμένης, σχεδόν ἀσυνείδητης πειθαρχίας στούς ὄριμους ἐργάτες, μιᾶς πειθαρχίας πού ἐκδηλώνεται ὄχι τόσο παθητικά ἀλλά σάν μιά τάση πρὸς τίς ἱεραρχικές ὀργανώσεις καί τούς ἐξουσιαστές ἡγέτες. Οἱ ἐργάτες μπορεῖ νά εἶναι πολύ μαχητικοί καί νά ἐκδηλώνουν ἰσχυρό ἢ ἀκόμη καί πανίσχυρο χαρακτήρα στίς πιό ἀπαιτητικές κοινωνικές καταστάσεις, ἀλλά αὐτά τά χαρακτηριστικά τους μπορεῖ νά τεθοῦν στήν ὑπηρεσία τῆς ρεφορμιστικῆς ἐργατικῆς γραφειοκρατίας ἢ τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Πρέπει νά ἀπορρίψουν τήν ἀστική κουλτούρα, εἰδικότερα τήν κουλτούρα τοῦ ἐργοστασίου, τήν ἐστία τῆς ἐργατικῆς ταξικῆς ὑπαρξης, πρὶν περάσουν στήν ἀνώτερη μορφή τῆς ἀμεσης δράσης πού λέγεται «ἐπανάσταση» καί νά ἀνοικοδομήσουν μιά κοινωνία, ὅπου θά ἐλέγχουν ἅμεσα τά ἐργοστάσιά τους καί τίς κομμούνες.

Αὐτά σημαίνουν ὅτι οἱ ἐργάτες πρέπει νά δοῦν τούς ἑαυτούς τους σάν ἀνθρώπινες ὑπάρξεις καί ὄχι σάν ταξικές ὑπάρξεις. Σάν δημιουργικές προσωπικότητες καί ὄχι σάν «προλετάριους», σάν χειραφετημένα ἄτομα καί ὄχι σάν «μάζες». Ὁ προορισμός μιᾶς ἀπελευθερωμένης κοινωνίας πρέπει νά εἶναι ἡ ἐλεύθερη κομμούνα καί ὄχι μιά ὁμοσπονδία ἐργοστασίων, ἔστω καί αὐτοδιοικούμενων, γιατί μιά τέτοια ὁμοσπονδία παίρνει ἕνα μέρος ἀπό τήν κοινωνία, τό οἰκονομικό τμήμα τῆς καί τό πραγματώνει μέσα στήν ὀλότητα τῆς κοινωνίας.

Τό οἰκονομικό αὐτό τμήμα πρέπει νά ἐξανθρωπιστεῖ μέ τήν εἰσαγωγή τῆς συντροφικότητας μέσα στήν παραγωγική διαδικασία, μειώνοντας τό ρόλο τῆς βαριάς ἐργασίας στή ζωὴ τῶν παραγωγῶν καί μάλιστα νά γίνει ἕνας ἐπαναπροσδιορισμός τῶν ἀξιών (γιά νά χρησιμοποιήσουμε τή φράση τοῦ Νίτσε) τό-

σο στην παραγωγή και την κατανάλωση, όσο και στην κοινωνική και προσωπική ζωή.

Παρ' όλο που όρισμένες δυνάμεις της αντιξουσιαστικής επανάστασης της Ίσπανίας έχουν χάσει τη σημασία τους, οι αναρχικές αντιλήψεις που μπορούν να περιλάβουν και να εκφράσουν πλήρως «μιά ιδιοσυγκρασία της εποχής μετά τη σπάνη» έχουν τη στιγμή αυτή, πολύ μεγαλύτερη αξία από τις έξουσιαστικές ιδεολογίες της δεκαετίας του 1930, παρά την προσπάθεια αυτών των ιδεολογιών να καλύψουν τό κενό που άφησε ή απουσία σοβαρών αντιξουσιαστικών εναλλακτικών προσανατολισμών και οργανώσεων. Αυτές οι αναρχικές αντιλήψεις δέν μπορούν να στηρίζονται ακόμη στις κολλεκτιβιστικές παραδόσεις της ύπαιθρου. Οι παραδόσεις αυτές έπαψαν να υπάρχουν σάν ζωντανές δυνάμεις, παρ' όλον ότι ή μνήμη των παλιών κολλεκτιβιστικών παραδόσεων ζει ανάμεσα στην Ίσπανική νεολαία, μέ την ίδια έννοια που ή Αμερικάνικη νεολαία έχει στραφεί στις παραδόσεις των φυλών των Αμερικανών Ινδιάνων, για πολιτιστική πηγή έμπνευσης. Μέ την έξασθένιση του οίκογενειακού πυρήνα και σάν αντίδραση στην έξατομίκευση στις πόλεις, ή κομμούνα απέκτησε παντού καινούργια σημασία, για τούς νέους, ακόμη και για τούς ήλικιωμένους ανθρώπους, ένας κοινός και άλληλουποστηριζόμενος τρόπος ζωής βασισμένος περισσότερο στην έκλεκτική συγγένεια και λιγότερο στά δεσμά της συγγένειας αίματος. Ή αστική πόλη έχει δημιουργήσει έπιτακτική ανάγκη για αποκεντρωτικές εναλλακτικές λύσεις, εξαιτίας του γιγαντισμού της και της ανάγκης για μιά ανθρώπινη κλίμακα. Ή τραγελαφική γραφειοκρατικοποίηση της ζωής, ή όποια, σύμφωνα μέ τά λόγια του Καμύ μετατρέπει όλους τούς ανθρώπους σέ υπάλληλους έδωσε καινούργια αξία στους αντιξουσιαστικούς θεσμούς και στην άμεση δράση. Άργά και παρά τά εμπόδια της εποχής μας σφρηλατείται μιά καινούργια προσωπικότητα. Δυνητικά, πρόκειται για μιά αντιξουσιαστική προσωπικότητα, ή όποια θά μπορούσε να επέμβει άμεσα στην άλλαγή και διοίκηση της κοινωνίας, προσωπικότητα, ή όποια θά μπορούσε να άσχοληθεί μέ την αυτοπειθαρχία, την αυτοδραστηριότητα και αυτοδιεύθυνση, κρίσιμα στοιχεία για την άνοικοδόμηση μιάς άληθινά ελεύθερης κοινω-

νίας. Έδώ, οί άξίες του παραδοσιακού άναρχοκομμουνισμού εξασφαλίζουν τήν άμεση συνέχεια μέ μιά σημερινή μορφή άναρχοκομμουνισμού, ό όποιος δίνει συνείδηση και συνοχή στις διαισθητικές παρορμήσεις αυτής τής νέας ευαισθησίας.

Η έπιτυχία όμως αυτών των στόχων προϋποθέτει ότι ό σύγχρονος άναρχοκομμουνισμός δέν θά παραμείνει μιά άπλή διάθεση ή τάση σκορπισμένη στον άέρα σαν ένα πολιτιστικό περιβάλλον. Πρέπει νά οργανωθεί και μάλιστα νά οργανωθεί πολύ, άν θέλει νά διαρθρώσει και νά διαδόσει αυτήν τή νέα ευαισθησία. Πρέπει νά έχει συνεκτική θεωρία και εύρειες άναφορές. Πρέπει νά αντιμετώπιζει τά έξουσιαστικά κινήματα πού προσπαθούν νά νοθεύσουν τίς διαισθητικές αντιεξουσιαστικές όρμές τής έποχής μας και νά καναλιζάρει τήν κοινωνική άνησυχία μέσα σέ ιεραρχικές μορφές όργάνωσης. Μ' αυτήν τήν έννοια, ό Ίσπανικός άναρχισμός έχει βαθιά σημασία για τήν έποχή μας και ή Ίσπανική έπανάσταση εξακολουθεί άκόμη νά μās δίνει τά πιό χρήσιμα μαθήματα πάνω στό πρόβλημα τής αυτοδιεύθυνσης.

Άσχολούμενος μ' αυτά τά προβλήματα, αρχίζω λέγοντας ότι υπάρχουν έλάχιστα πράγματα για κριτική στις δομικές μορφές πού προσπάθησαν νά άναπτύξουν ή CNT και ή FAI. Η CNT όργάνωσε σχεδόν από τήν αρχή, τίς τοπικές της ένώσεις, στή βάση του έργοστασίου (*βιομηχανικές ένώσεις*) παρά του επαγγέλματος (*έπαγγελματικές ένώσεις*) και αντικατέστησε τίς έθνικές επαγγελματικές όμοσπονδίες (*Uniones de oficio* ή «*διεθνείς*» όπως λεγόταν τότε) πού είχαν κάνει τήν εμφάνισή τους μέ τήν Πρώτη Διεθνή μέ τοπικές όμοσπονδίες (*Federaciones locales*). Αυτή ή δομή τοποθετεί τό έργοστάσιο, περισσότερο, μέσα στην κομμούνα όπου πραγματικά άνήκει, άν ή αντίληψη τής κομμούνας θέλουμε νά είναι ρεαλιστική και λιγότερο μέσα σ' ένα εύκολα χειραγωγούμενο βιομηχανικό δίκτυο, τό όποιο προσφέρεται στην κρατιστική έθνικοποίηση. Τά centros obreros (*έργατικά κέντρα*) οί τοπικές όμοσπονδίες, ή προσεκτική έκλογή αντιπροσώπων για τά συνέδρια ή κατάργηση των πληρωμένων υπαλλήλων, ή έγκαθίδρυση όμοσπονδιών των διαφόρων περιοχών, έπιτροπών των διαφόρων περιοχών και τής έθνικής έπιτροπής και όλα αυτά σύμφωνα μέ τίς αντιεξουσια-

στικές άρχές, μέ τή δοήθεια τών όποιών αὐτοί οί θεσμοί επέζησαν περισσότερο καί από τίς προθέσεις. Ἐκεί πού ή δομή τής CNT σημείωσε σοβαρή άποτυχία ήταν ή άνάγκη νά συγκαλεί συχνά γενικές συνελεύσεις εργατῶν σέ τοπικό επίπεδο καί, κατ' άναλογία συνδιασκέψεις περιοχής καί σέ έθνική κλίμακα, μέ σκοπό τή συνεχή έπανεκτίμηση τής πολιτικής τής CNT καί τήν άποφυγή τής συγκέντρωσης τής έξουσίας στά χέρια τών άνωτερων έπιτροπῶν Ὅσο πιό συχνές ήταν οί συναντήσεις τών έπιτροπῶν καί ύποέπιτροπῶν, τών έπιτροπῶν περιοχής καί τής έθνικῆς έπιτροπῆς, τόσο πιό πολύ χαλάρωνε ή κανονική καί στενή έπαφή άνάμεσα στούς εργατές καί στούς «άγωνιστές μέ έπιρροή».

Είχε προκληθεῖ, επίσης, σύγχυση πάνω στό κρίσιμο πρόβλημα γιά τό κέντρο λήψης αποφάσεων. Ἡ πραγματική θέση γιά λήψη αποφάσεων είναι οί συνελεύσεις τών εργοστασιῶν, τά κανονικά συνέδρια ή όταν τά γεγονότα καί οί περιστάσεις επιβάλλουν γρήγορες αποφάσεις οί συνδιασκέψεις έξουσιοδοτημένων καί ανακλητῶν αντιπροσώπων, έλεγμένων, γι' αὐτόν τόν σκοπό από τά μέλη. Ἡ μοναδική ύπευθυνότητα τών έθνικῶν έπιτροπῶν καθώς καί τών έπιτροπῶν τών διαφόρων περιοχῶν, θά πρέπει νά εἶναι διοικητική, δηλαδή συντονισμός καί εκτέλεση τών αποφάσεων τών γενικῶν συνελεύσεων τών μελῶν, τών συνδιασκέψεων ή τών συνεδρίων τών αντιπροσώπων.

Ὅπωςδήποτε, ή δομή τής CNT σά συνδικαλιστικῆς ένωσης καί τής FAI σάν άναρχικῆς όμοσπονδίας ήταν, από πολλές άπόψεις, άξια θαυμασμοῦ. Πράγματι, ή κριτική μου στίς παραπάνω σελίδες δέν άφορᾶ τόσο τίς ίδιες τίς μορφές όσο τίς παρεκλίσεις τής CNT καί τής FAI άπ' αὐτές τίς μορφές. Κάτι πιό σημαντικό, προσπάθησα νά έξηγήσω τούς κοινωνικούς περιορισμούς τής περιόδου, περιλαμβανομένου τοῦ μύθου τοῦ κλασικοῦ προλεταριάτου, πού κατέστρεψαν τίς προσπάθειες γιά πραγματοποίηση αὐτῶν τών δομικῶν μορφῶν.

Ἄλλο κρίσιμο θέμα γιά τή FAI, τό όποιο άποτελεῖ ακόμη καί σήμερα αίτία σύγχυσης στούς άναρχικούς, είναι τό πρόβλημα «τῶν άγωνιστῶν μέ έπιρροή», τών πιό πληροφορημένων πεπειραμένων, «ίσχυρῶν» καί προικισμένων μέ ρητορικά χαρίσματα άτομων, καί οποῖα έχουν τήν τάση νά διαμορφώνουν τήν

πολιτική, σ' όλα τὰ επίπεδα τῆς ὀργάνωσης.

Ποτέ δέν θά γίνει δυνατό νά ἐκλείπει τό γεγονός ὅτι οἱ ἀνθρώπινες ὑπάρξεις παρουσιάζουν διαφορετικά επίπεδα γνώσης καί συνείδησης. Ἡ παρατεταμένη περίοδος ἐξάρτησής μας σάν παιδιά, τό γεγονός ὅτι εἴμαστε, σέ μεγάλο βαθμό, προϊόντα μιᾶς ἤδη ἀποκτημένης κουλτούρας καί ὅτι ἡ πείρα ἔχει τήν τάση νά προσφέρει τή γνώση στά πιά ἡλικιωμένα ἄτομα, ὅλα αὐτά θά μπορούσαν νά ὀδηγήσουν σέ ἀνάλογες διαφορές, ἀκόμη καί μέσα στήν πιά ἀπελευθερωτική κοινωνία. Στίς ἱεραρχικές κοινωνίες, ἡ ἐξάρτηση τῶν λιγότερο πληροφορημένων ἀπό τοὺς περισσότερο πληροφορημένους εἶναι ἓνα κοινό μέσο γιά χειραγώγηση καί ἐξουσία. Οἱ ἡλικιωμένοι, οἱ πιά ἐμπειροί, ὅπως οἱ γονεῖς, ἔχουν αὐτό τό προνόμιο στή διάθεσή τους καί μαζί μ' αὐτό καί μιᾶ ἐναλλακτική λύση: νά χρησιμοποιοῦν τή γνώση, τήν πείρα, τό χάρισμα τοῦ λόγου σάν μέσα κυριαρχίας καί ὑποταγῆς τῶν ἄλλων σ' αὐτούς ἢ γιά νά μεταδώσουν γνώση καί πείρα γιά ἐξίσωση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στόν διδάσκοντα καί στόν διδασκόμενο, ἀφήνοντας τά λιγότερο πληροφορημένα καί ἐμπειρά ἄτομα ἐλεύθερα νά ἀποφασίζουν.

Ὁ Χέγκελ ἔκανε, μέ θαυμαστό τρόπο, τή διάκριση ἀνάμεσα στόν Σωκράτη καί τόν Χριστό: ὁ πρῶτος ἦταν δάσκαλος πού προσπαθοῦσε νά προκαλέσει τήν ἀναζήτηση τῆς γνώσης, σέ ὅποιονδήποτε πρόθυμο γιά συζήτηση, ὁ δεῦτερος ἦταν ρήτορας πού κήρυττε τήν «ἀλήθεια» σέ προσκυνημένους μαθητές του. Ἡ διαφορά, ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ Χέγκελ, δέν βρίσκεται μόνο στό χαρακτήρα τῶν δύο αὐτῶν ἀνθρώπων, ἀλλά στό χαρακτήρα τῶν «ὁπαδῶν» τους. «Οἱ φίλοι τοῦ Σωκράτη στηρίζονταν σέ μιᾶ κοινωνική παράδοση πού ἀνέπτυξε τίς ἰκανότητές τους σέ πολλές κατευθύνσεις. Εἶχαν ἀπορροφήσει τό δημοκρατικό πνεῦμα πού δίνει στό ἄτομο μεγαλύτερο βαθμό ἀνεξαρτησίας καί κάνει ἀδύνατη τήν ὀλοκληρωτική καί ἀπόλυτη ἐξάρτηση ἑνός ἀνθρώπου, μέ κοινό μυαλό ἀπό ἓναν ἄλλον ἀνθρώπο. Ἀγαποῦσαν τόν Σωκράτη λόγω τῆς ἀξίας του καί τῆς φιλοσοφίας του καί ὄχι τήν ἀξία καί τή φιλοσοφία τοῦ Σωκράτη γιά χάρη τοῦ Σωκράτη». «Οἱ ὁπαδοί τοῦ Χριστοῦ, ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἦταν πειθήνιοι βοθηοί. Μή ἔχοντας ἀπόθεμα δικῆς τους διανοητικῆς ἐνέργειας, εἶχαν στηρίζει τίς πεποιθήσεις

τους πάνω στη διδασκαλία του Χριστού, ειδικότερα πάνω στη φιλία τους και στην εξάρτησή τους απ' αυτόν. Δέν είχαν βρει την αλήθεια ούτε την ελευθερία με δική τους προσπάθεια, αλλά είχαν αποκτήσει, ύστερα από κουραστική διδασκαλία, μιιά θολή έννοια και μερικές φόρμουλες γι' αυτές. 'Η φιλοδοξία τους περιορίστηκε στο νά κατανοήσουν και νά διατηρήσουν πιστά τό δόγμα και νά τό μεταδόσουν πιστά στους άλλους, χωρίς καμιά προσθήκη, χωρίς καμιά αλλαγή σέ λεπτομέρειες πού αυτοί θά είχαν έπεξεργαστεί».

'Η FAI, παράνομη μέ δική της εκλογή, μερικές φορές τεροριστική στην τακτική της και άσυναγώνιστη στό θάρρος, άνέπτυξε βαθιούς προσωπικούς δεσμούς μέσα στις ομάδες συγγένειας. 'Η συντριβή του Ντουρούτι γιά τό θάνατο του Φραντσιόσκο 'Ασκάσο άποκαλύπτει πραγματική αγάπη, όχι άπλως φιλία άπό την οργανωτική τους συνεργασία. Στη FAI, ή φιλία και ή αγάπη στηρίζονταν πολλές φορές σέ μιιά άπαιτητική συσπείρωση, συσπείρωση πού προυποθέτει σιωπηρή συμφωνία στά πιό «ήρωικά» δεδομένα, τά όποία είχαν εγκαθιδρύσει οί πιό «γενναίοι» άγωνιστές της ομάδας. Τέτοιες σχέσεις δέν μπορούσαν νά θέσουν τέρμα σέ διαφωνίες πάνω στό δόγμα ή σέ άπλά σημεία της θεωρίας. Τέτοιες σχέσεις δημιουργούν, ένδεχομένως, ήγέτες και όπαδούς και τό χειρότερο, οί ήγέτες πατρνάφουν τούς όπαδούς και τελικά τούς χειραγωγούν.

Γιά νά άποφύγει τή διαφθορά μιιά άναρχική όργάνωση πρέπει νά έχει ύπόψη της ότι αυτή ή διαδικασία μπορεί νά παρουσιαστεί και ότι χρειάζεται επαγρύπνηση έναντίον της. 'Η επαγρύπνηση είναι άποτελεσματική όταν εκφράζεται μέ πιό θετικά μέσα. Δέν μπορεί νά συνυπάρχει μέ τή λατρεία της βίας, της άνταγωνιστικής τόλμης, της άμυαλης έπιθετικότητας, γιά νά μήν πούμε γιά την άμυαλη λατρεία του άκτιβισμού και των «ίσχυρών χαρακτήρων». 'Η όργάνωση πρέπει νά άναγνωρίζει ότι υπάρχουν πραγματικές διαφορές έμπειρίας και συνείδησης ανάμεσα στα μέλη της και νά χειρίζεται αυτές τίς διαφορές προσεκτικά και όχι νά τίς καλύπτει μέ εύφημισμούς, όπως ό δρος «άγωνιστές μέ έπιρροή». 'Ο μαθητής και ό δάσκαλος πρέπει πρώτα νά διδαχθούν νά άνακαλύπτουν την περίπτωση κυ-

ριαρχίας ή χειραγώγησης και νά μήν άρνούνται τήν εκπαιδευτική διαδικασία. Καθένας, πρέπει νά ξαίρει ότι ή εκπαίδευση είναι αναπόφευκτη μέσα στό κίνημα, άν θέλουμε νά εξισωθούν οί σχέσεις, μέ τό μοίρασμα τής γνώσης και τών καρπών τής πείρας. Τά συμπεράσματα, γιά τή φύση αυτής τής διαδικασίας, έξαρτώνται από τά πρότυπα συμπεριφοράς, τά όποια αναπτύσσονται ανάμεσα στους συντρόφους. Τέλος, κάτω από συνθήκες έλευθερίας, οί κοινωνικές συναλλαγές, ή φιλία και ό έρωτας θά έχει μορφή χαριστική, αυτήν άκριδώς τή χαριστική μορφή πού ό Τζέικομπ Μπαχόφεν αποδίδει στή μητριαρχική κοινωνία και όχι στήν άπαιτητική και επικριτική μορφή πού είναι χαρακτηριστική στήν πατριαρχία. Έδώ, ή *ομάδα συγγένειας* και ή *κοινότητα* θά αποτελέσουν τήν άνώτερη και πιό άντιεξουσιαστική έκφραση του άνθρωπισμού. Άλλά και μόνο γιά νά επιδιώξει τήν επίτευξη αυτού του σκοπού ανάμεσα στους άδελφούς και τίς άδελφές, τό κίνημα θά πρέπει νά τόν ξεχωρίσει ποιοτικά ανάμεσα στ' άλλα κινήματα και νά δώσει τίς πιό πειστικές έγγυήσεις ότι παραμένει είλικρινές στίς άντιεξουσιαστικές του άρχές.

Η εποχή μας, ή όποία ύπογραμμίζει τήν ανάπτυξη τής κυριαρχίας του άτομου και τής κοινωνικής αυτοδιεύθυνσης, δρίσκει σέ πολύ εύνοική θέση γιά νά επιβεβαιώσει τήν αυθεντική φύση τής άντιεξουσιαστικής οργάνωσης και τών άντιεξουσιαστικών σχέσεων. Ένας Εύρωπαϊκός ή Άμερικανικός εμφύλιος πόλεμος, του είδους του εμφυλίου πολέμου τής Ίσπανίας τής δεκαετίας του 1930, είναι σήμερα αδύνατος, σέ μιά εποχή όπου τά πυρηνικά όπλα, τά ύπερηχητικά άεροπλάνα και μιά τρομακτική δύναμη πυρός θά στρεφόταν ενάντια στους επαναστάτες. Οί καπιταλιστικοί θεσμοί πρέπει νά διαβρωθούν από μιά μοριακή ιστορική διαδικασία άποσύνθεσης και άνυπακοής, μέχρι τό σημείο όπου όποιοδήποτε λαικό κίνημα πλειοψηφίας θά προκαλούσε τήν κατάρρευσή τους, από έλλειψη ύποστήριξης και ήθικου έρείσματος. Τό αποτέλεσμα αυτής τής μεταβολής είτε αυτή κάνει τήν εμφάνισή της συνειδητά είτε όχι, είτε έχει έξουσιαστική προέλευση, είτε στηρίζεται στήν αυτοδιεύθυνση θά έξαρτηθει σέ μεγάλο ποσοστό, από τήν ύπαρξη ενός συνειδητού καλά οργανωμένου άντιεξουσιαστικού κινήματος.

Τό βιβλίό του Σάμ Ντόλγκοφ παρουσιάζει ανεκτίμητη ιστορική έμπειρία σ' όποιον ενδιαφέρεται γιά άντιεξουσιαστικές έναλλακτικές λύσεις τής σημερινής κοινωνίας. Ή έρευνα καί οί περιγραφές τών άντιεξουσιαστικών κολλεκτίβων πρέπει νά μελετηθούν όχι σάν άπλή ιστορία, αλλά σάν πρώτη ύλη γιά τό σχηματισμό ρεαλιστικής άποψης γιά μιá άντιεξουσιαστική κοινωνία. Όποια καί άν είναι τά όριά του σέ άλλες σφαίρες, τά έπιτεύγματα του Ίσπανικού άναρχισμού στήν οίκονομική σφαίρα έπισιιάζουν όλες τίς συμβατικές προοπτικές τής φιλελεύθερης καί τής σοσιαλιστικής σκέψης. Στήν Ίσπανία, εκατομμύρια άνθρωποι πήραν στά χέρια τους μεγάλα τμήματα τής οίκονομίας, τά κολλεκτιβοποίησαν, τά διεύθυναν, κατάργησαν τό χρήμα καί έζησαν μέ κομμουνιστικούς τρόπους έργασίας καί διανομής καί όλα αυτά μέσα σ' έναν φοβερό έμφύλιο πόλεμο, χωρίς νά δημιουργήσουν χάος ή άκόμη σοβαρές έξαρθρώσεις πού προέβλεπαν καί άκόμα τώρα προβλέπουν οί έξουσιαστές «ριζοσπάστες». Πράγματι, σέ πολλές κολλεκτιβοποιημένες περιοχές, ή άποτελεσματικότητα τών έπιχειρήσεων ξεπερνούσε κατά πολύ εκείνη τών αντίστοιχων έθνικοποιημένων ή του ίδιωτικού τομέα. Αυτή ή έπαναστατική πραγματικότητα έχει, γιά μās, μεγαλύτερη σημασία άπό τά πιο πειστικά θεωρητικά έπιχειρήματα γιά τό αντίθετο. Μ' αυτήν τήν έννοια, δέν είναι οί άναρχικοί οί «μη ρεαλιστές πού βλέπουν δνειρα τήν ήμέρα», αλλά οί αντίπαλοί τους, οί όποιοι έχουν γυρίσει τίς πλάτες τους στά γεγονότα ή τά έχουν άποκρύψει άναίσχυντα.

Σεπτέμβρης 1973

Murray Bookchin

I

ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Ι. Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ὁ Βολίν γράφει στό βιβλίο του γιά τήν κοινωνική ἐπανάσταση στή Ρωσσία: «*Ὁ μπολσεβικισμός ἀπέβλεπε στήν ἀνοικοδόμηση, πάνω ἀπό τά ἐρείπια τοῦ ἀστικοῦ κράτους, ἐνός νέου ἐργατικοῦ κράτους, στό σχηματισμό μιᾶς ἐργατοαγροτικής κυβέρνησης καί στήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.... Κατά τήν ἀντίληψη τῶν μπολσεβίκων, ἡ δική τους ἐλίτ θά σχημάτιζε τήν ἐργατική κυβέρνηση, θά ἐγκαθίδρυε τήν ἀποκαλούμενη δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, θά ἐκτελοῦσε τόν κοινωνικό μετασχηματισμό καί θά ἔλινε τά γιγαντιαία προβλήματα του. Οἱ μάζες θά βοηθοῦσαν τήν ἐλίτ, ἐκτελώντας εἰλικρινά, τυφλά, μηχανικά τά προγράμματά της, τίς ἀποφάσεις της, τίς διαταγές της καί τούς νόμους της. Οἱ ἔνοπλες δυνάμεις, ὅπως καί στίς καπιταλιστικές χώρες, θά ὑπάκουαν τυφλά τήν ἐλίτ. (.....) Ἡ ἀναρχική ἰδέα ὑποστηρίζει τό μετασχηματισμό τῶν οἰκονομικῶν καί κοινωνικῶν βάσεων χωρίς προσφυγή σέ πολιτικό κράτος, κυβέρνηση ἢ ὁποιοιδήποτε εἶδους δικτατορία. Ἡ πραγμάτωση τῆς ἐπανάστασης καί ἡ λύση τῶν προβλημάτων της θά γίνεῖ ὄχι μέ πολιτικά ἢ κρατιστικά μέσα.... ἀλλά μέ τή φυσική καί ἐλεύθερη δραστηριότητα, οἰκονομική καί κοινωνική, τῶν ἐργατικῶν ἐνώσεων, μετά τήν ἀνατροπή τῆς τελευταίας καπιταλιστικῆς κυβέρνησης. Οἱ ἀντιεξουσιαστές πιστεύουν ὅτι ἡ πραγματική λύση τῶν προβλημάτων τῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νά δοθεῖ ἀπό τό ἐλεύθερο καί συνειδητό συλλογικό ἔργο ἑκατομμυρίων ἀνδρῶν καί γυναικῶν πού ἐναρμονίζει τίς ἀνάγκες τοῖς, τά συμφέροντά τους, τή δύναμή τους καί τίς ἰκανότητές τους».*

• • • •

Οἱ Δύο Ἐπαναστάσεις

Ἄπό τόν Σάμ Ντόλγκοφ

Ἡ Ἰσπανική Ἐπανάσταση (1936–1939) πλησίασε στήν πραγματοποίηση τῆς ἐλεύθερης χωρίς κράτος κοινωνία, περισσότε-

ρο από οποιαδήποτε άλλη επανάσταση της ιστορίας, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσικής 'Επανάστασης του 1917¹. Στην πραγματικότητα υπήρξαν δύο είδη επαναστάσεων. 'Η 'Ισπανική, ήταν παράδειγμα αντιεξουσιαστικής κοινωνικής επανάστασης, όπου η άληθινή εργατική αυτοδιεύθυνση δοκιμάστηκε μ' έπιτυχία. 'Αντιπροσωπεύει έναν τρόπο κοινωνικής οργάνωσης, μεγάλης σημασίας για την εποχή μας. 'Η Μπολσεβίικη 'Επανάσταση, αντίθετα, κάτω από τον έλεγχο ενός έλιτίστικου κόμματος, ήταν πολιτική επανάσταση. Δημιούργησε τό άξιοθρήνητο πρότυπο για τίς έξουσιαστικές κρατικοκαπιταλιστικές επαναστάσεις της 'Ανατολικής Ευρώπης, της 'Ασίας (Κίνα, Κορέα, Βιετνάμ) και της Λατινικής 'Αμερικής (Κούβα).

'Η 'Ισπανική 'Επανάσταση σημάδεψε τό κρίσιμο σημείο της επαναστατικής ιστορίας. 'Ο 'Αντρές Νίν² παραδέχτηκε ότι πρόκειται για μία «*προλεταριακή επανάσταση, πίο βαθιά κι από την ίδια τή Ρωσική επανάσταση*» (Βρουέ και Temime, σελ. 170). Παρόλα αυτά, άγνοήθηκε για διάστημα μεγαλύτερο από τό ένα τέταρτο του αιώνα μας, έπισκιάστηκε από τον έμφύλιο πόλεμο ή άπορρίφτηκε στά «*σκουπίδια της ιστορίας*» σάν μία «*άποτυχημένη*» επανάσταση. Έχει μεγάλη σημασία, για κείνους πού μελετούν τίς σύγχρονες επαναστάσεις, νά κατανοήσουν τή σπουδαιότητα της κοινωνικής επανάστασης στην 'Ισπανία. 'Από τή σύγκρισή της μέ τό μαρξιστικό-λενινιστικό δόγμα και τό μπολσεβίικιο παράδειγμα, θά προκύψουν όρισμένα συμπεράσματα τά όποια τήν τοποθετούν στά πλαίσια των αντιεξουσιαστικών επαναστάσεων. Τά συμπεράσματα αυτά ενδιαφέρουν τό σημερινό κίνημα της εργατικής αυτοδιεύθυνσης ή του εργατικού έλέγχου. 'Ο Γκαστόν Λεβάλ, ό Γάλλος άναρχικός πού πήρε μέρος και μελέτησε από πρώτο χέρι, τήν κοινωνική επανάσταση, συνοψίζει τά έπιτεύγματα των ισπανικών εργατών:

1 Παρακάτω γίνεται ή διάκριση ανάμεσα στους δρους «*Ρωσική 'Επανάσταση*» και «*Μπολσεβίικη 'Επανάσταση*».

2 'Ιδρυσαν, μαζί μέ τόν Μαουρίν, τό 'Ισπανικό Κομμουνιστικό Κόμμα. 'Αργότερα άποχώρησαν και οργάνωσαν τό «*Εργατικό Κόμμα της Μαρξιστικής 'Ενότητας*» — ΡΟUM Δολοφονήθηκε από τούς σταλινικούς τό 1937

«'Αφού πείστηκα ότι χανόταν ο πόλεμος πού εξαπέλυσε ο φασισμός του Φράνκο, αποφάσισα να μελετήσω λεπτομερειακά την επανάσταση και να καταγράψω, για τις ερχόμενες γενεές, τὰ συμπεράσματα αὐτῆς τῆς μοναδικῆς ἐμπειρίας: νά μελετήσω ἐπιτόπου στίς ἀγροτικές κολλεκτίβες, στά ἐργοστάσια καί στίς κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες, τό δημιουργικό ἔργο τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης. . Στήν Ἰσπανία καί σέ διάστημα τριῶν χρόνων, παρά τόν ἐμφύλιο πόλεμο πού στοίχισε ἕνα ἑκατομμύριο ζωές, παρά τήν ἀντίθεση τῶν πολιτικῶν κομμάτων (δημοκρατικῶν, ἀριστερῶν καί δεξιῶν καταλανῶν αὐτονομιστῶν, σοσιαλιστῶν, κομμουνιστῶν Βάσκων καί Βαλεντσιανῶν τοπικιστῶν, μικροαστῶν, κ.τ.λ.) ἐφαρμόστηκε στήν πράξη ἡ ἰδέα τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ. Ποσοστό μεγαλύτερο ἀπό τό 60% τῆς γῆς κολλεκτιβοποιήθηκε καί καλλιεργήθηκε συλλογικά ἀπό τούς ἴδιους τούς χωρικούς, χωρίς γαιοκτήμονες, χωρίς ἀφεντικά καί χωρίς τόν καπιταλιστικό ἀνταγωνισμό γιά τήν αὐξηση τῆς παραγωγῆς. Σέ ὄλες σχεδόν τίς βιομηχανίες, στά ἐργοστάσια, στίς ἐγκαταστάσεις, στά ἐργαστήρια, στίς ὑπηρεσίες μεταφορῶν, στίς δημόσιες ὑπηρεσίες, στά κοινωφελῆ ἔργα, οἱ ἐργάτες, οἱ ἐπαναστατικές ἐπιτροπές τους καί τὰ συνδικάτα τους ἀναδιοργάνωσαν καί διεύθυναν τήν παραγωγή, τή διανομή καί τίς δημόσιες ὑπηρεσίες, χωρίς καπιταλιστές, καλοπληρωμένους διευθυντές ἢ τίς κρατικές ἀρχές.

Οἱ διάφορες ἀγροτικές καί βιομηχανικές κολλεκτίβες θεσμοθέτησαν τήν οἰκονομική ἰσότητα σύμφωνα μέ τή βασική ἀρχή τοῦ κομμουνισμοῦ «ἀπό τόν καθένα σύμφωνα μέ τήν ἰκανότητά του, στόν καθένα σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες του». Συντόνιζαν τίς προσπάθειές τους μέ τίς ἐλεύθερες ἐνώσεις σ' ὁλόκληρες περιοχές, δημιούργησαν καινούργιο πλοῦτο, αὐξησαν τήν παραγωγή, ἔκτισαν περισσότερα σχολεῖα καί βελτίωσαν τίς δημόσιες ὑπηρεσίες. Θεσμοθέτησαν, ὄχι τήν τυπική ἀστική δημοκρατία, ἀλλά τήν ἀληθινή καί ζωντανή ἀντιεξουσιαστική δημοκρατία δπου κάθε ἄτομο συμμετέχει ἄμεσα στήν ἐπαναστατική ἀναδιοργάνωση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἀντικατέστησαν τόν πόλεμο ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, «τήν ἐπιβίωση τοῦ ἰσχυρότερου», μέ τήν καθολική πρακτική τῆς ἀμοιβαίας βοήθειας καί τό συναγωνισμό μέ τήν ἀρχή τῆς ἀλληλεγγύης...

Αυτή η εμπειρία στην οποία πήραν μέρος, άμεσα ή έμμεσα όχτώ εκατομμύρια άνθρωποι, δημιούργησε καινούργιο τρόπο ζωής γι' αυτούς που ζητούσαν μιάν εναλλακτική λύση απέναντι στον αντικοινωνικό καπιταλισμό από τό ένα μέρος και τόν ολοκληρωτικό κρατικό ψευτοσοσιαλισμό από τό άλλο... (« Αντιεξουσιαστική Ίσπανία», σελ. 11).

Αυτή η εμπειρία καταρρίπτει πολλούς από τούς διαδεδομένους μαρξιστικούς μύθους. Για παράδειγμα: η κοινωνική επανάσταση προϋποθέτει έναν όρισμένο βαθμό οικονομικής ανάπτυξης (και τότε μόνο μέ τή βοήθεια ενός συγκεντρωτικού κόμματος που κυριαρχείται από μιá πολιτική έλίτ). Ή Ίσπανική Ήπανάσταση αποκάλυψε έναν διαφορετικό χαρακτήρα όπως είχε προβλέψει ό Μπακούνιν:

«Οί δημιουργικοί στόχοι τής κοινωνικής επανάστασης, ή δημιουργία νέων μορφών κοινωνικής ζωής, αναβλύζουν μόνο από τίς ζωντανές πρακτικές εμπειρίες τών βαθειά ριζωμένων οργανώσεων που άνοικοδομούν τήν καινούργια κοινωνία σύμφωνα μέ τίς περίπλοκες ανάγκες και έμπνεύσεις».

Ό αυθορμητισμός δέν είναι όμως άρκετός. Οί Ίσπανοί επαναστάτες (όπως τόνισε πολλές φορές ό Μπακούνιν) αντίληφθηκαν ότι χρειάζεται χρόνος για τή δημιουργία «νέων μορφών κοινωνικής ζωής» και τήν ίδρυση «βαθειά ριζωμένων οργανώσεων». Οί νέες μορφές οργάνωσης χρειάζονται μεγάλη προετοιμασία, πρίν από τό ξέσπασμα τής επανάστασης, για νά μπορέσουν νά επιζήσουν μέσα σ' ένα έχθρικό περιβάλλον και νά ένσαρκώσουν τήν επαναστατική διαδικασία. Έτσι και έγινε. Έβδομηταπέντε χρόνια άγώνων και έντατικής αναρχικής διαφωτιστικής δουλειάς προετοίμασαν τούς ισπανούς βιομηχανικούς και άγροτικούς εργάτες για νά αντιμετωπίσουν τά προβλήματα τής κοινωνικής επανάστασης (βλέπε παρακάτω «Ή Αντιεξουσιαστική Παράδοση»).

Ό ίδιος ό Τρότσκι όμολόγησε τίς δυνατότητες τής ισπανικής επανάστασης, συγκρίνοντας τήν Ίσπανία του 1936 μέ τή Ρωσία του 1917:

«Τό ισπανικό προλεταριάτο επέδειξε μαχητικές ιδιότητες ανώτατου βαθμού... οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά, οι ισπανοί εργάτες από τήν άρχή τής επανάστασης άποδείχτηκαν,

δχι κατώτεροι, αλλά ανώτεροι από τό ρωσικό προλεταριάτο τής άρχής τής 'Οκτωβριανής 'Επανάστασης του 1917. (Βρουέ και Temime, σελ. 131, γαλλική έκδοση).¹

Ο Λεβάλ άναφέρει ότι ή 'Ισπανική 'Επανάσταση κάλυψε τήν οικονομική καί πολιτική ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων στά πιό πυκνοκατοικημένα καί στρατηγικά σημεία τής 'Ισπανικής Δημοκρατίας. Τό 75% περίπου τής Ισπανικής βιομηχανίας βρισκόταν συγκεντρωμένο στην Καταλωνία, όχυρό του άναρχικού έργατικού κινήματος. Αυτό άποκρούει κατηγορηματικά τόν Ισχυρισμό ότι οι άναρχικές όργανωτικές άρχές δέν μπορούν νά έφαρμοστούν σέ βιομηχανικές περιοχές, αλλά άποκλειστικά σέ πρωτόγονες άγροτικές κοινωνίες ή σέ άπομονωμένες πειραματικές κοινότητες.

Η άντιεξουσιαστική έπανάσταση ήταν πολύ πιό βαθεία στις άγροτικές περιοχές. Οι έμπειρίες της άνατρέπουν τό παλιό μαρξιστικό δόγμα ότι οι πιό βιομηχανοποιημένες χώρες είναι ώριμες γιά τόν κομμουνισμό. Ο 'Αουγκουστίν Σούχι, σ' ένα από τά πολλά βιβλία του πάνω στην 'Ισπανική 'Επανάσταση, βγάζει τό συμπέρασμα ότι:

« Η μαρξιστική θεωρία ότι ό σοσιαλισμός θά πραγματοποιηθεί πρώτα από τίς μάζες του βιομηχανικού προλεταριάτου, ύστερα από τούς μικροαστούς καί στό τέλος από τούς άγρότες είναι ψευδής... Οι χωρικοί τής 'Αραγώνας απέδειξαν ότι ή βιομηχανοποίηση δέν είναι άπαραίτητη προϋπόθεση γιά τόν άντιεξουσιαστικό κομμουνισμό... ό άντιεξουσιαστικός κομμουνισμός έφαρμόστηκε σχεδόν άμέσως στις μικρότερες άγροτικές περιοχές (« Από τόν 'Ιούλιο στόν 'Ιούλιο, » σελ. 172).

Οί χωρικοί δέν είναι μιá καθυστερημένη τάξη, όπως οι μαρξιστές προσπαθούν νά μäs κάνουν νά παραδεχτούμε. Όλοι οι παρατηρητές συμφωνούν στό ότι:

« Στή δημιουργική έργασία, στις μεταφορές καί στην κοινωνικοποίηση, οι χωρικοί απέδειξαν ότι διαθέτουν κοινωνική συνείδηση πολύ ανώτερη από τόν εργάτη τής πόλης (Γκαστόν Λεβάλ, « Ούτε Φράνκο, ούτε Στάλιν », σελ. 320).

3. Η μετάφραση έγινε από τό γαλλικό κείμενο, γιατί ή άγγλική έκδοση (σελ. 170) παραμορφώνει τήν άποψη του Τρότσκι: άναφέρει «στρατιωτικές» ιδιότητες άντί «μαχητικές».

Τά παραπάνω είναι έντελως διαφορετικά από τή συνηθισμένη άποψη του έπαναστατικού ρόλου τής άγροτιάς. Τό βασικό χαρακτηριστικό τής Ίσπανικής Έπανάστασης ήταν ή στενή συνεργασία των εργατών των πόλεων και τής ύπαιθρου. Χρόνια άναρχικής προπαγάνδας και διαπαιδαγώγησης, άποδείχθηκαν άποτελεσματικά γιά τήν άντιμετώπιση του πιό κρίσιμου προβλήματος κάθε έπανάστασης: των σχέσεων ανάμεσα στο βιομηχανικό και τό άγροτικό προλεταριάτο, ανάμεσα στο άναρχικό και τό άναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα και τούς χωρικούς. Ή σύμπλεξη των τοπικών, περιφερειακών και έθνικών όμοσπονδιών των άγροτικών κολλεκτίδων (περιελάμβαναν τό 90% των πιό φτωχών χωρικών) μέ τίς όμοσπονδίες των κοινωνικοποιημένων έπιχειρήσεων των πόλεων, ήταν άποτέλεσμα μιās διαδικασίας που τά ίχνη τής βρισκονται στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα.

Ό ισχυρισμός ότι ό Ισπανικός άναρχισμός ήταν βασικά ένα άγροτικό κίνημα, παρόλο ότι είναι ύπερβολικός δέν είναι άσπρήχτος. Οί όροι «άγροτικός άναρχισμός» και «άγροτικός άναρχοσυνδικαλισμός» χρησιμοποιούνται συχνά γιά τό χαρακτηρισμό των έξεγέρσεων των Ίσπανών χωρικών. Μερικά παραδείγματα:

«Στά 1881, οί εργάτες γής... άποτελοϋσαν τή μεγαλύτερη επαγγελματική ομάδα στη νέα Ί Αναρχική Όμοσπονδία.... Τό Σεπτέμβριο του 1882, 20.915 από τά 57.934 μέλη ήταν εργάτες γής.... Ή άναγέννηση του άγροτικού άναρχισμού στά 1903 προκάλεσε συνεχή και μεγάλης κλίμακας άναβρασμό, άγνωστο μέχρι τότε στην Άνδαλουσία. Τά πιό σοβαρά ξεσηκώματα παρουσιάζονται στά παραδοσιακά όχυρά του άναρχισμού στη Σεβίλλη και στο Κάδιξ... Ί Από τό 1913 μέχρι τό 1917.... ό άναρχοσυνδικαλισμός κάνει τήν εμφάνισή του στη Λεβάντε και στην Άραγώνα. Στά 1919 ύπήρχαν 33 τοπικές ομάδες στη Βαλέντσια.... Στην Κόρδοβα (1920), γιά παράδειγμα, ύπήρχαν εργατικές οργανώσεις σε 61 από τίς 75 κωμοπόλεις τής, μέ 55.382 μέλη, σε σύνολο ένεργου άγροτικού πληθυσμού 130.000». (Μαλεφάκης, σελ. 139, 140, 148).

Στή διάρκεια μιās όλόκληρης περιόδου ενώ οί άναρχικοί ξεσήκωναν τούς άγρότες, «οί Ίσπανοί σοσιαλιστές, όπως και ό

προφήτης τους ό Μάρξ, αγνοούσαν και την ύπαρξη ακόμη αγροτικού προβλήματος» (Μαλεφάκης, σελ. 290). Ό Μάρξ είχε έναποθέσει όλες τις ελπίδες του για την επανάσταση πάνω στο βιομηχανικό προλεταριάτο. Δέν έμπιστευόταν τις δημιουργικές επαναστατικές ικανότητες των εργατών της γής. «Αγροτική ήλιθιότητα» ήταν μιά συνηθισμένη του έκφραση.

Ό πείρα της Μπολσεβίκικης Έπανάστασης απέδειξε πως όταν ή επανάσταση προκαλεί την αντίσταση των χωρικών, όταν δέν μπορεί ή δέν θέλει νά αποκαταστήσει την άλληλεγγύη ανάμεσα στους εργάτες της πόλης και του χωριού, εκφυλίζεται αναπόφευκτα σέ άντεπαναστατική δικτατορία. Τά καταστροφικά αποτελέσματα των αναγκαστικών κατασχέσεων των αγροτικών προϊόντων από τον Λένιν απέκλειαν κάθε είδους άλληλεγγύη. Οί χωρικοί εκδικήθηκαν μέ ύποσιτισμό των πόλεων, περιορίζοντας την παραγωγή στίς ανάγκες της οίκογενείας τους, σφάζοντας τά ζωντανά πού τόσο ανάγκη είχαν οί πόλεις και αναγκάζοντας στό τέλος τον Λένιν νά υίοθετήσει την ήμικαπιταλιστική «Νέα Οίκονομική Πολιτική». Ό αναγκαστική «κολλεκτιβοποίηση» της γής και ή έξόντωση εκατομμυρίων «κουλάκων» από τον Στάλιν (ή οίκονομία παρέλυσε για πολλά χρόνια) ακολούθησαν την ίδια έξουσιαστική πορεία και δέν χρειάζονται περισσότερα σχόλια. Τά «κολχός» (κολλεκτίβες) του Στάλιν δέν είναι αληθινές κολλεκτίβες πού δημιουργούνται και διευθύνονται από τούς ίδιους τούς εργάτες. Είναι, σύμφωνα μέ τή λενινιστική και σταλινική παράδοση, καθώς και όλα τά άλλα «σοβιέτ», κοινωνικοί και οίκονομικοί θεσμοί δημιουργημένοι από τό κράτος.

Τό πρότυπο είναι πολύ γνωστό. Οί εργάτες πρέπει νά έκτελούν τις διαταγές των διορισμένων από τό κράτος γραφειοκρατών, οί όποιοι μέ τή σειρά τους είναι ύποχρεωμένοι νά έκτελούν τις οδηγίες των πολιτικών κομισάρων. Ό πληρωμή καθορίζεται αυθαίρετα από τις νόρμες (παραγωγικοί στόχοι, επιτάχυνση ρυθμών εργασίας), πού μέ τή σειρά τους καθορίζονται από τούς κρατικούς σχεδιαστές της οίκονομίας.

Ό Ισπανική Έπανάσταση κομιορτοποίησε και ένα ακόμη μαρξιστικό δόγμα, εκείνο της «μεταβατικής περιόδου». Στην πρώτη βαθμίδα της μεταβατικής περιόδου πρός τον κομμουνι-

σμό, σύμφωνα πάντοτε μέ τό δόγμα, τά μέσα μπορούν νά διαχωριστούν από τούς τελικούς στόχους. Στο καθεστώς του σοσιαλισμού είναι ανάγκη νά διατηρηθούν μερικά από τά κυριότερα κακά του καπιταλισμού. Οί εργάτες πρέπει νά πληρώνονται, όχι σύμφωνα μέ τίς ανάγκες τους, αλλά σύμφωνα μέ τό τί παράγουν. Έτσι οί μπολσεβίκοι δέν έκαναν καμιά σοβαρή προσπάθεια γιά τήν κατάργηση τῶ μισθών, ούτε καί γιά τήν έξίσωσή τους.

Σέ χρονικό διάστημα μικρότερο από τρία χρόνια, οί αντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες κατάργησαν τή μισθωτή εργασία. Όταν αυτό, δέν μπορούσε νά πραγματοποιηθεί, λόγω του σμποτάζ τής Δημοκρατικής Κυβέρνησης, τών άστων καί τών σοσιαλιστών καί κομμουνιστών συμμάχων τους έξίσωσαν τά εργατικά εισοδήματα, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Η επανάσταση θεσμοθέτησε τόν «οίκογενειακό μισθό», όπου ή διανομή τών αγαθών καί ή παροχή υπηρεσιών γινόταν βάσει του αριθμού τών μελών καί τών αναγκών τής οίκογένειας καί όχι βάσει τής παρεχόμενης εργασίας. Ανάλογα, υπολογίζονταν καί ό μισθός γιά άτομα χωρίς οίκογένεια.

Έχει περάσει περισσότερο από μισός αιώνας από τήν Όκτωβριανή Έπανάσταση καί όμως ακόμη διατηρείται ή πληρωμή τής δουλειάς μέ τό κομμάτι. Άς συγκρίνει κανείς τά υψηλά κέρδη ενός σταχανοδίτη μέ τό χαμηλό εισόδημα του λιγότερο «ήρωϊκού» μέσου εργάτη. Άς συγκρίνει καλύτερα τά προνόμια τών ύψηλών αξιωματούχων του κόμματος, γραφειοκρατών, τεχνοκρατών, αξιωματικών καί τής εκπορνευμένης «διανόησης», μέ τά διαμερίσματά τους στις πόλεις, τά έξοχικά τους σπίτια, τούς οίκιακούς υπηρέτες (καί τά λοιπά) μέ τό χαμηλό επίπεδο ζωής τών σοδιετικών οίκογενειών.

Η «προσωρινή» άνοχή τών καπιταλιστικών θεσμών έχει σάν αποτέλεσμα τή διαιώνισή τους, καί τή θεσμοθέτησή τους από τόν ολοκληρωτικό κρατικό μηχανισμό, πού διοικείται από μία αυτοαναπαραγόμενη διευθύνουσα τάξη, ή όποία μπορεί νά ανατραπεί μονάχα από μιάν άλλη επανάσταση.

Άντίθετα μέ τό μαρξιστικό-λενινιστικό δόγμα, ή Ίσπανική Έπανάσταση απέδειξε καθαρά τήν πρακτική άνωτερότητα τών αντιεξουσιαστικών οργανωτικών μεθόδων, άπέναντι στις έξου-

σιαστικές δικτατορικές διαδικασίες. Ἡ συνεργασία καί ἡ ἐλεύθερη συμφωνία ἀπό τά κάτω ἔδωσε καλύτερα ἀποτελέσματα ἀπό τή διεύθυνση, μέ διατάγματα, ἀπό τά πάνω. Οἱ μαρξιστές-λενινιστές δέν μποροῦν νά ἀντιληφθοῦν τίς πιό στοιχειώδεις ἀρχές τῆς κοινωνικῆς ἀνοικοδόμησης, στό πῶς νά προωθήσουν τή λύση διαφόρων προβλημάτων. Πειραμαμένοι, ὅπως εἶναι, στίς πολιτικές κομπίνες καί στήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας, αὐτοί οἱ «οἰκοδόμοι τοῦ σοσιαλισμοῦ» δέν ἔχουν τήν παραμικρή γνώση γιά τό πῶς ὀργανώνεται ἀκόμη καί μιά ἀγροτική κολλεκτίβα, πολύ λιγότερο γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς οἰκονομίας ἑνός μεγάλου ἔθνους ὅπως εἶναι ἡ Ρωσία. «*Ὁ Ἀντρές Νίν ἔλεγε στούς συντρόφους του διὰ τήν ἐπαναλειτοργία τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν στή Βαρκελώνη τό 1936 ἔγινε πολύ πιό γρήγορα ἀπό τή Μόσχα τό 1917*». (Βρουέ-Τέμιμ, σελ. 170).

Ὁ ἐκκαθαρισθείς μπολσεβίκος «ἀριστερός ἀντιπολιτευόμενος» Βίκτωρ Σέρζ ἔκανε κριτική στήν ἐγκληματική ἀνικανότητα τῶν μπολσεβίκων διοικητικῶν, σέ σχέση μέ τήν οἰκονομική κρίση. Ἐπιζητώντας ἄλλη λύση στά οἰκονομικά προβλήματα, περιέγραφε τήν ἀνωτερότητα τῶν ἀντιεξουσιαστικῶν ὀργανωτικῶν ἀρχῶν:

«Μέ τήν ἀκαμψία του καί τήν ἀπαιτήσή του γιά ἀπόλυτο μονοπώλιο τῆς ἐξουσίας καί τήν πρωτοβουλία σέ δλα τά θέματα, τό μπολσεβίκικο καθεστῶς ἀγωνίστηκε μάταια ἐναντία στίς δυσκολίες του... Ὅρισμένες βιομηχανίες μποροῦσαν νά ἀναγεννηθοῦν μέ τήν πρωτοβουλία παραγωγῶν καί καταναλωτῶν, μέ τή συμμετοχή τῶν συνεταιρισμῶν, πού εἶχαν στραγγαλιστεῖ ἀπό τό κράτος... μέ μιά λέξη, ὑποστήριζα ἕναν «κομμουνισμό τῶν ἐνώσεων» καί ὄχι τόν κομμουνισμό τοῦ κράτους... Πίστευα διὰ τό πλάνο δέν ἔπρεπε νά ὑπαγορευεῖται ἀπό τό κράτος, ἀπό τά πάνω, ἀλλά ἀπό τίς ἐναρμονισμένες, μέ συνέδρια καί εἰδικές συνελεύσεις, πρωτοβουλίες, ἀπό τά κάτω» (σελ. 147-148).

Δυστυχῶς, αὐτές οἱ δημιουργικές μορφές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς (ἐνώσεις, σοβιέτ, ἐργοστασιακές ἐπιτροπές, ἐργατικά συμβούλια καί ἄλλες ὀργανώσεις), ἐξασθενημένες ἀπό χρόνια πολέμου καί ὑλικές στερήσεις δέν ἦταν σέ θέση νά ἀντέξουν τίς ἐπιθέσεις τῆς καλά ὀργανωμένης δικτατορίας τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Γενναῖες προσπάθειες (ἐξέγερση Κρονστάνδης,

ἀγροτικές ἐξεγέρσεις, ἀπεργίες, παθητική ἀντίσταση), γιά τή σωτηρία τῆς πραγματικῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης ἀπό τούς μπολσεβίκους σφετεριστές συντρίφθηκαν.

Τό ἐπίτευγμα τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης εἶναι ἡ πρακτική ἐφαρμογή τῶν ἀντιεξουσιαστικῶν ἀρχῶν, στίς ὁποῖες ἀναφέρεται ὁ Σέρζ. Οἱ Ἰσπανικές κολλεκτίβες σχηματίστηκαν αὐθόρμητα, σύμφωνα μέ τίς Ἰσπανικές ἱστορικές παραδόσεις καί τίς ἀναρχικές – ὁμοσπονδιακές ἀρχές.

Ἡ Ἰσπανική Ἐπανάσταση ἀπέδειξε στήν πράξη ὅτι τά ἀντιεξουσιαστικά κομμουνιστικά μέτρα μποροῦν νά ἐφαρμοστούν ἀμέσως. Ἡ ἐπανάσταση πρέπει νά καταστρέψει τό παλιό καθεστῶς καί νά πάρει ἀμέσως τήν ὁμοσπονδιακή καί ἀναρχική κατεύθυνση. Οἱ ἐπαναστάτες πού ψάχνουν γιά νέους δρόμους πρὸς τήν ἐλευθερία θά στρέφονται διαρκῶς καί περισσότερο σ' αὐτά τά μέτρα.

Οἱ κολλεκτίβες δέν ἀκολούθησαν κανένα πλάνο, οὔτε ἀναγκάστηκαν νά προσαρμοστούν σέ κανένα πλαίσιο. Ἡ ἐλευθερία προϋποθέτει ποικιλία καί ὅπως θά δεῖ ὁ ἀναγνώστης παρακάτω, οἱ ἐργάτες χρησιμοποίησαν πολλούς τρόπους γιά νά ἀντιμετωπίσουν τά καθημερινά προβλήματα. Ὁ Σούχι, ἀπό τίς ἐπισκέψεις του σέ ἀγροτικές κολλεκτίβες καί κοινωνικοποιημένες ἐπιχειρήσεις τῶν πόλεων, ἔδγαλε τό παρακάτω συμπέρασμα:

«Ἡ ποικιλία στήν οἰκονομία δηλαδή ἡ συνύπαρξη κολλεκτιστικῶν καί ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων⁴, δέν ἐπηρεάζει ὀνομενῶς τήν οἰκονομία. Ἀντίθετα ἡ ποικιλία στήν οἰκονομία ἀποτελεῖ τήν ἀληθινή ἐκδήλωση καί ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά μιᾶ ἐλεύθερη κοινωνία. Ἡ στρατιωτικοποίηση, ἡ ἐπιβολή ἀπό τό κράτος καί γιά λογαριασμό τοῦ κράτους, ἑνός ὁμοιόμορφου οἰκονομικοῦ συστήματος, καταλήγει ἀναπόφευκτα σέ βάρος τοῦ λαοῦ...⁵

Ὁ ἀναρχικός Ντιέγκο Ἀμπάντ Ντέ Σαντιγιάν εἶναι πιό συγκεκριμένος:

4 Σάν ἰδιωτικές ἐπιχειρήσεις ἔννοεῖ ἐκεῖνες πού δέν χρησιμοποιοῦν μισθωτή ἐργασία

5. («Νύχτα πάνω ἀπό τήν Ἰσπανία», σελ. 151-152)

«Σέ κάθε τοποθεσία ό βαθμός τοῦ κομμουνισμοῦ, κολλεκτιβισμοῦ ἢ μουντουαλισμοῦ⁶ θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τίς συνθήκες ποί ἐπικρατοῦν. Γιατί νά ὑπαγορευόμαστε κανόνες, Ἐμεῖς πού εἶχαμε τήν ἐλευθερία γιά ἔμβλημά μας, δέν μποροῦσαμε νά τήν ἀρνηθοῦμε στήν οἰκονομία. Πρέπει νά ὑπάρχει ἐλεύθερος πειραματισμός, ἐλεύθερη ἔκφραση πρωτοβουλίας καί εἰσηγήσεων, καθώς καί ἐλευθερία ὀργάνωσης.... Δέν ἐνδιαφερόμαστε πῶς θά ὀργανωθοῦν οἱ ὑπάλληλοι, οἱ τεχνικοί καί οἱ ἐργάτες ἐνός ἐργοστασίον. Αὐτό εἶναι δική τους δουλειά. Τό βασικό εἶναι ὅτι ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς ἐπανάστασης ὑπῆρχε μιά χαρακτηριστική συνοχή (συντονισμός) ὄλων τῶν δυνάμεων παραγωγῆς καί διανομῆς. («Μετά τήν Ἐπανάσταση», σελ. 97, 98, 99).

Περὶσσότερο ἀπό κάθε ἄλλη ἐπανάσταση, ἡ Ἰσπανική πέτυχε νά συντονίσει μιά τέτοια μικτή οἰκονομία, κάτω ἀπό συνθήκες ἐλευθερίας καί μέ ἐλάχιστες προστριβές. Πολλά ἄτομα, μικροιδιοκτῆτες γῆς μῆχαν στίς κολλεκτίβες, ὄχι κάτω ἀπό ἐξαναγκασμό, ἀλλά μέ τή θέλησή τους, ἀφοῦ πείστηκαν γιά τά πλεονεκτήματα τῆς συνεργασίας. Ἡ ρεαλιστική πολιτική καί τό ἀνθρωπιστικό πνεῦμα, πού ἐπικρατοῦσε στίς Ἰσπανικές ἀντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες, κέρδισε ἐπίσης τή συνεργασία τῶν τεχνικῶν, τῶν ἐπαγγελματιῶν καί τῶν ἐπιστημόνων ἐργαζομένων γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς ἐπιστημονικῆς ζωῆς. Ἀποκαταστάθηκαν φιλικές σχέσεις μ' ἐκείνους πού προτιμοῦσαν νά παραμείνουν ἔξω ἀπό τίς κολλεκτίβες.

Τό κομμουνιστικό κόμμα, τό ὄποιο διαστρέβλωσε τή Ρωσική Ἐπανάσταση τοῦ 1917, συνέτριψε ἐπίσης καί τήν Ἰσπανική Ἐπανάσταση τοῦ 1936-1939. Τό θέμα αὐτό ὄμως μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τά πραγματικά ἐπιτεύγματα καί τά μαθήματα τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης.

• • • •

6. Μουντουαλισμός εἶναι τό οἰκονομικό δόγμα τοῦ Προυντόν καί τῶν ὀπαδῶν του

Ἡ Τάση πρὸς τὴν Ἑργατικὴ Αὐτοδιεύθυνση

Ἀπὸ τὸν Σάμ Ντόλγκοφ

Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση στὴν Ἰσπανία ἦταν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις μιὰ ἀντιεξουσιαστικὴ ἐπανάσταση: ἀπὸ τὶς βολονταριστικὲς μεθόδους τῆς, μέχρι τὶς ἀντιγραφειοκρατικὲς ἀρχές τῆς. Ἡ πιὸ σημαντικὴ ἐπιτυχία τῆς ἦταν ἡ ἐφαρμογὴ στὴν πράξη τῆς ἐργατικῆς αὐτοδιεύθυνσης στὶς ἐλεύθερες κολλεκτίβες τῶν ἐργαζομένων τῆς πόλης καὶ τῆς ὑπαίθρου καὶ ἡ ὁμοσπονδιακὴ μορφή τοῦ συντονισμοῦ τους.

Ὁ Φράνκ Μίντζ στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του, «Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στὴν Ἰσπανία τοῦ 1936-1939», ἀναφέρει ὅτι ἡ μελέτη γιὰ τὶς Ἰσπανικὲς κολλεκτίβες ἔχει μεγάλη σημασία:

«Τὸ πρόβλημα τῆς συλλογικῆς διεύθυνσης... τῆς κολλεκτιβοποίησης σύμφωνα μὲ τὶς ὁμοσπονδιακὲς θεωρίες, αὐτοκυβέρνηση, ἐργατικὸς ἔλεγχος... εἶναι πολὺ πιὸ ἐφαρμόσιμα ἀπὸ πρὶν... Στὶς βιομηχανικὰ προηγμένες χώρες, ὁ πολιτικὸς καὶ οἰκονομικὸς συγκεντρωτισμὸς καταλήγει σὲ παράλογη συγκέντρωση τῶν βιομηχανιῶν.... Γιὰ νὰ ἀναθερμάνουν τὴν οἰκονομία, ὀρισμένες κοινωνικὲς ομάδες (οἰκονομολόγοι, πολιτικοί, κ.τ.λ.) ὑποστηρίζουν διάφορες μορφές ἐργατικῆς συμμετοχῆς στὴ βιομηχανία...» (σελ. 2-3)

Οἰκονομολόγοι, κοινωνιολόγοι, πολιτικοί, διοικητικοί καὶ πολιτευτὲς, στὴ Δύση καὶ στὴν Ἀνατολή, τάσσονται σήμερα ὑπὲρ κάποιου ἐργατικοῦ ἐλέγχου (ἀποκέντρωση, κολλεκτιβοποίηση, συνδιαχείριση), ὄχι γιὰτὶ ἔγιναν ἀπότομα ριζοσπάστες ἀλλὰ γιὰτὶ ἡ τεχνολογία ἐπιβάλλει αὐτὲς τὶς ὀργανωτικὲς μορφές σάν λειτουργικὲς ἀναγκαιότητες. Γιὰ ὅσο διάστημα ὅμως, οἱ μορφές αὐτὲς παραμένουν μέσα στοῦ πλαίσιο τοῦ καπιταλισμοῦ ἢ τοῦ κράτους, ἡ αὐτοδιαχείριση ἢ ἡ συνδιαχείριση στὶς βιομηχανικὲς καὶ ἀγροτικὲς περιοχές θὰ ἀποτελεῖ ἀπάτη, ἕνα πιὸ ἐπιδέξιο τέχνασμα γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀποδοχὴ ἀπὸ τὶς μάζες τῆς ἴδιας τῆς δουλείας τους.

Γιὰ παράδειγμα, τὰ Γιουγκοσλαβικὰ πειράματα (πού παρουσιάζονται μὲ διάφορα ὀνόματα: ἐργατικὸς ἔλεγχος, αὐτοδια-

χείριση, συνδιαχείριση, κολλεκτίδες ή κομμούνες) χαρακτηρίστηκαν σάν ριζοσπαστική, ακόμη και άντιεξουσιαστική, παρέκκλιση από τήν σοβιετικού τύπου άγροτική κολλεκτιβοποίηση και διομηχανική συνδιαχείριση. Οί Γιουγκοσλάβοι κομμουνιστές ίσχυρίζονται ότι τά μέτρα αυτά συμφωνούν μέ τήν πρόβλεψη τών Μάρξ και Ένγκελς ότι τό «κράτος μαθαίνεται». Οί Ρώσοι τούς κατηγορούν ότι έρωτοτροπούν μέ τίς «παλιές και καταδικασμένες ούτοπικές θεωρήσεις τών Προυντόν, Μπακούνιν, Κροπότκιν και τών Άναρχοσυνδικαλιστών», πού μεταφέρθηκαν στή Γιουγκοσλαβία από μέλη τής διεθνούς ταξιαρχίας πού είχαν πολεμήσει στήν Ίσπανία. Ή παρατήρηση όμως, από κοντά του Γιουγκοσλαβικού συστήματος του «έργατικού έλέγχου» άποδεικνύεται βρωμερή άπάτη πού δέν διαφέρει ούσιαστικά από τό ρωσικό όλοκληρωτικό μοντέλο. Ό Ντανιέλ Γκερέν, ένας όξύς μελετητής του θέματος συνοψίζει τά γεγονότα:

«Στή Γιουγκοσλαβία και τήν Άλγερία, ή αυτοδιαχείριση παρρουσιάζεται μέσα στο πλαίσιο ενός δικτατορικού, στρατοκρατικού άστυνομικού κράτους του όποιου ό σκελετός άποτελείται από ένα μοναδικό κόμμα... μιά μειοψηφία... Οί πραγματικοί διαχειρηστές τών έπιχειρήσεων... αυτοδιαγωνίζονται στίς δικτατορικές θέσεις, άπομακρυνόμενοι από τούς έργάτες, τούς όποιους μεταχειρίζονται μέ άλαζονεία και περιφρόνηση... Οί κομματικοί πυρήνες στίς πιά πολλές έπιχειρήσεις νοθεύουν τίς εκλογές... πιέζουν τά έργατικά συμβούλια νά έγκρίνουν άποφάσεις παρμένες προκαταβολικά και χειραγωγούν τά έθνικά συνέδρια τών έργατών». (σελ. 145, 146, 147)

Πρέπει νά σημειωθεί ότι οί Γιουγκοσλάβοι κομμουνιστές ούδέποτε είχαν τήν πρόθεση νά παραδώσουν τόν έλεγχο τής οικονομίας στους έργάτες. Τό 1952 δεβαίωσαν ότι τό κόμμα τους έπρεπε νά διατηρεί τήν κυριαρχία. Σύμφωνα μέ τήν «Borba», τό έπίσημο όργανο του κόμματος, από τούς 763 διευθυντές έπιχειρήσεων και οί 763 ήταν ενεργά μέλη του κόμματος: «όλοι οί διευθυντές άντιλαμβάνονται ότι ή κυριότερη ύποχρέωσή τους είναι νά παραμένουν πιστοί στο κόμμα και στο κράτος, τό όποιο τούς διόρισε στίς θέσεις τους, σάν άναγνώριση τών ύπηρεσιών τους στο κόμμα....» («Borba», 13 Φλεβάρη 1952, άναφέρεται στο «Noir et Rouge», Παρίσι 1966, σελ. 18.).

Ένα άλλο πιο πρόσφατο παράδειγμα «επαναστατικής» και ολοκληρωτικής οικονομίας είναι η Κούβα. Ο Γκερέν αναφέρεται στο βιβλίο «Σοσιαλισμός και Ανάπτυξη» (Νέα Ύορκη, 1970) του Ρενέ Ντυμόντ, ενός ειδικού οικονομολόγου και ευνοούμενου σύμβουλου του Κάστρο. Ο Ντυμόντ θρηνεί για την «υπερσυγκεντροποίηση» της οικονομίας και της «έξουσιαστικής» διαχείρισης της βιομηχανίας. Ένας Πολωνός φίλος απηχούσε τις απόψεις του Ντυμόντ, όταν είπε ότι «η Κούβα αρχίζει πάλι τον άχρηστο κύκλο των οικονομικών σφαλμάτων των σοσιαλιστικών χωρών». Οι υποδείξεις του Ντυμόντ προσεγγίζουν τις οργανωτικές αρχές των αντιεξουσιαστικών Ισπανικών κολλεκτίβων: αληθινή αυτοδιεύθυνση, περιλαμβάνουσα αυτόνομες παραγωγικές μονάδες στά εργοστάσια και όμοσπονδίες μικρών παραγωγικών συνεταιρισμών στη γεωργία. Στή σελ. 148, ο Γκερέν υποδεικνύει τον «Ισπανικό Αναρχοσυνδικαλισμό» σαν πρότυπο για την ανάγνωση του εργατικού κινήματος της Κούβας που συνέτριψε ο Κάστρο. Για να υπάρχει πραγματική αυτοδιαχείριση πρέπει να υπάρχει ένα «αύθεντικό συνδικαλιστικό κίνημα, ανεξάρτητο από την έξουσία και το μοναδικό κόμμα, το οποίο θα προέρχεται από τους ίδιους τους εργάτες και ταυτόχρονα θα τους οργανώνει...».

Ο Ντυμόντ έχει γράψει κι ένα άλλο βιβλίο, με τον αποκαλυπτικό τίτλο «Είναι η Κούβα Σοσιαλιστική Χώρα;», όπου αποκηρύσσει το καθεστώς του Κάστρο για τον εκφυλισμό και την στρατιωτικοποίηση της οικονομίας και της κοινωνικής ζωής της Κούβας. Η απάντησή του στον τίτλο του βιβλίου του είναι αρνητική. Ο Πώλ Ζόρκιν, ένας ειδικός που μελέτησε εξαντλητικά το θέμα, γράφει ότι, «Σύμφωνα με τα γεγονότα, η ιδέα των εργατικών συμβουλίων είναι ασυμβίβαστη με την ύπαρξη του κράτους και σε περίπτωση που αυτά τα δύο (κράτος και συμβούλια) δοκίμασαν να συνυπάρξουν δεν «μαράθηκε» το κράτος, αλλά, αντίθετα, το κράτος απορρόφησε τα συμβούλια...» («Noir et Rouge», Απρίλης 1966).

Η ιδέα της αυτοδιεύθυνσης της βιομηχανίας των πόλεων και της υπαίθρου σαν άκρογωνιαίος λίθος μιάς αντιεξουσιαστικής κοινωνίας, αποκτά διαρκώς και μεγαλύτερη σημασία στις μεταβαλλόμενες απόψεις των πιο προχωρημένων στοιχείων του

σύγχρονου εργατικού και του σοσιαλιστικού κινήματος. Μολονότι (όπως πρέπει και νά περιμένει κανείς) υπάρχουν πολλές διαφορετικές απόψεις, ή αντιεξουσιαστική αντίληψη ανακατεμένη με εξουσιαστικές αυταπάτες κάνει την εμφάνισή της άναμεσα και στους επαγγελματίες μαρξιστές. Ένα επίκαιρο παράδειγμα: ή συνέντευξη με τόν Μ. Πάμπλο, πρώην γραμματέα της τροτσιστικής 4ης Διεθνούς και πρώην μέλος της τέρως Άλγερινής κυβέρνησης Μπέν-Μπέλλα.

« Έρώτηση: 'Ο άγώνας για τόν εργατικό έλεγχο και τήν αυτόδιαχείρηση συνεπάγεται ένα διαφορετικό είδος σοσιαλισμού από κείνον πού ξέρουμε. Έχουμε δεϊ επαναστάσεις... ακολουθούμενες από τήν εγκαθίδρυση ενός συγκερωτικού κρατικού μηχανισμού, ό όποιος προγραμματίζει και διαχειρίζεται άμεσα μιά όλοκληρωτικά έθνικοποιημένη οίκονομία. Είναι γενικά παραδεκτό ότι... παρόλον ότι αυτό σημαίνει ότι ή γραφειοκρατία κυριαρχεί και ότι τό προλεταριάτο έχει λιγότερα δικαιώματα από τούς εργαζόμενους τών προηγμένων καπιταλιστικών χωρών, αυτός είναι ό καλύτερος όδός για τή γρήγορη ανάπτυξη... Είναι σωστή αυτή ή «οίκονομίστικη» δικαίωση;

Άπάντηση: Δέν νομίζω καθόλου... Βάση της συνεχούς οίκονομικής ανάπτυξης (τών καθυστερημένων χωρών) πρέπει νά είναι κατά τή γνώμη μου ή αυτόδιαχειριζόμενη κοινότητα. Οί χώρες αυτές πρέπει νά θεωρηθούν σαν ένα σύνολο κοινοτήτων όπου κάθε κοινότητα θά είναι όχι μόνο μιά διοικητική αλλά και οίκονομική μονάδα, ή όποία θά πραγματοποιεί τό δικό της πρόγραμμα οίκονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης...» («Ίνστιτούτο Έργατικού Έλέγχου,» Τόμος 2, Νο 5, 1970).

Διαρκώς αυξάνεται ή άπογοήτευση σχετικά με τήν έθνικοποίηση της βιομηχανίας στις καπιταλιστικές δημοκρατίες και στις όλοκληρωτικές «σοσιαλιστικές» χώρες. Παρόλον ότι δέν υπάρχει ακόμη προπαρασκευή για τήν πλήρη κατάργηση τού κράτους, ή αντίληψη ότι πρέπει νά έλαττωθούν οι εξουσίες τού κράτους προκαλεί τήν έρευνα για μιά πρακτική έναλλακτική λύση στόν κρατισμό. Η έρευνα αυτή κατευθύνεται διαρκώς και περισσότερο προς τήν αντιεξουσιαστική κατεύθυνση.

Όπως πολύ σωστά έλεπε ό Geoffrey Ostergaard, ό εργατικός

Έλεγχος είναι μία «*ιδέα που πλανάται στον αέρα*»⁷. Τό ανανεωμένο ενδιαφέρον προκαλεί έντατικές ιστορικές έρευνες για τή σημασία του εργατικού έλέγχου, από τίς μέρες του Ρόμπερτ Όουεν μέχρι σήμερα. Συγκεντρώνεται ένας τεράστιος όγκος βιβλιογραφίας. Ή έρευνα αυτή όμως παραμένει φοβερά ανεπαρκής μέχρι τή στιγμή που τό κίνημα εμπλουτιστεί μέ τήν απαραίτητη βιβλιογραφία για τό δημιουργικό έργο τής Ίσπανικής Ήπανάστασης.

Πιστεύουμε ότι αυτά τά ντοκουμέντα τών διαφόρων αυτοπτών μαρτύρων καί αγωνιστών, που έχουν συγκεντρωθεί σ' αυτό τό έργο, θά βοηθήσουν νά καλυφθεί τό κενό καί θά έμπνεύσουν καί άλλα.

7. Σ' αυτό τό έργο χρησιμοποιούμε τόν όρο «*εργατική αυτοδιεύθυνση*» αντί του «*εργατικού έλέγχου*». Ό Όστεργκαντ έγραψε αυτές τίς γραμμές στίς αρχές τής δεκαετίας του 1960, στό περιοδικό «*Anarchy*», από τότε όμως ή αντίληψη του εργατικού έλέγχου έχει ύποστεί παραπέρα διευκρίνιση. Παρακάτω γίνεται άνάλυση τών διαφορών άνάμεσα σ' αυτές τίς δύο έννοιες.

II. Η ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ἡ κοινωνική ἐπανάσταση δέν εἶναι τυχαῖο γεγονός οὔτε πρᾶξικόπημα πού σχεδιάζεται τεχνητά ἀπό τά πάνω. Εἶναι ἡ ἀποκορύφωση μακρᾶς περιόδου κυοφορίας. Τρέφεται ἀπό ἀρνητικές δυνάμεις καί ἐκδηλώνεται σάν ἐξέγερση ἐνάντια στήν καταπίεση πού προέρχεται ἀπό τήν ἀνικανότητα τοῦ παλιοῦ καθεστώτος νά λύσει πιεστικά οἰκονομικά καί κοινωνικά προβλήματα. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά τρέφεται ἀπό θετικές δημιουργικές δυνάμεις. Τά κρυμμένα στοιχεῖα τῆς νέας κοινωνίας, ἀπελευθερωμένα ἀπό τήν ἐπανάσταση, ἀναδύονται στό μέτρο πού ἡ παλιά κοινωνία ἀποσυντίθεται καί καταρρέει. Ἐδῶ βασικά ἐνδιαφερόμαστε γιά τίς θετικές δημιουργικές τάσεις καί παραδόσεις πού διαμορφώνουν τό χαρακτήρα τῆς ἐλεύθερης κοινωνίας.

Ὁ Ἰσπανικός ἀναρχισμός πηγάζει ἀπό δύο πηγές: τήν ἐγγενη ἀντιεξουσιαστική παράδοση στίς ἀγροτικές κολλεκτίβες καί τίς θαθεῖα ριζωμένες καί ἀγωνιστικές ὁμοσπονδιακές (φεντε-ραλιστικές) τάσεις, ἐκφραζόμενες στίς ἀναρχοσυνδικαλιστικές ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ Μπακούνιν. Θά σκιαγραφήσουμε αὐτές τίς δύο πηγές στά παρακάτω κεφάλαια.

Τελειώνουμε αὐτό τό κεφάλαιο συνοψίζοντας ἕνα ἄρθρο τοῦ θεωρητικοῦ ἀναρχικοῦ Ἰσαάκ Πουέντε¹ Εἶναι ἕνα παράδειγμα ἀλληλοεπίδρασης τῶν δύο αὐτῶν τάσεων τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ. Ἀντιτάσσει στό κράτος καί στήν ἐξουσιαστική ὀργάνωση τήν ἐλεύθερη ἔνωση τῶν ἀτόμων μέσα στήν ἀντιεξουσιαστική βιομηχανική καί ἀγροτική ὀργάνωση. Ἐγραφε (24 Ὀκτώβρη 1933): *«Δέν ἐνδιαφερόμαστε γιά ἀλλαγὴ κυβερνήσεων. Ἐκεῖνο πού θέλουμε εἶναι νά τίς καταργήσουμε. .»*. Ἐδῶ ὁ Πουέντε περιγράφει ἐναλλακτικές λύσεις στήν ἐξουσιαστική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας.

1. Ἕνας γιατρός, σπουδαῖος ἀναρχικός ἀγωνιστής Φυλακίστηκε καί δολοφονήθηκε ἀπό τούς φασίστες στή Σαραγόσσα, κατά τόν ἐμφύλιο πόλεμο.

Ἡ Ἀγροτική Κολλεκτιβιστική Παράδοση

Ἀπό τόν Σάμ Ντόλγκοφ

Ὁ Τζέραλντ Μπρέναν ἔγραφε ὅτι «ὁ Ἰσπανικός ἀναρχισμός ἐίναι στίς ρίζες τοῦ ἀγροτικός» (σελ 199). Ὑπάρχει πράγματι ἰσχυρή ἀγροτική καί κτηνοτροφική ἀναρχική παράδοση στήν Ἰσπανία. Ὅπως θά δοῦμε ὁμως σ' αὐτό τό κεφάλαιο αὐτό δέν ἰσχύει ἀπόλυτα γιά τόν Ἰσπανικό ἀναρχισμό. Οἱ ἀντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες εἶχαν θέβαια ἀγροτικές ρίζες. Δέν ἐφευρέθηκαν ἀπό τοὺς ἀναρχικούς, ἀλλά χρονολογούνται ἀπό τόν μεσαίωνα:

«Ὁ ἀγροτικός κολλεκτιβισμός ἐίναι παραδοσιακός στήν Ἰβηρική Χερσόνησο, ὅπως ἐίναι στοὺς Βερβερίνους καί στό παλιό Ρωσικό μίρ. Οἱ ἱστορικοί Κόστα καί Ρεπαρέζ περιγράφουν τήν προέλευση πολὺ μεγάλου ἀριθμοῦ Ἰβηρικῶν κολλεκτίβων.... Μιά μορφή ἀγροτικοῦ – ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ ὑπῆρχε στήν Ἰβηρική Χερσόνησο, πρὶν ἀπὸ τὴ Ρωμαϊκή εἰσβολή. Πέντε αἰῶνες καταπίεσης ἀπὸ τοὺς καθολικοὺς βασιλιάδες, τό κράτος καί τὴν ἐκκλησία δέν μπόρεσαν νά καταστρέψουν τὴν αὐθόρμητη τάση γιά τὴν ἴδρυση ἀντιεξουσιαστικῶν κομμουνιστικῶν κοινοτήτων...» (Campo Libre, ἀναρχικό περιοδικό τοῦ 1936, ἀναφέρεται ἀπὸ τόν Μίντζ, σελ. 34,35).

Οἱ ἀρχές τῆς κολλεκτιβιστικῆς κατοχῆς τῆς γῆς εἶναι ἀβέβαιες καί σκοτεινές, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι προέρχονται ἀπὸ πολλές πηγές, ὅπως καλλιέργεια πού ἀπαιτοῦσε συλλογική προσπάθεια καί παραχώρηση γῆς σέ κοινότητες ἀπελευθερωμένων δούλων, γιά τόν ἀποικισμό ὀρισμένων περιοχῶν. Τό 18ο αἰῶνα ὑπῆρχαν στή Βόρειο Ἰσπανία πολλὰ χωριά, τὰ ὁποῖα εἶχαν στήν κατοχή τους τὴ γύρω γῆ καί οἱ χωρικοὶ τὴν μοίραζαν περιοδικά μεταξὺ τους. Στά Πυρηναῖα ὑπῆρχαν κοινότητες βοσκῶν μέ κοινὰ βοσκοτόπια.

Ὁ ἀγροτικός κολλεκτιβισμός δέν περιοριζόταν μονάχα στήν κατοχή γῆς, ὅπως σέ πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου. Πράγματι, ἡ φοβερὴ δύναμη τοῦ Ἰσπανικοῦ κολλεκτιβισμοῦ ἦταν ἡ τάση τοῦ λαοῦ γιά κολλεκτιβιστικούς ἢ συνεταιριστικούς τρόπους καί σέ ἄλλες ὄψεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

« Εκείνο όμως πού είναι αξιοσημείωτο είναι ότι στην Ίσπανία οι αγροτικές κοινότητες ανέπτυξαν αυθόρμητα, και σ' αϊτή τή βάση, ένα έκτεταμένο σύστημα δημοτικών υπηρεσιών, στό σημείο νά πλησιάζουν ένα προχωρημένο στάδιο κομμουνισμού». (Μπρέναν, σελ. 339).

Ύπηρχαν πολλές φορές, δημοτικοί συνεταιρισμοί γιά τίς ανάγκες τών κατοίκων τών χωριών. Σωματεία, προέβλεπαν ασφάλεια γιά γεράματα και ασθένειες τών μελών τους. Μερικές κοινότητες ψαράδων ήταν κολλεκτιβοποιημένες από τόν 16ο αιώνα. Ακόμη είχαν κολλεκτιβοποιηθεί και πρωτόγονες βιομηχανικές επιχειρήσεις, όπως ή κατασκευή διχτυών.

Ο Μπρέναν δίνει έντυπωσιακά παραδείγματα γι' αυτές τίς κολλεκτίβες, παρμένα από τίς έρευνες τών Ντέιβις και Κόστα (ο μεγάλος ιστορικός του αγροτικού κολλεκτιβισμού στην Ίσπανία). Τό καλύτερο πού έχουμε νά κάνουμε είναι νά αναφέρουμε τό παράδειγμα του χωριού Πόρτ ντέ λά Σέλδα της Καταλωνίας. Ο Μπρέναν ακολουθεί τίς περιγραφές του Ντέιβις πού έγιναν λίγο πριν από τόν εμφύλιο πόλεμο και προσθέτει τίς δικές του ιστορικές έπεξηγήσεις:

« Τό χωριό διευθινόταν από ένα συνεταιρισμό ψαράδων. Τά δίχτυα, οί βάρκες, τό εργοστάσιο έπεξεργασίας, οί αποθήκες, τό εργοστάσιο κατάψυξης, τά μαγαζιά, τά φορητά αυτοκίνητα γιά τίς μεταφορές, οί ελαιώνες και τά εργοστάσια γιά τήν εξαγωγή του λαδιού, τό καφενείο, τό θέατρο και οί αίθουσες γιά τίς γενικές συνελεύσεις ήταν ιδιοκτησία του συνεταιρισμού. Είχαν νίοθηήσει τό ρόσιτο, δηλαδή πιστωτικό κεφάλαιο γιά κάθε χωριό της Ίσπανίας, ασφάλεια θανάτου, άτυχημάτων και απώλειας βαρκών. Ο συνεταιρισμός είχε νομοματοκοπειο... Τό Πόρτ ντέ λά Σέλδα ήταν ένα είδος άντιεξουσιαστικής δημοκρατίας, παράδειγμα γιά όλα τά χωριά της Καταλωνίας, της Ανδαλουσίας και της Καστίλης ακόμα, όπου, σε άλλες εποχές, στη διάρκεια του περασμένου αιώνα είχαν ανακηρυχθεί άνεξάρτητες, μοίρασαν τή γή και εξέδιδαν δικό τους νόμισμα...²

2 Ο Μπρέναν δέν κάνει διαχωρισμό ανάμεσα στό Πόρτ ντέ λά Σέλδα, όπου γινόταν διανομή της γής και τίς άντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες της Έπανάστασης, με τη συλλογική ιδιοκτησία της γής.

Έκείνο πού ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ φυσική ἐγκαθίδρυση αὐτῶν τῶν συνεταιρισμῶν στό Ἰσπανικό ἔδαφος. Τό Πόρτ ντέ λά Σέλβα εἶναι μία ἀπό τίς πιό παλιές κοινότητες ψαράδων τῆς Καταλωνίας, πού ὑπῆρχαν ἀπό πολύ παλιές ἐποχές... Ἐδῶ ἔχουμε ἕνα μοντέρνο παραγωγικό συνεταιρισμό, μέ παλιά κοινοτική οργάνωση καί τέλεια λειτουργία» (σελ. 337,338).

Καί ἄλλες δυνάμεις, φυσικά, εἶχαν μπεῖ σέ κίνηση. Μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου, πολλές κοινότητες ἔχασαν τό δημοκρατικό τους χαρακτήρα, μέ τήν ἐπέμβαση τῶν βασιλιάδων, τῶν εὐγενῶν καί τῶν πλούσιων ἐμπόρων. Οἱ κοινότητες αὐτές ἔγιναν ὄργανα καταστολῆς καί κρατικῆς ἐξουσίας.

Μετά τό 1868 ἡ ἀναρχική σκέψη ἄρχισε νά ἐπηρεάζει τή λαϊκή δυσἀρέσκεια. Οἱ ἐργάτες οργανώθηκαν σέ τοπικές ὁμοσπονδίες ἢ συνδικάτα. Τά συνδικάτα σχημάτισαν ὀργανωτική βάση γιά ἐπαναστατική πίεση καί προμήθευσαν τήν ὀργανωτική τους μορφή στίς κολλεκτίβες, κατά τή διάρκεια τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Τά συνδικάτα, ἔμοιαζαν, ἀπό κάθε ἄποψη, μέ τή γενική συνέλευση τοῦ χωριοῦ, στούς παλιούς δήμους.

Ἡ ἐπαναστατική περίοδος τοῦ 1918, δίνει μία γεύση τοῦ ρόλου (σάν παλιά μορφή καί σάν νέα μορφή) τῶν συνδικάτων:

« Τό φθινόπωρο, ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν γῆς τῆς Νότιας καί Ἀνατολικῆς Ἰσπανίας, μαζί μέ τούς τεχνίτες καί τούς ἐργάτες τῶν μικρῶν τοπικῶν βιομηχανιῶν, οργανώθηκαν σ' ἕνα τεράστιο, ἀλλά χαλαρό συνδικάτο. Ἦταν ἡ ἀρχή μιᾶς ἀγροτικῆς ὁμοσπονδίας πού θά κάλυπτε ὁλόκληρη τήν Ἰσπανία. Στήν περίοδο αὐτή, τά τοπικά συνδικάτα εἶχαν τεράστιο κύρος καί ἐξουσίες. Οἱ ἡγέτες τους, πού ἔπαιρναν μέρος στίς ἐπιτροπές, ἦταν οἱ πραγματικοί κυβερνήτες τῆς ὑπαίθρου. Ἡ ἐξουσία τοῦ δήμου ὑπῆρχε μόνο τυπικά. Κάθε Κυριακή τό συνδικάτο καλοῦσε γενική συνέλευση, γιά ἐξέταση τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων. Ὀλόκληρο τό χωριό παρακολουθοῦσε καί ὄλοι εἶχαν τό δικαίωμα τοῦ λόγου. Τίς ἀποφάσεις τίς ἔπαιρναν μέ ψηφοφορία, πού γινόταν μέ ἀνήψωση τοῦ χεριοῦ. Τίς ἄλλες μέρες τῆς βδομάδας, ἡ ἐπιτροπή ἐπέβαλε τή θέληση τῆς γενικῆς συνέλευσης, μ' ἕνα σύστημα εἰσφορῶν, ἐνάντια στίς ὁποῖες μπορούσε κανεῖς νά καταφύγει στή γενική συνέλευση. Στήν οὐσία, ἐπρόκειτο γιά τήν ἀναγέννηση τοῦ δήμου τῶν πρώτων μεσαιω-

νικῶν χρόνων». (Μπρέναν, σελ. 180, 181).

Πιο γνωστά είναι τὰ ἀγροτικά κινήματα τῶν ἐτῶν πού προηγήθηκαν τοῦ ἐμφύλιου πολέμου τοῦ 1936. Ὁ Μίντζ ἀναφέρει ἀποτυχοῦσες ἀγροτικές ἐξεγέρσεις γιά τήν ἐγκαθίδρυση τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ σέ 43 χωριά τῆς Γρανάδας, Μάλαγας, Ἀλμερίας καί Χαέν.

«Τό Γενάρη τοῦ 1932, ἡ FAI ἐξαπέλυσε ἐπαναστατικό κύμα στή μεταλλευτική περιοχή τοῦ Ἄνω Λιομπρεγκάτ καί τῆς Κορντόνα... Στά τέλη τοῦ 1932, στήν ἐπαρχία Λεβάντε, τὰ χωριά Μπέτερα, Μπουγκάρα, Πεντράλμπα καί Ριμπαρόχα κήρυξαν τόν ἀνιεξουσιαστικό κομμουνισμό, σήκωσαν τή μαυροκόκκινη σημαία, ἔκαψαν τὰ ἀρχεῖα καί κήρυξαν τήν κατάργηση τοῦ χρήματος, τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καί τῆς «ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο» (Μίντζ, σελ. 11-12 καί 40-41 καί 45. Ἄναφέρει ἐπίσης καί ἄλλα παραδείγματα).

Ἡ φύση τῆς Ἰσπανικῆς ἀγροτικῆς κολλεκτιβιστικῆς παράδοσης ξεπερνάει, κατά πολύ, τὰ εἰδικά ἀγροτικά προβλήματα. Ἦταν συγκεκριμένη καί καθαρή ἀπέναντι στούς στόχους τῆς:

«Δέν ὑπῆρξε ἀγροτική ἐξέγερση στήν Ἀνδαλουσία τὰ τελευταῖα ἑκατό χρόνια, πού νά μὴ σχηματίσει κομμούνα, νά μὴ μοιράσει τή γῆ, νά μὴν καταργήσει τό χρήμα καί νά μὴ διακηρύξει τήν ἀνεξαρτησία τῆς καί τήν ἐλευθερία τῆς ἀπό τήν ἐπέμβαση τῶν «ξένων» γεωκτημόνων καί τῆς μισθνομίας». (Μπρέναν, σελ. 196).

Οἱ χωρικοί, ἐρχόμενοι στίς πόλεις γιά νά δουλέψουν στά ἐργοστάσια, κουβαλοῦσαν καί τήν κολλεκτιβιστική παράδοση.

«... (Οἱ βιομηχανικοί ἐργάτες) ζητοῦσαν, πρὶν ἀπ' ὅλα αὐτοκυβέρνηση γιά τό βιομηχανικό χωριό ἢ συνδικάτο καί ὕστερα μείωση τῶν ὥρων ἐργασίας, μείωση τῆς παρεχόμενης ἐργασίας. Ζητοῦσαν περισσότερη ἐλευθερία, περισσότερο ἐλεύθερο χρόνο καί πάνω ἀπ' ὅλα σεβασμό τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας καί ὄχι ἀναγκαστικά, ἀνώτερο βιωτικό ἐπίπεδο». (Μπρέναν, σελ. 196).

Τελειώνουμε ἀναφέροντας ἓνα ἀπόσπασμα ἀπό τόν Μπρέναν: «Συναντᾶμε πάλι τήν ἀναρχική προσπάθεια γιά τήν ἐπιναφορά τῆς ὑποδομῆς τῆς τοπικῆς ζωῆς, πού γεννήθηκε στήν Ἰσπανία, τήν ἐποχή τοῦ μεγαλείου τῆς» (σελ. 202.)

Ἡ Ἐπιρροή τοῦ Ἄναρχισμοῦ

Ἀπό τόν Σάμ Ντόλγκοφ

Ἡ ὑπόδομή τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ εἶναι ἡ ἀγροτική κολλεκτιβιστική παράδοση τῆς Ἰσπανίας. Οἱ βασικές δυνάμεις τοῦ ἀναρχισμοῦ ἐπεξεργάστηκαν ἀπό τόν Μπακούνιν καί ἀπό τήν ἀντιεξουσιαστική πτέρυγα τῆς Πρώτης Διεθοῦς καί καθόρισαν ἀποφασιστικά, τόν προανατολισμό τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Ἡ «Διακήρυξη Ἀρχῶν», γραμμένη ἀπό τόν Μπακούνιν γιά τήν «Διεθνή Σοσιαλδημοκρατική Συμμαχία» στίς 25 Σεπτέμβρη 1868, προβλέπει μιὰ θεωρητική βάση παρόμοια μέ τήν ἀγροτική παράδοση, γιά τήν ὁποία ἔχουμε ἤδη μιλήσει:

«Ἡ Συμμαχία διακηρύσσει ὅτι εἶναι ἀθεϊστική. Ἀποβλέπει στήν πλήρη καί ὀριστική κατάργηση τῶν τάξεων καί στήν πολιτική οἰκονομική καί κοινωνική ἰσότητα τῶν δύο φύλων. Θέλει νά μετατρέψει τή γῆ καί τά μέσα τῆς ἐργασίας (παραγωγῆς), ὅπως καί κάθε ἄλλη ἰδιοκτησία (ὄχι τά προσωπικά ὑπάρχοντα), σέ κολλεκτιβιστική ἰδιοκτησία ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας, γιά χρήση (ὄχι ἰδιοκτησία) ἀπό τοὺς ἐργάτες: δηλαδή ἀπό ἀγροτικές καί βιομηχανικές ὁμοσπονδίες. Ὅλα τά ὑπάρχοντα πολιτικά καί ἐξουσιαστικά κράτη, τά ὁποῖα πρέπει νά περιορισθοῦν στίς ἀπλές διοικητικές λειτουργίες τῶν δημοσίων ἰδρυμάτων, στίς ἀντίστοιχες χώρες τους, στό τέλος θά ἀντικατασταθοῦν ἀπό μιὰ παγκόσμια ἔνωση τῶν ἐλεύθερων ἀγροτικῶν καί βιομηχανικῶν ἐνώσεων».

Ἀργότερα τόν ἴδιο χρόνο, ἡ Συμμαχία μεταφυτεύτηκε στήν Ἰσπανία, ἀπό τόν Ἰταλό ἐπαναστάτη Γκιουζέπε Φανέλι, ἕναν ἀπεσταλμένο τοῦ Μπακούνιν. Παρόλο ὅτι ὁ Φανέλι δέν ἤξερε Ἰσπανικά, κατόρθωσε μέσα σέ λίγες βδομάδες νά θέσει ἰσχυρά θεμέλια γιά τόν Μπακουνικό ἀναρχισμό.

Οἱ ἰδρυτές τῆς Διεθοῦς στήν Ἰσπανία (Φάργκαι Πεγισέρ, Γασπάρ Σεντινιόν, Ἀνσέλμο Λορένσο, Φρανσίσκο Μόρα, Γκονζάλες Μοράγο, Χοσέ Γαρσία Βίνιας) ἦταν ὄλοι τους μέλη τῆς Μπακουνιστικῆς Συμμαχίας. Στά μέσα τοῦ 1870, ἡ Ἰσπανι-

κή Όμοσπονδία τῆς Διεθνούς εἶχε πάνω ἀπό 20.000 μέλη:

«Μιά καινούργια ὀργάνωση στηριγμένη στά συμφέροντα, στίς ἀνάγκες καί στίς φυσικές προτιμήσεις τῶν λαῶν, χωρίς καμιά ἀρχή ἐκτός ἀπό τήν ἐλεύθερη ὀμοσπονδία τῶν ἀτόμων μέσα στίς κοινότητες, τῶν κοινοτήτων μέσα στίς ἐπαρχίες, τῶν ἐπαρχιῶν μέσα στά ἔθνη καί τέλος τῶν ἐθνῶν μέσα στίς Ἐνωμένες Πολιτείες τῆς Εὐρώπης καί δλόκληρου τοῦ κόσμου» (Ντόλγκοφ, σελ. 104, 105).

Οἱ ἀποφάσεις τῶν ἀντιεξουσιαστικῶν τμημάτων τῆς Διεθνούς ἀποτελοῦν τήν «Μάγικα Κάρτα» τοῦ Ἴσπανικοῦ Ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ. Τό πρόγραμμα τῆς Συμμαχίας, γιά παράδειγμα, ἔκανε διάκριση τῆς ὀργάνωσης τῶν μαζῶν ἀπό τό κράτος καί τόνιζε τήν ἀνάγκη τῆς ἐναρμόνισης τῶν ὀργανωτικῶν μορφῶν μέ τήν καθημερινή ζωή τοῦ ἐργάτη. Ὁ Μπακούβιν συνοψίζει αὐτό τό ἐνδιαφέρον σημείο:

«Ἡ ὀργάνωση τῆς Διεθνούς... θά πάρει ἐντελῶς διαφορετικό χαρακτήρα ἀπό τήν ὀργάνωση τοῦ κράτους. Ὅσο τό κράτος εἶναι ἐξουσιαστικό, τεχνητό, βίαιο, ξένο καί ἐχθρικό πρὸς τή φυσική ἀνάπτυξη τῶν λαϊκῶν ἐνστικτῶν, ἄλλο τόσο ἡ ὀργάνωση τῆς Διεθνούς πρέπει νά ἐναρμονίζεται, ἀπ' ὄλες τίς ἀπόψεις, μέ αὐτά τά ἐνστικτα καί μ' αὐτά τά συμφέροντα. Τί εἶναι ὅμως ἡ ὀργάνωση τῶν μαζῶν; Εἶναι μιὰ ὀργάνωση στηριγμένη στίς διάφορες λειτουργίες τῆς καθημερινῆς ζωῆς καί στά διάφορα εἶδη τῆς ἐργασίας. Εἶναι ἡ ὀργάνωση κατὰ ἐπαγγέλματα καί τέχνες. Ὅταν ὄλες οἱ βιομηχανίες ἐντιπροσωπεύονται μέσα στή Διεθνή, περιλαμβανομένης καί τῆς καλλιέργειας τῆς γῆς, ἡ ὀργάνωσή τους, ἡ ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, θά ἔχει πραγματοποιηθεῖ.

Ἡ ὀργάνωση τῶν ἐπαγγελματικῶν τμημάτων καί ἡ ἀντιπροσωπεία τους στά Chambers τῆς Ἐργασίας (ὀμοσπονδία τῶν ἐνώσεων) δημιουργεῖ μιὰ μεγάλη ἀκαδημία, ὅπου ὄλοι οἱ ἐργάτες μποροῦν καί πρέπει νά μελετοῦν τήν οἰκονομική ἐπιστήμη. Τά τμήματα αὐτά περιέχουν τοὺς ζωντανοὺς σπόρους τῆς νέας κοινωνίας, πού προορίζεται νά ἀντικαταστήσει τόν παλιό κόσμο. Δημιουργοῦν, ὄχι μόνο ιδέες, ἀλλά καί τά μελλοντικά γεγονότα».

Στήν περίπτωση τῆς Ἰσπανίας, αὐτοὶ οἱ σπόροι ἐπέτρεψαν

τήν ισχυρή διαπαιδαγώγηση και δοθήσαν τή λαϊκή διανόηση ή όποία προκάλεσε τήν κοινωνική επανάσταση.

Στό περιβόητο Συνέδριο τής Διεθνούς στή Χάγη τό 1872, αυτές οί άντιεξουσιαστικές αρχές αποκρούστηκαν από τή μαρξιστική φράξια και διαγράφηκαν ό Μπακούιν, ό Γκιγιώμ και ή άντιεξουσιαστική Όμοσπονδία τής Γιούρα. Οί αποφάσεις του συνεδρίου του Σαϊντ-Ίμιέ, λίγες μέρες άργότερα, επανίδρυσαν τήν Άντιεξουσιαστική Διεθνή. Ή Ίσπανική Όμοσπονδία τής Διεθνούς συμφώνησε μ' αυτές τίσ αποφάσεις, στή διάρκεια τής έβδομάδας των Χριστουγέννων στήν Κόρδοβα. Εύθυγραμμίστηκε μέ τούς άντιεξουσιαστές και ξανατόνισε τήν άντιεξουσιαστική κατεύθυνση. Ή τρίτη απόφαση λέει:

«Οί οικονομικές βλέψεις του προλεταριάτου δέν μπορεί νά έχουν άλλο στόχο, εκτός από τήν ίδρυση απόλυτα ελεύθερων οργανώσεων και όμοσπονδιών, στηριγμένων στήν ισότητα τής εργασίας όλων και απόλυτα χωρισμένων και ανεξάρτητων από κάθε πολιτική κρατική κυβέρνηση. Αυτές οί οργανώσεις και οί όμοσπονδίες μπορούν νά δημιουργηθοϋν μόνο μέ τήν αυθόρμητη δραστηριότητα του ίδιου του προλεταριάτου, δηλαδή από τά επαγγελματικά σωματεία και τίσ αυτόνομες κοινότητες...»

Γι' αυτούς τούς λόγους τό Συνέδριο του Σαϊντ-Ίμιέ διακηρύσσει:

1) *Ότι ή καταστροφή κάθε πολιτικής έξουσίας είναι ό πρώτος στόχος του προλεταριάτου.*

2) *Ότι ή εγκαθίδρυση τής λεγόμενης «μεταβατικής» επαναστατικής έξουσίας πού θά εκτελέσει αυτή τήν καταστροφή δέν είναι τίποτε άλλο παρά μιά καινούργια άπάτη και θά είναι τόσο επικίνδυνη, για τό προλεταριάτο, όσο και όποιαδήποτε ύπάρχουσα κυβέρνηση.»*

Ή τελευταία απόφαση κάτω από τόν τίτλο «Όργάνωση Στατιστικής τής Έργασίας» εισηγείται τόν διορισμό μιάς επιτροπής, για νά παρουσιάσει στό συνέδριο «πρόγραμμα για τή διεθνή αντίσταση τής εργασίας ενάντια στον καπιταλισμό και στό κράτος» και νά συμπληρώσει στατιστικές για «τήν επίσπειση και τήν πορεία αυτού του άγώνα» προς τήν κοινωνική αναμόρφωση. Ή απόφαση επίσης έπαινει τίσ προσπάθειες του Ίσπανικού τμήματος, προς αυτήν τήν κατεύθυνση.

Σκοπός μας είναι νά δώσουμε μιά εικόνα του περιεχομένου της αναρχικής σκέψης, ειδικά της σκέψης του Μπακούνιν, και μιά ιδέα της επιρροής της στην Ίσπανία. Ἡ αναρχική επιρροή του Μπακούνιν καί ἡ Ίσπανική κολλεκτιβιστική παράδοση ἔθεσαν τά θεμέλια γιά τούς Ίσπανούς αναρχικούς, ὥστε πράγματι νά ἐπισπεύσουν τόν ἀγώνα καί τούς προσανατολισμούς της ἐργατιᾶς μέ στόχο τήν κοινωνική ἀναμόρφωση.

Λίγα λόγια γιά τήν ἐντατική ἐνασχόληση τῶν Ίσπανῶν αναρχικῶν μέ τήν ἀντιεξουσιαστική ἀνοικοδόμηση της κοινωνίας. Εἶχε ὀνομασθεῖ «*ἔμμονη ιδέα*» καί μάλιστα ὄχι ἀδικαιολόγητα. Γιά παράδειγμα, τό Συνέδριο της Σαραγόσας τό Μάη του 1936, καθόρισε μέ κάθε λεπτομέρεια τήν ὀργάνωση καί τή δομή του ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ καί τά ἀναγκαῖα πρῶτα δῆματα πρὸς τήν πλήρη πραγματοποίηση της νέας κοινωνίας. Οἱ λεπτομέρειες ἀναφέρονται κάτω ἀπό τούς τίτλους: «*Δημιουργική Ἀντίληψη της Ἐπανάστασης*», «*Ἡ Ἰδρυση Κομμουνῶν. Ἡ Λειτουργία τους καί ἡ Δομή τους*» «*Πρόγραμμα Οἰκονομικῆς Ὄργάνωσης*» «*Συντονισμός καί Ἀνταλλαγῆ*», «*Οἰκονομική Σημασία της Ἐπανάστασης*», «*Ὀμοσπονδία Βιομηχανικῶν καί Ἀγροτικῶν Ἐνώσεων*», «*Τέχνη, Κολλοῦρα, Ἐκπαίδευση*». Μέ δύο λόγια, συζητήθηκαν ὅλα τά προβλήματα, περιλαμβανομένων καί τῶν σχέσεων μέ μὴ ἀντιεξουσιαστικά ἄτομα καί ὁμάδες, του ἐγκλήματος, του παραπτώματος, της ἰσότητος τῶν δύο φίλων, τά δικαιώματα του ἀτόμου κ.τ.λ.

Αὐτή ἡ «*ἔμμονη ιδέα*» προκάλεσε αὐτές τίς ἀποφάσεις καί τόσες ἄλλες, σχετικά μέ τήν ὀργάνωση της νέας κοινωνίας, πού ἐπεξεργάστηκαν στά συνέδρια τῶν Ίσπανικῶν τμημάτων της Διεθνοῦς (1870, 1871, 1872, 1882 καί στό Συνέδριο της Σαραγόσας, δύο μῆνες πρὶν ἀπό τόν ἐμφύλιο πόλεμο): οἱ ἀποφάσεις αὐτές, μέ ἐλάχιστες τροποποιήσεις, ἐφαρμόστηκαν στή πράξη ἀπό τίς ἀγροτικές κολλεκτίβες καί τίς κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες στή διάρκεια της Ίσπανικῆς Ἐπανάστασης.

Σέ μιά χώρα μέ τεράστιο ποσοστό ἀναφάβητων, τεράστιες ποσότητες βιβλιογραφίας πάνω σέ κοινωνικά θέματα μοιράστηκαν καί διαβάστηκαν πολλές φορές. Οἱ παραπάνω ἀποφάσεις πού ἀναφέρθηκαν εἶναι ἓνα μικρὸ δείγμα. Συζητήθηκαν

σέ μεγάλη κλίμακα. Κυκλοφορούσαν δεκάδες χιλιάδες βιβλία, φυλλάδια, αποτολμούνταν τεράστια και τολμηρά πολιτιστικά και λαικά εκπαιδευτικά πειράματα (τά σχολεία του Φερέρ), πού έφθαναν σέ κάθε χωριό και συνοικισμό ολόκληρης τής Ίσπανίας.

*«Η άνακλήρυξη τής Ίσπανικής Δημοκρατίας τό 1931 σινοαδεί-
τηκε από ένα ξέσπασμα έκδοσης βιβλίων. Ό Πειράτς άναφέρει
πενήντα περίτοι τίτλοις βιβλίων και ύπογραμμίζει ότι εκδόθη-
καν πολύ περισσότερα... κοσμογονία γραπτών, ή όποία βοήθη-
σε στήν προετοιμασία τοῦ λαοῦ γιά τήν επαναστατική πορεία»*
(Γκερέν, σελ. 121).

Σπουδαίο ρόλο έπαιξαν επίσης, οι έφημερίδες και τά περιο-
δικά. «Στό τέλος τοῦ 1918 περισσότερες από 50 κωμοπόλεις τής
Ίσπανίας είχαν δικές τοις άντιεξουσιαστικές έφημερίδες»
(Μπρέναν, σελ. 179). Τό 1934 ή CNT είχε 1.500.000 μέλη και ό
άναρχικός τύπος κάλυπτε ολόκληρη τήν Ίσπανία. Στή Βαρκε-
λώνη ή ήμερήσια έφημερίδα τής CNT «Έργατική Άλληλεγγ-
γύη» κυκλοφορούσε σέ 30.000 φύλλα και τό περιοδικό «Γή και
Έλευθερία» σέ 20.000 φύλλα. Μεγάλη κυκλοφορία είχαν ή
«Έργατική ζωή» στήν Γκιγιόν, ό «Παραγωγός» στή Σεβίλλη, ή
«Δράση και Κουλτούρα» στή Σαραγόσα. Τά περιοδικά «*Revista
Blanca*», «*Νέοι Καιροί*» και «*Estudios*» κυκλοφορούσαν σέ
5.000, 15.000 και 75.000 φύλλα τό καθένα και αυτά δέν είναι
οὔτε καν ή άρχή τής λίστας.³

Έβδομήνταπέντε χρόνια συνεχούς ζύμωσης και άγριου έπα-
ναστατικού άγώνα βοήθησαν τοῦ εργάτες και τούς άγρότες νά
άπωθήσουν τούς φασίστες και νά προετοιμασθούν γιά τό μεγά-
λο δημιουργικό έργο τής Ίσπανικής άντιεξουσιαστικής επανά-
στασης.

3 Είναι παρμένα από τό βιβλίο τοῦ Γ'καστόν Λεβάλ «*Άντιεξουσιαστι-
κή Ίσπανία*»

Ἡ Πολιτική καί Οἰκονομική Ὑργάνωση τῆς Κοινωνίας⁴

Ἀπό τόν Ἰσαάκ Πουέντε

Ὁ ἀντιεξουσιαστικός κομμουνισμός βασιζέται πάνω στήν οἰκονομική ὕργάνωση τῆς κοινωνίας, τά οἰκονομικά συμφέροντα εἶναι τό μόνο εἶδος κοινωνικοῦ δεσμοῦ ὅπου συγκλίνουν τά συμφέροντα ὄλων τῶν ἀτόμων. Ἡ κοινωνική ὕργάνωση ἔχει ἀποκλειστικό σκοπό νά θέσει στήν κοινή κατοχή ὅ,τιδήποτε ἀποτελεῖ κοινωνικό πλοῦτο (μέσα παραγωγῆς, διανομή ἀγαθῶν καί ὑπηρεσίες) καί νά ὑποχρεώσει τόν καθένα νά συνεισφέρει στήν παραγωγή σύμφωνα μέ τίς ἰκανότητές του. Ὅλες οἱ μὴ-οἰκονομικές ὑποθέσεις καί λειτουργίες θά ἀφεθοῦν στήν ἰδιωτική πρωτοβουλία καί δραστηριότητα τῶν ἀτόμων καί ὁμάδων, χωρίς ἐπέμβαση ἀπό τά ἔξω.

Ὁ ἀντιεξουσιαστικός κομμουνισμός εἶναι ἡ ὕργάνωση τῆς κοινωνίας, χωρίς τό κράτος καί χωρίς καπιταλιστικές σχέσεις ἰδιοκτησίας. Γιά τήν ἐγκαθίδρυση τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἐφευρεθοῦν τεχνητές μορφές κοινωνικῆς ὕργάνωσης. Ἡ νέα κοινωνία δγαίνει «ἀπό τό κέλυφος τῆς παλιάς». Τά στοιχεῖα τῆς μελλοντικῆς κοινωνίας εἶναι ἤδη ἐμφυτεμένα μέσα στό ὑπάρχον καθεστῶς. Εἶναι τά Συνδικάτα καί οἱ Ἐλεύθερες Κομμουνες, παλιοί, βαθειά ριζωμένοι καί δυναμικοί λαϊκοί θεσμοί, πού ὕργανώνουν αὐθόρμητα καί ἀγκαλιάζουν ὄλες τίς πόλεις καί τά χωριά στίς ἀστικές καί ἀγροτικές περιοχές. Ἡ ἐλεύθερη κομμούνια εἶναι ἰδεώδης γιά τήν ἐπιτυχή ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς ζωῆς, στίς ἀντιεξουσιαστικές ἀγροτικές κοινότητες. Μέσα στίς ἐλεύθερες κομμουνες ὑπάρχει χώρος γιά συνεταιριστικές ἐνώσεις τεχνιτῶν, καλλιερρηγῶν καί ἄλλων ὁμάδων ἢ ἀτόμων πού προτιμοῦν νά παραμένουν ἀνεξάρτητοι ἢ νά σχηματίζουν δικές τους ἐνώσεις γιά τήν ἰκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τους (ἐφ' ὅσον δέν χρησιμοποιοῦν μισθωτή ἐργασία).

4 Ἀπό τόν «Ἀναρχικό Κομμουνισμό» τοῦ Ἰσαάκ Πουέντε

Τόσο τά συνδικάτα όσο και οί ἐλεύθερες κομμούνες, καί σύμφωνα μέ τίς φεντεραλιστικές καί δημοκρατικές διαδικασίες, θά εἶναι ἐλεύθερα νά διευθύνουν τίς ὑποθέσεις τους, μέσα στή δική τους σφαίρα, χωρίς ἐπέμβαση καμιάς ἐξωτερικῆς ἐξουσίας. Αὐτή ἡ ἐπέμβαση δέν εἶναι ἀναγκαία, ἐπειδή οἱ ἐργάτες κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἀναγκῶν τους (ἂν ὄχι καί γιά ἄλλους λόγους), εἶναι ὑποχρεωμένοι νά σχηματίσουν δικές τους βιομηχανικές ὁμοσπονδίες, γιά νά συντονίσουν τίς πολύμορφες οἰκονομικές τους δραστηριότητες.

Μέ τά συνδικάτα τους, τίς ἐλεύθερες κομμούνες τους καί τούς συντονιστικούς ἐκπροσώπους τους, οἱ ἐργάτες θά ἀσκούν συλλογική ἰδιοκτησία τῆς ἀτομικῆς (ὄχι προσωπικῆς) ἰδιοκτησίας καί θά διευθύνουν συλλογικά τήν παραγωγή καί κατανάλωση τῶν ἀγαθῶν καί τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τοπικά, περιφερειακά καί ἐθνικά.

Οἱ ὄροι «ἀντιεξουσιαστικός» καί «Κομμουνισμός» σημαίνουν τή συγχώνευση δύο ἀξεχώριστων ἀντιλήψεων, ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά μιᾶ ἐλεύθερη κοινωνία: *κολλεκτιβισμός καί ἀτομική ἐλευθερία*.

Ἡ ἀντίθεση, ἀνάμεσα στήν ἐξουσιαστική κρατιστική πολιτική ὀργάνωση καί ἓνα ἐλεύθερο κοινωνικό καθεστῶς στηριγμένο πάνω στίς ἀναρχοκομμουνιστικές οἰκονομικές ἀρχές εἶναι τεράστια. Οἱ παρακάτω συγκρίσεις διευκρινίζουν τίς δύο διαμετρικά ἀντίθετες ἀπόψεις::

Τό Πολιτικό Κράτος

1. Χειρίζεται τούς ἀνθρώπους σάν ἀνήλικους, ἀνίκανους νά αὐτοκυβερνηθοῦν
2. Ὅλες οἱ ἐξουσίες ἀνήκουν στό κράτος: οἰκονομική ζωή, ἐκπαίδευση, δικαιοσύνη, ἐκδοση καί ἐπιβολή νόμων πού ἀφοροῦν τήν ἀτομική καί τήν κοινωνική ζωή.

Ἡ Βιομηχανική Ὄργάνωση

1. Οἱ ἐργάτες κάθε παραγωγικοῦ κλάδου διευθύνουν τίς εἰδικές λειτουργίες του, χωρίς τήν ἐπέμβαση τοῦ κράτους ἢ τῶν ἐργοδοτικῶν τάξεων.
2. Ἡ πρωτοβουλία καί ὁ ἔλεγχος περνάει στίς ἐργατικές ὀργανώσεις: ὁ ἔλεγχος τῆς ἐκπαίδευσης στούς διδάσκον-

3. Ἀκόμη καί στο δημοκρατικό κράτος, κυρίαρχο εἶναι τό κράτος καί ὄχι ὁ λαός. Τό κράτος συγκεντρώνει ὅλες τίς ἐνοπλες δυνάμεις (στρατό, ἀστυνομία, φυλακές καί δικαστήρια) ἐνῶ ὁ λαός ἀφήνεται ἀνυπεράσπιστος νά ἀμυνθεῖ στήν ἐπιθετικότητα τοῦ κράτους.

4. Στό κράτος, μέ τούς ἐξουσιαστικούς θεσμούς του, ὁ λαός εἶναι διαιρεμένος λόγω τῶν ποικίλων καί συγκρουόμενων πολιτικῶν, θρησκευτικῶν καί κοινωνικῶν ἰδεῶν καί συμφερόντων. Σ' αὐτά ἀκριβῶς τά σημεῖα οἱ ἄνθρωποι ἀναπόφευκτα διαφέρουν καί θά διαφέρουν καί σέ μιά ἐλεύθερη κοινωνία.

5. Παρ' ὅλον ὅτι τό κράτος ἐκπροσωπεῖ μιά μειοψηφία, ἰσχυρίζεται ὅτι ἔχει περισσότερες γνώσεις καί ἰκανότητες ἀπό τή συνδιασμένη συλλογική γνώση καί πείρα ὄλων τῶν ἀνθρώπων. «Ἐνας τά ξέρει ὅλα».

6. Τό κράτος, ἐπιβάλλοντας ἕναν κανονισμό πού πρέπει νά ἀκολουθεῖται διαρκῶς (σύνταγμα ἢ κώδικα) καταδικάζει τό μέλλον καί περιορί-

τες, ἡ ὑγεία στούς ἐργαζόμενους γιατρούς, οἱ ἐπικοινωνίες στούς τεχνικούς καί στούς ἐργάτες. Ὁ ἐλεγχος τῆς παραγωγῆς ἀνήκει στούς ἐργάτες καί στήν ὀμοσπονδία τῶν συνδικάτων.

3. Ἡ ἐξουσία ἀνήκει καί ἀσκεῖται ἀπό ἐκείνους πού ἐπιρρεάζονται ἄμεσα ἀπ' αὐτήν. Δέν ἀποτελεῖ μονοπώλιο. Κάθε ἄτομο ἔχει τό μερίδιό του, ἀφήνοντας στήν κολλεκτίβα ὅσοδῆποτε ποσοστό θέλει. Τά ἄτομα εἶναι αὐτόνομα καί ὁ συντονισμός τῶν ὁμάδων γίνεται μέ ἐλεύθερη συμφωνία.

4. Οἱ ἄνθρωποι συγκροτοῦν ὁμάδες, σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες τους καί τήν ἀπασχόλησή τους καί ἐλεύθερες κομμούνες σύμφωνα μέ τή γεωγραφική περιοχὴ τους καί τά κοινά συμφέροντά τους. Σ' αὐτούς τοὺς χώρους, τά κοινά συμφέροντα ὄλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι καί μεγαλύτερα.

5. Στήν ἐλεύθερη κολλεκτίβα καθ' ἕνα ἐπωφελεῖται ἀπό τή συσσωρευμένη γνώση καί τήν εἰδικευμένη ἐμπειρία ὄλων καί ἀντίστροφα. Ὑπάρχει μιά ἀμοιβαία σχέση, ὅταν οἱ

ζει τή ζωή, πού είναι πάντοτε εὐμετάβλητη καί πολυποίκιλη.

7. Τό κράτος μονοπωλεῖ τά πάντα, γιά λογαριασμό του. Ὁ λαός δέν ἔχει νά κάνει τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τό νά πληρώνει, νά ὑπακούει, νά παράγει καί νά προσαρμόζεται στήν ἀνώτατη θέληση ἐκείνων πού διατάζουν: «*Δόσμου ὄλη τήν ἐξουσία καί θά σέ κάνω εὐτυχισμένο*».

8. Ἡ κοινωνία χωρίζεται σέ δύο τάξεις: σ' ἐκείνους πού διευθύνουν καί σ' ἐκείνους πού πρέπει νά ὑπακούσουν.

9. Τό κράτος διαιωνίζει καί νομιμοποιεῖ τό μύθο τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας καί τῆς αὐτονομίας, γιά νά ἐξαπατᾶ τούς ἀνθρώπους καί νά τούς μεταβάλλει σέ ὑπάκουα ὄντα.

10. Τό κράτος κινεῖται πρὸς τήν κατεύθυνση τοῦ φασισμού ἢ τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Κρύβει τίς προθέσεις του, ἀλλά εἶναι καταδικασμένο νά χάσει τά προνόμιά του μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς συνείδησης καί τήν ἐξύψωση τῆς

πληροφορίες βρίσκονται σέ συνεχή κυκλοφορία.

6. Στή βιομηχανική ὀργάνωση ὁ κανόνας ἀποφασίζεται ἀνάλογα μέ τίς ἐπικρατούσες καί μεταβαλλόμενες περιστάσεις.

7. Ὅλοι οἱ «ἀπελευθερωτές» καί οἱ μεσάζοντες ἀχρηστεύονται. Ὅλοι κανονίζουν τίς ὑποθέσεις τους καί ἔτσι ἀπελευθερώνονται ἀπό τήν ἐπιβαλλόμενη πολιτική καί οικονομική ρουτίνα καθὼς καί τήν στρατιωτικοποίηση, πού χαράσσονται στό μυαλό τῶν ἀνθρώπων ἀπό αἰῶνες ψευδοῦς πολιτικῆς προπαγάνδας.

8. Ὅλοι οἱ ἀνθρώποι συμμετέχουν ἐξίσου σέ μιά συνεργατική ἔνωση παραγωγῶν.

9. Ἡ βιομηχανική διοίκηση πραγματώνει τήν δημοκρατική ἀρχή: κυβέρνηση (αὐτοδιοίκηση) ἀπό τό λαό. Αὐτό πραγματώνει τήν ἀρχή τῆς ὁμοσπονδιοποίησης (φεντεραλισμοῦ), τῆ μάξιμουμ αὐτονομία καί κοινοτική ὀργάνωση, σέ κάθε παραγωγική μονάδα.

10. Ἡ ἐξέλιξη ἀνυψώνει τούς

ήθικης και διανοητικής στάθμης τών ατόμων.

11. Σέ μία οργάνωση, μέ πολιτική βάση, ή έξουσία ανήκει στους πάνω, στην ιεραρχική γραφειοκρατία και όχι στό λαό.

εργάτες στό μεγαλύτερο δυνατό επίπεδο. Για νά υπερασπίσουν και νά προωθήσουν τά οικονομικά δικαιώματα τών ατόμων, οί εργάτες ιδρύουν οργανώσεις ικανές νά εκπληρώσουν τίς ήθικές εϋθύνες τους και ύποχρεώσεις πρὸς τούς συντρόφους τους.

11. Σέ μία βιομηχανική οργάνωση, ή έξουσία ανήκει στους κάτω, τήν κολλεκτίβα και τό άτομο.

ΙΙΙ. ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

‘Ο Κροπότκιν στή μπροσούρα του γιά τόν «‘Αναρχικό Κομμουνισμό» γράφει:

«Εἴμαστε κομμουνιστές. ‘Ο κομμουνισμός μας ὅμως δέν εἶναι τῆς ἐξουσιαστικῆς σχολῆς. εἶναι ἀναρχικός κομμουνισμός, κομμουνισμός χωρίς κυβέρνηση, ἐλεύθερος κομμουνισμός. Εἶναι μιὰ σύνθεση τῶν δύο κυριότερων σχολῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἱστορίας της, οἰκονομική ἐλευθερία καί πολιτική ἐλευθερία...

Τά μέσα παραγωγῆς καί ἱκανοποίησης ὄλων τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας ἔχοντας δημιουργηθεῖ ἀπό τίς κοινές προσπάθειες ὄλων, πρέπει νά τεθοῦν στή διάθεση ὄλων. Ἡ ἰδιωτική οἰκειοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς δέν εἶναι δίκαια, οὔτε ἐπικοδομητική. ‘Ολοι πρέπει νά θρῖσκονται στήν ἴδια μοίρα, σάν παραγωγοί καί σάν καταναλωτές τοῦ πλοῦτου. Κοινή κατοχή τῶν ἀναγκαίων γιά τήν παραγωγή σημαίνει καί κοινή ἀπόλαυση τῶν προϊόντων τῆς κοινῆς παραγωγῆς. Ἐχουμε τή γνώμη ὅτι μιὰ δίκαιη ὀργάνωση τῆς κοινωνίας, μπορεῖ νά συγκροτηθεῖ ὅταν ἐγκαταλειφθεῖ κάθε σύστημα μισθῶν καί ὅταν καθένας, πού συνεισφέρει γιά τό κοινό καλό μέ ὅλη τή δύναμη τῶν ἱκανοτήτων του, ἀπολαμβάνει ἀπό τά κοινά ἀγαθά τῆς κοινωνίας τά ἀπαιτούμενα γιά τίς ἀνάγκες του καί στό μεγαλύτερο δυνατό βαθμό....

Κάθε οἰκονομικό στάδιο τῆς ζωῆς συνεπάγεται ἕνα δικό του πολιτικό στάδιο καί εἶναι ἀδύνατο νά ἀνατραπεῖ ἡ πραγματική βάση τῆς παρούσας οἰκονομικῆς ζωῆς (ἰδιωτική ἰδιοκτησία), χωρίς ἀντίστοιχη μεταβολή στήν ἴδια τή βάση τῆς πολιτικῆς ὀργάνωσης. Ἡ ζωή δείχνει σέ ποιὰ κατεύθυνση πρέπει νά στραφεῖ ἡ ἀλλαγή. ‘Οχι στήν αὔξηση τῶν ἐξουσιῶν τοῦ κράτους, ἀλλά στήν προσφυγή στήν ἐλεύθερη ὀργάνωση καί ἐλεύθερη ὁμοσπονδία ὄλων ἐκείνων τῶν κλάδων, πού τώρα θεωροῦνται γνωρίσματα τοῦ κράτους.»

Ὁ Ρούντολφ Ρόκερ στή μπροσούρα του γιά τόν « Ἀναρχοσυνδικαλισμό» γράφει:

« Ὁ σύγχρονος ἀναρχοσυνδικαλισμός εἶναι ἡ ἄμεση συνέχεια ἐκείνων τῶν κοινωνικῶν ἀπόψεων πού διαμορφώθηκαν στοίς κόλπους τῆς Πρώτης Διεθνούς καί πού κατανοήθηκαν καλύτερα καί ὑποστηρίχθηκαν μέ σθένος ἀπό τήν ἀντιεξουσιαστική πτέρυγα τῆς μεγάλης ἐργατικῆς ἔνωσης..

Μόνο στή σφαῖρα τῆς οἰκονομίας εἶναι σέ θέση οἱ ἐργάτες νά ἀναπτύξουν τήν κοινωνική τους δύναμη, γιατί ἡ δραστηριότητά τους, σάν παραγωγοί, εἶναι ἐκείνη πού διατηρεῖ τή συνοχή ὀλόκληρης τῆς κοινωνικῆς δομῆς καί ἐγγυᾶται τήν ὑπαρξη ὀλόκληρης τῆς κοινωνίας.. Γιά τόν ἀναρχοσυνδικαλιστή, τά συνδικάτα ἀποτελοῦν τό σπόρο τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας τοῦ μέλλοντος, τό βασικό σχολεῖο τοῦ σοσιαλισμοῦ γενικότερα... Ἡ ἐργατική ἔνωση, τό συνδικάτο, εἶναι ἡ ἐνωποιημένη ὀργάνωση τῆς ἐργασίας καί ἔχει γιά στόχο της τήν υπεράσπιση τῶν συμφερόντων τῶν παραγωγῶν μέσα στήν ὑπάρχουσα κοινωνία καί τήν προετοιμασία γιά τήν πρακτική ἐκτέλεση τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, σύμφωνα μέ τό σοσιαλιστικό πρότυπο.

Ἡ ὀργάνωση τοῦ ἀναρχοσυνδικαλισμοῦ βασίζεται στίς ἀρχές τοῦ φεντεραλισμοῦ, στόν ἐλεύθερο συντονισμό ἀπό τά κάτω πρὸς τά πάνω, θέτοντας, πάνω ἀπό κάθε ἄλλο, τό δικαίωμα τοῦ αὐτοκαθορισμοῦ κάθε μέλους της καί ἀναγνωρίζει μόνο τήν ὀργανική συμφωνία ὄλων, βάσει τῆς κοινότητος συμφερόντων καί τῶν κοινῶν πεποιθήσεων...

Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστές πιστεύουν δι τὸ σοσιαλιστικό οἰκονομικό καθεστῶς δέν μπορεῖ νά δημιουργηθεῖ μέ τά διατάγματα καί τοὺς νόμους ὅποιασδήποτε κυβέρνησης, ἀλλά μόνο μέ τή σταθερή συνεργασία τῶν ἐργαζομένων, μέ τά χέρια ἢ τό μυαλό, σέ κάθε κλάδο τῆς παραγωγῆς, δηλαδή μέ τή διεύθυνση ὄλων τῶν ἐργοστασίων ἀπό τοὺς ἴδιους τοὺς παραγωγούς, μέ τέτοιο τρόπο ὥστε οἱ διάφορες ὀμάδες νά κατευθύνουν τήν παραγωγή καί τή διανομή τῶν προϊόντων γιά τό συμφέρον τῆς κοινότητος καί βάσει ἐλεύθερης καί ἀμοιβαίας συμφωνίας».

• • • •

Το Προοίμιο τῆς Ἐπανάστασης

Ἀπό τόν Σάμ-Ντόλκοφ

Ἡ ἐπανάσταση, ὅπως ὅλα τὰ μεγάλα κινήματα, πρέπει νά ἐκτιμηθεῖ μέσα στό πλαίσιο τῶν συγκρουόμενων δυνάμεων πού διαμόρφωσαν τήν πορεία της. Θά ἀνασκοπήσουμε τίς σχέσεις τῆς CNT-FAI καί τῶν πολιτικῶν κομμάτων, στήν κρίσιμη περίοδο, μεταξύ τῆς ἀνακήρυξης τῆς Δημοκρατίας τόν Ἀπρίλη τοῦ 1931 καί τοῦ ξεσπάσματος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τόν Ἰούλη τοῦ 1936.

Μετά τίς μεγάλες ἀπεργίες πού προκάλεσαν τήν πτώση τῆς μοναρχίας, συγκροτήθηκε Δημοκρατία, μέ τή συνεργασία ἀσπῶν δημοκρατικῶν καί σοσιαλιστῶν. Στίς γενικές ἐκλογές γιά τά Κορτές (τό Ἰσπανικό κοινοβούλιο) ἐκλέχθηκαν 115 ὑποψήφιοι τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, μέ τήν ὑποστήριξη τῶν ἀστικῶν κομμάτων. Ὁ Λάργκο Καμπαλέρο, ὁ σοσιαλιστής ἡγέτης, ἔγινε ὁ ἰσχυρός ὑπουργός Ἐργασίας. Στή διάρκεια τῆς θητείας του (1931-1933), οἱ σοσιαλιστές κυριάρχησαν στήν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας, ἡ UGT ἔγινε τό ἀνεπίσημο ἐργατικό μέτωπο τῆς κυβέρνησης καί χιλιάδες σοσιαλιστῶν διορίστηκαν σέ κυβερνητικές θέσεις, ἐνισχύοντες τόν γραφειοκρατικό μηχανισμό τῆς Δημοκρατίας¹.

Τά 600.000 μέλη τῆς CNT πού ἀντιπροσωπεύθηκαν στό πρῶτο ἀνοιχτό συνέδριό της (1931) ἀρνήθηκαν νά συνεργασθοῦν μέ τήν καινούργια κυβέρνηση. Στή Βαρκελώνη, σέ μιά μαζική συγκέντρωση 100.000 ἐργατῶν ἐπικράτησε τό σύνθημα: «*Ἀπέναντι στίς κάλπες. Ἡ κοινωνική ἐπανάσταση!*» Σ' ἓνα ἀπό τά πανῶ ἦταν γραμμένο: «*Ἡ Βουλή εἶναι ἓνα βαρέλι μέ σάπια μῆλα, ἀν στεῖλουμε ἐκεῖ τοὺς ἀντιπροσώπους μας θά σαπίσουν κι αὐτοί. Μή ψηφίσετε!*»

1 Δέν εἶναι τυχαίό τό γεγονός ὅτι στήν περίοδο τῆς μοναρχίας, κάτω ἀπό τή δικτατορία τοῦ Πρίμο ντέ Ριβέρα (1923-1929) ὁ Καμπαλέρο ὑπηρετήσε σάν ὑπουργός ἐργασίας ἡ UGT ἔγινε τό ἀνεπίσημο ἐργατικό μέτωπο τῆς κυβέρνησης ἐνῶ ἡ CNT δρισκόταν ἐκτός νόμου

Ὁ Καμπαλέρο, σάν ὑπουργός ἐργασίας, ἐφάρμοσε μιά σειρά νόμων, γιά τή ρύθμιση τῶν σχέσεων ἀνάμεσα τούς ἐργάτες καί στούς ἐργοδότες. Οἱ νόμοι αὐτοί περιορίσαν πολύ τό δικαίωμα τῆς ἀπεργίας, θεσμίζοντας ἀναγκαστική προσφυγή στή διαιτησία γιά ὄλες τίς διαφωνίες. Ὅλες οἱ συμβάσεις ἀνάμεσα τούς ἐργάτες καί στούς ἐργοδότες ἔπρεπε νά συμφωνοῦν μέ τούς κυβερνητικούς νόμους καί ἡ κυβέρνηση ἐπέβαλε τήν ἐκπλήρωση τῶν συμβάσεων. Ὀλόκληρη στρατιά νεοδιορισμένων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων (κυρίως σοσιαλιστές) ἐπέβαλαν αὐτούς τούς νόμους, πρὸς ὄφελος τῆς U.G.T. Ἐτσι κάτω ἀπό τόν Καμπαλέρο τά μέλη τῆς U.G.T. ἀξήθησαν ἀπό 300.000 πού ἦταν ὅταν ἀνέλαβε ὑπουργός, σέ 1.250.000 στό 1933². Ἐνας ἄλλος νόμος ἐνάντια στά «κοινωνικῶς ἐπικίνδυνα στοιχεῖα» ἦταν ἡ πρόφαση γιά τόν ἐγκλεισμό σέ στρατόπεδα συγκέντρωσης τῶν μελῶν τῆς CNT. Ἡ καταδίωξη καί τά ἐναλλασσόμενα χρονικά διαστήματα νομιμότητας καί παρανομίας ἔκαμαν ἀδύνατο, γιά παράδειγμα, τή σύγκληση ἀπό τή CNT, ἄλλου συνεδρίου μέχρι τό 1936.

Ὅπως ἔγραφε ὁ Σαντιγιάν, ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν στρατιωτικῶν καί πολιτικῶν ὑπαλλήλων, πού εἶχαν ὑπηρετήσει πιστά τή μοναρχία ἐξακολουθοῦσαν νά ὑπηρετοῦν τά συμφέροντα τοῦ στρατοῦ, τῆς ἐκκλησίας καί τῶν πλούσιων γεωκτημόνων καί καπιταλιστῶν κάτω ἀπό τό καθεστῶς τῆς Δημοκρατίας. Σαμποτάριζαν τήν ἐπιβολή ὁποιοδήποτε προοδευτικοῦ μέτρου. Καί τό χειρότερο οἱ νέοι σοσιαλιστές καί δημοκρατικοί ἀξιωματοῦχοι εἶχαν ἀποκτήσει ὄλες τίς συνήθειες τῆς παλιᾶς μοναρχικῆς διοίκησης.

Γρήγορα ἀποδείχθηκε ὅτι ἡ Δημοκρατία δέν εἶναι τίποτα τό καινούργιο γιά τόν Ἰσπανικό λαό. Ἡ ἐγκαθίδρυση τῆς Δημο-

2 Αὐτή ἡ φαινομενική αὔξηση ἐπιτεύχθηκε μέ τήν ἐγγραφή ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀντεπαναστατῶν, ἀστῶν, μὴ προλεταριακῶν στοιχείων, ὅπως κοινοτικῶν, ἐπαρχιακῶν καί ἐθνικῶν γραφειοκρατῶν, μικροαστῶν ἐργοδοτῶν, γεωκτημόνων, ἀντιδραστικῶν καθολικῶν, δημοκρατικῶν καί σεπαρατιστῶν, τρομαγμένων φιλελευθέρων κ.τ.λ. Αὐτά τά στοιχεῖα στρατολογήθηκαν ἀργότερα, στή διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἀπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα γιά νά συντρίψουν τή CNT-FAI.

κρατίας δέν σημείωσε τήν αύγή ενός νέου καί καλύτερου κοινωνικού καθεστώτος ίκανού νά ίκανοποιήσει τίς πιεστικές ανάγκες καί τίς επιθυμίες τών έργατῶν τῆς πόλης καί τῆς ύπαίθρου. Ἡ δημοκρατική κυβέρνηση ἀπό τήν ἀρχή καί σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς ύπαρξῆς τῆς ἦταν ἀποφασισμένη νά συντρίψει τό ἐπαναστατικό κίνημα.

Τότε ἀρχισε τό προανάκρουσμα τῆς ἐπανάστασης: ἡ περίοδος τών μερικῶν καί γενικῶν ἀπεργιῶν καί ἐξεγέρσεων, μέ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀπεργούς, παρά τίς δυσκολίες ἀγκάλιασε ὀλόκληρη τήν Ἰσπανία καί ἄμεσα παράσυρε τίς μάζες στή διαδικασία τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης.

Τό Γενάρη τοῦ 1933 γά παράδειγμα, ἡ ἐξέγερση τοῦ Κάζας Βιέχας ξεσήκωσε ὀλόκληρη τήν Ἰσπανία. Τό μικρό αὐτό χωριό τῆς Ἀνδαλουσίας ἀνακήρυξε τόν ἀντιεξουσιαστικό κομμουνισμό. Ἡ ἐξέγερση πνίγηκε στό αἷμα. Ὁ στρατός διατάχθηκε νά σκοτώνει, ἀκόμη καί τούς τραυματίες καί νά μὴν πιάνει αἰχμαλώτους «*Νά τοὺς πυροβολεῖτε στήν κοιλιά*». Καταστράφηκαν 25 σπίτια καί κήκαν ζωντανοί 30 χωρικοί, ὅταν οἱ στρατιῶτες ἔβαλαν φωτιά στά σπίτια τους. "Ενας ἀπό τοὺς ἡγέτες τῆς ἐξέγερσης, ὁ ἑβδομητάρης ἀναρχικός "ἔξαδάκτυλος" (seisdedos), τά παιδιά του καί τά ἐγγόνια του χάθηκαν μέσα στίς φλόγες. Οἱ ἀγριότητες αὐτές ξεσήκωσαν κύμα ἀπό διαμαρτυρίες στήν Ἰσπανία καί σ' ὅλον τόν κόσμο καί τελικά προκάλεσαν τήν παραιτήση τῆς κυβέρνησης. Ὁ ὑπουργός ἐσωτερικῶν Καζάρες Κιρόγκα καί ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας Ἀθάνια ἀναγκάστηκαν νά παραιτηθοῦν.

Τήν παραμονή τών βουλευτικῶν ἐκλογῶν, τό Δεκέμβρη τοῦ 1933, ἡ CNT κήρυξε γενική ἀπεργία στήν Καταλωνία, Ἀραγῶνα, Ἀνδαλουσία καί Κορούνα. Τό Χοσπιταλέτ καί ἡ Βιλανουέβα ντέ λά Σερένα στήν Καταλωνία, καθώς καί ἄλλα χωριά στήν Ἀραγῶνα, ἀνακήρυξαν τόν ἀντιεξουσιαστικό κομμουνισμό. Τό κίνημα καταστάληκε ὕστερα ἀπό τέσσερις μέρες. Συνελήφθησαν τά μέλη τών ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν τῆς Σαραγόσας, καθώς καί ἡ ἐθνική ἐπιτροπή τῆς CNT. Στή Βαρκελώνη, φυλακισμένοι ἀγωνιστές κατόρθωσαν νά δραπετεῦσουν σκάβοντας ἕνα τούνελ κάτω ἀπό τίς φυλακές.

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1933, ἡ CNT-FAI προειδοποιούσε, μέ ἕνα

μανιφέστο της, ότι υπάρχουν δυνατότητες για πραξικόπημα των δεξιών ενάντια στο όποιο ή ψηφοφορία και οι κοινοβουλευτικές διαδικασίες είναι άχρηστες. Παρότρυναν τους εργάτες να μη ψηφίσουν, αλλά να «προετοιμαστούν για την κοινωνική επανάσταση». 'Ακόμη και η άριστερή πτέρυγα του Σοσιαλιστικού Κόμματος δήλωνε ότι σε περίπτωση έκλογικής νίκης των δεξιών, η άποφασιστική μάχη θά κριθεί από τις ένοπλες συγκρούσεις, στους δρόμους. 'Υπήρχαν βάσιμες αποδείξεις για αυτούς τους φόβους. Οί δυνάμεις της δεξιάς είχαν ήγέτη τόν φασίστα Γκίλ-Ρόμπλες. 'Ο Ρόμπλες πέρασε τό μήνα του μέλιτος στη Γερμανία όπου ένθουσιάστηκε από τις πολιτικές ιδέες του Χίτλερ και του Αυστριακού φασίστα Ντόλφους. Αύτός και οι άλλοι δεξιοί ήγέτες θαύμαζαν από πολύ καιρό τόν Μουσοσολί-
νι.

'Η έκλογή τό 1934 της αντίδραστικής κυβέρνησης Λερρου-Ρόμπλες προκάλεσε κύμα άπεργιών κι' εξέγερσεων ενάντια στο νέο καθεστώς. Οί πιό μετριοπαθείς μεταρρυθμίσεις της προηγούμενης φιλελεύθερης κυβέρνησης καταργήθηκαν. 'Η κυβέρνηση είχε άποφασίσει να μετατρέψει τήν 'Ισπανία σ' ένα κράτος φασιστικού τύπου, προγραμμάτιζε μαζικές συλλήψεις και τή φυλάκιση 30.000 μελών της CNT. Στο διάστημα της Μαύρης Διετίας (τά δύο χρόνια του καθεστώτος του Ρόμπλες), οι άγριότητες της προηγούμενης δημοκρατικής κυβέρνησης εναντίον της CNT έφαρμόστηκαν τώρα και εναντίον των σοσιαλιστών. Οί άριστεροί σοσιαλιστές, μιά και βρέθηκαν εκτός έξουσίας, άρχισαν να μιλούν για επανάσταση. 'Ο Καμπαλέρο, ό «γαλανομάτης Λένιν της 'Ισπανικής 'Επανάστασης», διακήρυξε τήν άναγκαιότητα της δικτατορίας του προλεταριάτου, στη μεταβατική περίοδο από τόν καπιταλισμό στο σοσιαλισμό.

Στό τέλος του 1934, η άπεργία των εργατών της U.G.T. και CNT στις 'Αστούριες πήρε γρήγορα διαστάσεις μεγάλης κλίμακας, εξέγερσης, δοκιμή για τήν κοινωνική επανάσταση. Τό επαναστατικό κίνημα των συμβουλίων των εργατών και των άγροτών διαδόθηκε σ' όλόκληρη τήν περιοχή. Οί στρατώνες της άστυνομίας στη Σούμα κτυπήθηκαν μέ δυναμίτη. Τό μικρό εργοστάσιο όπλων της Λά Τουρμπία κυριεύθηκε μέ έφοδο. Πάνω από 30.000 όπλα, πολλά πολυβόλα, χειροβομβίδες και πυ-

ρομαχικά πάρθηκαν. Στά όχυρά τής CNT στά λιμάνια τών πολεων Γκιγιόν και Λά Φιγκουέρα και σ' άλλες κωμοπόλεις έφαρμόστηκε ό άντιεξουσιαστικός κομμουνισμός. Και ή μεγάλη πόλη του Όβιέντο καταλήφθηκε από τούς άπεργούς. Ή έξεγερση καταστάλθηκε ύστερα από τρεις μέρες αίματηρών μαχών μέ Μαροκινά στρατεύματα και τήν Λεγεώνα τών Ξένων κάτω από τή διεύθυνση του Φραντζίσκο Φράνκο, αφήνοντας 3000 νεκρούς και 7000 τραυματίες. Δεκάδες χιλιάδες (περιλαμβανομένου και του Καμπαλέρο) φυλακίστηκαν και σέ πολλά τμήματα τής Ίσπανίας κηρύχτηκε στρατιωτικός νόμος. Στο κορτζέ, ό Γκίλ Ρόμπλες, σέ στυλ Χίτλερ και Μουσοσολίνι, ζήτησε άπεριόριστες έξουσίες για νά καταστείλει τό έπαναστατικό κίνημα.

Κάτω άπ' αυτές τίς συνθήκες, ή δεξιά κυβέρνηση, έχασε τίς έκλογές του Φλεβάρη του 1936. Τήν έποχή εκείνη ή CNT δέν είχε ζητήσει από τούς εργάτες νά μή ψηφίσουν. Είχε γίνει σιωπηρά κατανοητό, ότι τά μέλη τής CNT θά ψηφίζουν τά φιλελεύθερα – άριστερά κόμματα που είχαν ύποσχεθεί ότι θά άποφυλάκιζαν τούς πολιτικούς κρατούμενους. Ό Σαντιγιάν έζησε αυτά τά τραγικά γεγονότα και σημείωνε πόσο περιορισμένη ήταν αυτή ή «νίκη»:

«Οί άριστεροί, οί όποιοι γύρισαν στην έξουσία, χάρη σέ μäs, μέ μικρή πλειοψηφία, παρέμεναν άκόμη τυφλοί μπροστά στον φασιστικό κίνδυνο. Ούτε οί εργάτες, ούτε οί άγρότες κέρδισαν τίποτε, εκτός από τήν άποφυλάκιση τών κρατουμένων. Ή πραγματική έξουσία ξμενε στα χέρια τών φασιστών καπιταλιστών, τής εκκλησίας και τής στρατιωτικής κάστας που προετοιμαζαν πυρετωδώς και άνοιχτά τό πραξικόπημα, για τή βίαιη άνατροπή τών δημοκρατών και σοσιαλιστών πολιτικών οί όποιοι κατέλαβαν νόμιμα τήν έξουσία στις εκλογές του Φλεβάρη του 1936». («Γιατί Χάσαμε Τόν Πόλεμο», σελ. 38).

Οί φασίστες φυσικά, δέν άποδέχτηκαν τή «λαϊκή έτυμηση». Ένώ ήξεραν ότι οί δημοκρατικοί ρεφορμιστές ήταν πρόθυμοι όσο κι αυτοί νά άναχαιτίσουν τήν κοινωνική επανάσταση, δέν είχαν έμπιστοσύνη στην ίκανότητα τής «άριστερης» κυβέρνησης νά πραγματοποιήσει τήν πρόθεσή της. Γι' αυτόν τό λόγο οί φασίστες ήθελαν τήν άνατροπή της. Πολύ πριν από τίς εκλογές, στη διάρκεια του δημοκρατικού καθεστώτος, οί φασί-

στες συνομωτούσαν και οργάνωναν μαζική στρατιωτική επίθεση για την άνατροπή της δημοκρατικής κυβέρνησης και την επιβολή στρατιωτικής δικτατορίας. Τό πραξικόπημα άρχισε στις 19 Ιούλη 1936.

Γιατί ή δημοκρατική κυβέρνηση άγνοούσε τόσο καιρό τόν φασιστικό κίνδυνο; Και γιατί, όταν αυτός ό κίνδυνος έγινε πραγματικότητα, ή δημοκρατική κυβέρνηση ένήργησε τόσο χαλαρά, για την άμυνά της και την άμυνα του λαού; Ό Κέζαρ Μ. Λορέντζο (ό γυιός ενός διακεκριμένου άγωνιστή της CNT πού τό βιβλίο του είναι χρυσωρυχείο πληροφοριών) άπάντησε καθαρά σ' αυτό τό έρώτημα:

«Ή Δημοκρατία, ξεπεράστηκε από τά γεγονότα. Άντιμέτωπη μέ τό φόβο του φασισμού και της κοινωνικής επανάστασης, έπιτάχυνε άσυνείδητα και τό φασισμό και την κοινωνική επανάσταση. Οί δημοκρατικοί στην έξουσία... ήταν οί μόνοι στην Ίσπανία πού δέν μπόρεσαν ή δέν ήθελαν νά δούν την άμεσότητα της έθνικής καταστροφής. Άφησαν τούς έαυτούς τους νά έξαλατηθούν από τούς στρατηγούς. Μετά τή στρατιωτική έξέγερση άρνήθηκαν νά δώσουν δπλα στους εργάτες και πίστευαν ότι θά μπορούσαν νά διαπραγματευθούν μέ τούς φασίστες συνωμότες. Στην πραγματικότητα, φοβόταν, πάνω από όλα τόν έρχομό της προλεταριακής κοινωνίας και ένήργησαν για την καταστροφή των επαναστατικών όργανώσεων (CNT-FAI), πού μισούσαν. Άλλά ή φοβερή αντίδραση των μαζών σάρωσε τούς φασίστες άπο τή μισή Ίσπανία και τσάκισε τή νομιμότητα των δημοκρατικών. Άπό τή μιά μεριά ό θρίαμβος της αντίδρασης, άπό την άλλη ό θρίαμβος του σοσιαλισμού...» (σελ. 241)

Ή επανάσταση της 19 του Ιούλη 1936 σήμανε την όξύτερη φάση μιās διπλής διαδικασίας. Άπό τή μιά μεριά, τόν οικονομικό και πολιτικό έκφυλισμό της Ίσπανίας, όφειλόμενο στην άνικανότητα, πρώτα της μοναρχίας και ύστερα της Δημοκρατίας, νά πραγματοποιήσουν θεμελιώδεις άλλαγές, πού δέν μπορούσαν νά πραγματοποιηθούν χωρίς νά καταστρέψουν τά πρόνομια, τά όποια υπεράσπιζε ή Δημοκρατία. Άπό την άλλη μεριά, ύπήρχε ή συνεχής και διαρκώς αύξανόμενη δραστηριότητα του ισχυρού άναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος. Τό πνεύμα της λαϊκής δυσαρέσκειας, άποκρυσταλλωμένο άπό τή συνεχή ζή-

μωση τής CNT, έκφράστηκε μέ τήν αύξανόμενη ένταση και διεύρυνση τών στόχων τών έξεγέρσεων, πού τράνταξαν τά θεμέλια τής έκμεταλλευτικής κοινωνίας.

• • • •

Ἡ Ἀντεπανάσταση καί ἡ Καταστροφή τών Κολλεκτίβων

Ἀπό τόν Σάμ-Ντόλγκοφ

Πρίν και μετά τήν 19 τοῦ Ἰούλη, τό λάιτ-μοτίβ τής πολιτικῆς τής Δημοκρατικῆς Κυβέρνησης, ἄσχετα μέ τό πιό κόμμα βρισκόταν στήν ἐξουσία, ἦταν ἡ συντριβή τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Πάνω σ' αὐτό τό σημεῖο, συμφωνοῦσαν ὅλες οἱ φατρίες:

«Ἡ κυβέρνηση και τά κόμματα ἄρχισαν τή μεγάλη τους ἐπίθεση ἐνάντια στή CNT. Ξαναμοντάρισαν μέ ὑπομονή τό κράτος, ἀναδιοργάνωσαν τήν τακτική ἀστυνομία, και ἐξόπλισαν ἕνα στρατό κλασικοῦ τύπου. Ταυτόχρονα δέν ἔδιναν οικονομική βοήθεια στίς βιομηχανικές και ἀγροτικές κολλεκτίβες, ἀφήνοντάς τες νά ὑποφέρουν ἀπό ἔλλειψη κεφαλαίου... Προσπαθοῦσαν νά ἐπιστρέψουν τά ἀγαθά και τή γῆ στούς πρώην ἰδιοκτῆτες, νά σαμποτάρουν, μέ ὄλα τά μέσα, τό μετασχηματισμό τής οικονομίας. Ταυτόχρονα ἀρνιόταν συστηματικά νά ἐξοπλίσουν τίς φάλαγγες τής CNT και μέ ἐντατική προπαγάνδα ἔστρεψαν τήν κοινή γνώμη ἐνάντια «στίς ἀνεύθυνες, ἀνεξέλεγκτες ὁμάδες τής CNT-FAI». (Λορέντζο, σελ. 244).

Ἡ συμμαχία τών κομμάτων ἐνάντια στήν κοινωνική ἐπανάσταση δέν αὐτοσχεδιάστηκε. Μονταριζόταν ἀπό πολύ καιρό. Ἡ συμμετοχή τών ἀναρχικῶν στό ἀντιφασιστικό μέτωπο και ἡ ὀργάνωση τών ἀντιεξουσιαστικῶν κολλεκτίβων, ἔγινε ἀνεκτῆ μέ πολύ διστακτικότητα, ἀπ' αὐτά τά στοιχεῖα. Δέν ἔβλεπαν ἐναλλακτική λύση. Πολλοί ἀπ' αὐτούς προτιμοῦσαν τή νίκη τοῦ Φράνκο, ἀπό τήν ἐπικράτηση τής κοινωνικῆς Ἐπανάστασης. Δέν μποροῦσαν ὁμως νά διακινδυνεύουν μιᾶ πρόωρη κατά μέτωπο ἐπίθεση, δεδομένης τής κατάστασης και τής δύναμης τής CNT-FAI.

Ἡ Ἀντεπανάσταση στήν Καταλωνία

Ἡ πρώτη προδοτική κίνηση γιά τήν ἐξασθένιση τῆς θέσης τῆς CNT-FAI ἄρχισε ἀπό τήν Τζενεραλιντάντ (ἡμιαυτόνομη κυβέρνηση τῆς Καταλωνίας), πρὶν ἀπό τό φασιστικό πραξικόπημα τῆς 19ης τοῦ Ἰούλη. Ὁ Πρόεδρος τῆς, Λουίς Κόμπανυς, ἤξερε ὅτι ἡ κυβέρνηση δέν μπορούσε νά νικήσει τούς φασίστες χωρὶς τὴ βοήθεια τῆς CNT. Ἡ CNT-FAI δέχθηκε νά συνεργαστεῖ σ' ἓνα ἐνωμένο μέτωπο μέ ὅλες τίς ἀντιφασιστικές δυνάμεις, ἐνάντια στὸν κοινὸ ἐχθρό. Ὅταν ὁμως ζήτησε νά ἐξοπλιστοῦν οἱ ἐργάτες, ἡ Τζενεραλιντάντ ἀρνήθηκε μέ τό πρόσχημα ὅτι δέν εἶχε ὄπλα. Ὅταν οἱ ἐργάτες πήραν 200 τουφέκια, καὶ ἄλλο πολεμικὸ ὑλικὸ ἀπὸ δύο πολεμικὰ πλοῖα, ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας ζήτησε τήν ἐπιστροφή τῶν ὄπλων στήν κυβέρνηση. Ἡ Τζενεραλιντάντ ἔδινε πρόθυμα ὄπλα στήν ἀστυνομία τῆς καὶ στήν πολιτοφυλακὴ, ἀλλὰ ἀρνήθηκε πολλὲς φορές νά ἐξοπλίσει τούς ἐργάτες. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀπελπισίας καὶ τό αἶσθημα τῆς τραγωδίας παρουσιάζονται γραφικὰ ἀπὸ τὸν Σαντιγιάν:

« Ἀκόμη καὶ τό μετριοπαθὲς αἴτημά μας γιά χίλια τουφέκια ἀπορρίφθηκε... Τὰ μεσάνυχτα, τῆς προηγούμενης ἀπὸ τό πραξικόπημα ἡμέρας, ὁ στρατηγὸς Ἀραγκουέν, διοικητὴς τῆς πολιτοφυλακῆς, συνάντησε στήν αἴθουσα ἀναμονῆς τοῦ Προέδρου τὸν Κόμπανυς νά διαπραγματεῦται μέ μιὰ ἀντιπροσωπεία τῆς CNT, ἡ ὁποία ζητοῦσε νά δοθοῦν στοὺς ἐργάτες τουλάχιστον τὰ μισὰ ὄπλα τῆς ἀστυνομίας. Ὁ Κόμπανυς ὑποσχόταν μέ ἀοριστίες ὅτι «δταν ἐρθεῖ ἡ στιγμή, θά χορηγήσει ἀμέσως ὄπλα». Ὁ Ντουρουϊτὴ τὸν διέκοψε: «Πρέπει νά δράσουμε. Δέν ὑπάρχει καιρὸς γιά κούφια λόγια. Δέν ἔχουμε τὴ διάθεση νά σφαχτοῦμε ἀπὸ τούς φασίστες, ἀπὸ ἔλλειψη ὄπλων, γιά νά ἰκανοποιήσουμε ἓναν πεισματάρη πολιτικὸ. Ἀπὸ δῶ καὶ μπρός, ἡ CNT καὶ ἡ FAI θά διευθύνουν τὸν ἀγῶνα!...

Ὁργανώσαμε πλήρως τὴν ἄμυνα τῆς Βαρκελώνης. Οἱ ἑνοπλεις ἐργατικὲς πολιτοφυλακὲς τῆς CNT-FAI περιπολοῦσαν στοὺς δρόμους καὶ ἔλεγχαν ὄπλα τὰ στρατηγικὰ σημεῖα. Τὰ ὁδοφράγματα ἦταν ἔτοιμα... ἀλλὰ ἡ ἀστυνομία τῆς Τζενεραλιντάντ κτυποῦσε τίς περιπόλους μας. Ἐπανελημένα τηλεφωνήματα

για πληροφορίες σχετικά με την τύχη του ενός ή του άλλου συντρόφου που πιάστηκε για όπλοφορία δέν ξεπερνάν απάντησή..... Δέν είναι υπερβολή νά πούμε ότι έπρεπε νά συντονισούμε τίς προσπάθειές μας για νά υπερασπιστούμε από τήν αστυνομία, ή όποια προσπαθούσε νά κατασχέσει καί τά λίγα όπλα πού είχαμε». (Αναφέρεται από τόν Άμπέλ-Πάζ, σελ. 281).

Ό Σαντιγιάν αναφέρει ότι:

«Τά τουφέκια πού πήραμε από τά πλοία, τά περίστροφα καί τά άλλα όπλα πού κατορθώσαμε νά μαζέψουμε ή νά κατασχέσουμε καί τά χίλια μικρά καί παλιά όπλα πού μᾶς έδωσε ή Τζενεραλιντάντ ήταν όλα τά υπάρχοντά μας για νά πολεμήσουμε 35.000 πάνοπλους φασίστες....»³ («Γιατί χάσαμε τόν πόλεμο», σελ. 43).

Στίς 17 του Ιούλη, δύο μέρες πριν από τήν εξέγερση του Φράνκο, ή κυβερνητική λογοκρισία απαγόρευσε τή δημοσίευση στην «Εργατική Άλληλεγγύη» ενός μανιφέστου με ζωτικές οδηγίες για τήν άμυνα της Βαρκελώνης καί τήν ενθάρρυνση των εργατών. Τό απόγευμα, ή Έπιτροπή περιοχής της FAI αναγκάστηκε νά τυπώσει τό μανιφέστο σ' ένα χειροκίνητο τυπογραφείο καί νά τό μοιράσει σ' όλόκληρη τήν πόλη καί τά προάστια.

Δυό μέρες, μετά τή συντριβή των φασιστών από τούς εργάτες, ό Κόμπανυς άλλαξε άπότομα διαθέσεις καί κάλεσε αντιπροσωπεία της CNT-FAI για νά συζητήσουν για τήν κατάσταση. Άντιλαμβανόταν ότι ή CNT κυριαρχούσε στην Καταλωνία, ότι ή κυβέρνησή του ήταν άδύνατη καί προσφέρθηκε νά παραιτηθεί. Άν ή C.N.T. τό επιθυμούσε, θά παρέμενε στην έξουσία σάν υπηρέτης των εργατών καί του ένωμένου μετώπου των αντιφασιστικών κομμάτων. Η προσφορά του νά παραμείνει στην έξουσία έγινε με άφέλεια δεκτή. Ό Κόμπανυς ήταν ένας ύποκριτης:

3 Άπό τό φόβο της επανάστασης, ή Τζενεραλιντάντ εξόπλιζε μόνο τίς δυνάμεις της (αστυνομία, πολιτοφυλακή) καί στερούσε τά όπλα από τή CNT-FAI. Άρκετά όπλα για τήν καταστολή της φασιστικής εξέγερσης πάρθηκαν όταν οι άγωνιστές της CNT-FAI κατέλαβαν τούς στρατώνες του πυροβολικού Σάν Άντρές καί άλλες αποθήκες.

«Χειραγωγούσε τά πράγματα μέ τέτοια έπιδεξιότητα, ώστε σιγά-σιγά αναδιοργάνωσε τά νόμιμα όργανα και τήν έξουσία του κράτους και περιόρισε τίς έπαναστατικές έργατικές όργανώσεις σέ de-facto μαριονέτες τής κυβέρνησής του» (Πάζ, σελ. 183.)

Τό καινούργιο Συμβούλιο τής Τζενεραλιντάντ. πού σχηματίστηκε στίς 26 Σεπτέμβρη 1936 σήμαινε στήν πραγματικότητα τόν σφετερισμό τών έπαναστατικών όργανώσεων από τήν Κυβέρνηση του Κόμπανυς. Τό περίφημο «Διάταγμα Κολλεκτιβοποίησης» (24 Οκτώβρη 1936) νομιμοποιούσε παραπειστικά τά έπιτεύγματα τής έπανάστασης και στήν πραγματικότητα έπέβαλε τήν έξουσία τής κυβέρνησης νά ρυθμίζει ή και νά διαλύει τίς κολλεκτιβοποιημένες βιομηχανίες και τίς άγροτικές κολλεκτίβες τής Καταλωνίας.

‘Ο Συνασπισμός Καμπαλέρο-Κομμουνιστών τής ‘Ισπανικής Δημοκρατίας Διαλύει τήν ‘Επανάσταση

‘Η άντεπαναστατική προδοσία τών κομμουνιστών στον ‘Ισπανικό έμφύλιο πόλεμο έχει πολύ σωστά τονιστεί και δέν είναι ύπερβολή. ‘Ο συνασπισμός όμως τών κομμουνιστών και σοσιαλιστών και του ήγέτη τους Καμπαλέρο (άρχιτέκτονα τής άντεπανάστασης) σπανίως αναφέρεται.

‘Η κυβέρνηση Καμπαλέρο ανέβηκε στήν έξουσία στίς 8 Σεπτέμβρη 1936, παραιτήθηκε στίς 15 του Μάη του 1937 και άκολούθησε ή κυβέρνηση του κομμουνιστή Νεγκρίν⁴. ‘Η διακοπή τής συνεργασίας του Καμπαλέρο μέ τούς κομμουνιστές δέν όφειλόταν στό άντεπαναστατικό τους πρόγραμμα ούτε στίς άγριότητες τους ένάντια στους άναρχικούς και άλλες διαφωνούσες ομάδες. Παρακινήθηκε από τόν βάσιμο φόβο ότι, στό τέλος, οί κομμουνιστές θά κυριαρχούσαν στό σοσιαλιστικό κόμμα. Κατά τή διάρκεια τής διοίκησής τους ό Καμπαλέρο και

4. ‘Ο Νεγκρίν ήταν μέλος και τής κυβέρνησης Καμπαλέρο

οί συμμαχοί του, πρωτοστάτησαν στη διάλυση των Ίσπανικών αντιεξουσιαστικών κολλεκτίβων. Μία από τις καλύτερες μελέτες αυτής της πλευράς της Ίσπανικής τραγωδίας είναι τό έργο του Μπάρνερτ Μπολότεν «*Τό Μεγάλο Καμουφλάζ*» (Λονδίνο 1961). Οί παρακάτω παράγραφοι συνοψίζουν τό κρίσιμο αυτό σημείο.

Οί σχέσεις του Καμπαλέρο μέ τή CNT-FAI πρίν από τόν έμφύλιο πόλεμο χαρακτηριζόταν σχεδόν από συνεχείς προστριβές. Λίγο πρίν από τόν έμφύλιο πόλεμο, στις 24 'Απρίλη 1936 ή «*Εργατική Άλληλεγγύη*» (όργανο των άναρχοσυνδικαλιστών) χαρακτηρίζει τόν Καμπαλέρο «*δικτάτορα, sé έμβρυακή μορφή*», ό όποιος απέβλεπε «*στην απόλυτη ήγεμονία του σοσιαλιστικού κόμματος, τήν άλλη μέρα από τή νικηφόρα εξέγερση των εργαζομένων τάξεων*» (Μπολότεν σελ 154).

'Αντίθετα, τούς μήνες πρίν από τόν έμφύλιο πόλεμο, οί επίσημες σχέσεις ανάμεσα στην άριστερή πτέρυγα των σοσιαλιστών και τό κομμουνιστικό κόμμα ήταν σχεδόν φιλικές. 'Ο Καμπαλέρο, Γενικός Γραμματέας τότε της UGT και πραγματικός ήγέτης του «*Κινήματος της Σοσιαλιστικής Νεολαίας*», εκθείαζε τή συγχώνευση των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών συνδικαλιστικών όμοσπονδιών, καθώς και τήν ένωση των οργανώσεων των δύο νεολαιών. Τό Μάρτη του 1936, τό τμήμα του σοσιαλιστικού κόμματος τή Μαδρίτης, μέ ήγέτη τόν Καμπαλέρο, πρότεινε τή συγχώνευση του σοσιαλιστικού και του κομμουνιστικού κόμματος. Τόν Αύγουστο του 1936, ό Καμπαλέρο κάλεσε τούς σοσιαλιστές και τούς κομμουνιστές νά μπουν στην κυβέρνησή του, πράγμα πού έγινε. Νωρίτερα, είχε εισπράξει τούς επαίνους του ήγέτη του κομμουνιστικού κόμματος Χοσέ Ντιάζ σάν «*Ένας πού πλησιάζει πολύ στον επαναστατικό όρόμο, τό όρόμο του κομμουνιστικού κόμματος και της κομμουνιστικής διεθνούς*» (Μπολότεν, σελ. 105).

Στις 19 'Ιούλη 1936, οί έξουσίες της άστυνομίας σαρώθηκαν από τό διπλό κτύπημα της στρατιωτικής εξέγερσης και της κοινωνικής επανάστασης. Τό πραξικόπημα των φασιστών κατεστάλει βασικά από τήν έπιδεξιότητα και ευφυία των άγωνιστών. Τό κράτος άρχισε σιγά-σιγά νά στρέφεται ένάντια στους εργαζόμενους άγωνιστές. Σ' αυτό τό θέμα συμφωνούσαν οί

κομμουνιστές, σοσιαλιστές και δημοκρατικοί. Ἀπείθαρχοι ἀγωνιστές ἀφοπλιζόταν και στέλλονταν στή φυλακή. Ἡ κυβέρνηση ἀνελάμβανε τήν τήρηση τῆς δημόσιας τάξης στό ἕνα μέρος μετά τό ἄλλο. Τήν ἐποχή τῆς κυβέρνησης Καμπαλέρο χιλιάδες κατατάχθηκαν στήν Πολιτοφυλακή. Τό Σεπτέμβριο τοῦ 1936 ὅταν σχηματίστηκε ἡ κυβέρνηση Καμπαλέρο ὑπῆρχαν 15.600 ἀστυνομικοί (καραμπινιέροι) σ' ὁλόκληρη τήν Ἰσπανία. Τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1937, ὁ ἀριθμός ἐφθασε στούς 40.000 στή Δημοκρατική Ἰσπανία (ἡ ἔκτασή της ἦταν περίπου ἡ μισή ὁλόκληρης τῆς Ἰσπανίας) (Μπολότεν, σελ. 170).

Τό Δεκέμβριο τοῦ 1936, ἡ κυβέρνηση Καμπαλέρο, ὕστερα ἀπό συμφωνία μέ τό κομμουνιστικό κόμμα, ἐξέδωσε διάταγμα γιά τή διάλυση τῶν αὐτόνομων ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν και τήν ἀντικατάστασή τους ἀπό δημοτικά και ἐπαρχιακά κυβερνητικά συμβούλια, ὅπου ἀντιπροσωπευόταν ὅλα τά κόμματα τοῦ λαϊκοῦ μετώπου και συνδικάτα. Ἡ διοίκηση τοῦ Καμπαλέρο ἦταν ἀποφασισμένη νά διαλύσει ὅλα τά ἐπαναστατικά ὄργανα πού ἀσκούσαν κρατικές λειτουργίες. Ἡ ἐφημερίδα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος «Claridad» (19 Φλεβάρη 1937) και τό ὄργανο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος «Mundo Obrero» (25 Δεκέμβριο 1936) καταφερόταν ἐνάντια στίς ἐπιτροπές, σάν ἐμπόδια στή κρατική ἐξουσία. Ἡ τελευταία ἐγραφε:

«Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία διτι τή στιγμή αὐτή, (τά σώματα αὐτά πού δημιουργήθηκαν στήν ἀρχή τοῦ ἐμφυλίου πολέμου στίς πόλεις και στά χωριά)... ἐμποδίζουν πάρα πολύ τό κυβερνητικό ἔργο» (Μπολότεν, σελ. 167).

Σύμφωνα μέ τούς κομμουνιστές, τούς σοσιαλιστές και τούς δημοκρατικούς, ἐπρεπε νά ἀφαιρεθεῖ ἡ ἐξουσία τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτροπῶν στά κολλεκτιβοποιημένα ἐργοστάσια, εἰδικά στίς βασικές βιομηχανίες, και στίς ἀγροτικές κολλεκτίβες. Ἡ ἐθνικοποίηση κτυποῦσε τήν ἀριστερή πτέρυγα τῆς ἐπανάστασης στό πιό εὐαίσθητο σημεῖο τῆς ἐξουσίας της και ταυτόχρονα ἔθετε τίς ἀγροτικές και βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις κάτω ἀπό τόν κρατικό ἔλεγχο. Στίς 3 τοῦ Μάρτη τοῦ 1937, ἡ «Ἐργατική Ἀλληλεγγύη» διαμαρτυροῦταν διτι:

«Αὐτοί οἱ ἀντιδραστικοί... ἀπολαμβάνοντας ἀνήκουστη κρατική βοήθεια προσπαθοῦν νά καταλάβουν μέ ἔφοδο τίς

κολλεκτιβοποιημένες περιουσίες, με σκοπό να θέσουν τέλος στην αγροτική επανάσταση».

Ἡ ἀντεπαναστατική καμπάνια, πού ἄρχισε λίγες ἑβδομάδες πρὶν ἀπὸ τὰ ἐπαναστατικά γεγονότα τῆς 19ης Ἰουλίου 1936, ἐνισχύθηκε μεταξύ τοῦ Δεκέμβρου 1936 καί ἀνοίξης τοῦ 1937. Προετοιμαζόμενοι γιὰ τὸ τελικὸ πλήγμα ἔκαναν ὅ,τι μπορούσαν γιὰ νὰ ὑποσκάψουν τὸ γόητρο τῆς CNT-FAI καί νὰ σαμποτάρουν τὰ ἐπαναστατικά ἐπιτεύγματα.

Ἡ πρώτη μεγάλη ἐπίθεση ἐνάντια στὶς ἀγροτικές κολλεκτίβες (Μάρτης 1937) ἐξαπολύθηκε στὴν περιοχὴ τῆς Λεβάντε ἀνάμεσα στὴν Ἀλικάντε καί στὴ Μούρσια. Ἐπικεφαλῆς βρισκόταν καρμπινιέροι, πολιτοφύλακες, εἰδικὴ ἀστυνομία, (Assault Guards) καί ἄλλες ἀστυνομικὲς δυνάμεις, με στρατιωτικὴ διάρθρωση, με τμήματα πυροβολικοῦ καί ἐξοπλισμένες ἀπὸ τὴν κυβέρνηση με ἄφθονα ὄπλα καί τάνκς (18 τάνκς στὴ Γάντια καί 13 στὴν Ἀλφόρα). Ἡ τόσο ἀνίκανη, νὰ πολεμήσει τοὺς φασίστες στό μέτωπο, Δημοκρατία, ἀντιστάθμιζε τὴν ἀνικανότητά της με ἀνανδρες ἐπιθέσεις στὶς κολλεκτίβες, στό ἐσωτερικὸ μέτωπο.

Οἱ χωρικοὶ περίμεναν αὐτὴ τὴν ἐπίθεση καί εἶχαν προετοιμάσει, ὅσο μπορούσαν, τὴν ἀντίστασή τους. Δέν εἶχαν τάνκς καί πολεμοῦσιν με παλιὰ πιστόλια καί δύο παλιὰ κανόνια. Ἡ κυβέρνηση εἶχε σκοπὸ νὰ καταλάβει, στὴν ἀρχή, τὰ στρατηγικὰ χωριὰ Τουλέρα καί Ἀλφόρα. Ὁλόκληρη ὅμως ἡ περιοχὴ ξεσηκώθηκε καί οἱ γειτονικοὶ ἀγρότες ἐξοπλίστηκαν με κυνηγετικά ὄπλα καί συγκεντρώθηκαν γιὰ νὰ ἀπωθήσουν τοὺς εἰσβολεῖς. Οἱ περιφερειακὲς ὀμοσπονδίες τῆς Χατίδα, Καρκαγκέντε, Γάντια καί Σουέκα ἔνωσαν τὶς δυνάμεις τους καί ὀργάνωσαν τὸ «μέτωπο τῆς Γάντια». Οἱ χωρικοὶ τῆς Καταρόχα, Λίρια, Μονκάντα, Πατέρνα καί Μπουριὰνα ἱδρυσαν τὸ «μέτωπο τῆς Βιλανέσα». Ἡ μάχη κερδίσθηκε ἀπὸ τοὺς κολλεκτιβιστές, ὅταν οἱ ἀγρότες ἐνισχύθηκαν ἀπὸ δύο ἀντιεξουσιαστικά τάγματα καί

5 Ἡ καταστροφὴ τῶν ἀγροτικῶν κολλεκτίβων περιγράφεται ἀπὸ τὸν Λεβάλ («Ἀντιεξουσιαστικὴ Ἰσπανία», σελ. 367-377) Βλέπε, ἐπίσης, στὸν Πειράτς («Οἱ ἀναρχικοὶ στὴν Ἰσπανικὴ Πολιτικὴ Κρίση», Κεφάλαια XV καί XVI).

από δύο τάγματα της «*Όμοσπονδιακής Φάλαγγας*» της CNT, τὰ ὁποῖα ἔσπευσαν ἀπὸ τὸ μέτωπο Τερουέλ-Σεγκόρμπε, νὰ βοηθήσουν τοὺς χωρικούς.

Ἡ μάχη στὴν Καλέρα, περιοχή τῆς Λεβάντε, κράτησε τέσσερις μέρες, ὁπότε ἡ κυβέρνησις, ἀνίκανη νὰ ἐπιτύχει τὸ σκοπὸ τῆς, ἐπιτέθηκε πρὸς ἄλλη κατεύθυνσις: πρὸς τὴ Σέλα. Μὲ τὴν ἐπέμβαση τῆς CNT σταμάτησε τελικὰ τὸ πῦρ. Ἐγινε ἀνταλλαγὴ αἰχμαλώτων καὶ ὄπλων ἀνάμεσα στὶς δύο παρατάξεις. Ἡ συμφωνία ὁμως παραβιάστηκε ἀπὸ τὴν κυβέρνησις καὶ ἕνας ἀριθμὸς αἰχμαλώτων (μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλὰ νεαρὰ ἄτομα) ἀπολύθηκαν πολὺ ἀργότερα. Παρ' ὅλον ὅτι οἱ σύντροφοί μας υπέστησαν τὶς συνέπειες, οἱ κολλεκτίβες δὲν εἶχαν διαλυθεῖ. Ἀντίθετα, βγήκαν ἐνισχυμένες ἀπὸ τὴ σύγκρουση. Ὅλες οἱ μαρτυρίες ἀποδεικνύουν ὅτι σχεδιαζόταν μυστικά ὀλόκληρη ἐπιχείρησις ἀπὸ τοὺς σοσιαλιστὰς τῆς δεξιᾶς πτέρυγας (εἰδικὰ ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ πολέμου Πριέτο) καὶ τοὺς κομμουνιστὰς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συμμαχήσει προσωρινὰ, πάνω στοῦ συγκεκριμένο αὐτὸ θέμα.

Ἔτσι συνεχιζόταν ὁ πόλεμος ἐνάντια στοὺς φασίστες καὶ ἡ ἀντεπανάστασις ἐνάντια στὶς κολλεκτίβες. Τὸ κεντρικὸ σημεῖο βρισκόταν στὴν Καταλωνία. Ἐκεῖ τὰ κέρδη τῆς ἐπανάστασις εἶχαν διασωθεῖ καὶ οἱ ἔνοπλοι ἐργάτες ἀντιτίθενταν στὴν παλινόρθωσις τοῦ κράτους. Ἐδῶ ἐπίσης τὸ PSUC ἦταν ἀποφασισμένο νὰ θέσει τέρμα στὴν ἐπανάστασις. Ἡ ἐπιχείρησις ἔγινε τὸ Μάη τοῦ 1937. Ὁ συνασπισμὸς ἐξαπέλυσε τὴν ἐπίθεσίν του στὴ Βαρκελώνη, σὸ προπύργιον τοῦ ἀναρχισμοῦ, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι τὸ κεντρικὸ τηλεφωνικὸ κέντρο πρέπει νὰ παύσει νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ τὴ CNT. Μποροῦσε νὰ βρεθεῖ καὶ ὁποιοδήποτε ἄλλο πρόσχημα.

Στὶς μέρες πού ἀκολουθοῦσαν τὴν Πρωτομαγιά, ἄρχισε συστηματικὰ ἡ καταδίωξις τῶν συντρόφων μας σὲ μαζικὴ κλίμακα καὶ τὸ χάσιμο τῶν θέσεων μας σ' ὅλα τὰ μέτωπα. Τὰ πολιτικὰ κόμματα, σὲ συμμαχία μὲ τὸν πρόεδρο τῆς κυβέρνησις τῆς Καταλωνίας Κόμπανυς (ὁ ὁποῖος στράφηκε πλέον ἀνοιχτὰ ἐνάντια στοὺς ἀναρχικούς) ἔδιωξαν ὅλους τοὺς συντρόφους μας ἀπὸ τὶς πλιὸ σημαντικὰς θέσεις. Οἱ σταλινικοὶ ἀνέλαβαν τὸν ἔλεγχον τῆς ἀστυνομίας.

Ὁ κομμουνιστής ἡγέτης Κομορέρα ἔγινε ὑπουργός οἰκονομικῶν τῆς Καταλωνίας. Μὴ μπορώντας νὰ ὑποσκάψει τὴ μεγάλη ἐπιρροή τῶν συνδικάτων τῆς CNT, ὁ Κομορέρα χρησιμοποίησε τίς ἀπεριόριστες ἐξουσίες του (σέ συμμαχία μὲ τὴν κεντρικὴ κυβέρνησις) γιὰ νὰ σαμποτάρει τὴν παραγωγή καὶ νὰ ρίξει τὴν εὐθύνη στὴ CNT. Διάβρωσε στρατηγικὲς τοπικὲς ἐνώσεις καὶ ἐργοστάσια μὲ τὴν διείσδυση κομμουνιστῶν καὶ προσπάθησε νὰ ἀποκαταστήσει τοὺς καπιταλιστὲς στὸν ἔλεγχο τοῦ συστήματος μεταφορῶν τῆς Βαρκελώνης καὶ σέ ἄλλες ἐπιχειρήσεις. Ὁ κατάλογος μὲ τὰ σαμποτάζ καὶ τίς ἀγριότητες ἐνάντια στοὺς συντρόφους μας εἶναι ἀτέλειωτος καὶ συμβαδίζει μὲ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ ἐλέγχου τοῦ κράτους.

Μετά τὸ πραξικόπημα τοῦ Μάη 1937 στὴ Βαρκελώνη, ὁ νεοδιορισμένος ὑπουργός γεωργίας κομμουνιστῆς Οὐρίμπτε, κατέπληξε ὁλόκληρο τὸν κόσμο δημοσιεύοντας ἕνα διάταγμα πού νομιμοποιοῦσε τίς ἀγροτικὲς κολλεκτίβες σ' ὁλόκληρη τὴν Ἰσπανία, ἄσχετα μὲ τὸν τρόπο ὀργάνωσής τους. Στὴν πραγματικότητα, αὐτὸ τὸ διάταγμα ἦταν μιά ἀπάτη, ἕνα καμουφλάζ τῶν σκοτεινῶν σχεδίων τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ συνασπισμοῦ νὰ καταστρέψει τίς κολλεκτίβες καὶ νὰ ἐπιστρέψει τὴ γῆ στοὺς παλιούς ἀστὸς γεωκτῆμονες. Οἱ πράξεις τοῦ Οὐρίμπτε ἀπέδειξαν καθαρά τίς προθέσεις του. Σέ ραδιοφωνικοὺς λόγους του, ὁ Οὐρίμπτε συμβούλευε ἐπανελημένα τοὺς χωρικοὺς νὰ μὴ μπαίνουν στίς κολλεκτίβες. Ἐγγυόταν τὴν ἐπιστροφή τῆς γῆς στοὺς μικροὺς καὶ μεσαίους ἀγρότες-ἰδιοκτῆτες. Ἀναδιοργάνωσε τὴν ἀντεπαναστατικὴ «*Ὁμοσπονδία Ἀγροτῶν Γεωκτημόνων*» τῆς Λεβάντε καὶ ἴδρυσε ἕνα ἀντεπαναστατικὸ ἐνωμένο μέτωπο. Μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι θὰ βοηθοῦσαν τίς ἀγροτικὲς κολλεκτίβες στό θερισμό (ὑπῆρχε σοβαρὴ ἔλλειψη ἐργατικῶν χεριῶν), «*ταξιαρχίες ἐφόδου*» ἀπὸ νεαροὺς κομμουνιστὲς κατέκλυσαν τὴν Καταλωνία καὶ τὴ Λεβάντε μὲ σκοπὸ νὰ διεισδύσουν καὶ νὰ καταστρέψουν τίς κολλεκτίβες.

Ἡ μεγάλη ἐπίθεση γιὰ τὴν καταστροφή τῶν κολλεκτίβων (Ἰούνιος 1937) ἐξαπολύθηκε ἐνάντια στίς κολλεκτίβες τῆς Ἀραγώνας, τὴν ἐποχὴ τοῦ θερισμοῦ. Οἱ καρμπινιέροι, διοικούμενοι ἀπὸ κομμουνιστὲς, σταματοῦσαν τὰ φορτηγά πού μετέφεραν προϊόντα ἀπὸ διάφορες κολλεκτίβες καὶ ἔκαναν κατά-

σχεση τού φορτίου τους. Λίγο αργότερα, οί καραμπινιέροι έκαναν έπιδρομές στίς κολλεκτίβες, καταστρέφοντας τό κάθε τί καί έκαναν κατασχέσεις όλων τών άντικειμένων αξίας, κάτω άπ' τήν καθοδήγηση τού ύπουργείου πολέμου.

Μέ τό πρόσχημα ότι έτοιμαζόταν μιά έπίθεση στό μέτωπο κινητοποίησαν πολλούς νέους. Τό ίδιο καί σέ άλλα χωριά. Καί ένώ αυτοί οί άνθρωποι βάδιζαν πρós τό μέτωπο, στρατός άπό άλλες περιοχές, πού ουδέποτε είχε πάει στό μέτωπο, έγκαθίστατο σέ στρατηγικά χωριά, άπ' όπου μπορούσε νά έξαπολύσει τίς έπιθέσεις του. Αυτά τά παράσιτα έφοδιασμένα μέ τρόφιμα περνούσαν τήν ήμέρα τους παίζοντας «πελότε» (ένα básικο παιχνίδι), ένώ τό σάρι καταστρεφόταν στους άγρους άπό έλλειψη έργατικών χεριών.

Ύπήρχαν όμως καί χειρότερα. Τόν Ίούλη τού 1937, οί κολλεκτίβες δέχτηκαν έπίθεση άπό μηχανοκίνητες ταξιαρχίες τού κανονικού στρατού, διοικούμενες άπό τόν περιδόητο, κομμουνιστή αξιωματικό Ένρίκε Λίστερ. Ό ίδιος στρατός, όταν άντιμετώπισε τούς φασίστες στή Μπελτσιτέ, τό έβαλε στά πόδια, σάν φοβισμένους λαγός.

Τό τριάντα τοίς έκατό άπό τίς κολλεκτίβες καταστράφηκε έντελώς. Στήν Άλκόρα ντέ Σίνκο, τό δημοτικό συμβούλιο πού διεύθυνε τήν κολλεκτίβα φυλακίστηκε. Γέροι συνταξιούχοι πετάχτηκαν έξω άπό τά γηροκομεία. Μαζικές συλλήψεις γινόταν καί σέ άλλες κολλεκτίβες: Μάς ντέ λά Μάτας, Μονζόν, Μπαρμπάστρο, Άποθηκες, συνεταιριστικές άγορές, έγκαταστάσεις, γκρεμιζόταν καί καταστρέφονταν. Στήν «Έθνική Όλομέλεια τών Άγροτών» στή Βαλέντσια, τόν Οκτώβρη τού 1937, οί άντιπρόσωποι τής Άραγώνας έκαναν αυτή τήν άναφορά (τήν όποία καί συνοψίζουμε):

«Περισσότεροι άπό 600 όργανωτές τών κολλεκτίβων ρίχτηκαν στίς φυλακές. Οί διορισμένες άπό τήν κυβέρνηση έπιτροπές πήραν τίς άγορές τροφίμων, τή γή, τά ζωντανά καί τά εργαλεία καί τά έδωσαν πίσω στίς οικογένειες τών φασιστών ή τών ύποπτων γιά φασισμό, άπό τούς όποιους, ή έπανάσταση, είχε άφαιρέσει τήν ιδιοκτησία. Τά προϊόντα τού θερισμού άπαλλοτριώθηκαν καί διανεμήθηκαν κατά τόν ίδιο τρόπο, περιλαμβανομένων άκόμη καί τών ζωντανών πού είχαν θρέψει οί

κολλεκτίδες. Σέ μερικά χωριά δπως στό Μπορντόν καί Καλασιέτε κατέσχεσαν ακόμη καί τούς σπόρους».

Τόσο μεγάλη ήταν ή καταστροφή ὥστε ή Δημοκρατική Ἰσπανία ἀπειλήθηκε ἀπό ἔλλειψη ἀγαθῶν. Οἱ ἀντεπαναστάτες ἀποδείχτηκαν ἀνίκανοι νά ἀποκαταστήσουν τήν παραγωγή, καί, ἐνάντια στίς προθέσεις τους, ἀναγκάστηκαν νά σταματήσουν τίς λεηλασίες καί νά ἐπιτρέψουν τήν ἐπανίδρυση τῶν κολλεκτίδων. Παρ' ὅλον ὅτι μερικές κολλεκτίδες ξανάρχισαν νά λειτουργοῦν, τό κίνημα εἶχε ἤδη συντριβεῖ ἀμετάκλητα (ἀπαγόρευση, ἐθνικοποίηση, ἐπαναφορά τοῦ ἰδιωτικοῦ μονοπωλίου), μιά ἱστορική ἀγριότητα τήν ὁποία οἱ ὑποτιθέμενοι ἀντιφασίστες ἀντεπαναστάτες δέν θά μπορέσουν ποτέ νά ἀποτινάξουν.

IV. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Σ' αυτή την επιλογή κειμένων, ο Γκαστόν Λεβάλ, σκιαγραφεί το πλαίσιο αναφοράς για μία σωστή αξιολόγηση της Ίσπανικής Έπανάστασης: τις επικρατούσες συνθήκες, τά ειδικά εμπόδια που περιόριζαν τους στόχους της καθώς και άλλους συντελεστές που διαμόρφωσαν το χαρακτήρα της. Ο Λεβάλ μιάς υπενθυμίζει ότι ποτέ δεν πρέπει να ξεχάσουμε το γεγονός ότι η άνολοκληρή αντιεξουσιαστική κοινωνική επανάσταση στην Ίσπανία, ήταν στην πραγματικότητα «μισή επανάσταση». Αυτό το γεγονός, όχι μόνο δεν υποβιβάζει, αλλά αντίθετα, εξυψώνει τα θαυμαστά της επιτεύγματα.

Όπως και άλλοι αξιόπιστοι ιστορικοί, ο Λεβάλ παρουσιάζει το τραγικό δίλημα των Ίσπανών αναρχικών. Το αντιεξουσιαστικό κίνημα είχε άπελπιστικά παγιδευτεί ανάμεσα στη σκληρή έκλογη να συνεργαστεί με τους αντιφασίστες έχθρους ή να αναλάβει (τουλάχιστον μερικά) την ιστορική ευθύνη για τη νίκη του φασισμού.

Περισσότερα από τριάντα χρόνια έχουν περάσει από την ισπανική τραγωδία και ακόμη γίνεται συζήτηση για το πώς έδρασαν τότε οι αναρχικοί. Τόσο οι «συνεργατιστές», που είχαν εγκρίνει τη συμμετοχή των αναρχικών στη δημοκρατική κυβέρνηση, όσο και οι «σκληροί» αναρχικοί, που ακόμα κατηγορούν τη CNT-FAI για τη συμμετοχή, δεν είναι σε θέση να υποδείξουν μία ικανοποιητική πρακτική εναλλακτική λύση. Άσχετα με τό τί έπρεπε ή δεν έπρεπε να κάνουν οι αναρχικοί, είναι φανερό ένα γεγονός: ο πόλεμος ενάντια στο φασισμό και μαζί μ' αυτόν ή Ίσπανική Έπανάσταση, ήταν βέβαιο ότι θάχανόταν, όπως είχε προβλέψει ο ίδιος ο Λεβάλ.

Δέν υπάρχει όμως καμιά διαφωνία, σχετικά με τά δημιουργικά επιτεύγματα των αντιεξουσιαστικών αγροτικών κολλεκτίβων και κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων στις πόλεις, κάτω από την εργατική αυτοδιεύθυνση. Τά μαθήματα που δγαίνουν από τά λάθη και τούς θριάμβους της Ίσπανικής Έπανάστασης

ἔχουν παντοτινή ἀξία γιά τίς νέες γενεές πού ἀναζητοῦν καινούργιους δρόμους γιά τήν ἀνανέωση τῆς κοινωνίας.

• • • •

Τά Ὅρια τῆς Ἐπανάστασης¹

Ἐκ τῶν Γκαστόν Λεβάλ

Τά δημιουργικά ἐπιτεύγματα τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης πέρασαν ἀπαρατήρητα ὄχι μόνο λόγω τῆς συνομοσίας σιωπῆς τῶν ἐχθρῶν μας, ἀλλά πιά πολύ λόγω τοῦ ταυτόχρονου ἐμφυλίου καί διεθνοῦς πολέμου, πού κάλυψε ὀλόκληρο τό ἔδαφος τῆς Ἰσπανίας. Ὅλοι εἶχαν ἀπορροφηθεῖ ἀπό τό κυριότερο καί πιεστικό πρόβλημα, τόν πόλεμο.

Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι αὐτό ἦταν τό πρόβλημα καί τῶν ἐπαναστατῶν καί τοῦ Ἰσπανικοῦ λαοῦ. Γιά τοὺς ἐργάτες, τοὺς ἀγρότες, τοὺς μικροαστοὺς, μέ λίγα λόγια γιά ὄλους, τό βασικό πρόβλημα ἦταν νά ἐμποδίσουν τή νίκη τοῦ Φράνκο. Οἱ ἀναρχικοί ἐπίσης, ἀντιμέτωποι μέ τόν φασιστικό κίνδυνο, τήν ἀπαγόρευση τοῦ ἐλεύθερου λόγου καί τοῦ δικαιώματος τῆς ὀργάνωσης, ἀντιμέτωποι μέ τίς ἀναπόφευκτες διώξεις ὄλων ἐκείνων πού δέν θά ὑποτασσόταν στή δικτατορία, ἀντιλήφθηκαν ὅτι ὄλοι ἔπρεπε νά ἐνωθοῦν ἐνάντια στό φασισμό. Τό πρωταρχικό πρόβλημα ἦταν ἡ καταπολέμηση τῶν φασιστῶν, στοὺς ὁποίους καί οἱ πιά τιποτένιες μεταρρυθμίσεις τῆς Δημοκρατίας φαινόταν τερατώδεις καί δέν θά τίς ἀνεχόταν.

Ἡ περιβόητη φράση τοῦ Ντουρούτι, «ἀποκηρύσσουμε τά πάντα ἐκτός ἀπό τή νίκη», συνοψίζει τή σκέψη πάρα πολλῶν ἀγωνιστῶν. Ἡ νίκη, γιά τήν ὁποία μιλοῦσε, ἦταν ἡ νίκη πάνω στόν φασισμό. Δυστυχῶς, τά πάντα, τά ὁποία ἀποκήρυξε, ἦταν ἡ ἴδια ἡ Ἐπανάσταση... Οἱ Ἰσπανοὶ ἀναρχικοὶ εἶχαν ὑποστῆ μακροχρόνιες διώξεις. Καταδιωκόμενοι, ἐξορισμένοι, παράνομοι κάτω ἀπό τό καθεστῶς τῆς μοναρχίας καθώς καί κάτω ἀπό τό καθεστῶς τῆς Δημοκρατίας, ἤξεραν ὅτι κάτω ἀπό τόν φασισμό τά πράγματα θά ἦταν πολύ χειρότερα. Τό κίνημά

1. Ἐκ τῶν διδλίου τοῦ Λεβάλ «Ὅτε Φράνκο, Ὅτε Στάλιν» σελ. 76-94

τους, τό όποιο καί στά πιό σκοτεινά χρόνια δρούσε σέ κάποιο βαθμό, θά καταστέλόταν έντελώς. Τά συνδικάτα θά διαλυόταν καί τό καλύτερο πού θά μπορούσαν νά κάνουν, οί αναρχικοί, θά ήταν νά προσκολληθούν στην άμυδρή πιθανότητα μιås φιλελεύθερης ή μοναρχικής κυβέρνησης. Μ' άλλα λόγια, τά πιεστικά προβλήματα του αναρχικού κινήματος θά χειροτέρευαν χιλιάδες φορές, σέ περίπτωση στρατιωτικής νίκης του φασισμού.

Γι' αυτόν τό λόγο, ό όποιος ήταν ένας μεταξύ πολλών άλλων, ό Γκαρθία Όλιβερ (έπικεφαλής της αντιπροσωπείας της CNT) στις 20 Ίούλη 1936 δέχτηκε τήν προσφορά του άρχηγού της καταλανικής κυβέρνησης Κόμπανυς νά οργανώσει ένα συμπαγές αντιφασιστικό μέτωπο. Ό Όλιβερ ίσχυριζόταν ότι ή στιγμή δέν ήταν κατάλληλη για επανάσταση καί ότι τό πρώτο μέλημα των αναρχικών θά έπρεπε νά είναι τό σταμάτημα της προέλασης των φασιστικών στρατευμάτων προς τήν Καταλωνία, άπελευθερώνοντας τήν Άραγόνα.

Πολλοί Ίσπανοί αναρχικοί είχαν μιá διαστρεβλωμένη ιδέα για τήν κατάσταση της εποχής εκείνης. Έλεγαν ότι τους φασίστες δέν τους νίκησε ό λαός της Βαρκελώνης, αλλά ότι, περισσότερο από όποιαδήποτε άλλη πόλη της Ίσπανίας, τους νίκησαν οί αναρχικοί καί μαζί μ' αυτούς ή ειδική άστυνομία (Asult Guards). Είναι αλήθεια ότι, από τήν πρώτη στιγμή, μέ τήν αριθμητική τους δύναμη καί μέ τό παράδειγμα της πρωτοβουλίας καί του θάρρους τους, οί αναρχικοί ήταν κύριοι της Βαρκελώνης. Όπως φαινόταν είχαν τήν ύποστήριξη του λαού. Παντού άκουγόταν ή κραυγή: «Ζήτω ή CNT! Ζήτω ή FAI!». Άλλά μέχρι ποιό βαθμό, ή μπουρζουαζία, οί έμποροι, οί γραφειοκράτες, οί υπάλληλοι των τραπεζών καί των έμπορικών οίκων καί τό σύνολο των παρασιτικών καί μισο-παρασιτικών τάξεων (ό αριθμός τους έφθανε τόν αριθμό των εργατών) ύποστηρίζαν τή CNT-FAI; Σ' αυτό τό έρώτημα πρέπει νά δοθεί άπάντηση.

Ή ύποστήριξη τους ήταν έπιφανειακή. Πολλοί άπ' αυτούς έπαινούσαν τή CNT-FAI για τά μεγάλα της κατορθώματα. Αυτό όμως δέν σήμαινε ότι αυτοί συμφωνούσαν μέ τίς άρχές, τους στόχους καί τίς κοινωνικές αντιλήψεις των αναρχικών οργανώ-

σεων. Ὑπῆρχε ἓνα αἶσθημα εὐγνωμοσύνης. Οἱ δημοκρατικοὶ ὁμως ἐξακολουθοῦσαν νά εἶναι δημοκρατικοί, οἱ καταλανοὶ σεπαρατιστές, οἱ φιλελεύθεροὶ ἀστοί, οἱ σοσιαλιστές σοσιαλιστές καί οἱ ἀντιφασίστες μοναρχικοὶ περιμέναν ἓναν βασιλιά.

Μία μπερδεμένη κατάσταση πού φαινόταν πιά πολὺπλοκή ἀπ' ὅτι ἦταν στήν πραγματικότητα. Στό τέλος τοῦ 1936 οἱ ἀναρχικοὶ ἀπορροφημένοι μέ τό ἐπαναστατικό πρόβλημα, ὑπερπλοποιοῦσαν καί ὑποτιμοῦσαν τό πολιτικό πρόβλημα. Ἡ κοινωνική ἐπανάσταση θά σάρωνε τίς κατεστημένες ἐξουσίες καί τούς θεσμούς. Τά πολιτικά κόμματα ἔπρεπε νά ἐξαφανιστοῦν. Οἱ παρασιτικές τάξεις, μὴν ἔχοντας τήν ὑποστήριξη τοῦ κράτους, θά κατέρρεαν. Καί ἐκεῖνο πού θά ἔμενε νά γίνει ἦταν ἡ ὀργάνωση τῆς νέας ἀναρχικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἀναγκαιότητα ὁμως τοῦ πολέμου ἐνάντια στό φασισμό ἀνέτρεψε ἐντελῶς αὐτές τίς προσδοκίες. Τό κράτος ἐξακολουθοῦσε νά ὑπάρχει: ἡ κεντρική κυβέρνηση, ἡ κυβέρνηση τῆς Καταλωνίας καί ἄλλη κυβέρνηση στίς ἐπαρχίες τῶν Βάσκων. Ὅλες αὐτές οἱ κυβερνήσεις εἶχαν τή δική τους ἀστυνομία καί μερικές στρατιωτικές μονάδες. Οἱ δημοτικές ἀρχές, μέ τίς δικές τους τοπικές ἀστυνομικές δυνάμεις καί τή νόμιμη ἐξουσία τους, ἐξακολουθοῦσαν νά ὑπάρχουν. Τά πολιτικά κόμματα εἶχαν ἀκόμη βαθειές ρίζες. Οἱ μεσαίες τάξεις ἦταν ἀκόμη μιά ὑπολογίσιμη δύναμη. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦταν λίγο-πολύ ἀντιφασίστες. Ὅλοι αὐτοὶ ἀποτελοῦσαν τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Σέ σύγκριση μέ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἀπλή ομάδα, ἡ CNT καί τό ἀναρχικό κίνημα ἦταν ἡ μεγαλύτερη δύναμη στήν Ἰσπανία. Ὅλα αὐτά ὁμως τά στοιχεῖα, παρμένα συνολικά, ἀποτελοῦσαν ἀσύγκριτα μεγαλύτερη δύναμη.

Ἐνα μεγάλο τμήμα τοῦ λαοῦ δέν ἐνδιαφερόταν γιά τήν πολιτική, ἀλλά σάν προσδευτικοὶ καί μέ φιλελεύθερη σκέψη ὑποστήριζαν τήν κυβέρνηση. Γι' αὐτούς, ἡ κυβέρνηση ἦταν σύμβολο καί ἐγγύηση τῆς ἐλευθερίας, ἡ μόνη δύναμη πού ἦταν ἱκανή νά σχηματίσει ἓνα ἰσχυρό μέτωπο ἐνάντια στό φασισμό. Οἱ ἀναρχικοὶ δέν μποροῦσαν κατά συνέπεια, νά παραμερίσουν τά πολιτικά κόμματα, τά ὁποῖα μέ τήν ἴδια μ' αὐτούς ἀποφασιστικότητα πολεμοῦσαν τό φασισμό. Δέν μποροῦσαν νά κτυπήσουν τήν ἐξουσία τῆς ἀστυνομίας, ἡ ὁποία γι' αὐτούς τούς ἀνθρώ-

πους πού αναφέραμε, ήταν τόσο αντιφασιστική όσο και η πολιτοφυλακή πού πολεμούσε στό μέτωπο. Ή γενική προσπάθεια κατευθυνόταν πρὸς τὴν ἤττα τοῦ φασισμού... ἂν, οἱ ἀναρχικοί, στρεφόταν ἐναντία στό κράτος θά προκαλοῦσαν ὄχι μόνον τὸν ἀνταγωνισμό τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ ἄλλων ὀργανωμένων δυνάμεων ἀλλὰ καὶ τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ πού θά τοὺς κατηγοροῦσε σάν συνεργάτες τοῦ Φράνκο².

Οἱ ἀναρχικοὶ ἦταν, κατὰ συνέπεια, ὑποχρεωμένοι νά ἀνεχθοῦν τὴ μπουρζουαζία, τοὺς μικροὺς καπιταλιστές, τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ἀντιδραστικοὺς γαιοκτῆμονες καὶ ὅλα τὰ ἀστικά κόμματα τῆς Καταλωνίας, γιατί ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἦταν ἀντίθετα στό φασισμό.

Ἄλλο σοβαρὸ πρόβλημα ἦταν ἡ ἔλλειψη ἐργοστασίων ὀπλων σ' ὀλόκληρη τὴν Ἀνατολικὴ Ἰσπανία (Καταλωνία, Λεβάντε, Ἀραγῶνα, μισὴ Καστίλη καὶ μέρος τῆς Ἀνδαλουσίας). Δέν ὑπῆρχε αἰδηρος, κάρβουνο, πρῶτες ὕλες καὶ μηχανήματα γιὰ κατασκευή τουφεκιῶν, πολυβόλων, τάνκς καὶ κανονιῶν. Τὰ κυριότερα ἐργοστάσια ὀπλων βρισκόταν στὶς Ἀστούριες ἢ στὴν κατεχόμενη ἀπὸ τοὺς φασίστες Ἰσπανία.

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἀναρχικοὶ κατόρθωναν νά ἀνατρέψουν τὴν κεντρικὴ, τὴν καταλανικὴ καὶ τὴν κυβέρνηση τῶν Βάσκων (πράγμα πολὺ ἀπίθανο γιατί ἡ Βασκικὴ κυβέρνηση κυριαρχοῦνταν ἀπὸ καθολικοὺς καὶ ἀντιαναρχικοὺς μοναρχικοὺς ἀντιφασίστες). Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἀναρχικοὶ θά μπορούσαν νά ἐπιβάλουν, παρά τὴ θέληση τῆς πλειοψηφίας, τὴν ἀναρχικὴ δικτατορία. Τὸ ἀποτέλεσμα θά ἦταν τὸ κλείσιμο τοῦ μετώπου καὶ ὁ ἀποκλεισμός ἀπὸ τὴ θάλασσα, τόσο ἀπὸ τοὺς

2 Ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ λαοῦ τῆς Δημοκρατικῆς Ἰσπανίας κυριαρχοῦνταν ἀπὸ τὸν φόβο τῆς νίκης τοῦ Φράνκο καὶ δέν μπορούσε νά ἀντιληφθεῖ γιατί τὰ ἀντιφασιστικὰ πολιτικά καὶ κοινωνικά κινήματα καὶ ὁμάδες δέν σχημάτιζαν ἓνα ἐνωμένο μέτωπο. Ὁ λαὸς δέν εἶχε κλίση στὶς πολιτικο-φιλοσοφικὲς θεωρίες. Οἱ ἄνθρωποι ἀπαιτοῦσαν ἀπὸ τὴ CNT καὶ τὴ FAI, τὴν εἰσοδὸ τους καὶ τὴ συνεργασία τους μὲ τὴν κυβέρνηση, γιὰ νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐνότητα δράσης καὶ ὁ συντονισμός πού θεωροῦσαν ἀπαραίτητα. (Αὐτὴ ἡ παράγραφος ἔχει παρθεῖ ἀπὸ τὸ διδλίο τοῦ Γκαστόν Λεβάλ «Ἀντιεξουσιαστικὴ Ἰσπανία», σελ. 360)

φασίστες όσο και από τις δημοκρατικές χώρες. 'Ο έφοδιασμός με όπλα θά σταματούσε άμέσως και οί άναρχικοί θά χαρακτηριζόταν υπεύθυνοι για τά καταστροφικά άποτελέσματα. Είναι φανερό, ότι ήταν πολύ δύσκολο, άν όχι έντελώς άδύνατο, νά γίνει, κάτω άπ' αυτές τίς συνθήκες, ή κοινωνική επανάσταση

Στήν άρχή, για νά άποφευχθούν οί άνταγωνισμοί μέ τά πολιτικά κόμματα, άπαλλοτριώθηκε μόνο ή ξένη ιδιοκτησία... οί άγροτικές κολλεκτίβες έγκαθιδρύθηκαν μέ έπιτυχία στήν άντιφασιστική 'Αραγόνα, μόνο και μόνο γιατί ή άναρχική πολιτοφυλακή τίς προστάτευσε άπό τά πολιτικά κόμματα. 'Ακόμη και τότε ό κίνδυνος δέν είχε έντελώς άπομακρυνθεί και γι' αυτό παρουσιάστηκε άνάγκη νά σχηματιστεί ένα είδος κυβέρνησης, «*Τό Συμβούλιο τής 'Αραγόνας*», διεθυνόμενο άπό τούς συντρόφους μας. 'Η 'Αραγόνα ήταν ή μόνη περιοχή, όπου ή επαναστατική κατάσταση ίκανοποιούσε τίς προσδοκίες των άναρχικών, πού διατυπώθηκαν στή δεκαετία του 1870. 'Η 'Αραγόνα όμως ήταν ένα μικρό τμήμα τής 'Ισπανίας. Στήν υπόλοιπη 'Ισπανία υπήρχε άνάγκη συνεργασίας μέ τούς άντιφασίστες έχθρούς ένάντια στον πιό επικίνδυνο κοινό έχθρό.

Μετά τήν άπόρριψη, άπό τήν κυβέρνηση Καμπαλέρο, τής πρότασης τής CNT για τήν ίδρυση μιιάς «*ένωμένης έπιτροπής άμυνας*» πού θά διεύθυνε τόν πόλεμο και θά σχηματιζόταν, κατά πλειοψηφία άπό άντιπροσώπους των έργατικών συνδικάτων τής UGT (*σοσιαλιστές*) και CNT (*άναρχοσυνδικαλιστές*) και κατά μειοψηφία άπό εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων, ή CNT μέ τή σύμφωνη γνώμη τής FAI άποφάσισε νά ένισχύσει τή συνεργασία (μέ βάση τίς ψεύτικες ύποσχέσεις του Καμπαλέρο) και νά μπει στήν κυβέρνηση του. Μέ τήν ύπουργοποίηση και τήν κατάληψη έπίσημων κυβερνητικών θέσεων, όρισμένοι άναρχικοί προσβλήθηκαν και υπέκυψαν στό μικρόδιο τής έξουσίας.

Εύτυχώς, ή δύναμη του 'Ισπανικού άναρχικού κινήματος δέν έξαρτήθηκε άπό τούς άξιωματούχους του. Τό 'Ισπανικό άναρχικό κίνημα διασώθηκε άπό τά μέλη του, άπό τίς χιλιάδες και χιλιάδες άπλούς άγωνιστές του. Σ' όλα, ή σχεδόν σ' όλα τά χωριά τής 'Αραγόνας, τής Λεβάντε και τής 'Ανδαλουσίας, οί άγωνιστές τής CNT άποδείχτηκαν πεπειραμένοι και ίκανοί

ἀγωνιστές μέσα στά συνδικάτα τους ή στή διεύθυνση τών ύποθέσεων τού χωριού. Ἡ πρωτοβουλία καί ή καλή διαγωγή τους κέρδισε τήν ἀπεριορίστη ἐμπιστοσύνη τού λαού. Αὐτοί οἱ σύντροφοι προωθοῦσαν, ἀπό πολλά χρόνια πρίν, τήν ἐπανάσταση, φυλακίστηκαν, ἐξορίστηκαν, βασανίστηκαν.... Τώρα, παρά τόν πόλεμο καί τό σαμποτάζ τών πολιτικῶν, συνέχισαν νά δουλεύουν γιά τήν ἐπανάσταση καί ἔκαμαν ὅτι καλύτερο μπόρεσαν.

Ἄλλοι, μέλη τού ἀντιφραγκικοῦ μετώπου ἀντιπροσώπευαν τά συμφέροντα τών ἰδιοκτητῶν καί τών ἐργοδοτῶν καί ποζάριζαν γιά ἀντιφασίστες. Ἀπό πρόθεση ή ἀνικανότητα ἀποδείχτηκαν ἀκατάλληλοι καί πολύ κακοί συνέταιροι στόν ἀντιφασιστικό ἀγώνα. Ἡ βιομηχανία τῆς Καταλωνίας, εἶχε παραλύσει, ἀλλά οἱ ἰδιοκτῆτες δέν ἐνδιαφέρθηκαν καθόλου γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς οἰκονομίας.

Αὐτοί κατασκεύασαν στά μεταλλουργικά ἐργοστάσια τό πρώτο τεθωρακισμένο ὄχημα. Ἡ CNT αὐξήσε τήν παραγωγή καί ἀρνήθηκε νά δεχθεῖ τή μείωση τών ὥρων ἐργασίας, πού πρότεινε ή καταλανική κυβέρνηση. Σ' ἕνα σύστημα τόσο ἀποδιοργανωμένο ἀπό τόν ἐμφύλιο πόλεμο, ὁ ὁποῖος παρέλυε τή δραστηριότητα, ἀποπροσανατόλιζε τό λαό καί προκαλοῦσε τόσο πολύ χάος, δέν μποροῦσε κανείς νά περιμένει τέλεια ἀποτελέσματα. Βέβαια ἔγιναν καί λάθη, ἀλλά ποιά ἐπανάσταση δέν κάνει λάθη; Τό γεγονός ὅμως εἶναι ὅτι μόνο ή CNT ἀνέλαβε ὅλες τίς εὐθύνες γιά νά ἀποκαταστήσει τίς ὑπηρεσίες καί νά αὐξήσει τήν παραγωγή καί τίς ἄλλες οἰκονομικές δραστηριότητες.

Ἢταν ή CNT δέν μποροῦσε νά ἀπαλλοτριώσῃ ἀμέσως μιά ἐταιρεία ἀσκοῦσε ἔλεγχο πάνω στή συμπεριφορά τού ἐργοδότη. Μέ τή θέλησή τους ή ὄχι, οἱ ἐργοδότες δεχόταν αὐτήν τήν κατάσταση. Οἱ βιομηχανίες καί οἱ ἄλλοι ὀργανισμοί πού δέν εἶχαν ἀπαλλοτριωθεῖ λειτουργοῦσαν κάτω ἀπό ἐπίδλεψη «ἐπιτροπῶν ἐλέγχου». Αὐτές ἀνάγκαζαν τούς ἐργοδότες νά κινοῦν τίς βιομηχανίες τους καί νά πληρώνουν τού ἐργάτες. Ἢταν ὅμως ή ἐπιχείρηση χρεωκοποῦσε, καί αὐτό γινόταν συχνά, τότε ἀπαλλοτριωνόταν, καί ἔμπαινε κάτω ἀπό τόν πλήρη ἔλεγχο τών ἐργατῶν.

Σ' άλλες περιπτώσεις ή άπαλλοτριώση γινόταν πιό γρήγορα. Μέ διάφορα προσήματα και κάτω από την παρακίνηση και καθοδήγηση τών συντρόφων μας, οί εργάτες άπαλλοτριώναν τίς βιομηχανίες, πρίν αυτές χρεωκοπήσουν. Τόσο δυνατό ήταν τό κίνημα τών άπαλλοτριώσεων πού ή καταλανική κυβέρνηση (στήν όποία είχαμε τότε τέσσερεις ύπουργούς) μέ τό «*Διάταγμα Κολλεκτιβοποίησης*» του 1936 νομιμοποίησε τίς άπαλλοτριώσεις τών έργοστασίων, γραφείων, άποθηκών και άποδαθρών μέ περισσότερους από 100 εργάτες, τά όποία είχαν έγκαταλειφθεί από φασίστες ή άλλους εργοδότες. Τό διάταγμα νομιμοποιώντας ένα τετελεσμένο γεγονός, σταθεροποιούσε την κατάσταση.

Τό διάταγμα είχε τό καταστροφικό άποτέλεσμα νά έμποδίζει τά συνδικάτα από τό νά έπεκτείνουν τά κέρδη τους. Έθετε έμπόδια στην έπανάσταση μέσα στή βιομηχανία. Η CNT άντιμετώπισε νέους περιορισμούς. Άναγκασμένη από τίς περιστάσεις νά μπει μέσα σέ μιά ίερή άντιφασιστική ένωση μαζί μέ τή μπουρζουαζία, έπρεπε νά καταπνίγει τίς έπιθυμίες της και νά άνέχεται τίς έξοργηστικές δολοπλοκίες τών μή-φίλων συνεργατών της.

Η άνάγκη νά ύπολογίζει τούς ιδιοκτήτες, τούς μικροαστούς και τά πολιτικά κόμματα όδήγησε σέ μιά παράξενη κατάσταση. Οί εργάτες, άπαλλοτριώνοντας και έλέγχοντας τίς διάφορες έπιχειρήσεις, άρχισαν νά δλέπουν τά εργοστάσια σάν ιδιωτική τους ιδιοκτησία. Άρχισαν νά σκέφτονται και νά ένεργούν όπως οί πρώην εργοδότες τους. Οί «*έργοστασιακές έπιτροπές*» πήγαν τόσο μακρυνά, ώστε νά θεωρούν δικές τους τίς έπιχειρήσεις και πολλές φορές νά άνταγωνίζονται μέ παρόμοιες έπιτροπές. Η κατάσταση πολέμου συνέβαλε σέ κάποιο βαθμό, σέ αυτή την κατάσταση. (Αυτή ή πρακτική γρήγορα σταμάτησε και όλόκληρο τό σύστημα αναδιοργανώθηκε ριζικά).

Σέ πολλές περιπτώσεις τά συνδικάτα μας πέτυχαν νά αναλάβουν τόν έλεγχο, εφαρμόζοντας μιά διπλή τακτική. Άπό τή μιά μεριά ή CNT συνεργαζόταν μέ μή προλεταριακές ομάδες για νά κερδηθεί ό πόλεμος, αλλά από την άλλη, και μέ τό έπιχειρημα της αύξησης της πολεμικής παραγωγής, ή CNT άσκούσε ντε-φάκτο έλεγχο πάνω σέ πολλές άλλες βιομηχανίες.

Ὁ ἔλεγχος αὐτὸς γινόταν διαρκῶς καὶ πιὸ ἀναγκαῖος γιατί οἱ ἐργοδότες γινόταν διαρκῶς καὶ περισσότερο ἀδιάφοροι Ἐντιμέτωποι μὲ μιὰ ἡμι-επανάσταση, οἱ ἐργοδότες προτιμοῦσαν τὴ νίκη τοῦ φασισμού. Ταυτόχρονα, οἱ σχέσεις μας μὲ τὴν UGT γινόταν διαρκῶς καὶ χειρότερες. Γιὰ παράδειγμα, τὸ διάταγμα τῆς δημοκρατικῆς κυβέρνησης γιὰ ἀναγκαστικὴ συνδικαλιστικοποίηση. Ὅλοι οἱ μισθωτοὶ ἔπρεπε νὰ μποῦν στὴ CNT ἢ στὴν UGT. Ὅλοι οἱ ἀντεπαναστάτες ἔσπευσαν νὰ μποῦν στὴν UGT, ἐπειδὴ αὐτὴ ἦταν ἐνάντια στὴν ἐπανάσταση: Καταλανοὶ ἀγρότες μικρο-ιδιοκτῆτες, κρατικοὶ γραφειοκράτες (ὑπάλληλοι), δεσμοφύλακες, ἀστυνομικοὶ, μὴ ἀπαλλοτριωμένοι μαγαζάτορες, ἐπαγγελματίες καὶ ρεφορμιστές ἢ συντηρητικοὶ χερῶνακτες ἐργάτες. Ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἐπηρεάστηκαν ἀπὸ τὴν αὐξανόμενη σταλινικὴ προπαγάνδα³.

Οἱ σταλινικοὶ ὀργάνωσαν στὴν Καταλωνία τὸ PSUC (Καταλανικὸ Κόμμα Σοσιαλιστικῆς Ἐνότητος). Πολλοὶ ἐργάτες καὶ ἄλλοι πού δὲν ἤξεραν τίς πραγματικὲς προθέσεις του μπῆκαν σ' αὐτὸ τὸ κόμμα μὲ καλὴ πίστη. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀναγκάστηκαν νὰ γραφοῦν στὴν UGT τῆς Καταλωνίας (τὴν ὁποία οἱ σταλινικοὶ κατόρθωσαν νὰ θέσουν ὑπὸ τὸν ἔλεγχό τους).

Πολλοὶ σοσιαλιστές πού ἀσκούσαν ἀκόμη τὸν ἔλεγχο τῶν συνδικάτων τους ἦταν ἀδιόρθωτοι ρεφορμιστές, ἀντίθετοι πρὸς τοὺς ἐπαναστατικοὺς σκοποὺς καὶ τὰ μέτρα τῆς CNT. Πολλοὶ ἡγέτες προτιμοῦσαν τὴ νίκη τοῦ Φράνκο ἀπὸ τὸ θρίαμβο τῆς μισοεπανάστασης. Πολλοὶ ἐργάτες μέλη τῆς UGT συνέχιζαν, ὅπως πάντοτε, νὰ συνεργάζονται μαζί μας. Πολλοὶ ἄλλοι θὰ τὸ ἐπιθυμοῦσαν, ἀλλὰ δὲν εἶχαν τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς ἡγέτες τους. Εἶχαν ἀκινητοποιηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τους.

Αὐτὸ ἔγινε σέ ὄλους φανερό μὲ τὸ διάταγμα τῆς «συνδικαλιστικοποίησης τῆς παραγωγῆς», εἰδικά στὴν ὑφαντουργικὴ βιομηχανία (ἡ πιὸ σημαντικὴ σ' ὁλόκληρη τὴν Ἰσπανία καὶ στὴν Καταλωνία ὅπου ἦταν συγκεντρωμένη). Τὸ διάταγμα ἀνέφερε ὅτι ἡ κολλεκτιβοποίηση, ἡ ἀπαλλοτρίωση καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τοὺς ἐργάτες πρέπει νὰ ἐγκρίνεται ὁμόφωνα

3 Αὐτὴ ἡ προπαγάνδα ἦταν σχεδιασμένη ἔτσι, πού νὰ ἱκανοποιεῖ τὰ ἀντεπαναστατικὰ τους αἰσθήματα

από τά μέλη τών συνδικάτων. Ἡ ὑφαντουργική βιομηχανία ἦταν ἐν μέρει, ὀργανωμένη ἀπό τήν UGT Ἐνώ σέ τέτοιες περιπτώσεις ἡ UGT ψήφιζε ὑπέρ τοῦ συνδιασμένου ἐλέγχου UGT-CNT καί ὑπέρ τῆς κοινωνικοποίησης, στή γενική συνέλευση τῶν μελῶν τῶν συνδικάτων, πού συγκλήθηκε γιά νά ἀποφασιστεῖ ἡ κοινωνικοποίηση τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας, οἱ ἐργάτες τῆς UGT ψήφισαν ἐναντίον. Αὐτή τή φορά, τά μέλη, κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἡγετῶν, ψήφισαν ἐνάντια στήν κοινωνικοποίηση. Παρ' ὄλον ὅτι πολλά μέλη εὐνοοῦσαν τή συνεργασία μέ τή CNT, ἦταν πολύ εὐκολόπιστοι καί δέν μπορούσαν νά ξεφύγουν ἀπό τή συνήθεια νά ὑπακούουν στούς ἡγέτες τους. Τό πρόσχημα γι' αὐτή τήν προδοσία: «*Οἱ καιροί δέν εἶναι κατάλληλοι γιά κοινωνικοποίηση*», «*μπορεῖ νά προκαλέσει ἐπέμβαση γιά προστασία τῶν ἐπενδύσεων τῶν ξένων καπιταλιστῶν*» καί παρόμοιες δικαιολογίες. Στίς βιομηχανίες, ὅπου ἡ ἐπιρροή τῆς UGT, τῶν σοσιαλιστῶν καί τῶν κομμουνιστῶν ἦταν μικρή, ἡ ἔγκριση τῶν ἀναρχικῶν μέτρων ἦταν πολύ πιά εὐκολή...

Παρ' ὄλο ὅτι τό κράτος ἀποδυναμώθηκε μέ τή φασιστική ἐπίθεση τῆς 19 Ἰούλη (1936), δέν ἦταν τόσο ἀδύναμο ὅσο ἰσχυρίζονται πολλοί. Ὁλος ὁ κρατικός μηχανισμός ἦταν ἀκόμη ἀνέπαφος. Τά ὑπουργεῖα καί οἱ ἀξιωματοῦχοι τους, ἡ ἀστυνομία καί ὄλα τά παρακλάδια τῆς, ἕνας στρατός ἔστω καί ἐξασθενημένος, καί μιὰ δηλητηριασμένη γραφειοκρατία, ἐπέζησαν τοῦ πραξικοπήματος. Παρά τήν ὑπερραιοδοξία τῶν ἐπαναστατῶν, τό κράτος ἐξακολουθοῦσε νά ἀποτελεῖ ὑπολογίσιμη δύναμη σέ πολλές ἐπαρχίες καί πόλεις. Μόνο σέ τρεῖς ἢ τέσσερις πόλεις (μέ πιά ἀξιόλογη τή Βαρκελώνη) κυριάρχησαν οἱ ἀναρχικοί καί μόνο γιά τρεῖς ἢ τέσσερις ἑβδομάδες. Ἀκόμη καί στή Βαρκελώνη, ὅπου ἡ κατάσταση ἦταν ἐξαιρετικά εὐνοϊκή, ἡ ὑποστήριξη τοῦ κοινού (ἐκτός ἀπό τά μέλη μας καί τούς συμπαθοῦντες) δέν προχωροῦσε πιά πέρα ἀπό ἕνα ἀόριστο αἶσθημα εὐγνωμοσύνης.

Στίς τρεῖς ἄλλες ἐπαρχιακές πρωτεύουσες τῆς Καταλωνίας, Ταραγόνα, Γκερόνα καί Λερίντα (παρ' ὄλον ὅτι οἱ δυνάμεις μας ἔλεγχαν τούς δρόμους) δέν εἶχαμε πλήρη ἔλεγχο. Στήν Καστελόν ντέ λά Πλάνα, Βαλέντσια καί Μούρσια, οἱ δημοκρατι-

κές αρχές, υποστηριζόμενες από τη δημοτική αστυνομία και ένα τμήμα της πολιτοφυλακής καθώς και από στοιχεία της έθνικης κυβέρνησης της Βαλέντσια, άσκούσαν πλήρη Έλεγχο και δέχτηκαν τη συνεργασία των συντρόφων μας, γιατί δέν μπορούσαν νά τήν άπορρίψουν⁴. Ή ίδια κατάσταση έπικρατούσε στήν Άλμακέτε, Άλμερία και σ' όλες τίς άνατολικές και βορειοανατολικές περιοχές (Σάν Σεμπάστιαν, Μπιλμπάο και Σαταντέρ) και στίς πόλεις τών Άστουριών.

Είμαι αύταπάτη νά πιστεύουμε ότι οι άναρχικοί ήταν κύριοι της κατάστασης. Όταν μερικοί σύντροφοι έπιμένουν άκόμη ότι είχαμε πλήρη έλεγχο βασίζονται στήν άτμόσφαιρα πού έπικρατούσε γιά λίγες έβδομάδες στή Βαρκελώνη και δυό ή τρείς μικρότερες πόλεις. Βέβαια, κάτω από πιό ειρηνικές περιπτώσεις, άσκούσαμε μεγάλη έπιρροή. Στούς δρόμους πού περιπολούσαμε, ή κυκλοφορία ήταν κανονική. Ή κόκκινη και μαύρη σημαία κυμάτιζε σέ πολλά κτίρια, έγκαταστάσεις και δημόσιες πλατείες. Είχαμε καταλάβει τά έργοστάσια και τά γραφεία. Παρά τήν άνεπαρκή προετοιμασία και τήν άναγκαστική συνύπαρξη μέ μή-φιλικούς συμμάχους, κατορθώσαμε νά διοικήσουμε και νά συντονίσουμε οικονομικές και έμπορικές λειτουργίες και νά έπωφεληθούμε από τίς συμβουλές πεπειραμένων παλιών διοικητικών, πού συνεργαζόταν και μπήκαν στίς έπιτροπές, οι όποιες διαχειρίζονταν τίς έμπορικές μας έπιχειρήσεις.

Τά πολιτικά κόμματα, σάν υποστηρικτές του κράτους, δέν μπορούσαν νά άνεχθούν τήν τόσο τολμηρή παραβίαση τών άγαπημένων τους άντιλήψεων και άρχών και έβλεπαν μέ άγανάκτηση εκείνο πού σέ μάς φαινόταν σάν μιά άνεπαρκής και άτελής έπανάσταση. Δέν μπορούσαν νά άνεχθούν τήν άμφισβήτηση της έξουσίας τους και τήν περιφρόνηση τών θεσμών της.

Τή στιγμή εκείνη όμως, οι έχθροι μας δέν μπορούσαν νά έπιτεθούν στήν CNT-FAI. Ήταν ή ώρα της ίερής συμμαχίας και της συγκέντρωσης τών δυνάμεων ενάντια στό φασισμό. Ούτε

4. Ή Βαλέντσια έγινε έδρα της κεντρικής κυβέρνησης όταν αύτή έγκατέλειψε τήν Μαδρίτη

ἐμείς, οὔτε ἐκείνοι μποροῦσαν νά διακινδυνεύσουν ἕναν ἐμφύλιο πόλεμο ἀνάμεσα στοὺς ἀντιφασίστες πού θά ὠφελοῦσε ἀποκλειστικά τόν Φράνκο, ὁ ὁποῖος καταδιώκοντας ὅποιαδήποτε ἀντιπολίτευση δέν ἔκανε καμιὰ διάκριση ἀνάμεσα σέ δημοκρατικούς ἢ ἀναρχικούς «ἡγέτες». Μιά ἐπίθεση ἐνάντια στήν ἐπανάσταση ἀπαιτοῦσε χρόνο γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῶν ἀντεπαναστατικῶν δυνάμεων. Ἐπρεπε νά γίνει προσεκτικά καί ἐπιδέξια. Στό χρονικό διάστημα πού εἶχαμε ἀμφιβολίες γιά τό διάταγμα κολλεκτιβοποίησης, στήν Καταλωνία γινόταν τό πρῶτο βήμα τῆς ἐκστρατείας γιά τή συντριβή τῆς ἐπανάστασης. Τό γεγονός τῆς νομιμοποίησης τῶν κολλεκτιβίων (ἕνα τετελεσμένο γεγονός πού δέν μποροῦσε νά ἀποτρέψει ἡ κυβέρνηση) ἢ διεκδίκηση ἀπό τό κράτος τοῦ ἀποκλειστικοῦ δικαιώματος νά ἐπιβάλλει τήν κολλεκτιβοποίηση μέ διάταγμα, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἀναπόφευκτη διεύρυνση καί ἐνίσχυση τῶν ἐξουσιῶν του, γιά τοὺς δικούς του σκοτεινοὺς σκοποὺς.

Ὅπως γίνεται συνήθως, ἡ κυβέρνηση ἄρχισε μέ τήν ἀναδιοργάνωση καί τήν αὐξηση τῶν δυνάμεων τῆς ἀστυνομίας. Τέσσερις μῆνες μετά τήν 19 Ἰούλη, δημοτικοί φρουροί, πάνω σέ αὐτοκίνητα, περιπολοῦσαν στοὺς δρόμους μέ τό πρόσχημα ὅτι θά βοηθοῦσαν τοὺς συντρόφους μας τῆς CNT-FAI, ἐνῶ στήν πραγματικότητα ἀφαιροῦσαν ἀπ' αὐτοὺς βαθμιαία τόν ἔλεγχο στοὺς δρόμους. Ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργός τῶν ἐσωτερικῶν τῆς κεντρικῆς κυβέρνησης τῆς Βαλέντσιαι (εἶχε ἐγκαταλείψει τή Μαδρίτη) ἤρθε στή Βαρκελώνη μέ σκοπό νά ἀποκαταστήσει τίς ἐξουσίες τῆς ἀστυνομίας καί νά αὐξήσει τή δύναμή της. Ἰσχυριζόταν ὅτι ἡ ἀστυνομία θά ἐνίσχυε τίς δυνάμεις τοῦ μετώπου, ἀλλά, στήν πραγματικότητα οἱ ἀστυνομικοὶ παρέμεναν στά μετόπισθεν. Ἐκτός ἀπό τήν ἀστυνομία ἐνισχύθηκαν τά πάνοπλα καί λειθαρχημένα στρατιωτικά σώματα τῶν καραμπινιέρων. Ἡ δύναμη αὐτή, σέ συνεργασία μέ ἀσυνείδητα ἄτομα καί τά κόμματα, ἔδειχνε διαρκῶς καί μεγαλύτερη ἐχθρα πρὸς τοὺς ἀναρχικούς.

Τό Γενάρη τοῦ 1937, ταξιδεύοντας γιά τή Γαλλία, εἶδα μέ κατάπληξη, τό δρόμο ἀπὸ τή Βαρκελώνη στά σύνορα γεμάτο ἀπὸ μακριές οὐρές ὑγειονομικῶν καί ἄλλων μικρῶν αὐτοκινήτων πού ἔγραφαν στά πλευρά τους "καραμπινιέροι"· ὁκτώ μῆνες μετά τήν ἐπανάσταση, ὁ ἀριθμὸς τῶν καραμπινιέρων στήν

Καταλωνία έφθασε τής 20.000 απόδειξη τής διευρυνόμενης έξουσίας τού κράτους.

Ή έξουσία τού κράτους στήν Καταλωνία ήταν φυσικά μικρότερη άπ' ότι στήν κεντρική Ίσπανία. Οί σύντροφοί μάς πολεμούσαν άοπλοι στό μέτωπο τής Άραγώνας, ένώ τά 20.000 όπλα καί τουφέκια τών καραμπινιέρων ήταν ύπεραρκετά γιά νά συντρίψουν καί νά διασπάσουν τό φασιστικό μέτωπο. Ταυτόχρονα, ή κεντρική κυβέρνηση ένίσχυε συνεχώς τήν έξουσία τής, μέ διπλό σκοπό: τόν πόλεμο ένάντια στόν Φράνκο καί ένάντια στήν έπανάσταση (ύπερίσχυε ή δεύτερη άποστολή). Έχω πειστεί ότι άν στρεφόταν ένάντια στό Φράνκο ή μία προσπάθεια πού καταναλώθηκε γιά τή συντριβή τής έπανάστασης, ό θρίαμβος τού τελευταίου θά ήταν άδύνατος `.

Πρέπει νά τονίσουμε αυτό τό συμπέρασμα: ή προσπάθεια τής κυβέρνησης νά άποκαταστήσει τής έξουσίες τού κράτους καί τών αυταρχικών θεσμών συμβάδιζε μέ τήν πίεση τών ιδιοκτητριών τάξεων καί τών πολιτικών κομμάτων (ρεφορμιστικών καί συντηρητικών) τά όποια σέ καμία περίπτωση δέν δεχόταν τήν οικονομική ισότητα καθώς καί εκείνων πού γιά άλλους λόγους φοβόταν τήν έπανάσταση.

Πολλά άτομα συνεργαζόταν μαζί μας, έστω καί άν διαφωνούσαν μέ τής ιδέες μας. Έννοώ, όχι μόνο χειρόναχτες εργάτες, αλλά καί επαγγελματίες, διανοούμενους καί μικρούς ιδιοκτήτες

5 Ή Αναφέρουμε μερικά παραδείγματα από τον Γκερέν, γιά τήν προσπάθεια τής κεντρικής κυβέρνησης νά πνίξει τήν αντίεξουσιαστική επανάσταση:

- Ή κεντρική κυβέρνηση κατέπνιγε τής κολλεκτίβες Μέ τήν έθνικοποίηση τών μεταφορών μπορούσε νά έφοδιάζει μερικές καί νά στεργεί όλα τά έφόδα από άλλες .. Έκανε είσαγωγή στολών γιά τόν δημοκρατικό στρατό, αντί νά στραφεί πρός τής ύφαντοιοργικές κολλεκτίβες τής Καταλωνίας .. Ή δημοκρατική κεντρική κυβέρνηση άρνιόταν πιστώσεις στήν Καταλανική αυτοδιαχείρηση, τή στιγμή ποί ό έπίοιργός τών οικονομικών τής Καταλωνίας, Φαμπρέγκας, προσέφερε ένα δισεκατομμύριο πεσόςτες τών άποταμειοτικών τραπεζών, σάν έγγίηση Τόν Ίοίνη τού 1973, ό σταλινικός Κομορέρα Έγινε έπίοιργός οικονομικών στέργησε τά κολλεκτιβοποιημένα εργοστάσια από πρώτες ύλες καί έφοδιάσε μέ τό παραπάνω τόν ιδιωτικό τομέα - (σελ 131.132)

γής. Για παράδειγμα, όλοι οι γιατροί της Βαρκελώνης διαπίστωσαν ότι η CNT είναι η μοναδική οργάνωση που ενδιαφέρεται σοβαρά για τη δημιουργία νέων και βελτίωση των παλιών υπηρεσιών δημοσίας υγείας. Όλοι σχεδόν οι μη έκμεταλλευτές επαγγελματίες αρνήθηκαν να μπουν στην UGT, καταφύγιο όλων των συντηρητικών και εκείνων που λίγο-πολύ συμπαθούσαν τό φασισμό. Ύπηρχαν όμως και άλλοι, όχι μόνο οι παλιοί αντιναρχεικοί, αλλά εκείνοι που ισχυριζόταν ότι είναι «ριζοσπάστες» ουδέτεροι, αλλά όταν αντιμετώπισαν καινούργια γεγονότα έγιναν άνοιχτά άντεπαναστάτες.

Τά πολιτικά κόμματα, κάτω από την πίεση των προοδευτικών επαναστατικών αισθημάτων μεγάλου αριθμού μελών τους, τροποποίησαν, σέ κάποιον βαθμό, την πολιτική τους. Άλλά έκαναν ότι μπορούσαν για να σώσουν τό κράτος. Άλλοι συνεργαζόταν ή μπήκαν στό κομμουνιστικό κόμμα, για να εξασφαλίσουν όπλα και βοήθεια άπ' τή Ρωσία. Αυτοί μπήκαν και στην άντεπαναστατική UGT, μέ σκοπό να καταπολεμήσουν τή CNT.

Ή Κυβέρνηση της Καταλωνίας (περιελάμβανε τέσσερεις από τίς πλέον βιομηχανικές επαρχίες της χώρας), παρά τίς άρχές της, άναγκάστηκε να νομιμοποιήσει τήν κολλεκτιβοποιημένη βιομηχανία, ένεργούσε κάτω από την πίεση ενός τετελεσμένου γεγονότος, για τό όποιο δέν είχε, εκείνη τή στιγμή, άλλη έναλλακτική λύση. Ή κεντρική κυβέρνηση της Βαλέντσιας αρνήθηκε να ακολουθήσει τό παράδειγμά της. Άρνήθηκε να κάνει ύποχωρήσεις, γιατί είχε τήν πεποίθηση ότι ή κυβέρνηση θά έκανε νόμιμη επέμβαση για τήν έπιστροφή της κολλεκτιβοποιημένης ιδιοκτησίας στους παλιούς ιδιοκτήτες της. Ή κυβέρνηση της Βαλέντσιας ήταν ύποχρεωμένη να άνεχτεί εκείνη τή στιγμή, τήν κολλεκτιβοποίηση γιατί οι εργοδότες, θαυμαστές του Φράνκο, δέν ήταν όλοι διατεθειμένοι να συνεργαστούν στον άντιφασιστικό πόλεμο, ένάντια στον Φράνκο.

Ύπηρχε, επίσης, μιά άλλη, μόνιμη κρατιστική δύναμη άπέναντι στην επανάσταση: τό κομμουνιστικό κόμμα. Στην άρχή της επανάστασης, ή έπιρροή του ήταν μηδαμινή. Άργότερα, οι κομμουνιστές είχαν πολλές συμπάθειες, σέ μερικές πόλεις, στή ζώνη του πολέμου. Τά Ρωσικά όπλα κέρδισαν τή συμπάθεια

του λαού, ο οποίος είδε τό στρατό του Φράνκο μπροστά από την Μαδρίτη. Οί κομμουνιστές έχμεταλλεύτηκαν επίδέξια αυτήν την κατάσταση. Διευθυνόμενοι έξυπνα από ένα διαλεχτό γενικό έπιτελείο, από έμπειρους και άδιστακτους ύποκριτές, δημιούργησαν μιά ισχυρή πολιτική έξουσία, την όποία κανένα κόμμα δέν μπορούσε νά άνταγωνιστεί. Διεύθυναν όλες τίς στρατιωτικές έπιχειρήσεις (πρός τιμή του, ό στρατηγός Μιάχα, ένας γενναίος αλλά άνίκανος άξιωματικός, άρνήθηκε νά ύποκύψει). Τό γόητρο των διεθνών ταξιαρχών, των όποιών τά μέλη θυσιάστηκαν χυδαία πρό χάριν τής κομματικής προπαγάνδας, αύξησε τή δημοτικότητα τους. Ή έπιδέξια τακτική τους πέτυχε...⁶

Ή ακόμη και τό ΡΟUM (Ήργατικό Κόμμα Μαρξιστικής Ήνότητας), τό όποίον οί σταλινικοί μισούσαν περισσότερο και από τούς άναρχικούς, ήταν άντίθετο στά δημιουργικά έπαναστατικά έπιτεύγματά μας (στήν Ήραγώνα, διάβασα δημοσιεύματά τους ένάντια στίς κολλεκτίβες) όχι γιά λόγους άρχών. . αλλά μέ τό έπιχείρημα ότι δέν ήταν κατάλληλη ή στιγμή γιά κοινωνικοποίηση. Σχετικά μέ την άναγκαιότητα του κόμματος και του κράτους, τό ΡΟUM δέν είχε βασικές διαφορές από τά άλλα έξουσιαστικά κόμματα. Τό ΡΟUM δέν μπορούσε νά άντιληφθεί πώς ήταν δυνατό νά γίνει κοινωνικοποίηση χωρίς την άποκλειστική διεύθυνση του κράτους. Τά πολιτικά κόμματα και οί ομάδες (άστικά, προλεταριακά, δικτατορικά δημοκρατικά) παρά τίς μεταξύ τους διαφωνίες και τίς διαφορετικές ιδέες τους συμφωνούσαν όλοι σ' ένα πράγμα: *τήν άναγκαιότητα του κράτους*. Γι' αυτόν τόν λόγο και μόνο ήταν άντίθετοι στην άντιεξουσιαστική κοινωνικοποίηση.

6 Ή περιγραφή του άντεπαναστατικού ρόλου και τής προδοσίας του κομμουνιστικού κόμματος στή διάρκεια του έμφυλίου πολέμου και ή έκστρατεία τους γιά την καταστροφή των κολλεκτίδων (ειδικά στην Ήραγώνα) και του άναρχικού κινήματος είναι πολύ τεκμηριωμένα στους Ήγγλους και δέν χρειάζεται νά τά έπαναλάβουμε. Ή Λεβάλ καταλήγει ότι οί κομμουνιστές έκαμαν ότιδήποτε έξαρτίοταν άπ' αυτούς και χρησιμοποίησαν τίς πιο άισχρές πρακτικές γιά «νά προκαλέσουν την Έχθρα των στρατιωτικών και του πληθυσμού ένάντια στους άναρχικούς και στίς έπαναστατικές τους καινοτομίες» *

Μερικοί ακόμη και από τούς συντρόφους μας, συγχισμένοι από τό μπέρδεμα τής κατάστασης και από τήν άποτυχία τών δημιουργικών τους ιδεών, έχασαν τήν πίστη τους και μήν έχοντας άλλη εναλλακτική λύση συνεργάστηκαν μέ τήν κυβέρνηση. Άκόμη μιά φορά, ή ιστορία απέδειξε τήν καταστρεπτική επίδραση τής έξουσίας (ειδικότερα τής έξουσίας του κράτους) πάνω στον χαρακτήρα τών ανθρώπων που τήν έξασκούν. Πολλοί σύντροφοί μας, καταλαμβάνοντας επίσημες θέσεις, έδλεπαν τά προβλήματα από τήν πλευρά του κράτους και απέρριπταν τά αντικρατιστικά ή χωρίς κράτος οργανωτικά μέτρα. Πολλές φορές τό πνεύμα τής κυβερνητικής συνεργασίας και τής συναλλαγής αποδεικνυόταν ισχυρότερο από τήν ανάγκη για κοινή, άμεση δράση, οδηγώντας τους νά ένεργούν σάν αντίπαλοι τής αντιεξουσιαστικής κοινωνικοποίησης. 'Η συμπεριφορά του Κόμπανυς' απέδειξε ότι ή κυβέρνηση δέν μπορούσε νά άνεχθει άλλο τό μούρασμα τής έξουσίας μέ όποιονδήποτε άλλον. Οί αναρχικοί έπρεπε νά άνατραπούν και ή σύγκρουση γινόταν άναπόφευκτη. 'Η άποφασιστική μάχη δόθηκε τίς τραγικές μέρες του Μάη του 1937 και κατέληξε στον άποκλεισμό μας από τήν έξουσία. Τό πρόσχημα; 'Η Καταλανική κυβέρνηση ήθελε νά καταλάβει τό κεντρικό Τηλεφωνικό Κέντρο, τό όποίο βρισκόταν στα χέρια τών συντρόφων μας από τόν 'Ιούλη του 1936. 'Η σύγκρουση όμως θά ξέσπαγε, άσχετα μέ ποιό πρόσχημα. Παρ' όλον ότι οί σύντροφοί μας, βοηθούμενοι από τό ΡΟUM, ύστερα από μάχες τριών ήμερών διατηρούσαν κάτω από τόν έλεγχο τους τά τέσσερα πέμπτα τής Βαρκελώνης, ό άγώνας μας σταμάτησε ύστερα από τή βλακώδη επέμβαση τών αναρχικών ύπουργών Γκαρθία Όλιβερ και Φεντερίκα Μοντσένι.

Εύτυχώς τό αναρχικό κίνημα ήταν πολύ ισχυρό. Είχε τήν αι-

7 Προδίδοντας τούς αναρχικούς συμμάχους του, συνεργάτες στην Καταλανική κυβέρνηση, ό Κόμπανυς δοήθησε τήν άντελανάστατική συμμαχία. Κατά τήν διάρκεια τών τραγικών ήμερών του Μάη του 1937, ό Κόμπανυς δοήθησε και ύποκίνησε τό ξήλωμα τής CNT από τό όχυρό της, τή Βαρκελώνη, συνεργαζόμενος μέ τούς κομμουνιστές, τή μπουρζουαζία και τή διευθυνόμενη από τό κομμουνιστικό κόμμα UGT, για τήν καταστροφή τών κολλεκτίβων στην Καταλωνία

σθηση της πραγματικότητας, εξαιρετική οργανωτική ικανότητα και παρά τὰ σοβαρά ἐμπόδια, τὸ κίνημα συνέχισε τὴν πορεία του. Ἐνας ὁμιλητὴς μποροῦσε νὰ πείσει μὰ ὀλομέλεια νὰ δεχθῆι συνεργασία μὲ τὸ κράτος, ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ σκέψη τοῦ πράγματος, τὰ μέλη τῆς CNT καὶ τῆς FAI ἐπιβεβαίωσαν τὴν καταδίκη τοῦ κράτους καὶ συνέχισαν νὰ δουλεύουν γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Αὐτοὶ οἱ ἀγωνιστὲς ἦταν σὲ θέση νὰ διευθύνουν μιά κολλεκτίβα, νὰ δουλεύουν στὴ γῆ, νὰ χρησιμοποιοῦν ἓνα σφυρί, νὰ καθοδηγοῦν μιά τοπικὴ γενικὴ συνέλευση ἢ ἓνα συνδικάτο, γνωρίζοντας πῶς λύνονται τὰ πρακτικὰ προβλήματα.

Τὸ Ἰσπανικὸ ἀντιεξουσιαστικὸ κίνημα στηριζόμενο σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συγκεκριμένης πρακτικῆς δραστηριότητος (εἰδικά οἱ ἀγωνιστὲς τῆς CNT μὲ μεγάλη πείρα, ἀγῶνα καὶ γνώσεις), μπόρεσε νὰ ἐπανασυγκροτήσῃ τίς ἀντιεξουσιαστικὲς ὁργανώσεις, παρά τὴν ἀυξανόμενη δύναμη τοῦ κράτους καὶ τῶν κυβερνητικῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ Καμορέρα, ὁ κομμουνιστὴς ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν τῆς Καταλωνίας, σαμποτάριζε τὴ διομηχανικὴ κολλεκτιβοποίηση... ἡ ἐπιρροή μας συνέχιζε νὰ μεγαλώνει. Καὶ τοῦτο, γιατί ὁ καπιταλιστικὸς μηχανισμὸς εἶχε σχεδὸν παραλύσει, τὸ κράτος ἀποδεικνυόταν ἀνίκανο νὰ διευθύνει τὴν παραγωγή καὶ τὰ συνδικάτα τῆς UGT δὲν εἶχαν θάρρος καὶ πρωτοβουλία.

II

**Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ**

V. ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Ἡ κοινωνική ἐπανάσταση στὴν Ἰσπανία ἀντιμετώπισε βασικά οἰκονομικά προβλήματα κάτω ἀπὸ συνθήκες ἀσυνήθιστα δύσκολες. Πῶς θὰ γινόταν ἡ παραγωγή καὶ διανομὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ παροχὴ τῶν δημόσιων ὑπηρεσιῶν; Τὰ προβλήματα αὐτὰ ἀντιμετωπίστηκαν, σὲ *μεγαλύτερο* δυνάτὸ βαθμῶ, μὲ ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνιστικὸ τρόπο, χωρὶς τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα τοῦ κέρδους καὶ χωρὶς τὸ ἐξουσιαστικὸ γραφειοκρατικὸ σύστημα τοῦ κρατικο-καπιταλιστικοῦ «σοσιαλισμοῦ». Οἱ Ἰσπανικὲς ἀντιεξουσιαστικὲς κολλεκτίβες ἔδωσαν πρακτικὲς ἐναλλακτικὲς λύσεις καὶ γιὰ τὸ «δημοκρατικὸ» καὶ γιὰ τὸ κρατικοκαπιταλιστικὸ σύστημα.

Σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο, ὁ Σαντιγιάν ἀναφέρεται μὲ παραδείγματα στὴν ἔλλειψη πηγῶν καθὼς καὶ σὲ οἰκονομικὸ σαμποτάζ τῶν ἐξουσιαστῶν. Ὁ Ἀουγκουστίν Σούχι περιγράφει πῶς οἱ ἐργατικὲς κολλεκτίβες ὀργανώθηκαν σὲ ὁμοσπονδίες, γιὰ νὰ συντονίσουν σωστὰ τὴν ἀντιεξουσιαστικὴ οἰκονομία. Ἡ ἐπιλογή, σὲ τέλος τοῦ κεφαλαίου, ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀνάγκη γιὰ κάποιον μέσο ἀνταλλαγῆς, ἀποδεικνύοντας ὅτι ἡ ἐπαναστατικὴ οἰκονομία πρέπει νὰ ἐπαναστατικοποιήσῃ καὶ τὴ μορφή τῆς ἀνταλλαγῆς. Δίνει ἐξηγήσεις γὰ τὸν τρόπο πού οἱ ἐργατικὲς κολλεκτίβες ἐπεξεργάστηκαν καινούργιες καὶ εὐφυεῖς μορφὲς ἀνταλλαγῆς. (τοπικὸ νόμισμα, ἀποδεικτικὰ ἐργασίας, τεκμήρια ἐργασίας, δελτία συμμετοχῆς), χωρὶς κέρδος, τόκο ἢ νοίκι. Ἔτσι ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸ μονοπώλιο τοῦ χρήματος καὶ τὰ δάνεια τοῦ καπιταλιστικοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖο διαιωνίζει τὴν ἐκμετάλλευση τοῦ λαοῦ.

Δέν ὑπάρχουν ἀρκετὲς στατιστικὲς πληροφορίες πάνω στὴν ἀγροτικὴ καὶ βιομηχανικὴ κοινωνικοποίηση ἀλλὰ τὰ παρακάτω στοιχεῖα δίνουν μιὰ γενικὴ εἰκόνα γὰ τὴν ἔκταση τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς ἐπανάστασης στὴν ὑπαιθρο καὶ τίς πόλεις.

Ὁ Pierre Broué καί ὁ Emile Témime ἀναφέρουν ὅτι στήν Ἰσπανίαν «κάτω ἀπό τόν ἔλεγχον τῶν ἀναρχικῶν, τό κίνημα τῆς κολλεκτιβοποίησης ἀγκάλιασε περισσότερο ἀπό τά τρία τέταρτα τῆς γῆς, σχεδόν ἀποκλειστικά σέ κοινότητες φιλικές πρὸς τή CNT» (σελ. 159).

«Πάνω ἀπό τή μισή γῆ, στή ζώνη τῶν δημοκρατικῶν εἶχε κολλεκτιβοποιηθεῖ» (Σούχι). Ὁ Λεβάλ μιλάει γιά «ἐπαναστατική ἐμπειρία πού ἀγκάλιασε ἄμεσα ἢ ἔμμεσα 7-8 ἑκατομμύρια ἀνθρώπους»

Ὁ Πειράτς εἶναι πιό συγκεκριμένος στόν ἀριθμό τῶν καλλιεργημένων ἔκταρτων ἀπό τίς κολλεκτίβες καί κάνει μιᾶ ἀποκαλυπτική σύγκριση μέ τή γῆ «πού διανεμήθηκε νόμιμα στά πέντε χρόνια τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης ἀπό τήν κινδύερηση τῆς Δημοκρατίας»: 876.327 ἑκτάρια ἐνῶ μόνο μέσα σέ «λίγες ἑβδομάδες ἡ ἐπανάσταση ἀπαλλοτρίωσε 5.692.202 ἑκτάρια πού καταλήφθηκαν ἄμεσα ἀπό τοὺς χωρικούς...» («Οἱ Ἀναρχικοὶ στήν Πολιτική Κρίση τῆς Ἰσπανίας», Μπουένος Ἄιρες, 1964, σελ. 145).

Ὁ Φράνκ Μίντζ ὑπολογίζει 1265-1865 κολλεκτίβες «μέ 610.000-800.000 ἐργάτες. Μαζί μέ τίς οἰκογένειές τους φθάνουν τά 3.200.000 ἀνθρώπους...» (σελ. 149).

Ὁ Λεβάλ ἀναφέρει 1700 ἀγροτικές κολλεκτίβες: 400 στήν Ἰσπανίαν (ὁ Σούχι τίς ὑπολογίζει σέ 510), 900 στή Λεβάντε, 300 στήν Καστίλη, 30 στήν Ἰστραμαδούρα, 40 στήν Καταλωνία, ἄγνωστος ἀριθμός στήν Ἀνδαλουσία. Γιά τήν κολλεκτιβοποιημένη βιομηχανία ὑπολογίζει: ὁλόκληρη τή βιομηχανία καί ὅλες τίς μεταφορές στήν Καταλωνία, τό 70% ὁλόκληρης τῆς βιομηχανίας στή Λεβάντε, μέρος τῆς βιομηχανίας στήν Καστίλη. («Ἀντιεξουσιαστική Ἰσπανία» σελ. 80.)

• • • •

Οικονομική Δομή και Συντονισμός

‘Από τόν ‘Αουγκουστίν Σούχι’

Δύο μεγάλα βιομηχανικά συστήματα, ο ιδιωτικός καπιταλισμός και ο κρατικός καπιταλισμός κυριαρχούν στην οικονομία της κοινωνίας. Η αντίληψη ότι η κρατική ιδιοκτησία ή ο κρατικός έλεγχος της παραγωγής είναι προτιμότερος από τόν ιδιωτικό καπιταλισμό είναι ένα διαδεδομένο ψέμα... Αυτό βέβαια, δέν σημαίνει ότι ο καπιταλισμός είναι καλό οικονομικό σύστημα. Καί χωρίς ακόμη τόν ένδημικό οικονομικό ιμπεριαλισμό και τούς ιμπεριαλιστικούς πολέμους, ο καπιταλισμός έξακολουθεί νά είναι κοινωνικός κίνδυνος. Ούτε τό βασικό κακό της έκμετάλλευσης καταργείται αυτόματα από τόν κρατικό καπιταλισμό.

Τό έναλλακτικό οικονομικό σύστημα είναι ο κολλεκτιβισμός, ένας σοσιαλισμός πού εγκαθίσταται από τόν ίδιο τό λαό, χωρίς επέμβαση του κράτους. Σέ ένα καταπληκτικό βαθμό, αυτό τό ιδανικό πραγματοποιήθηκε στην ‘Ισπανία. Μέσα σέ λίγα χρόνια, στή διάρκεια του έμφυλίου πολέμου, οί ‘Ισπανοί εργάτες και αγρότες εγκαθίδρυσαν εκείνο πού μπορεί νά ονομαστεί αντιεξουσιαστικός συνδικαλιστικός σοσιαλισμός, ένα σύστημα χωρίς έκμετάλλευση και άδικίες. Σ’ αυτόν τόν τύπο της αντιεξουσιαστικής κολλεκτιβιστικής οικονομίας, ή μισθωτή σκλαβιά αντικαθίσταται από τήν ίση και δίκαιη κατανομή των προϊόντων της εργασίας. ‘Ο ιδιωτικός καπιταλισμός ή ο κρατικός καπιταλισμός αντικαθίστανται από τό συμβούλιο των εργατών του εργοστασίου, τήν ένωση και τή βιομηχανική ένωση των ενώσεων, μέχρι τήν έθνική όμοσπονδία των βιομηχανικών ενώσεων.²

1 ‘Από τό βιβλίο του «*Νύχτα πάνω από τήν ‘Ισπανία*», σελ. 164-167.

2 Είναι βασικά ένα σύστημα ‘Εργατικού έλέγχου σέ όλα τά επίπεδα, μέ αυτόνομες μονάδες, μέσα στή δική τους σφαίρα. ‘Η διατύπωση του Σαντιγιάν είναι πιό σαφής:

‘Η δομή της νέας οικονομίας ήταν άπλή· κάθε εργοστάσιο διευθυνόταν από τούς δικούς του τεχνικούς και διοικητικούς εργάτες. Τά έρ-

Οί Ισπανοί συνδικαλιστές απέδειξαν ότι ένα τέτοιο σύστημα είναι πρακτικό. Ο άντιεξουσιαστικός κολλεκτιβισμός διατηρεί και διευρύνει την έλευθερία, προκαλεί και ένθαρρύνει την πρωτοβουλία και έξομαλύνει τόν δρόμο γιά τήν πρόοδο. Η συνδικαλιστική κολλεκτιβιστική οίκονομία δέν προγραμματίζεται ούτε κυριαρχείται από τό κράτος. Ο προγραμματισμός αποδλέπει στήν ίκανοποίηση του καταναλωτή. Ο συνδικαλιστικός κολλεκτιβισμός είναι γιά τόν παραγωγό ό,τι είναι ό καταναλωτικός συνεταιρισμός γιά τόν καταναλωτή.

Οί κολλεκτίβες του ίσπανικού έμφυλίου πολέμου ήταν εργατικές οίκονομικές ένωσηεις, χωρίς άτομική ιδιοκτησία. Τό γεγονός ότι τά κολλεκτιβιστικά εργοστάσια διευθυνόταν από τούς ίδιους τούς εργαζόμενους σ' αυτά, δέν σημαίνει ότι οί εγκαταστάσεις έγιναν άτομική τους ιδιοκτησία. Η κολλεκτίβα δέν είχε τό δικαίωμα νά πουλά ή νά νοικιάζει ολόκληρο ή τμήμα του κολλεκτιβοποιημένου εργοστασίου ή εργαστηρίου. Η νόμιμη επίδλεψη άνηκε στή CNT στήν « Έθνική Όμοσπονδία του Έργατικών Ένώσεων », αλλά ούτε και αυτή δέν είχε τό δικαίωμα νά ένεργει όπως ήθελε. Όλα άποφασιζόταν και έγκρινόταν από τούς ίδιους τούς εργάτες, στίς συνδιασκέψεις και στα συνέδρια.

Τό νέο καθεστώς ήταν εύκαμπτο. Τό εργοστάσιο ή ή εγκατάσταση διευθυνόταν από τούς εργάτες, αλλά δέν έμοιαζε μέ τά « φαλανστήρια » του Φουριέ ή τά « έθνικά εργαστήρια » του Λουί Μπλάν. Οί κολλεκτίβες ήταν προσπάθεια οργάνωσης τής εργασίας, μέ βάση τήν άλληλεγγύη και τήν άμοιβαία βοήθεια: ή οργάνωση τής οίκονομίας μέ τήν οργάνωση του άμοιβαίου δανει-

γοστάσια τής ίδιας βιομηχανίας και τής ίδιας τοποθεσίας οργανώνονται σε τοπική όμοσπονδία. Όλες οί τοπικές όμοσπονδίες οργανώνονται σε τοπικά οίκονομικά συμβούλια, δπου άντιπροσωπεύονται δλα τά κέντρα, παραγωγής και ύπηρεσιών' συντονισμός, άνταλλαγή, ύγιεινή και ύγεία κουλτούρα, μεταφορές, κτλ. Οί τοπικές όμοσπονδίες κάθε βιομηχανίας και τά τοπικά οίκονομικά συμβούλια κατά περιοχές και στήν κλίμακα ολόκληρου του έθνους σε παράλληλες έθνικές όμοσπονδίες βιομηχανίας και έθνικές οίκονομικές όμοσπονδίες... » (« Γιατί χάσαμε τόν πόλεμο », Μπουένος Άιρες, 1940, σελ. 82)

μοῦ, χωρίς τόκο, κατά τρόπο παρόμοιο μέ τίς τράπεζες ἀμοιβαίου δανεισμοῦ τοῦ Προυντόν. Ἡ συνδικαλιστική κολλεκτιβιστική οἰκονομία δέν ἔμοιαζε μέ τό σύστημα τῆς «ἐλεύθερης ἐπιχειρήσεως». Δέν ὑπάρχει καμιά σχέση ἀνάμεσα στήν οἰκονομία πού στηρίζεται στόν ἐργατικό ἔλεγχο, στήν ἀμοιβαία βοήθεια καί στήν αὐτοδιεύθυνση καί στήν καπιταλιστική οἰκονομία μέ τήν ἀπεριόριστη ἐκμετάλλευση καί τόν ἀποπνικτικό συναγωνισμό.

Ἡ συνδικαλιστική οἰκονομική δομή ἐγκαθιδρύθηκε σταθερά μέσα σέ λίγα χρόνια. Τά ἐργοστάσια διευθυνόταν ἀπό τοῦς ἴδιους τοῦς ἐργάτες, μέ διευθυντές ἐκλεγμένους ἀπ' αὐτούς. Προβλήματα πού ξεπερνοῦσαν τήν δικαιοδοσία τοῦ ἀπλοῦ ἐργοστασίου ἀντιμετωπιζόταν ἀπό τό «*Τοπικό Οἰκονομικό Συμβούλιο*»... Στίς 28 Αὐγούστου 1937, ἕνα χρόνο μετά τήν ἔναρξη τῆς κολλεκτιβοποίησης, ἔγινε στή Βαρκελώνη οἰκονομικό συνέδριο τῶν κολλεκτιβῶν τῆς Καταλωνίας. Λίγο ἀργότερα, συγκλήθηκε στή Βαλέντσια ἔθνικό οἰκονομικό συνέδριο ἀπό τίς ἀστικές καί ἀγροτικές κολλεκτίβες καί ἀπό τήν κοινωνικοποιημένα βιομηχανία. Ὁ τρόπος, μέ τον ὁποῖο ἀντιμετώπισε τά προβλήματα τό συνέδριο τῆς Βαρκελώνης, ἀπεικονίζει τό χαρακτηρισά τῆς νέας οἰκονομικής δομῆς. Διάφορα παραδείγματα:

1) Τά κολλεκτιβοποιημένα ἐργοστάσια ὑποδημάτων ἔχουν ἀνάγκη ἀπό πίστωση 2.000.000 πεσετῶν. Πάντοτε πλήρωναν τοῦς ἐργάτες τους μέ ὁλόκληρο τό ἡμερομίσθιο, ἀλλά ἀναγκάστηκαν, ἀπό τήν ἔλλειψη δέρματος νά μειώσουν τό χρόνο ἐργασίας. Παρ' ὅλα αὐτά πλήρωναν 500 ἐργάτες μέ ὁλόκληρο ἡμερομίσθιο, χωρίς μείωση γιά τόν χαμένο χρόνο. Τό οἰκονομικό συμβούλιο συζήτησε τήν περίπτωση τῆς βιομηχανίας ὑποδημάτων. Ἀναφέρθηκε στό ὅτι δέν ὑπάρχει περίσσειμα παπουτσιῶν. Ἡ χορήγηση τοῦ δανείου θά καταστήσει δυνατή τήν ἀγορά δέρματος καί τόν ἐκσυγχρονισμό ἀριθμοῦ παλιῶν ἐργοστασίων, μέ ἀποτέλεσμα τῆ μείωση τοῦ κόστους καί τῶν τιμῶν καί τήν αὐξηση τῆς κατανάλωσης. Ἡ ἀναδιοργάνωση καί ἡ ἀποκατάσταση αὐτῆς τῆς βιομηχανίας θά βοηθήσει καί ἄλλες βιομηχανίες, σέ περίπτωση ἀνάγκης. Τό δάνειο ἐγκρίθηκε.

2) Δέν ὑπάρχουν ἐργοστάσια ἀλουμινίου στήν Καταλωνία. Τό ἐργοστάσιο ἀλουμινίου στήν Χουέσκα βρίσκεται σέ φασί-

στικά χέρια. Τό αλουμίνιο είναι απαραίτητο γιά τήν διεξαγωγή του πολέμου. Τό οικονομικό συμβούλιο, μέ τή βοήθεια χημικών, μηχανικών καί τεχνικών αποφάσισε τήν άνέγερση εργοστασίου αλουμινίου. Ύπήρχαν διαθέσιμα αποθέματα βωξίτη, άνθρακα, ηλεκτρικής ενέργειας καί ύδροηλεκτρικής ενέργειας. Τό οικονομικό συμβούλιο προγραμμάτισε τήν χρηματοδότηση τών έγκαταστάσεων. Ή χρηματοδότηση θά γινόταν από τίς κολλεκτιβοποιημένες έπιχειρήσεις, τίς κοινωνικοποιημένες βιομηχανίες καί από τά συνδικάτα. Ή έκδοση μετοχών καί όμολογιών δέν συνίσταται, γιατί αυτό θά όδηγοϋσε στήν έπαναφορά του καπιταλισμοϋ. Ο καπιταλισμός, διωγμένος από τή πόρτα, θά προσπαθοϋσε νά ξαναγυρίσει από τό παράθυρο....

3) Τό οικονομικό συμβούλιο τής Βαρκελώνης, γιά νά μειώσσει τήν άνεργία στίς πόλεις έπεξεργάστηκε ένα σχέδιο, μέ τή συνεργασία τής ένωσης τών εργατών γής, γιά τήν αύξηση τής καλλιεργούμενης γής (άρδευση, λιπάσματα, καινούργιες εγκαταστάσεις κ.τ.λ.). Έτσι θά μειωνόταν ή άνεργία στίς πόλεις καί θά έκσυγχρονιζόταν ή γεωργία. Ο Ρωσικός κρατικός καπιταλισμός έλυσε αυτά τά προβλήματα μέ καταναγκαστική εργασία, στέλνοντας πολλούς εργατές (τουλάχιστον 2.000.000) σέ στρατόπεδα συγκέντρωσης. Οί άντιεξουσιαστές έδλεπαν αυτά τά μέτρα μέ περιφρόνηση. Οί Ίσπανικές άντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες απέδειξαν ότι ή καταναγκαστική εργασία είναι αντιπαραγωγική καί άχρηστη. Ο άνεργος εργατής δέν πρέπει νά αναγκαστεί νά εργαστεί στήν ύπαιθρο. Αντίθετα, γίνεται δεκτός ύπό ίσους όρους, σάν άδελφός εργατής, στήν κοινή συνεργατική έπιχείρηση, μοιραζόμενος καί τά φορτία καί τίς αποζημιώσεις μέ τούς συντρόφους του.

4) Πώς θά χρηματοδοτούνταν τόσο μεγάλα καί περίπλοκα έργα καί πώς θά συντονίζονταν; Οί εργατές βοηθοϋσαν ό ένας τόν άλλον. Οί απομονωμένες έπιχειρήσεις ήταν οικονομικοί νάνοι. Όλα όμως τά κολλεκτιβοποιημένα εργοστάσια καί οί εγκαταστάσεις, συνεργαζόμενες καί συνεισφέροντας σέ κοινό ταμείο ήταν γίγαντες. Τά κεφάλαια όλων τών κολλεκτιβοποιημένων εγκαταστάσεων, τών κοινωνικοποιημένων εργοστασίων καί τών ένώσεων δρισκόταν στήν «Κεντρική Τράπεζα Έργασίας» τής Βαρκελώνης, καί στά τμήματά της σ' όλόκληρη τή

χώρα. Ἡ τράπεζα διοχέτευε κεφάλαια ἀπὸ τὶς πιὸ ἀποδοτικὲς κολλεκτίβες στὶς λιγότερο ἀποδοτικὲς, ὑπὸ μορφή πιστώσεων. Οἱ συναλλαγές μὲ μετρητὰ μειώθηκαν σὸ ἐλάχιστο. Ἡ τράπεζα ἰσοσκελίζε τοὺς λογαριασμοὺς ἀνάμεσα στὶς κολλεκτίβες καὶ κανόνιζε τὶς πιστώσεις, ὄχι μὲ μετρητὰ, ἀλλὰ μὲ ἀνταλλαγὴ προϊόντων καὶ ὑπηρεσιῶν.

Ἡ Τράπεζα Ἐργασίας ρύθμιζε τὶς ἀνταλλαγές μὲ τὸ ἐξωτερικόν, εἰσαγωγές καὶ ἀγορὰ πρῶτων ὑλῶν καὶ ἄλλων προϊόντων. Στὶς ἐσωτερικὲς ἀνταλλαγές, ἡ πληρωμὴ γινόταν (ὅπου ἦταν δυνατό) μὲ ἀγαθὰ καὶ ὄχι μὲ μετρητὰ. Ὅλες οἱ τραπεζιτικὲς ἐργασίες ρυθμιζόταν ἀπὸ τὰ συνέδρια τῶν συνδικάτων. Τέλος, ἡ Τράπεζα Ἐργασίας δέν ἦταν καπιταλιστικὴ τράπεζα μὲ στόχο τὸ κέρδος. Χρησίμευε σάν συντονιστὴς καὶ ἡ ἐπιβάρυνση ἦταν 1% γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἐξόδων τῆς.

• • • •

Σημείωση Πάνω στὰ Δύσκολα Προβλήματα³ τῆς Ἀνοικοδόμησης

Ἀπὸ τὸν Ντιέγκο Ἀμπάντ Ντέ Σαντιγιάν

Εἶναι δύσκολο νὰ φανταστεῖ κανεὶς τὰ πολύπλοκα προβλήματα ποὺ δημιούργησε ἡ θύελλα τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐπανάστασης: κατάρρευση τῶν παλιῶν σχέσεων καὶ δημιουργία νέων μορφῶν κοινωνικῆς ζωῆς. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὴ στιγμὴ τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἀντιφασιστικοῦ πολέμου, μὲ 30.000 ἀνθρώπους μας σὸ μέτωπο τῆς Ἀραγώνας, χωρὶς νὰ ὑπολογίζονται οἱ βοηθητικὲς δυνάμεις. Γιὰ τὸν ἐφοδιασμό ἑνὸς στρατοῦ 30.000 ἀνδρῶν, χρειάζεται ἡ ἐργασία 200.000 βιομηχανικῶν καὶ ἀγροτικῶν ἐργατῶν. Ὅλα αὐτὰ ἔπρεπε νὰ γίνουν κάτω ἀπὸ φοβερὴ ἔλλειψη πηγῶν καὶ κάτω ἀπὸ τὶς χειρότερες συνθήκες.

Ἄν τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο δέν λειτουργοῦσε κανονικά, ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς νίκης μας πάνω στοὺς φασίστες, αὐτὸ δέν ὀφειλόταν στὴν ἔλλειψη ἱκανότητας τῆς νέας ἐργατικῆς

3 Ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Γατὶ Χάσαμε Τὸν Πόλεμο», σελ. 81

διεύθυνσης, αλλά στην έλλειψη άνθρακα και στην προτεραιότητα των πολεμικών μεταφορών. Από την πρώτη στιγμή, υποφέραμε από φοβερή έλλειψη των απαραίτητων πρώτων ύλων, σέ μιά περιοχή φτωχή σέ όρυκτά, νήματα ύφαντουργίας και κάρβουνο. Η Βαρκελώνη κατανάλωνε κανονικά 56.000 τόννους κάρβουνο την ημέρα. Η παραγωγή των φτωχών άνθρακωρυχείων της περιοχής και μάλιστα μέ φοβερές προσπάθειες, ήταν 300 τόννοι την ημέρα. Σέ λίγους μήνες κατορθώσαμε νά αυξήσουμε την παραγωγή σέ 1000 τόννους. Παρά τίς προσπάθειές μας, ή έλλειψη κάρβουνου ήταν μιά διαρκής τραγωδία, ειδικότερα γιά τή βιομηχανία μετάλλου (χυτήρια, κ.τ.λ.) Οί Άστούριες μπορούσαν νά μās βοηθήσουν⁴ αλλά ό Άμάντορ Φερνάντεζ προτιμούσε νά στέλνει τό κάρβουνο άλλου ή νά τό αφήνει άχρησιμοποίητο. Καί μάλιστα, παρά τήν πρότασή μας γιά άνταλλαγή μέ προϊόντα, πού τόσο μεγάλη ανάγκη είχαν οί Άστούριες (σέ ύφάσματα, κ.τ.λ.)

• • • •

Χρήμα και Άνταλλαγές

Άπό τόν Σάμ Ντόλγκοφ

Ένα από τά πιό ένοχλητικά προβλήματα της Ίσπανικής Έπανάστασης, όπως και κάθε επανάστασης, είναι τό πρόβλημα της άνταλλαγής. Η «κατάργηση του χρήματος» προκαλεί πολλές άντιγνώμιες. Τό πρόβλημα έχει μεγάλες επιπτώσεις στην επανάσταση, ειδικότερα στίς άγροτικές κολλεκτίβες. Οί άπόψεις του συνδικάτου των ύφαντουργών της CNT (ή βιομηχανία κολλεκτιβοποιήθηκε λίγους μήνες μετά τή 19η του Ίούλη) είναι πολύ ενδιαφέρουσες:

«Σ' ένα διώσιμο κοινωνικό καθεστώς, τό χρήμα σάν ένα σύμβολο γιά τή διευκόλυνση των άνταλλαγών των αγαθών και των ύπηρεσιών θά πρέπει νά προσαρμοστεί στην επαναστατική οικονομία, διατηρώντας δλα του τά αγαθά πλεονεκτήματα (τό

4 Ο Σαντιγιάν αναφέρεται στην περίοδο πριν από τήν κατάληψη της περιοχής από τού φασιστες.

προϊόν της οικονομικής εμπειρίας γενεών). Πρέπει να χρησιμοποιείται αποκλειστικά σαν το πιο αποτελεσματικό μέσο στις ανταλλαγές, που έχει μέχρι τώρα εφευρεθεί».⁵

Κάποια μορφή χρήματος, ένα ομοιόμορφο μέτρο για την ανταλλαγή της τεράστιας ποικιλίας διαφορετικών αγαθών και υπηρεσιών, είναι απαραίτητη σε μία περίπλοκα οργανωμένη κοινωνία. Έτσι το «χρήμα» είναι ένα μέτρο για τον υπολογισμό της αξίας των αγαθών και των υπηρεσιών, όπως ακριβώς το μετρικό σύστημα για τη μέτρηση των αποστάσεων ή των διαστάσεων και του βάρους των αντικειμένων. Όπως ακριβώς το μετρικό σύστημα αντικαθιστά άλλα συστήματα μετρήσεων, έτσι μπορεί να μεταβληθεί και το νομισματικό σύστημα. Ποσοστό 99% των ανταλλαγών στον κόσμο, δεν γίνεται με μετρητά αλλά με γραμμάτια, έπιταγές πιστωτικές κάρτες, εμπορικές σφραγίδες κ.τ.λ. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το χρήμα έχει καταργηθεί. Απλώς σημαίνει ότι ένα σύμβολο ανταλλαγής αντικαταστάθηκε με ένα άλλο.

Σχετικά με την Ισπανική επανάσταση, ή σύγχυση οφείλεται σε μία παράλειψη: «ή κατάργηση του χρήματος» αφορά το επίσημο έθνικό νόμισμα της Ισπανίας και όχι το τοπικό νόμισμα που εκδόθηκε από τις κολλεκτίβες. Μόνο η τοπική χρήση του εθνικού νομίσματος απαγορεύτηκε και συχνά περιορίστηκε σε διάφορους βαθμούς (ή αξία των προϊόντων, και οι λογαριασμοί έκφραζόταν ακόμη με βάση την πεσέτα). Είναι πιο σωστό να πούμε ότι οι αντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες, σε κάθε τοποθεσία (για να εξασφαλίσουν δίκαιη και ίση κατανομή αγαθών και υπηρεσιών και να εμποδίσουν την αποταμίευση και την κερδοσκοπία) έπεξεργάστηκαν δικά τους συστήματα ανταλλαγής. Έκδόθηκε τοπικό νόμισμα υπό μορφή αποδείξεων, μαρ-

5. Συμπωματικά, αυτή η άποψη συμφωνεί με τη δήλωση του Μαλατέστα ότι κατά την κατάργηση του κράτους και του καπιταλισμού, με τον έρχομό της ύλικής αφθονίας και μέχρι την ολική πραγματοποίηση της αναρχικής κοινωνίας, το χρήμα αναγκαστικά θα παραμένει «τό μόνο μέσο που έχει εφευρεθεί από την ανθρώπινη ευφυΐα, για την αυτόματη ρύθμιση της παραγωγής και της διανομής» («Ζωή και Ίδέες», σελ. 101.)

κών, διβλιάριων, μερίδων, πιστοποιητικῶν, κουπονιῶν, κ.τ.λ., τὰ ὅποια δέν εἶχαν καμιά ἰσχὺ ἔξω ἀπὸ τὴν κολλεκτίδα.

Ἐκτός ἀπὸ τὴ χαλαρὴ χρῆση τοῦ ὄρου «*χρῆμα*» ὁ Μπάρνερτ Μπολότεν δίνει μιά πολὺ καλὴ γενικὴ εἰκόνα τοῦ συστήματος ἀνταλλαγῆς, στὶς τυπικὲς ἀντιεξουσιαστικὲς κοινότητες:

«*Στὶς ἀντιεξουσιαστικὲς κοινότητες πού εἶχε καταργηθεῖ τὸ χρῆμα, τὰ μεροκάματα πληρωνόταν μὲ κουπόνια, ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀτόμων τῆς οἰκογενείας. Τὰ τοπικὰ προϊόντα, ἀν ὑπῆρχαν σὲ μεγάλες ποσότητες, ὅπως ψωμί, κρασί καὶ λάδι, διανεμόταν δωρεάν, ἐνῶ τὰ ἄλλα ἀγοραζόταν μὲ κουπόνια ἀπὸ τὴν κοινοτικὴ ἀποθήκη. Τὰ πλεονάζοντα ἀγαθὰ ἀνταλλασσόταν στὶς ἀναρχικὲς κωμοπόλεις καὶ χωριά· τὸ χρῆμα (τὸ νόμιμο ἔθνικὸ νόμισμα) χρησιμοποιόταν σὲ σχέση μὲ τίς κοινότητες πού δέν εἶχαν ἀκόμη προσαρμοστῆι στό νέο σύστημα» (σελ. 61,62).*

Μερικὲς κολλεκτίδες εἶχαν πράγματι καταργήσει τὸ χρῆμα. Δέν εἶχαν σύστημα ἀνταλλαγῆς, οὔτε κἀν κουπόνια. Γιά παράδειγμα, ὅταν ἓνας κάτοικος τῆς Μαγκνταλένα ντέ Πούλπις ρωτήθηκε «*πῶς ὀργανωθήκατε χωρὶς χρῆμα; Χρησιμοποιεῖτε διβλιάρια μὲ κουπόνια ἢ κάνετε ἀνταλλαγὴ προϊόντων ἢ τίποτε ἄλλο;*» ἀπάντησε. «*Τίποτε. Ὅλοι δουλεύουν καὶ ὅλοι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ πάρουν ὅ,τιδήποτε τοὺς χρειάζεται δωρεάν. Ἄπλως πηγαίνει σὸ μαγαζί, ὅπου ὑπάρχουν ὄλες οἱ ἀναγκαῖες προμήθειες. Ὅλα διανέμονται δωρεάν καὶ μόνο σημειώνεται τί παίρνει ὁ καθένας*».

Ὅλες ὁμως οἱ προσπάθειες γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ χρήματος δέν εἶχαν γενικὰ ἐπιτυχία. Ὁ Πειράτς γράφει ὅτι:

«*Κάτω ἀπὸ τὴ συνεχὴ πίεση τῶν πολιτικο-στρατιωτικῶν περιστάσεων, οἱ πρῶτες προσπάθειες γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ χρήματος καὶ τῆς μισθωτῆς ἐργασίας ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλειφθοῦν καὶ νὰ ἀντικατασταθοῦν μὲ τὸ οἰκογενειακὸ μεροκάματο» («*Οἱ Ἀναρχικοὶ στὴ Πολιτικὴ Κρίση τῆς Ἰσπανίας*», σελ. 131).*

Στὶς Ἰσπανικὲς κολλεκτίδες υἰοθετήθηκε κάποιον εἶδος «*οἰκογενειακοῦ ἡμερομισθίου*». Τὸ ἡμερομίσθιο αὐτὸ ἐξαρτιόταν ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Στηριζόταν περισσότερο στὶς ἀνάγκες τῶν μελῶν τῆς καὶ λιγότερο στὴν παρεχόμενη ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ἐργασία. Τὸ ἀκριδὲς οἰκογενειακὸ ἡμε-

ρομίσθιο εξαρτιόταν από πολλούς συντελεστές (όπως ή σχετική αφθονία ή έλλειψη τών απαραίτητων για μιά κολλεκτίβα ή περιοχή). Έτσι παρουσιάστηκε μεγάλη ποικιλία «νομισματικών» πειραμάτων. Ό Λεβάλ αναφέρει ότι:

«Στίς περιοχές τής Καστίλλης, τής Καταλωνίας ή τής Λεβάντε, όπου τό δημοκρατικό κράτος ήταν πιό ισχυρό, ή «πεσέτα», επίσημο νόμισμα στηριγμένο στο χρυσάφι, διατηρήθηκε. Αν και υποχρεωμένες να χρησιμοποιούν τήν «πεσέτα» σαν μέτρο τής αξίας και μονάδα τής διανομής, οι άντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες υιοθέτησαν τό οικογενειακό ημερομίσθιο... Όπου τό κράτος ήταν πιό αδύναμο, κάθε χωριό άντιμετώπιζε τήν άνταλλαγή μέ δικό του τρόπο. Σ' αυτά τά μέρη, περισσότερο απ' όλα στην Άραγόνα, οι τοπικές κολλεκτίβες εξέδωσαν μέχρι 250 ή και 300 είδη τοπικού χρήματος, αποδείξεις, κουπόνια, βιβλιάρια, μερίδες, μεταλλικά νομίσματα, κάρτες, κτλ.» («Άντιεξουσιαστική Ίσπανία», σελ. 203, 208).

Αυτή ή χαοτική κατάσταση δέν μπορούσε να γίνει άνεκτή για πολύν καιρό. Τό «Συνέδριο τών Άγροτικών Κολλεκτίβων τής Όμοσπονδίας τής Άραγόνας», για παράδειγμα, ένεκρινε όμόφωνα τήν άντικατάσταση τών τοπικών νομισμάτων μέ ένα κανονικό βιβλιάριο μερίδων για όλες τίς κολλεκτίβες τής Άραγόνας, αφήνοντας σε κάθε κολλεκτίβα τόν καθορισμό τής ποσότητας τών αγαθών πού θα χορηγούνταν σε κάθε οικογένεια ή σε μοναχικά άτομα.

«Τό οικογενειακό βιβλιάριο μερίδων, μέ ημερομηνία 23 Άπρίλη 1937 (δταν εφαρμόστηκε τό νέο σύστημα) μέχρι 31 Δεκέμβρη 1937, ήταν διαιρεμένο σε εβδομαδιαίες στήλες, μέ 21 είδη και μέ τήν παρακάτω σειρά: ψωμί, κρασί, λάδι, ρύζι, μπιζέλια, χλωρά φασόλια, αλεύρι, λουκάνικα και καπνιστά λουκάνικα, λαρόδι, ζάχαρι, ποντίγκα, διατηρημένα φρούτα, διατηρημένες ντομάτες, πατάτες, γάλα, φακές, έληές, σοκολάτα, παπούτσια, οικιακά είδη, είδη κιγκαλερίας, ψιλικά...» (Γκαστόν Λεβάλ «Άντιεξουσιαστική Ίσπανία», σελ. 210).

Τό όμοιομορφο βιβλιάριο μερίδων ήταν προσπάθεια να έξομαλυνθει μιά χαοτική κατάσταση. Άλλο πρόβλημα ήταν ή διε-

ξαγωγή των πολύπλοκων συναλλαγών της οικονομίας, χωρίς παλινδρόμηση στις παλιές κρατιστικές και καπιταλιστικές μεθόδους. 'Ο Γκαστόν Λεβάλ αναφέρει την απόφαση της «'Αγροτικής 'Ομοσπονδίας της Λεβάντε»:

«... νά ιδρυθεί δική μας τράπεζα... γιά τή μετακίνηση ειδών ανάμεσα στίς κολλεκτίβες των χωριών μας και γιά νά ἐμπορευέται μέ άλλες κωμοπόλεις... αντί νά βοηθάμε τήν κυβέρνηση νά ἀφαιρεί τό ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια μας». («'Ούτε Φράνκο, ούτε Στάλιν», σελ. 310).

Καί ὁ Μίντζ σημειώνει ὅτι:

Οἱ ἀναρχικοὶ ἐγκατέλειψαν τήν ἰδέα ὑποκατάστασης τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος. Οἱ ἀγροτικές κολλεκτίβες ἀποφάσισαν νά καταργήσουν τό χρήμα καί νά εἰσάγουν ἄλλα συστήματα ἀνταλλαγῆς... Γρήγορα παρουσιάστηκαν δυσκολίες μέ τό τοπικό νόμισμα καί τήν ἔλλειψη ἐνιαίου νομίσματος. Πολύ γρήγορα οἱ κολλεκτιβιστές τῆς 'Αραγώνας εἶδαν τά πλεονεκτήματα ἐνός εἰδους ἐθνικῆς τράπεζας» (σελ. 168)⁷.

'Ο Ντιέγκο 'Αμπάντ ντέ Σαντιγιάν ('Υπουργός τῆς Οἰκονομίας στήν Καταλανική Κυβέρνηση 1936) διατύπωσε μιά ἀποψη γι' αὐτό τό πρόβλημα. Σκιαγραφώντας τίς ἀντιλήψεις του γιά τή μελλοντική νέα ἐπαναστατική οἰκονομία, εἰσηγείται ὅπως οἱ συναλλαγές στό ἐσωτερικό καί τό ἐξωτερικό διεξάγονται ἀπό ὁμοσπονδίες τῶν συντονιστικῶν «*Συμβουλίων Πίστωσης καί 'Ανταλλαγῶν*», ἕνα εἶδος οἰκων ἀνταλλαγῆς, τοῦ ὁποίου τό «*προσωπικό θά ἐκλέγεται ἀπό τοὺς ὑπάρχοντες τραπεζιτικούς ὀργανισμούς*».

«'Η πίστωση θά εἶναι μιά κοινωνική λειτουργία καί ὄχι μιά ἰδιωτική κερδοσκοπία ἢ τοκογλυφία... 'Η πίστωση θά βασίζεται στίς οἰκονομικές δυνατότητες τῆς κοινωνίας καί ὄχι στόν τόκο ἢ στό κέρδος... Θά εἶναι ἴσως ἀναγκαῖο, ἢ δημιουργία ἐνός συμβόλου (νομίσματος) ἀνταλλαγῆς, γιά τίς ἀνάγκες τῆς κυκλοφορίας καί ἀνταλλαγῆς τό προϊόντων, τό σύμβολο αὐτό

7 Πρέπει νά ὑπογραμμιστεῖ ὅτι δέν πρόκειται γιά καπιταλιστικές τράπεζες, δηλαδή δάνεια σέ καρχαρίες, συσσώρευση πλοῦτου μέ τοκογλυφία, ἐπενδύσεις, ἔλεγχο ἰδιοκτησίας, καί ἐκμετάλλευση ἐργασίας 'Ο Μίντζ δέν κάνει αὐτή τή βασική διάκριση.

θά τό δημιουργήσει τό Συμβούλιο μέ αποκλειστικό σκοπό τή διευκόλυνση καί ὄχι σάν μιά ἐξουσία τοῦ χρήματος.. Τό Συμβούλιο Πίστωσης καί Ἀνταλλαγῆς θά εἶναι κάτι σάν θερμομέτρο τῶν προϊόντων καί τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας». («Μετά τήν Ἐπανάσταση», σελ. 87,88,89).

Ἐ Σαντιγιάν προέβλεψε τά μέτρα ἀνταλλαγῆς πού υἱοθέτησε ἡ ἀντιεξουσιαστική «Ὁμοσπονδία τῶν Ἀγροτικῶν Κολλεκτίδων» τῆς Λεβάντε. Ἐ Σούχι σημειώνει:

«Πολλές καί πολύπλοκες ἀνταλλαγές ἀνάγκασαν τήν Ὁμοσπονδία νά ἰδρύσει δική της τράπεζα... Ἡ τράπεζα καί τά ὁμοσπονδιακά παραρτήματά της συντόνισαν τίς ἀνταλλαγές καί πωλήσεις τῶν προϊόντων μέσα στή Δημοκρατική Ἰσπανία καί ρύθμιζαν ὅλα τά θέματα, σχετικά μέ τό ἐξωτερικό ἐμπόριο. Ἡ τράπεζα τῆς Ὁμοσπονδίας διευθυνόταν φυσικά ἀπό τήν ἔνωση τῶν τραπεζιτικῶν... Στήν Κεντρική Τράπεζα Ἐργασίας τῆς Καταλωνίας, πού ὀργανώθηκε τόν Αὐγουστο τοῦ 1937, οἱ συναλλαγές μέ μετρητά μειώθηκαν στό ἐλάχιστο. Ἡ πίστωση δέν δινόταν σέ μετρητά. Ἡ τράπεζα ἰσοσκελίζε λογαριασμούς ἀνάμεσα σέ κολλεκτίδες καί ἔδινε πιστώσεις, σέ περίπτωση ἀνάγκης, ὄχι σέ μετρητά, ἀλλά μέ ἀνταλλαγή ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν.... Χρησίμευε σάν ὄργανο συντονισμοῦ» (Σούχι, σελ. 156,157)

Ἐ Μπολότεν περιγράφει τίς ἀναφερόμενες ἀπό τόν Σούχι «περίπλοκες συναλλαγές»: «Στήν περιοχή τῆς Βαλέντσια, τό κέντρο τῆς μεγάλης παραγωγῆς πορτοκαλιῶν,... ἡ CNT δημιουργήσε μιά ὄργανωση γιά ἀγορά, συσκευασία καί ἐξαγωγή τῆς σοδειᾶς⁸, μέ ἓνα δίκτυο ἀπό 270 ἐπιτροπές σέ κωμοπόλεις καί χωριά, ἀποστερώντας, ἀπ' αὐτό τό ἐμπόριο, μερικές χιλιάδες ἐμπόρων» (σελ. 49).

Ἐ Λεβάλ συμπεραίνει ὅτι οἱ κολλεκτίδες ἀντιμετώπισαν τό πρόβλημα τῆς διανομῆς, τό ὁποῖο εἶναι, πάνω ἀπ' ὅλα πρόβλημα χρήματος καί ἀνταλλαγῆς:

«... μέ αὐθεντικότητα, πρωτοβουλία καί πρακτική αἴσθηση, πού προκάλεσαν παγκόσμιο θαυμασμό.... Ἡ συλλογική εὐφυΐα

8. Ποσοστό 90% ἐξαγόταν στό ἐξωτερικό

τῶν μελῶν τῶν ἀγροτικῶν κολλεκτίβων ἔλυσε, μέ δοκιμές καί λάθη, προβλήματα, πού ἡ κεντρική κυβέρνησις οὐδέποτε μπόρεσε νά λύσει... Στίς ζῶνες τῶν Δημοκρατικῶν πού κυριαρχούνταν ἀπό τό κράτος, ἡ ἀνικανότητα τῆς κυβέρνησις νά σταματήσει τήν ἀνοδο τῶν τιμῶν καί τήν κερδοσκοπία, προκάλεσε καταστροφικό πληθωρισμό καί τήν ὑποτίμησις τῆς ἀξίας τῆς πεσέτας....» («Ἀντιεξουσιαστική Ἰσπανία», σελ. 211).

Τό ὅτι οἱ κολλεκτίβες ἔλυσαν τό πρόβλημα τῆς διανομῆς, σύμφωνα μέ τό πνεῦμα καί τίς ἀρχές τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ, κάτω ἀπό τέτοιες περιστάσεις καί σέ τόση μεγάλη κλίμακα, ἀποτελεῖ κατόρθωμα πού οὐδέποτε πραγματοποιήσε ἡ Γαλλική, ἡ Ρωσική ἢ ὅποιαδήποτε ἄλλη ἐπανάστασις.

VI. ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Ἡ κολλεκτιβοποίηση εἶναι *αὐθόρμητο* προϊόν τῆς ἐπαναστα-
τικῆς κατάστασης. Τό βιομηχανικό σύστημα ἀποσυντίθεται καί
παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη ἀποκατάστασης τῆς παραγωγῆς. Οἱ
ἐργάτες ὁμως ἀρνοῦνται νά ἐπιστρέψουν στό παλιό σύστημα
ἐκμετάλλευσης. Ζητοῦν τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν καπιταλιστῶν
καί πλήρη κολλεκτιβιστική αὐτοδιεύθυνση ἀπό τοὺς ἰδίους.

Ὁ Σούχι σημειώνει ὅτι πολλές ἐπιχειρήσεις κολλεκτιβοποιή-
θηκαν ἀμέσως καί ὀλοκληρωτικά. Σέ πολλές ἰδιωτικές ἐπιχει-
ρήσεις σάν προανάκρουσμα στήν πλήρη κολλεκτιβοποίηση, οἱ
«ἐπιτροπές ἐλέγχου» ἀνέλαβαν μερικό ἔλεγχο καί παρακολου-
θοῦσαν ἀπό κοντά τίς ἐργασίες τῶν ἐπιχειρήσεων. Μέ τήν πλή-
ρη κολλεκτιβοποίηση ἀποκαθίσταται ἡ γνήσια ἐργατική αὐτο-
διεύθυνση. Οἱ ἐργάτες ἐκλέγουν μέσα ἀπό τίς τάξεις τους τε-
χνικές-διοικητικές ἐπιτροπές, γιά νά διευθύνουν τήν ἐπιχείρη-
ση. Οἱ ἐπιτροπές εἶναι ὑπεύθυνες ἀπέναντι στοὺς ἐργάτες καί
ἐκτελοῦν τίς ὀδηγίες τους. Ἐκείνες πού ἀρνοῦνται νά τίς ἐκτε-
λέσουν ἀντικαθίστανται ἀμέσως.

Ὅργανωτικά οἱ ἀρχές τοῦ ἀναρχισμοῦ, πού συντόνισαν τά 2
1/2 ἑκατομμύρια ἐργάτες τῆς CNT μέσα σέ μιά ὀργάνωση μέ
ὁμοσπονδιακή δομή, ἐφαρμόστηκαν καί στίς κολλεκτιβοποιη-
μένες ἐπιχειρήσεις. Οἱ ἀρχές τῆς ἐργατικῆς αὐτοδιεύθυνσης καί
τῆς ὁμοσπονδιοποίησης (*φεντεραλισμοῦ*) δοκιμάστηκαν μέ ἐπι-
τυχία, στό ἔργο γιά τήν ἄμεση καί ἀποδοτική ἀποκατάσταση
τῶν ἀναγκῶν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, σέ τρόφιμα, ροῦχα, στέγη
καί δημόσιες ὑπηρεσίες.

• • • •

Ἐργατική Αὐτοδιεύθυνση στή Βιομηχανία¹

Ἀπό τόν Ἀουγκουστίν Σούχι

Μέ τήν ἀπόκρουση τῆς φασιστικῆς ἐπίθεσης τῆς 19ης τοῦ Ἰούλη καί τῶν ἡμερῶν πού ἀκολούθησαν, οἱ μεγάλες ἐμπορικές καί βιομηχανικές περιουσίες ἐγκαταλείφθηκαν ἀπό τοὺς ἰδιοκτῆτες τους. Οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ἀστικῶν μεταφορῶν, τῶν μεγάλων ἐργοστασίων μετάλλου καί μηχανουργείας, τῆς ὑφαντουργείας κτλ. ἐξαφανίστηκαν. Ἡ ἐπαναστατική γενική ἀπεργία τῶν ἐργατῶν σάν μέτρο ἐνάντια στό φασιστικό στρατιωτικό πραξικόπημα παρέλυσε τήν οἰκονομική ζωή στή Βαρκελώνη καί στίς συνοικίες. Μετά τή νίκη πάνω στοὺς φασίστες, οἱ ἐργάτες ἀποφάσισαν νά γυρίσουν στή δουλειά. Ἀλλά ἡ γενική ἀπεργία δέν ἦταν μιά ἀπεργία γιά καλύτερες συνθηκὲς ἐργασίας. Τά ἀφεντικά εἶχαν φύγει. Οἱ ἀστοί δημοκρατικοί δέν ἤξεραν πῶς νά ἀποκαταστήσουν τήν παραγωγή.

Ἀπό ἀπλοὶ ὑπάλληλοι πού ἐπαιρναν διαταγές ἀπό τὰ παλιά τους ἀφεντικά, οἱ ἐργάτες ἀνέλαβαν τόν ἔλεγχο καί τή διαχείριση ὀλόκληρης τῆς οἰκονομίας. Μὲ λίγα λόγια, ἀπὸ δῶ καί μπρός οἱ ἐργάτες ἦταν ὑπεύθυνοὶ γιά τήν ἀποδοτική διεύθυνση τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας.

Δέν πρέπει ὅμως νά πιστέψει κανεὶς ὅτι ἡ κοινωνικοποίηση ἢ κολλεκτιβοποίηση ἔγιναν σύμφωνα μὲ ἓνα προκαθορισμένο σχέδιο. Στὴν πραγματικότητα, τίποτε δέν εἶχε προετοιμαστεῖ καί ὄλα ἔπρεπε νά ρυθμισθοῦν μέσα σέ μιά ἀνώμαλη κατάσταση. Καί ὅπως συμβαίνει σέ ὄλες τίς ἐπαναστάσεις, ἡ πράξη προηγεῖται τῆς θεωρίας. Οἱ θεωρίες ἀλλάζουν καί τροποποιοῦνται, σύμφωνα μὲ τήν πιεστικὴ πραγματικότητα. Οἱ ὁπαδοὶ τῆς

1 Ἀπὸ τίς «Κολλεκτιβοποιήσεις Τό Δημιουργικὸ Ἔργο τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης» (1936-1939). Συλλογὴ Νοκουμέντων ἀπὸ τόν Ἀουγκουστίν Σούχι, σελ. 6,7,8, καί «Οἱ Ἀναρχικοὶ στὴν Ἰσπανικὴ Πολιτικὴ Κρίση», σελ. 121-128, 133

ιδέας ότι είναι δυνατή ή εγκαθίδρυση ενός νέου κοινωνικού καθεστώτος βαθμιαία, με την ειρηνική εξέλιξη, κάνουν τόσο λάθος όσο και εκείνοι που πιστεύουν ότι η νέα κοινωνική τάξη θα εγκαθιδρυθεί εύκολα όταν η πολιτική έξουσία πέσει στα χέρια της εργατικής τάξης....

Καί οι δύο απόψεις είναι λανθασμένες και η σωστή άποψη μπορεί να διατυπωθεί σαφώς: η στρατιωτική, αστυνομική και δημόσια έξουσία του καπιταλιστικού κράτους πρέπει να τσακιστεί για να αφήσει ελεύθερο το δρόμο για την εμφάνιση και την έδραϊωση των νέων κοινωνικών μορφών. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι οι δημιουργοί της νέας οικονομικής ζωής πρέπει να είναι θεωρητικά και πρακτικά προετοιμασμένοι με σαφή αντίληψη των οργανωτικών τους στόχων και τακτικών. Σε κάθε κοινωνική θεωρία υπάρχει πάντα ένα μεγάλο ποσοστό ουτοπίας. Καί αυτό είναι καλό, γιατί χωρίς τό στοιχείο της ουτοπίας τίποτε τό καινούργιο δέν δημιουργείται. Οι σωστές ιδέες, οι γνώσεις και οι έπεξηγήσεις για τό πώς θά πραγματοποιηθεί ό σκοπός μας, πηγάζουν από τό δραμά μας για τό μέλλον.....

Στήν Ίσπανία, ειδικά στήν Καταλωνία, η κοινωνικοποίηση άρχισε μέ κολλεκτιβοποίηση... Άν και η κοινωνικοποίηση ήταν αυθόρμητη, η έπιρροή του αναρχικού δόγματος είναι αναμφισβήτητη..... Στίς συνελεύσεις των ενώσεων τους και των ομάδων τους, στά φυλλάδια και στά βιβλία τους, συζητούσαν άκατάπαυστα τά προβλήματα της επανάστασης. Τί πρέπει να γίνει την άλλη μέρα από τή νίκη του προλεταριάτου; Ό κυβερνητικός μηχανισμός πρέπει να συντριβεί. Οι ίδιοι οι εργάτες πρέπει να διευθύνουν τή βιομηχανία. Τά συνδικάτα πρέπει να έλέγχουν όλόκληρη τήν οικονομική ζωή. Οι ένωμένοι κλάδοι της βιομηχανίας πρέπει να διαχειρίζονται τήν παραγωγή. Οι τοπικές όμοσπονδίες πρέπει να διευθύνουν τήν κατανάλωση και τή διανομή².

Ό άμεσος στόχος των επαναστατών, τήν άλλη μέρα από τήν επικράτηση της επανάστασης είναι να θρέψουν τό λαό... Στήν

2 Αυτά σχεδίαζαν να πραγματοποιήσουν οι εργάτες, άμέσως μετά τήν ήττα του φασισμού. Στο τελευταίο τμήμα του κεφαλαίου, ό Χοσέ Πειράτς συνοψίζει γραφικά τήν άρχή της προσπάθειάς τους

επανάσταση ένας πεινασμένος λαός γίνεται αναπόφευκτα θύμα άδίστακτων τυχοδιωκτών και δημαγωγών. Πρίν ακόμη σταματήσει τό πύρ στους δρόμους, γίνεται διανομή βασικών τροφίμων από τις «*Έπιτροπές Asbustos*»³. Οί έπιτροπές προέρχονται από τις γειτονίες και τις συνοικίες⁴.

Οί έπιτροπές μάζεψαν και άποθήκευσαν τρόφιμα σε μεγάλες άποθήκες. Οί άγορές πέρασαν κάτω από τόν έλεγχο των ενώσεων και οί έπιτροπές των ενώσεων ανέλαβαν τόν έφοδιασμό τους με έμπορεύματα. Κινητά συνεργεία των έπιτροπών μάζεψαν τρόφιμα από τις γειτονικές φάρμες και τά χωριά και φρόντιζαν για τήν άνταλλαγή των προιόντων με τις πόλεις. Οί έπιτροπές ίδρυσαν ένα σύστημα διανομής των έφοδίων. Για παράδειγμα, τό γάλα, τά κοτόπουλα, τά αυγά διανεμόταν στά νοσοκομεία και σε άλλες έπείγουσες περιπτώσεις. Οί τραυματίες, τά παιδιά, οί γυναίκες και οί ηλικιωμένοι είχαν προτεραιότητα στίς διανομές. Στήν άρχή εφαρμόστηκε σύστημα ελεύθερης άνταλλαγής: βιομηχανικά προιόντα άνταλλάσσονταν με άγροτικά προιόντα. Σε πολλές περιπτώσεις δινόταν

3 Ποιά σωστά λεγόταν «*Έργατικές Έπιτροπές Έλέγχου και Διαχείρισης*».

4. Δέν ήταν μικρό κατόρθωμα νά έφοδιάσεις με τρόφιμα και νά άποκαταστήσεις τήν οικονομική ζωή στή Βαρκελώνη, μιά πόλη με 1.200.000 κατοίκους (ή μεγαλύτερη τής Ισπανίας) Ό Σούχι αναφέρει ότι οί ενώσεις τροφίμων μαζί με τούς εργάτες των ξενοδοχείων και των έστιατορίων, άνοιξαν κοινές αίθουσες φαγητού σε κάθε γειτονιά. Οί Μπρουέ και Τεμίμ γράφουν ότι τόν Αύγουστο ή έπιτροπή τροφίμων «*Έδινε φαγητό σε 120.000 ανθρώπους τήν ήμέρα δωρεάν σε έστιατόρια, με τήν επίδειξη μιάς κάρτας του συνδικάτου*» (σελ. 166) Τά μεγάλα καταστήματα χονδρικού έμπορίου ήταν κολλεκτιβοποιημένα. Τριάντα ενώσεις οργανώθηκαν στή βιομηχανική ένωση των εργατών τροφίμων (οί κυριότερες: άρτοποιών, χασάπηδων, γαλακτοπωλών) Στίς γενικές συνελεύσεις των μελών τους, κανόνιζαν τούς μισθούς. Οί εργάτες είχαν γίνει άφεντικά του έαυτού τους. Τό σύστημα άγκάλιαζε δλόκληρη τήν Καταλονία και πεντακόσιοι εργάτες συντόνιζαν τίς εργασίες. Οί Μπρουέ και Τεμίμ συμπεραίνουν, «*ό βασικός έφοδιασμός με τρόφιμα των άγωνιστών και των κατοίκων των πόλεων εξασφαλίστηκε χωρίς ύπερβολική αύξηση των τιμών*» (σελ. 166)

ἀποδείξεις ἢ γραμμάτια γιά τρῶφιμα καί πολλά ἀγαθά, ἐγγυημένα ἀπό τά συνδικάτα καί τήν κυβέρνηση τῆς Καταλωνίας...

Κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἀναρχικῶν, ἡ Τζενεραλιντάντ ἀπαλλοτριώσε τράπεζες καί μπλοκάρισε τίς καταθέσεις ἐκείνων πού ἦταν ὑποπτοί ἢ ἀποδεδειγμένοι συνεργάτες τῶν φασιστῶν. Τῆ στιγμή τοῦ ἀνοδικοῦ ρεύματος τῆς ἐπανάστασης, οἱ ἀναρχικοί δέν ἔδωσαν σημασία στό χρήμα. Χαρτονομίσματα, προερχόμενα ἀπό ἀπαλλοτριώσεις ἐκκλησιῶν, μοναστηριῶν καί πλούσιων ἀρχοντικῶν, παραδινόταν στίς ἐπιτροπές ἢ στήν κυβέρνηση τῆς Καταλωνίας. Μερικές φορές τά χαρτονομίσματα ριχνόταν στή φωτιά, μαζί μέ θρησκευτικές εἰκόνες, τίτλους ἰδιοκτησίας, κτλ. Τά χρυσά καί τά ἀσημένια νομίσματα φυλάγονταν, γιά ἀνταλλαγές μέ τό ἐξωτερικό. Τά νομίσματα αὐτά θά τά χρησιμοποιούσαν γιά ἀγορά ὄπλων καί ἄλλων ἐφοδίων ἀπό τό ἐξωτερικό, κάτι πού ἡ κεντρική κυβέρνηση παραμελοῦσε.

Ἡ κολλεκτιβοποίηση τῆς ἀπαλλοτριωμένης ἰδιοκτησίας ἀπό τούς ἐργάτες τῆς CNT ἦταν ἀθόρμητη. Ἀφοῦ διακινδύνευσαν τή ζωή τους στά ὁδοφράγματα, οἱ ἐργάτες ἀρνιόταν νά ἐπιστρέψουν στά ἐργοστάσια, κάτω ἀπό τίς παλιές συνθήκες. Ἡ κόκκινη καί μαύρη σημαία τῆς CNT κυμάτιζε πάνω ἀπό τά ἀπαλλοτριωμένα ἐργοστάσια. Γιά νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ παραγωγή καί ἡ παροχή ὑπηρεσιῶν, οἱ ἐργάτες καί οἱ τεχνικοί ἀνέλαβαν τή διεύθυνση, τόν ἔλεγχο καί τή διαχείριση τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἀπό τό 1931, οἱ ἐργάτες τῆς CNT ὀργανώθηκαν στήν «*Ἐθνική Βιομηχανική Ὁμοσπονδία*». Αὐτή ἡ προετοιμασία

5. Τό 1919, στή συνδιάσκεψη τῆς CNT στή Μαδρίτη, ἀποφασίστηκε ἡ ἀντικατάσταση τῶν ξεπερασμένων ἐπαγγελματικῶν ἐνώσεων, μέ βιομηχανικές ἐνώσεις, σύμφωνα μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς σύγχρονης βιομηχανίας. Ἐκεῖνοι πού ἦταν ἀντίθετοι σ' αὐτήν τή μεταβολή ἰσχυρίζονταν ὅτι τοῦτο ὀδηγεῖ σέ ὑπερβολικό συγκεντρωτισμό καί ὅτι τά τοπικά ἐπαγγελματικά συνδικάτα θά ἔχαναν τήν αὐτονομία τους. Ἡ ἀπόφαση γιά τήν υἱοθέτηση τῆς βιομηχανικῆς μορφῆς ὀργάνωσης δέν ἐγκρίθηκε (1919), ἀλλά τελικά τέθηκε σέ ἐφαρμογή ἀπό τό συνέδριο τῆς CNT, τό 1936. Τό συνέδριο χῶρισε τή βιομηχανία σέ 18 βιομηχανικές ὁμοσπονδίες (στήν οἰκονομική ὁλομέλεια τῆς CNT, στή Βαλέντσια, τό 1938, οἱ

διευκόλυνε τήν ἀναγκαία ἐπαναστατική ἀναδιοργάνωση καί τό συντονισμό... Τά παραγωγικά κέντρα μιᾶς βιομηχανίας ἀποτελοῦσαν ἀλληλοεξαρτημένες μονάδες. Κάθε ἀπαλλοτριωμένη ἀστική ἐγκατάσταση λειτουργοῦσε καί διευθυνόταν συλλογικά. ἀπό τούς πιό ἱκανούς ἐργάτες καί τεχνικούς, ἐκλεγμένους ἐλεύθερα ἀπό τίς γενικές συνελεύσεις τῶν ἐργατιῶν, στόν τόπο τῆς παραγωγῆς.

Σέ μερικές βιομηχανίες ἡ κολλεκτιβοποίηση ξεπέρασε τά τοπικά ὄρια. Ἐγκάλιασε ὁλόκληρες περιοχές καί ὁλόκληρες βιομηχανίες, ἀπό πρῶτες ὕλες μέχρι τελικά προϊόντα. Αὐτός ὁ τύπος κολλεκτιβοποίησης ὀνομάστηκε «κοινωνικοποιημένη βιομηχανία». Παράδειγμα, ἡ βιομηχανία ξύλου τῆς Βαρκελώνης, ἀπ' τό κόψιμο δέντρων στά δάση μέχρι τήν κατασκευή καί πώληση τελικῶν προϊόντων ξύλου, ἀποτελοῦσε μιᾶ συντονισμένη μονάδα.

Γιά τήν ἀποδοτικότερη χρησιμοποίηση τῶν μηχανῶν καί τή μείωση τῆς χειρωνακτικῆς ἐργασίας, τά μικρά ἐργαστήρια ἐνσωματώθηκαν σέ μεγάλα, σύγχρονα ἐργοστάσια, πού ὀνομαζόταν *talleres confederales* (συννομοσπονδιακά ἐργαστήρια). Αὐτή ἡ διαδικασία ἐξασφάλισε τή μεγίστη τεχνική ἀνάπτυξη.

Ἄλλο παράδειγμα, τά ἀρτοποιεῖα. Ὅπως καί στήν ὑπόλοιπη Ἰσπανία, τό ψωμί τῆς Βαρκελώνης ψηνόταν σέ ἑκατοντάδες μικρά ἀρτοποιεῖα. Πολλά ἀπ' αὐτά θρῆσκóταν, ἀπό ἀποψη ὑγιεινῆς, σέ ἄθλια κατάσταση. Περισσότερο καί καλύτερο ψωμί, ψηνόταν στά καινούργια ἀρτοποιεῖα, μέ σύγχρονους φούρνους καί μέ βοθητικό ἐξοπλισμό.

Οἱ ἐπιχειρήσεις, πού δέν εἶχαν ἀκόμη κολλεκτιβοποιηθεῖ, τοποθετήθηκαν κάτω ἀπό τόν ἐργατικό ἔλεγχο. Οἱ οἰκονομικές, καθώς καί οἱ ἄλλες πράξεις τῶν ἰδιοκτητῶν, παρακολουθοῦν-

ὀμοσπονδίες μειώθηκαν σέ 15) Οἱ βιομηχανικές ἐνώσεις μέ κανένα τρόπο δέν περιορίζαν τήν ἐλευθερία τῶν διαφόρων ἐπαγγελματῶν Ἡ βιομηχανική ἔνωση ἦταν βασικά μιᾶ ὀμοσπονδία ἀλληλοεξαρτημένων ἐπαγγελματῶν, καθένα αὐτόνομο μέσα στή δική του σφαῖρα. Ἡ βιομηχανική ἔνωση, ὄχι μόνο μεγαλώνει τή μαχητική ἰκανότητα τῶν προλεταρίων κάτω ἀπό τόν καπιταλισμό, ἀλλά ἀποτελεῖ καί τή βάση γιά τή νέα κοινωνικοποιημένη οἰκονομία.

ταν από κοντά. Οί επιτροπές έλέγχου σ' αυτά τά έργοστάσια είχαν για άποστολή νά παρακολουθοϋν τό διοικητικό προσωπικό, νά έλέγχουν τήν οικονομική κατάσταση τής εταιρείας και νά εκτιμούν τό πραγματικό κόστος τών προϊόντων. Μάζευαν πληροφορίες για τίς παραγγελίες, τό κόστος τών υλικών και όλες τίς συναλλαγές, τήν κατάσταση τών μηχανών, τούς μισθούς και παρακολουθοϋσαν τίς οικονομικές άπάτες (μέ ιδιαίτερη προσοχή στά άντεπαναστατικά σαμποτάζ τών ιδιοκτητών και τών μπράδων τους).

Ό εργατικός έλεγχος ήταν πολλές φορές ό πρόλογος τής άπαλλοτρίωσης: μιά μεταβατική περίοδος, στή διάρκεια τής όποίας οί επιτροπές έλέγχου μετατρέποταν σέ τεχνικές-διοικητικές επιτροπές τής κολλεκτιβοποιημένης εταιρείας. (Σ' όλες τίς περιπτώσεις και οί επιτροπές έλέγχου και οί τεχνικές-διοικητικές επιτροπές εκλεγόταν από τή γενική συνέλευση τών εργατών τής έπιχείρησης). Οί μέθοδοι τής επαναστατικής όργάνωσης τής παραγωγής, τής διανομής και τής διεύθυνσης υίοθετήθηκαν σ' όλες τίς άπελευθερωμένες περιοχές ή άναπτύχθηκαν αυθόρμητα, πάντοτε κάτω από τή έπιρροή τών αναρχικών άκτιβιστών...

Ό θεμελιώδης διαφορά ανάμεσα στην UGT και CNT, για τόν εργατικό έλεγχο ήταν ότι ή UGT συνεργαζόταν μέ τούς εργοδότες για νά ξεζουμίσουν όσο μπορούσαν περισσότερο τούς εργάτες, ενώ ή CNT άσκοϋσε έλεγχο πάνω στον εργοδότη μέ σκοπό νά τόν ξεπεράσει και νά αναλάβει ολοκληρωτικά τή διαχείριση.

Ό κολλεκτιβοποίηση τής άλιευτικής βιομηχανίας, τής δεύτερης σέ σημασία βιομηχανίας τών Άστουριών, άγκάλιασε τά εργοστάσια έπεξεργασίας, κονσερβοποιίας και ξήρανσης τών ψαριών. Ό κοινωνικοποίηση έφαρμόστηκε μέ τήν πρωτοβουλία τών συνδικάτων τών ψαράδων. Στίς πόλεις και τά χωριά, άνέλαβαν τή διανομή συνεταιρισμοί συντονισμένοι από μιά όργάνωση, «*Τό Συμβούλιο τών Όμοσπονδιών τών Έπαρχιακών Συνεταιρισμών*». Τούς πρώτους μήνες, καταργήθηκε τό νόμισμα. Ό έφοδιασμός τών οικογενειών γινόταν μέ τήν επίδειξη μιάς παραγωγικής και καταναλωτικής κάρτας. Οί ψαράδες παρέδιναν τά προϊόντα τους και έπαιρναν σέ άνταλλαγή τέτοιες

κάρτες. Ένα παρόμοιο σύστημα δοκιμάστηκε στη Σανταντέρ (έπαρχία του Λαρέντο), με κοινή συμφωνία ανάμεσα στην UGT και τη CNT.

Σέ μιá δλομέλεια τών *Βιομηχανικῶν Συνδικάτων*» (Δεκέμβρης 1936) διτυπώθηκαν κανόνες γιά τήν κοινωνικοποίηση, όπου αναλύθηκε ή μεγάλη άδυναμία του μικροαστικού βιομηχανικού συστήματος. Ένα άπόσπασμα:

«Τό μεγάλο μειονέκτημα πολλῶν μικρῶν ἐργαστηρίων εἶναι ὁ κατακερματισμός και ή ἔλλειψη τεχνικῆς-ἐμπορικῆς προετοιμασίας. Αυτό ἐμποδίζει τόν ἐκσυγχρονισμό τους και τήν ἐνσωμάτωσή τους σέ καλύτερες και πιό ἀποδοτικές παραγωγικές μονάδες, μέ καλύτερο ἐξοπλισμό και συντονισμό. . Γιά μᾶς, ή κοινωνικοποίηση πρέπει νά διορθώσει αυτά τά μειονεκτήματα και τά συστήματα ὀργάνωσης σ' ὄλες τίς βιομηχανίες... Για νά κοινωνικοποιήσουμε μιá βιομηχανία, πρέπει νά ἐνσωματώσουμε ὄλες τίς μονάδες ὄλων τῶν κλάδων της, σύμφωνα μέ ἕνα γενικό και ὀργανικό σχέδιο, τό ὄποιο θά καταργεῖ τό συναγωνισμό και τίς ἄλλες δυσκολίες, πού ἐπηρεάζουν τήν καλή και ἀποδοτική ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς και τῆς διανομῆς...»

Αυτό τό ντοκουμέντο ἔχει μεγάλη σημασία στην πορεία τῆς κολλεκτιβοποίησης. Οἱ ἐργάτες πρέπει νά λάβουν ὑπόψη τους ὅτι ή μερική κολλεκτιβοποίηση ἐκφυλίζεται μέ τό χρόνο σ' ἕνα εἶδος ἀστικού συνεργατισμοῦ. Κλεισμένες μέσα στίς ἀντίστοιχες ἀνταγωνιστικές κολλεκτίβες, οἱ ἐπιχειρήσεις θά συμπληρῶνουν τά κλασσικά τμηματικά μονοπώλια και θά ἐκφυλιστοῦν ἀναπόφευκτα σέ μιá γραφειοκρατία: τό πρῶτο δῆμα ὀδηγεῖ σέ μιá νέα μορφή κοινωνικῆς ἀνισότητας. Οἱ κολλεκτίβες θά καταλήξουν σέ ἐμπορικούς πολέμους, τόσο ἄγριους ὅσο και οἱ ἐμπορικοί πόλεμοι τῶν παλιῶν ἀστικῶν ἐταιρειῶν. Εἶναι ἀνάγκη νά διευρυνθεῖ ή βάση τῆς κολλεκτιβιστικῆς ἀντίληψης, γιά νά ἐνσωματώσει και νά συμπληρώσει τήν ὀργανική ἀλληλεγγύη ὄλων τῶν βιομηχανιῶν σέ μιá ἄρμονική κοινότητα. Αὐτή ή ἀποψη τῆς κοινωνικοποίησης, ἐπικράτησε ἀπό τήν ἀρχή, ἀνάμεσα στοῦς πιό σοβαροῦς ἀναρχικούς και συνδικαλιστές....

VII. Η ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Ἡ βιομηχανική κολλεκτιβοποίηση *περιορίστηκε* βασικά στή Βαρκελώνη καί τήν ἐπαρχία τῆς Καταλωνίας, ὅπου ἡ ἀναρχο-συνδικαλιστική ἐπιρροή ἦταν καί ἡ μεγαλύτερη. Ἀμέσως μετά τῆς 19 Ἰουλίου τοῦ 1936, ὁ ἔλεγχος τῶν βιομηχανιῶν στήν Καταλωνία πέρασε στά χέρια τῶν ἐργατῶν τῆς CNT.

Ἡ κολλεκτιβοποίηση τῆς γῆς στήν ὑπαιθρο ἦταν πολύ πιό ἐκτεταμένη καί ὀλοκληρωτική ἀπό τήν κολλεκτιβοποίηση στίς πόλεις. Οἱ CNT-FAI δέν μπόρεσαν νά πραγματοποιήσουν τήν κολλεκτιβοποίηση στίς πόλεις στό βαθμό πού ἤθελαν ἢ στήν ἔκταση πού μποροῦσαν, χάρι στήν ἀντίδραση πού συνάντησαν – πολύ μεγαλύτερη στίς πόλεις ἀπό τήν ὑπαιθρο. Ἡ UGT, οἱ δημοκρατικοί, οἱ φιλελεύθεροι, οἱ σοσιαλιστές, οἱ κομμουνιστές, οἱ πρώην ἰδιοκτῆτες καί οἱ σύμμαχοί τους, ἡ κυβέρνηση τῆς Καταλωνίας καί ἡ κεντρική κυβέρνηση τῆς Βαλέντσιαις ἀντέδρασαν μέ δξύτητα καί σαμποτάρισαν, ὄχι μόνο τήν πλήρη ἀλλά καί τή μερική κολλεκτιβοποίηση.

Ἐντούτοις ὅμως, ὅπως ἀποδεικνύουν αὐτά τά κείμενα, ἡ κολλεκτιβοποίηση στίς πόλεις ἦταν ἐπιτυχής, ἀκόμη καί στό μικρό βαθμό πού ἐφαρμόστηκε. Ἡ ἔκταση τῆς κολλεκτιβοποίησης ἦταν μεγάλη ὄχι μόνο στήν Καταλωνία, ἀλλά καί στήν Ἀλκόνι (τῆς ἐπαρχίας Ἀλικάντε) ὅπου ὅλη ἡ βιομηχανία εἶχε κολλεκτιβοποιηθεῖ καί στήν περιοχὴ τοῦ κόλπου τῆς Βισκαίας, ὅπου ἡ ἀλιευτική βιομηχανία εἶχε μερικά κολλεκτιβοποιηθεῖ.

Τά παρακάτω κείμενα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ δομὴ καί ἡ λειτουργία τῶν κολλεκτιβῶν στίς πόλεις παρουσίαζαν μεγάλες διαφορές. Οἱ κολλεκτιβοποιημένες ἐπιχειρήσεις περιελάμβαναν βιομηχανίες μέ πολλές χιλιάδες ἐργάτες, καθὼς καί ἐργαστήρια μέ λιγότερους ἀπὸ ἑκατὸ ἐργάτες. Ἡ ἔκταση τῆς κολλεκτιβοποίησης κυμαινόταν, ἀπὸ πολυάριθμα μικρὰ ἐργοστάσια καί ἐργαστήρια, μέχρι ὁμοσπονδιακὸ συντονισμό τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων.

Τέλος, τά παρακάτω κείμενα ἀποδεικνύουν πάλι τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ χαρακτήρα τῶν κολλεκτιβῶν. Οἱ τεχνικές-διοικη-

τικές επιτροπές αποτελούνταν από εργάτες, εκλεγμένους από τους εργάτες και υπεύθυνους πάντα απέναντί τους. Οί εργάτες των επιτροπών δέν πληρώνονταν και γενικά διεκπεραίωσαν τις δουλειές τους μετά τόν εργάσιμο χρόνο τους. Δέν εκλέγονταν για όρισμένο χρονικό διάστημα και ήταν *ανακλητοί*, οποιαδήποτε στιγμή, από τά μέλη τής κολλεκτίδας. Ένας νεωτερισμός ήταν ή *έναλλαγή τής συμμετοχής* των εργατών στίς επιτροπές. Δέν υπάρχει φυσικά μορφή οργάνωσης, πού νά έμποδίζει αυτόματα τό σφετιρισμό τής εξουσίας. Έγινε όμως ότι ήταν ανθρώπινα δυνατό για νά εξασφαλίσει την άμεση δημοκρατία στή βιομηχανία.

• • • •

Οί Κολλεκτιβοποιήσεις στήν Καταλωνία¹

Άπό τόν Άουγκουστίν Σούχι

Ή κολλεκτιβοποίηση στή Βαρκελώνη άγκάλιασε τίς οικοδομές, τή βιομηχανία μετάλλου, τά άρτοποιεία, τά σφαγεία τίς δημόσιες ύπηρεσίες (γκάζι, νερό, ρεύμα, κτλ.) τίς μεταφορές, τίς ύπηρεσίες ύγείας, τά θέατρα και τούς κινηματογράφους τούς οίκους καλλονής, τά ξενοδοχεία, τούς οίκους συγκεντρώσεων, κ.τλ.... Τά ήμερομίσθια είχαν έξισωθεί. Τά κατώτερα ήμερομίσθια των εργατών αύξήθηκαν και τά άνώτερα μειώθηκαν.

Ή κατάληψη τής βιομηχανίας ήταν έκπληκτικά γρήγορη. Ή κατάληψη απέδειξε ότι ή σύγχρονη βιομηχανία μπορεί νά λειτουργήσει ίκανοποιητικά χωρίς μετόχους και καλοπληρωμένους διευθυντές. Οί ήμερομίσθιοι εργάτες και οί μισθωτοί υπάλληλοι (μηχανικοί, τεχνικοί, κ.τ.λ.) μπορούν μόνοι τους νά χειριστούν τίς πολύπλοκες μηχανές τής σύγχρονης βιομηχανίας. Τά παραδείγματα είναι άτέλειωτα, έδώ παρουσιάζουμε μερικά.

1 Άπό τό βιβλίο του Άουγκουστίν Σούχι «*Νύχτα Πάνω Άπό Τήν Ίσπανία*», σελ 98-110

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῶν Δημοτικῶν Μεταφορῶν

Τό πρώτο μέτρο τῆς κολλεκτιβοποίησης τῶν τραμ τῆς Βαρκελώνης ἦταν ἡ ἀπόλυση τῶν καλοπληρωμένων διευθυντῶν καί τῶν ρουφιάνων τῆς ἐταιρείας. Ἡ οἰκονομία ἦταν πολύ μεγάλη. Ἕνας υπάλληλος ἔπαιρνε 250-300 πεσέτες τό μήνα, ἐνῶ ὁ γενικός διευθυντής (διαχειριστής) 5000 καί οἱ τρεῖς βοηθοί του 4.441, 2.384 καί 2.000 πεσέτες, ἀντίστοιχα. Ἡ ἐξοικονόμηση ἀπό τήν κατάργηση αὐτῶν τῶν θέσεων χρησιμοποιήθηκε γιά τήν αὐξηση τῶν κατωτέρων ἡμερομισθίων τῶν ἐργατῶν ἀπό 40-60% καί τῶν ἀνωτέρων ἡμερομισθίων ἀπό 10-20%. Τό ἐπόμενο βῆμα ἦταν ἡ μείωση τοῦ ἐργάσιμου χρόνου σέ 40 ὥρες τῆ βδομάδα (ἤθελαν νά ὀρίσουν 36 ὥρες τῆ βδομάδα, ἀλλά ἐξαιτίας τοῦ πολέμου συμφώνησαν γιά 40 ὥρες).

Μιά ἄλλη βελτίωση ἔγινε στό ἐπίπεδο τῆς διαχείρισης. Μέχρι τήν ἐπανάσταση, τά τραμ, τά λεωφορεῖα καί ὁ ὑπόγειος σιδηρόδρομος ἦταν ξεχωριστές ἰδιωτικές ἐπιχειρήσεις. Τό συνδικάτο ἀποφάσισε νά ἐνώσει ὅλες τίς μεταφορές σέ μιά ἐπιχείρηση. Αὐτή ἡ συγχώνευση εἶχε σάν ἀποτέλεσμα οὐσιαστική βελτίωση τῆς συγκοινωνίας καί καλύτερη ἐξυπηρέτηση τοῦ ἐπιβατικού κοινοῦ. Τά εἰσιτήρια μειώθηκαν ἀπό 15-10 ἑκατοστά τῆς πεσέτας καί δόθηκαν δελτία ἐλεύθερης κυκλοφορίας σέ μαθητές, τραυματίες, ἀνίκανους πρὸς ἐργασία καί γέρους.

Τά συνεργεῖα ἐπισκευῶν δούλευαν πολλές βάρδιες γιά νά ἐπισκευάζουν τίς φθορές καί νά θέτουν σέ κίνηση παλιά ὀχήματα. Αὐτό ἀποδείχτηκε καλό γιά ὅλους: καλύτερη ἐξυπηρέτηση τοῦ κοινοῦ φθηνότερα εἰσιτήρια, καλύτερα ἡμερομίσθια καί συνθήκες δουλειᾶς. Φυσικά, οἱ μόνον παραπονούμενοι ἦταν οἱ παλιοί μέτοχοι καί οἱ καλοπληρωμένοι γραφειοκράτες. Τό συνδικάτο μεταφορῶν καί ἐπικοινωνιῶν ἔγινε κολλεκτιβοποιημένη ἔνωση μεταφορῶν. Ἡ ἀναφορά τῆς ἐπιτροπῆς ἀπαλλοτριώσεως εἶναι ἕνα παράδειγμα γιά τό πῶς ἔγινε αὐτή ἡ μεταβολή:

«Τό πρωί τῆς 24 τοῦ Ἰούλη καί ἐνῶ ἀκόμη ὁ λαός πολεμοῦσε τοὺς φασίστες στοὺς δρόμους τῆς Βαρκελώνης . ἀριθμός ἔνοπλων συντρόφων τῆς CNT, ὕστερα ἀπό αἴτηση τοῦ συνδικάτου μεταφορῶν, ἔφυγε ἀπό τά ὀδοφράγματα καί μέ θωρακισμένα αὐτοκίνητα, πῆγαν στά κεντρικά γραφεῖα τῆς ἐταιρείας τῶν

τροχιοδρόμων για να επιβάλουν την απαλλοτρίωση και την κολλεκτιβοποίηση του συστήματος των τροχιοδρόμων. Τά γραφεία και οι έξω χώροι φυλάγονταν από πολιτοφύλακες. Έπειτα από διαπραγματεύσεις, οι φρουροί έφυγαν και τά γραφεία καταλήφθηκαν από τή CNT. Δέν υπήρχαν μετρητά, ούτε κεφάλαια στην τράπεζα. Οί ιδιοκτήτες έφυγαν παίροντας τά μετρητά και τά κεφάλαια και οί εργάτες έπρεπε να ξαναρχίσουν τίς δουλειές χωρίς κεφάλαιο....²».

2 Τά τράμ τής Βαρκελώνης και τών προαστίων τής έξυπηρετούσαν 69 δρόμους και άποτελούσαν τήν καρδιά του συστήματος μεταφορών (το όποιο περιελάμβανε άκόμη, λεωφορεία και ταξί) Άπό τούς 7000 άπασχολούμενους, οί 6500 άνήκαν στο συνδικάτο τών εργατών μεταφορών, τής CNT

Στή διάρκεια τής μάχης μέ τούς φασίστες, οί δρόμοι άποκλείστηκαν μέ όδοφράγματα. Μετά τήν έκτίμηση τών ζημιών και τόν καθορισμό τών επιδιορθώσεων, ή έπιτροπή τών διαφόρων τμημάτων (παραγωγή ενέργειας, καλώδια, σήματα κυκλοφορίας, τροχαιο ύλικό, προσωπικό κ τ.λ) άποφάσισε τήν επανάληψη τών εργασιών και ζήτησε μέσω του ραδιοφώνου, άπό τό προσωπικό να γυρίσει στή δουλειά του.

Δουλεύοντας όλόκληρο τό είκοσιτετράωρο, άποκατάστησαν τίς ζημιές μέσα σέ πέντε μέρες άπό τό τέλος τών μαχών Έφτακόσια τρόλεϋ (έναντι 600) φρεσκοχρωματισμένα μέ τά κόκκινα και μαύρα χρώματα τής CNT, μπήκαν σέ ύπηρεσία. Αυτό τό θαύμα έγινε λόγω συντονισμού και οργάνωσης τών διαφόρων επαγγελμάτων μέσω του ένιαίου διομηχανικού συνδικάτου όλων τών εργατών μεταφορών. Κάθε τμήμα διευθυνόταν άπό ένα μηχανικό διορισμένο άπό τό συνδικάτο και έναν εργάτη ύποδεικνυόμενο άπό τή γενική συνελευση. Οί αντιπρόσωποι τών διαφόρων τμημάτων συντόνιζαν τίς εργασίες έπιτόπου. Τά τμήματα έκαναν ξεχωριστές συναντήσεις για τήν επίλυση τών ειδικών προβλημάτων τους, τά γενικά δμως προβλήματα τών εργατών συζητιόταν στίς γενικές συνελεύσεις τους

Οί μηχανικοί και οί τεχνικοί δέν άποτελούσαν, όπως στίς «σοσιαλιστικές» και καπιταλιστικές χώρες ξεχωριστές προνομιούχες έλίτ. Η εργασία τών τεχνικών, μηχανικών και εργατών ήταν συνεχώς άλληλοεξαρτημένη και συνδυασμένη. Ο μηχανικός για παράδειγμα, δέν μπορούσε να αναλάβει μιά σοβαρή δουλειά, χωρίς να συμβουλευτεί τούς άλλους εργάτες, όχι μόνο για τό μίθρασμα τής εϋθύνης αλλά και για τόν λόγο ότι οί χειρώνακτες εργάτες είχαν πείρα στα πρακτικά προ-

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῆς Τηλεφωνικῆς Ὑπηρεσίας

Περισσότερες ἀπὸ τὶς μισὲς τηλεφωνικὲς γραμμὲς εἶχαν καταστραφεῖ ἀπὸ χειροβομβίδες στὴ διάρκεια τῶν μαχῶν. Ἡ ἀποκατάσταση τῶν τηλεφωνικῶν ἐπικοινωνιῶν ἦταν ἐπείγουσα. Χωρὶς νὰ περιμένουν διαταγὲς ἀπὸ κανένα, οἱ ἐργάτες ἀποκατέστησαν τὴν τηλεφωνικὴ ὑπηρεσία μέσα σὲ τρεῖς ἡμέρες. Χιλιάδες νέων γραμμῶν ἐγκαταστάθηκαν σὲ τοπικὰ συνδικάτα, κέντρα τῆς πολιτοφυλακῆς καὶ ἐπιτροπὲς συνοικιῶν. Μόλις τέλειωσε αὐτὴ ἡ κατάσταση ἀνάγκης, οἱ ἐργάτες ἀποφάσισαν, σὲ γενικὴ συνέλευση, νὰ κολλεκτιβοποιήσουν τὴν τηλεφωνικὴ ἐπιχείρηση. Οἱ ἐργάτες διάλεξαν ἀπὸ τὶς ἴδιες τους τὶς τάξεις, μιὰ ἐπιτροπὴ διαχείρισης. Κάθε συνοικία ἐξέλεξε ἓναν ὑπεύθυνο διευθυντὴ. Παρ' ὅλο πού πολὺ λίγοι ἐργάτες ἀνήκαν στὴν UGT (οἱ περισσότεροι ἀνήκαν στὴν CNT), ἡ κολλεκτιβοποίηση ἐγινε κάτω ἀπὸ τὴν αἰγίδα τῆς UGT καὶ CNT.

Οἱ συνδρομητὲς δήλωναν ὅτι ἡ τηλεφωνικὴ ὑπηρεσία ἦταν καλύτερη κάτω ἀπὸ τὸ καθεστῶς τῆς κολλεκτιβοποίησης, σὲ σύγκριση μὲ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Ὅπως καὶ στὶς κολλεκτιβοποιημένες μεταφορὲς τὰ ἡμερομίσθια τῶν χειρότερα πληρωμένων ἐργατῶν βελτιώθηκαν σημαντικά.

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῶν Σιδηροδρόμων

Οἱ Ἰσπανικοὶ σιδηρόδρομοι ἦταν ἰδιωτικοί. Στὴ διάρκεια

βλήματα, πού δὲν εἶχαν οἱ τεχνικοί. Οἱ ἐπιτροπὲς τῶν ἐργατῶν συμβούλευαν τοὺς τεχνικούς πάνω στὴ σκοπιμότητα τῶν διαφόρων προγραμμάτων καὶ ἔκαναν διάφορες εἰσηγήσεις.

Μὲ τὶς κοινωνικοποιημένες μεταφορὲς ἐξασφαλίστηκε καλύτερη ἐξυπηρέτηση γιὰ περισσότερους ἐπιβάτες (αὐξηση 50 ἑκατομμυρίων ἐπιβατῶν τὸ χρόνο). Μέχρι τὴν ἐπανάσταση, ποσοστὸ 2% τῶν ἀνταλλακτικῶν γιὰ τὴ συντήρηση καὶ τὶς ἐπισκευὲς κατασκευαζόταν ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση. Μετὰ τὴν κοινωνικοποίηση καὶ μέσα σ' ἓνα χρόνο τὸ ποσοστὸ αὐτὸ ἔφθασε το 98%. Τὸ συνδικάτο ἐπίσης παρείχε δωρεὰν ἰατρικὲς ὑπηρεσίες, περιλαμβανομένων κλινικῆς περίθαλψης καὶ ὑπηρεσίες ἀπὸ νοσοκόμες στὰ σπίτια τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους.

του φασιστικού στρατιωτικού πραξικοπήματος και της γενικής απεργίας, ή λειτουργία τους σταμάτησε. Άγριες μάχες έγιναν κοντά στον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό της Βαρκελώνης. Την τρίτη μέρα της μάχης, τα άναρχοσυνδικαλιστικά συνδικάτα δέβαια για τη νίκη (παρ' όλο ότι η μάχη συνεχιζόταν) όργα-νωσαν μία επαναστατική έπιτροπή για τους σιδηροδρόμους. Η έπιτροπή αυτή κατέλαβε και άπαλλοτρίωσε τους σιδηροδρομικούς σταθμούς, τα δικαιώματα των σιδηροδρόμων και τα κεν-τρικά διοικητικά γραφεία. Όλες οι σημαντικές σιδηροδρομι-κές διασταυρώσεις φυλάγονταν από εργατικές περιπόλους. Οι άνωτεροι διοικητικοί ύπάλληλοι έφυγαν στο έξωτερικό. Οι έρ-γάτες έγκατέστησαν έπιτροπές διοίκησης. Άν και οι συνδικα-λιστές άποτελούσαν τη συντριπτική πλειοψηφία, παραχώρησαν στα σοσιαλδημοκρατικά συνδικάτα ίση άντιπροσώπευση στις έπιτροπές διαχείρισης: τρία μέλη για κάθε όργάνωση. Οι Ίσπανοί άναρχοσυνδικαλιστές δέν ήθελαν νά άσκήσουν μία μπολσεβίκικου τύπου δικτατορία³.

Σέ λίγες μέρες κοινωνικοποιήθηκαν όλοι οι σιδηρόδρομοι της Καταλωνίας. Δέν μπορούσαν νά γίνουν τεχνικές βελτιώσεις λόγω έλλειψης έφοδίων. Μέ τό τέλος των μαχών, επαναλείφθη-καν οι έργασίες των σιδηροδρόμων κάτω από τη νέα διαχείρι-ση του συνδικάτου. Οι σιδηρόδρομοι λειτουργούσαν κανονικά, χωρίς διακοπές. Τά είσιτήρια και τά φορτωτικά έμειναν τά ίδια. Τά ήμερομίσθια των πιό κακοπληρωμένων εργατών αύξή-θηκαν σημαντικά. Οι άργομισθίες των καλοπληρωμένων άνω-τέρων ύπαλλήλων και των άχρηστων γραφειοκρατών καταργή-θηκαν. Η κολλεκτιβοποίηση προφανώς, ήταν τό τέλος των κα-πιταλιστικών ιδιωτικών έπιχειρήσεων. Μετοχές, όφειλές κ.τ.λ. της παλιάς διοίκησης δέν άναγνωρίζονταν.

Τό έργοστάσιο έπισκευών των σιδηροδρόμων της Βαρκελώ-νης κατασκεύαζε θωρακισμένα αυτοκίνητα. Μία δδομάδα μετά την επανάληψη των εργασιών κατασκευάστηκε και τό πρώτο νοσοκομειακό αυτοκίνητο. Ό έξοπλισμός του προκάλεσε τον

3 Αυτό άμφισβητείται μέ τό έπιχείρημα ότι θά ήταν πιό σωστή ή άνα-λογική άντιπροσώπευση

έπαινο των γιατρών. Τό ιατρικό τμήμα τής Καταλανικής κυβέρνησης έδωσε τά συγχαρητήριά του στους σιδηροδρομικούς εργάτες μετάλλου γιά τήν εξαιρετική δουλειά τους. Αυτά τά έπιτεύγματα άνήκαν αποκλειστικά στους συνδικαλιστές εργάτες. Δέν ύπήρχαν άνώτατοι διοικητικοί υπάλληλοι γιά νά δίνουν διαταγές. Οί ίδιοι οί εργάτες διάλεγαν, μέσα από τίς τάξεις τους, τούς τεχνικούς και τούς διοικητικούς. Τά έπιτεύγματα αυτά δέν πρέπει νά αποδοθούν στό Σταχανοφικό άνταγωνισμό ανάμεσα στους εργάτες, αλλά στό πνεύμα τής καλής θέλησης και τής άμοιβαίας βοήθειας πού ένέπνεε τούς εργάτες⁴.

4. Υπήρχαν δύο μεγάλα συνδικάτα των σιδηροδρομικών, τό «*Συνδικάτο των Έθνικών Σιδηροδρόμων*» τής UGT και ή «*Έθνική Βιομηχανική Όμοσπονδία των Σιδηροδρομικών*» τής CNT Στήν Καταλωνία, οί περισσότεροι σιδηροδρομικοί ήταν μέλη τής CNT Στήν υπόλοιπη Ίσπανία, πριν από τίς 19 Ίούλη, ή πλειοψηφία των σιδηροδρομικών άνήκε στην UGT. Μετά τήν επανάσταση, ό αριθμός των μελών τής CNT, έγινε ίσος σχεδόν μέ τόν αριθμό των μελών τής UGT

Οί τεχνικοί πού είχαν εγκαταλείψει τίς θέσεις τους, αντικαταστάθηκαν από ικανούς και έμπειρους εργάτες, διαλεγμένους μέσα από τίς τάξεις των ίδιων των εργατών Παρ' όλον ότι οί εργάτες αυτοί είχαν λιγότερη, τυπικά, τεχνική εκπαίδευση ήξεραν πώς νά κάνουν σωστά τή δουλειά τους. Μέ τή στενή συνεργασία των έμπειρων εργατών, μέσα στη σφαίρα τής ειδικότητάς τους, ή ύπηρεσία των σιδηροδρόμων αποκαταστάθηκε γρήγορα ΈΗ πολύπλοκη γραφειοκρατική διοίκηση των σιδηροδρόμων διαλύθηκε και ή νέα αποκεντρώθηκε γιά νά εξασφαλίσει πραγματική και άποτελεσματική εργατική διεύθυνση σέ όλα τά επίπεδα: τοπικό, περιφερειακό και έθνικό Τά τμήματα και τά ύποτμήματα όριζαν τίς τεχνικές-διοικητικές έπιτροπές τους Τά τμήματα έκλέγανε επίσης τούς αντιπροσώπους τους γιά τήν «*τοπική συντονιστική έπιτροπή*» Έ γενική συνέλευση του τμήματος συνεργόταν δύο φορές τό μήνα, γιά νά συζητήσει τίς άναφορές τής έπιτροπής συντονισμού και νά δώσει νέες όδηγίες

Αυτό εφαρμόστηκε και στην αναδιοργάνωση του συστήματος των σιδηροδρόμων τής Καταλωνίας και τή μετατροπή του σέ μία έντοποιημένη όμοσπονδία, όπου οί τοπικές και οί περιφερειακές λειτουργίες συγχρονιζόταν από τίς τοπικές και περιφερειακές έπιτροπές συντονισμού

Έ όμοσπονδία περιελάμβανε βασικά τρεις ύποδιαιρέσεις: κυκλοφο-

Ἡ Κόλλεκτιβοποίηση τῶν Λιμενεργατῶν

Τά λιμάνια κυριαρχούνταν ἀπό συμμορίες, τά ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν ἦταν χαμηλά καί οἱ συνθήκες ἐργασίας κακές. Οἱ ἀπάτες, οἱ κλοπές καί ἡ κερδοσκοπία ἦταν καθημερινά γεγονότα. Οἱ συμμορίτες, οἱ πράκτορες τῶν караβιῶν, οἱ καπεταναῖοι τῶν караβιῶν καί τά ἀφεντικά τοῦ λιμανιοῦ ὀργάνωναν συνεχῶς διάφορες ἀπάτες. Αὐτά προκαλοῦσαν ἀτέλειωτες ἀπεργίες πού συνοδεύονταν πολλές φορές μέ πράξεις βίας, ὄχι μόνο ἐνάντια στούς ἐργοδότες, ἀλλά καί ἐνάντια σ' ὀλόκληρο τό σύστημα.

Μετά τίς 19 Ἰούλη 1936, τά συνδικάτα τῶν λιμενεργατῶν καί τῶν ναυτικῶν ξεκαθάρισαν τίς συμμορίες καί τούς πράκτορες

ρία, τεχνική-τεχνολογία, διοίκηση. Ἡ τεχνικο-τεχνολογική ὑποδιαίρεση περιελάμβανε τρία τμήματα: ὑλικά καί ἀτμομηχανές κινητήριος δύναμη, διάνοιξη καί κατασκευή νέων διαδρομῶν. Τό πρώτο τμήμα φρόντιζε γιά τή συντήρηση τῶν ἀτμομηχανῶν καί τῶν βαγониῶν, ἐπιβατικῶν καί ἐμπορικῶν καί γιά τά συνεργεῖα ἐπισκευῶν. Στό δεύτερο τμήμα ὑπαγόταν ὁ ἠλεκτρισμός τά καύσιμα (κάρβουνο-πετρέλαιο), οἱ τηλεπικοινωνίες (τηλέγραφοι, τηλέφωνα, σύστημα σηματοδότησης, κ.τ.λ.) Τό τρίτο τμήμα ἐφοδίαζε τούς ἐργαζόμενους μέ τροφίμα σέ τιμή κόστους καί διεύθυνε μιά σχολή τεχνικῆς καί διοικητικῆς ἐκπαίδευσης.

Ἡ διοίκηση ἀποτελοῦνταν ἀπό τρία τμήματα. Τό πρώτο τμήμα ἀσχολεῖτο μέ θέματα ἀσφαλείας, καθαριότητας βαγониῶν καί ἐξοπλισμοῦ καί πρώτων βοηθειῶν στούς σιδηροδρομικούς σταθμούς καί στούς τόπους ἐργασίας. Τό δεύτερο τμήμα περιορίζονταν σέ οικονομικά θέματα, κρατοῦσε τά ἡμερήσια ἐξοδα καί ἔσοδα καί συγκέντρωνε στατιστικές πληροφορίες. Τό τρίτο τμήμα φρόντιζε γιά τίς παροχές στούς ἐργαζόμενους καί τίς οἰκογένειές τους (ιατρικές ὑπηρεσίες, νοσοκόμες στά σπίτια, κλινική περίθαλψη, κ.τ.λ.)

Στίς 5 Νοέμβρη 1936, μετά τήν κατάληψη τῶν σιδηροδρόμων ἀπό τούς ἐργάτες, ἡ Ὄμοσπονδία κυκλοφόρησε ἕνα ἐρωτηματολόγιο, ἐξηγώντας ὅτι:

«Ἐν ὄψῃ τοῦ ριζικοῦ κοινωνικο-οικονομικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς χώρας μας, πρέπει νά ἐπεξεργαστοῦμε νέους καί καλύτερους τρόπους βελτίωσης τῶν σιδηροδρόμων... Κάνουμε ἐκκλήση γενικά στούς συντρόφους μας καί εἰδικά στίς ἐπιτροπές ὄλων τῶν σιδηροδρομικῶν

τους. Ἀποφάσισαν νά διαπραγματεύονται ἀπευθείας καί χωρίς ἐνδιάμεσους μέ τούς καπεταναίους τῶν караβιῶν καί τίς ναυτικές ἐταιρεῖες. Γι' αὐτό, ἡ νέα κολλεκτίβα τῶν λιμενεργατῶν, ἀνέλαβε ὅλες τίς δουλειές στά λιμάνια. Τά συμβόλαια, ἀνάμεσα στίς ξένες πλοιοκτήτριες ἐταιρεῖες καί τούς πράκτορες τους, δέν καταργήθηκαν, τά συνδικάτα ὁμως ἐπέβλεπαν ἀπό κοντά τίς οἰκονομικές πράξεις τῶν Ἰσπανῶν πρακτόρων τῶν ξένων ναυτικῶν ἐταιρειῶν.

Αὐτές οἱ μεταβολές ἀπέφεραν στούς λιμενεργάτες καλύτερα ἡμερομίσθια καί βελτιωμένες συνθήκες ἐργασίας. Ἀποταμιεύοντας ἕνα ὀρισμένο ποσό, γιά κάθε τόνο φορτίου, ἐξασφαλίστηκαν ἐπιδόματα ἀνεργίας, ἀσθενείας καί ἀτυχημάτων⁵. Τό λιμάνι τῆς Βαρκελώνης κοινωνικοποιήθηκε.

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση Γκαζιού, Νεροῦ, Ἡλεκτρισμοῦ

Τό γκάζι, τό νερό καί ὁ ἠλεκτρισμός σ' ὄλες σχεδόν τίς Ἰσπανικές πόλεις ἦταν ἰδιωτική ἰδιοκτησία. Ἡ ἐταιρεία ὑδάτων τῆς Βαρκελώνης καί ἡ θυγατρική τῆς ἐταιρεία τῆς Λιομπρεγκάτ διαχειριζόταν δλα τά ἐργοστάσια γκαζιού καί τίς ἐγκαταστάσεις ὑδροδότησης πολλῶν Ἰσπανικῶν πόλεων. Ἦταν μιά γιγαντιαία ἐταιρεία μέ κεφάλαιο 275 ἑκατομμύρια πεσέτες καί μέσο ἐτήσιο κέρδος πάνω ἀπό 11 ἑκατομμύρια πεσέτες.

Οἱ χρηματοδότες τῆς ἐγκατέλειψαν τή χώρα πρὶν ἀπό τίς 19 Ἰούλη περιμένοντας τό ἀποτέλεσμα τῆς φασιστικῆς στρατιωτι-

σταθμῶν, νά μᾶς δώσουν τίς παρακάτω πληροφορίες - (Δέκα περίπου ἐρωτήσεις σχετικές μέ καλύτερο συντονισμό, ὑπηρεσίες, κ τ.λ...)

Μεταξυ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς νέας διοίκησης ἦταν ἡ ἐξυπηρέτηση μέ λεωφορεία καί ὄχηματα ἀπομακρυσμένων περιοχῶν τῆς Καταλωνίας (εἰδικά στήν ἐπαρχία τῆς Λερίντα) οἱ ὁποῖες δέν διέθεταν τέτοιες ὑπηρεσίες στό παρελθόν. Τό οἰκονομικό ἔλλειμα συμπληρωνόταν ἀπό ἄλλες γραμμές, πιό ἀποδοτικές.

5 Τά ἐπιδόματα αὐτά, γνωστά σάν «πρόνοια», παρέχονται σήμερα στούς ἐργάτες τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν. Στήν Ἰσπανία τοῦ 1936, καί σέ πολλές χώρες καί σήμερα ἀκόμη, αὐτοί οἱ «ἀκραῖοι» νεωτερισμοί θεωροῦνται σάν «ἐπαναστατικοί»

κῆς ἐπίθεσης. Τά συνδικάτα ἀποφάσισαν τὴν κατάληψη καὶ τὴν κολλεκτιβοποίηση τῆς ἰδιοκτησίας τους. Τό διαχειριστικὸ συμβούλιο ἐκλέχτηκε ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργάτες καὶ μέσα ἀπὸ τίς τάξεις τους. Οἱ ἰδιοκτῆτες ἀρνιόνταν στοὺς ἐργάτες αὐξηση τῶν ἀποδοχῶν τους, καὶ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἄλλων αἰτημάτων τους. Κάτω ἀπὸ τὸ καθεστῶς τῆς κολλεκτιβοποίησης, θεσμοποιήθηκε ἓνα κατώτερο ἡμερομίσθιο 14 πεσετῶν καὶ ἑβδομάδα 36 ὥρῶν ἐργασίας. Ἐργότερα, ἡ πολεμικὴ κρίση καὶ ἡ ἔλλειψη ἐργατικῶν χειρῶν εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα τὴν αὐξηση τῶν ἐργασίμων ὥρῶν σέ 40 καὶ ἀκόμη ἄργότερα σέ 48, μέ ἴσα ἡμερομίσθια γιὰ ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἐπιδόματα ἀσθενείας καὶ συντάξεις γῆρατος. Οἱ οἰκονομίες ἀπὸ τὴν καλὴ διαχείριση καὶ τὴν κατάργηση τῶν μετόχων, τῶν κερδῶν, τῶν τόκων, τῶν δανειῶν, κ.τ.λ. χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὴ μείωση τῆς τιμῆς τοῦ νεροῦ κατὰ 50%. Τοὺς πρώτους λίγους μῆνες, μετὰ τίς 19 Ἰούλη, δόθηκε στὴν «Ἀντιφασιστικὴ Στρατιωτικὴ Ἐπιτροπὴ» ποσό πάνω ἀπὸ 100.000 πεσετές.

Οἱ ξένοι παρατηρητές αἰφνιδιάστηκαν ἀπὸ τὴ γρήγορη καὶ ὁμαλὴ μετάβαση ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ στὴν κολλεκτιβιστικὴ διαχείριση. Δέν ἦταν δύσκολο νὰ βρεθεῖ ὁ λόγος. Ἡ θαυμαστὴ ἐπιτυχία τῆς κολλεκτιβοποίησης ὀφειλόταν, σέ μεγάλο βαθμὸ, στὴ συστηματικὴ προετοιμασία τῶν συνδικαλιστῶν, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση αὐτῶν τῶν προβλημάτων τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἔφημερίδα τῆς κολλεκτίβας τοῦ νεροῦ, τοῦ γκαζιοῦ καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἔγραφε:

«Στὴ διάρκεια τῆς ἐπαναστατικῆς περιόδου ὀργανώσαμε μέσα στὰ συνδικάτα, ἐπιτροπὲς διαχείρισης. Οἱ ἐπιτροπὲς αὐτὲς προετοιμάζονταν γιὰ τὴ διαχείριση, μελετώντας τὰ εἰδικὰ προβλήματα κάθε συνοικίας. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπέβλεπε τὴν παραγωγή, ὑπολόγιζε τίς ἀνάγκες τοῦ νεροῦ, γιὰ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα, μελετοῦσε τρόπους γιὰ ἐξεύρεση τοῦ κατάλληλου προσωπικοῦ γιὰ κάθε δουλειά, παρακολουθοῦσε τὰ μέτρα ἀσφαλείας, τὰ ἐστιατόρια, κ.τ.λ.»

Μέ αὐτὲς καὶ ἄλλες προετοιμασίες, οἱ ἐργάτες μπόρεσαν νὰ λύσουν δύσκολα προβλήματα. Οἱ τρόποι διαχείρισης, ἐπεξεργασμένοι ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργάτες, ἀποδεικνύουν τὸν ὑψηλὸ βαθμὸ ὑπευθυνότητος τῶν ἐργατῶν, πού ὑποδαυλιζό-

ταν από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Τά εργατικά συμβούλια, οι διευθυντές, τά διοικητικά σώματα σε κάθε επίπεδο, λειτουργούσαν σύμφωνα με όδηγίες συζητημένες ανοιχτά και έγκριμένες απ' όλους τούς εργάτες, στις γενικές συνελεύσεις των εργοστασίων. Όλα τά πρόσωπα με υπεύθυνες θέσεις ήταν υπόλογα απέναντι στις επιτροπές έλεγχου του συνδικάτου. Στίς υπεύθυνες θέσεις, υποδεικνύονταν εργάτες ικανοί, με προσόντα και με αποδεδειγμένη άκεραιότητα. Έθεωρείτο προνόμιο και τιμή, ή ανάθεση σε κάποιον υπεύθυνης θέσης από τά μέλη του συνδικάτου....⁶

6 «*Η Όμοσπονδιοποιημένη Βιομηχανική Ένωση Έργατών Δημοσίων Υπηρεσιών τή Καταλωνίας*», ή όποια από τήν άρχή τής επανάστασης έξασφάλισε τόν έφοδιασμό με νερό, ηλεκτρισμό και γκάζι, οργανώθηκε τό 1927 (παρά τήν αντίδραση τής δικτατορίας του στρατηγού Πρίμο ντέ Ριβέρα) Τό συνδικάτο έξυπηρετούσε όλόκληρη τήν Καταλωνία. Άνάλογες περιφερειακές όμοσπονδίες υπήρχαν σ' όλόκληρη τήν Ισπανία και άνήκαν στήν «*Έθνική Όμοσπονδία των Έργατών Δημοσίων Υπηρεσιών*», με έδρα της τή Μαδρίτη. Τά μέλη της πού άνήκαν στή CNT τής Καταλωνίας έφθαναν τίς 8.000. Κάτι λιγότερο από τούς μισούς εργάτες των υπηρεσιών αυτών ύποστήριζαν τήν UGT. Τεχνικοί και όρισμένοι ειδικευμένοι εργάτες δέν άνήκαν στήν UGT, ούτε στή CNT, αλλά σε ιδιαίτερο συνδικάτο. Έ ανάγκη για τήν αποκατάσταση και βελτίωση τής υπηρεσίας και τά αισθήματα άλληλεγγύης πού δημιούργησε ή επανάσταση ένέπνευσαν σ' αυτό τό πνεύμα τής ένότητας με τούς χειρώνακτες εργάτες. Οί τεχνικοί, σε μία γενική τους συνέλευση, αποφάσισαν νά διαλύσουν τό ανεξάρτητο συνδικάτο τους και νά μπουν στή CNT (50 μόνο τεχνικοί, για ιδεολογικούς λόγους, μπήκαν στήν UGT).

Σοβαρές τεχνικές-διοικητικές αποφάσεις παίρνονταν σε κοινές γενικές συνελεύσεις και των δύο συνδικάτων. Παρά τήν αντίδραση των ήγετων τους, οί εργάτες όπαδοί τής UGT συνεργάζονταν με πλήρη άλληλεγγύη με τούς εργάτες τής CNT. Νερό, γκάζι και ηλεκτρισμός παρέχόταν σ' όλόκληρη τή διάρκεια του έμφυλίου πολέμου, ακόμη και παρά τούς φασιστικούς βομβαρδισμούς.

Κάθε εγκατάσταση διευθυνόταν από ένα συμβούλιο εκλεγμένο από τούς εργάτες κάθε τμήματος. Για τό συντονισμό τής δουλειάς σ' όλόκληρη τη συνοικία, ή γενική συνέλευση κάθε εγκατάστασης έστειλε

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῶν Κουρείων

Ἡ κολλεκτιβοποίηση περιέλαβε καί μικρότερες ἐγκαταστάσεις: μικρά ἐργοστάσια, ἐργαστήρια τεχνιτῶν, καταστήματα ὑπηρεσιῶν καί ἐπισκευῶν, κ.τ.λ. Οἱ τεχνίτες καί οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν μικρῶν ἐργαστηρίων, μαζί μέ τούς ὑπαλλήλους τους καί τούς βοηθοῦς, ἔμπαιναν πολλές φορές στό συνδικάτο τοῦ ἐπαγγέλματός τους. Συντονίζοντας τίς προσπάθειές τους καί ἐνώνοντας τά μέσα πού διέθεταν, πάνω σέ μιά ἀδελφική βάση, τά καταστήματα μπορούσαν νά ἀναλάβουν τήν ἐκτέλεση μεγάλων σχεδίων καί νά ἐξασφαλίζουν ὑπηρεσίες σέ πολύ μεγαλύτερη κλίμακα. Ἀνεξάρτητοι τεχνίτες, μέ τά ἐργαλεῖα τους καί τά ἐργαστήριά τους ἔμπαιναν στίς ἐπαγγελματικές κολλεκτίβες. Ἡ κολλεκτιβοποίηση τῶν κουρείων εἶναι ἓνα ἐξαιρετικό παράδειγμα γιά τό πῶς γίνεται ἡ μετατροπή τῆς μικρῆς κλίμακας βιομηχανίας καί τῶν ὑπηρεσιῶν, ἀπό καπιταλιστική σέ σοσιαλιστική.

Οἱ κουρεῖς τῆς Βαρκελώνης, τῆς Μαδρίτης καί ἄλλων Ἴσπα-

δύο ἀντιπροσώπους στό «*Βιομηχανικό Συμβούλιο*» τῆς συνοικίας, ἓναν τεχνικό καί ἓναν διοικητικό.

Τά τοπικά καί συνοικιακά σώματα καί τά σώματα τῆς περιοχῆς κάθε βιομηχανίας (νερό, γκάζι καί ἠλεκτρισμός) ἀποτελοῦνταν ἀπό 4 ἀντιπροσώπους τῆς UGT καί 4 τῆς CNT. Οἱ μισοί ἀπ' αὐτούς τούς ἀντιπροσώπους ἐκλέγονταν ἀπό τίς γενικές συνελεύσεις τῶν συνδικάτων, οἱ ἄλλοι μισοί ἀπό τίς γενικές συνελεύσεις τῶν τεχνικῶν-ἐργατῶν. Ἡ διαδικασία αὐτή ἐξασφάλιζε τήν ἐκλογή τῶν ἐργατῶν μέ τά περισσότερα προσόντα, γιατί ὑπῆρχε κίνδυνος νά ἐκλεγοῦν ἀπό τίς γενικές συνελεύσεις, λιγότερο ἱκανοί ἀντιπρόσωποι, γιά ἰδεολογικούς καί πολιτικούς λόγους.

Τό «*Γενικό Συμβούλιο*» καί τῶν τριῶν βιομηχανιῶν ἀποτελεῖτο ἀπό 8 ἀντιπροσώπους, 4 τῆς UGT καί 4 τῆς CNT, συντόνιζε τήν κοινή δραστηριότητα καί τῶν 3 βιομηχανιῶν, ἐναρμόνιζε τήν παραγωγή, τίς προμήθειες, τή διανομή τῶν ἐφοδίων, ὀργάνωνε τή γενική διοίκηση, καθόριζε τά τιμολόγια γιά τίς ὑπηρεσίες καί ἐφάρμοζε μέτρα γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν καταναλωτῶν. Πρέπει νά τονιστεῖ ὅτι ἡ δραστηριότητα τοῦ «*Γενικοῦ Συμβουλίου*» (ὅπως καί οἱ ἐργασίες τῶν «*Βιομηχανικῶν Συμβουλίων*») ἐλέγχονταν σέ κάθε ἐπίπεδο, ἀπό τό σύνολο τῶν μελῶν

νικῶν πόλεων, μέ δική τους πρωτοβουλία καί ἐθελοντικά ἀναδιοργάνωσαν τήν παροχή τῶν ὑπηρεσιῶν τους. Στή Μαδρίτη, τά κουρεία εἶχαν κολλεκτιβοποιηθεῖ πρῖν ἀπό τίς 19 Ἰούλη 1936. Σκοπός τῆς κολλεκτιβοποίησης ἦταν ἡ κατάργηση τῆς διαφορᾶς ἀνάμεσα στούς ἰδιοκτῆτες τῶν μαγαζιῶν καί τούς βοηθούς τους. Ἡ κομμωτική δέν ἦταν μεγάλη ἐπιχείρηση. Γιά τούς Ἰσπανοὺς συνδικαλιστές ὅμως, ὁ σοσιαλισμός καί ὁ κολλεκτιβισμός δέν μποροῦσε νά περιοριστεῖ μόνο στήν κατάργηση τοῦ μεγάλης κλίμακας καπιταλισμοῦ. Στήν ἀναδιοργάνωση τῆς ἐργασίας, σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τῆς ἐλευθερίας καί τῆς συνεργασίας, ὑπῆρχε τόπος γιά ὄλους. Ἀκόμη καί οἱ μικρότερες ἐπιχειρήσεις, πού ἀπασχολοῦσαν ἓνα ἢ μερικά ἄτομα, μποροῦσαν νά πάρουν μέρος στήν ἀναδιοργάνωση τῆς κοινωνίας.

Στή Βαρκελώνη ὑπῆρχαν πρῖν ἀπό τήν 19 Ἰούλη 1936 1.100 κουρεία, τά περισσότερα ἀπό τά ὁποῖα ἀνήκαν σέ φτωχοῦς μεροκαματιάρηδες. Τά κουρεία ἦταν πολλές φορές ἀκάθαρτα καί κακῶς συντηρημένα. Οἱ 5.000 βοηθοί τῶν κουρειῶν ἀνήκαν στήν κατηγορία τῶν πιό κακοπληρωμένων ἐργατῶν, κερδίζοντας 40 πεσέτες περίπου τῆ βδομάδα, ἐνῶ οἱ οἰκοδόμοι ἔπαιρναν ἀπό 60-80 πεσέτες τῆ βδομάδα. Ἡ βδομάδα τῶν 40 ὥρων καί ἡ αὐξηση τῶν μισθῶν κατά 15% πού καθορίστηκαν μετά τήν 19η Ἰούλη ἀπειλοῦσαν μέ καταστροφή τά περισσότερα ἀπ' αὐτά. Γι' αὐτό ἰδιοκτῆτες καί βοηθοί ἀποφάσισαν ἐθελοντικά νά τά κοινωνικοποιήσουν.

Πῶς ἔγινε αὐτό; Ὅλα τά μαγαζιά προσχώρησαν ἀπλά στό συνδικάτο. Σέ μιά γενική συνέλευση ἀποφάσισαν νά κλείσουν ὄλα τά μὴ ἀποδοτικά μαγαζιά. Τά 1100 κουρεία μειώθηκαν σέ 235, μέ ἀποτέλεσμα οἰκονομία 135.000 πεσέτες τό μήνα ἀπό ἐνοίκια, φωτισμό καί φόρους. Τά 235 κουρεία ἐκσυγχρονίστηκαν καί ἐξοπλίστηκαν. Ἀπό τίς οἰκονομίες αὐξήθηκαν τά ἡμερομίσθια κατά 40%. Ὅλοι εἶχαν τό δικαίωμα νά δουλεύουν καί ὄλοι ἔπαιρναν τό ἴδιο ἡμερομίσθιο. Οἱ πρῶν ἰδιοκτῆτες δέν ζημιώθηκαν ἀπό τήν κοινωνικοποίηση. Τώρα εἶχαν ἀπασχόληση καί ἓνα σταθερό εἰσόδημα. Ὅλοι δούλευαν μαζί, κάτω ἀπό τίς ἴδιες συνθήκες καί μέ τούς ἴδιους μισθοῦς. Ἡ διάκριση ἀνάμεσα σέ ἐργοδότες καί ὑπαλλήλους καταργήθηκε καί μετασχηματίστηκε σέ μιά κοινότητα ἴσων ἐργαζομένων, δηλαδή σέ σοσιαλισμό ἀπό τά κάτω.

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση τῆς Ὑφαντουργικῆς Βιομηχανίας

Δέν εἶναι εὐκολή δουλειά ἡ κολλεκτιβοποίηση καί ἡ σταθεροποίηση μιᾶς βιομηχανίας, μέ προσωπικό 1/4 περίπου τοῦ ἑκατομμυρίου ὑφαντουργούς καί μέ πολλά μικρά ἐργοστάσια διασκορπισμένα σέ πολλές πόλεις. Τό συνδικάτο ὁμως τῶν ὑφαντουργῶν τῆς Βαρκελώνης πραγματοποίησε τήν κολλεκτιβοποίηση σέ ἐλάχιστο χρόνο. Ἦταν ἕνας πειραματισμός, μέ τρομακτική σημασία. Ἡ δικτατορία τῶν ἀφεντικῶν ἀνατράπηκε καί μισθοί, συνθήκες ἐργασίας καί παραγωγή καθορίζονταν ἀπό τούς ἴδιους τοῦ ἐργάτες καί τούς ἐκλεγμένους ἀντιπροσώπους τους. "Ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι ἐκτελοῦσαν τίς ὁδηγίες τῶν μελῶν καί ἦταν ἀμεσα ὑπεύθυνοι στούς ἀνθρώπους τῆς δουλειᾶς καί στίς συνελύσεις τοῦ συνδικάτου. Ἡ κολλεκτιβοποίηση τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας διέψευσε μιά γιά πάντα τό ἐπιχείρημα ὅτι οἱ ἐργάτες εἶναι ἀνίκανοι νά διευθύνουν μιά μεγάλη καί πολύπλοκη ἐπιχείρηση.

Μέ τήν ἴδρυση τῆς κολλεκτίδας ἐκλέχτηκε μιά ἐπιτροπή διαχείρισης ἀπό 19 ἄτομα, τά ὅποια ἀνήκαν στά μέλη τῆς. Μετά ἀπό τρεῖς μήνες ἡ ἐπιτροπή διαχείρισης ἔκανε ἀπολογισμό, μπροστά στά μέλη, γιά τίς συνθήκες τῆς κολλεκτίδας καί τίς προόδους τῶν ἐργασιῶν.⁷

7. Τό τμήμα Β τοῦ ἀπολογισμοῦ αὐτοῦ, μέ τόν τίτλο: «Ἡ Ὄργανωτική Δομή τῆς Κολλεκτίδας τῆς Ὑφαντουργικῆς Βιομηχανίας», ἀναφέρει

«Μέ τήν κολλεκτιβοποίηση κάθε ἀπαλλοτριωμένου ἐργοστασίου, ἡ Ἐπιτροπή Ἐλέγχου (ἡ ὅποια ἐπέβλεπε τούς πρώην ἰδιοκτῆτες) μετατρέπεται σέ Τεχνική Συμβουλευτική Ἐπιτροπή... ἡ ὅποια θά ἐκλέγεται ἀπ' ὄλους τούς ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου σέ γενική συνέλευση πού ονομαζεῖται ἀπό τό Ἐργοστασιακό Συμβούλιο καί τό Τοπικό Συνδικάτο. . .»

Κάτω ἀπό τόν τίτλο: «Τμήματα-Ὄργάνωση Ὁμάδας Ἐργοστασιῶν», γράφει

Οἱ ἐπιτροπές συντονισμοῦ καί διοίκησης δλων τῶν ἐργοστασιῶν μιᾶς ὁρισμένης πόλης ἢ διαμερίσματος θά ἐκλέγονται ἀπό τίς τεχνικές ἐπιτροπές τῶν ἐργοστασιῶν αὐτῶν καί θά ὑπόκεινται στήν Ἐγκριση τῆς γενικῆς συνέλευσης τοῦ Βιομηχανικοῦ Συνδικάτου τῶν Ἐργατῶν Ὑφαν-

Μέ τή συντριβή του φασιστικού πραξικοπήματος, οί ιδιοκτήτες πήραν τά κεφάλαια τής βιομηχανίας στό έξωτερικό. Μέ τήν κατάργηση όμως των μετόχων, των καλοπληρωμένων διευθυντών και άλλων άχρηστων δαπανών, οί κολλεκτίβες μπόρεσαν νά καλύψουν τήν αύξηση του κόστους των πρώτων ύλών. Δύο καινούργιες μηχανές για κατασκευή τεχνητού μεταξιού αγοράστηκαν από τό έξωτερικό. Τό άναγκαίο ξένο συνάλλαγμα βγήκε από τήν πώληση προϊόντων στό έξωτερικό.

Σέ κάθε έργοστάσιο έκλεγόταν μιά διοικητική έπιτροπή, από τούς πιό ίκανούς εργάτες. Άνάλογα μέ τό μέγεθος του εργοστασίου, ή δουλειά αυτών των έπιτροπών περιελάμβανε έσωτερική οργάνωση του εργοστασίου, στατιστικές, χρηματοδότηση, άλληλογραφία και σχέσεις μέ άλλα εργοστάσια, καθώς και μέ τήν κοινότητα. Ειδικότερη σημασία είχε ή οργάνωση μιås άνωτάτου επιπέδου τεχνικής έπιτροπής, από τά πιό έμπειρα τεχνικά και διοικητικά μέλη, ολόκληρης τής βιομηχανίας. Αυτή ή έπιτροπή μηχανικών, τεχνικών και έμπορικών έμπειρογνωμόνων έκανε προγράμματα για τήν αύξηση τής παραγωγής, τήν κατανομή τής εργασίας, τίς εγκαταστάσεις κ.τ.λ. Μερικούς μήνες μετά τήν κολλεκτιβοποίηση, ή ύφαντουργική βιομηχανία τής Βαρκελώνης βρισκόταν σέ πολύ καλύτερη κατάσταση, σέ σχέση μέ τήν εποχή τής καπιταλιστικής διαχείρισης. Κι άλλο ένα παράδειγμα πού άποδεικνύει ότι ο σοσιαλισμός από τά κάτω δέν καταστρέφει τήν πρωτοβουλία. Ή άπληστία για πλουτισμό δέν είναι τό μοναδικό κίνητρο στίς ανθρώπινες σχέσεις.

Ή κολλεκτιβοποίηση καλυτέρευσε τήν κατάσταση των εργατών. Οί 60 ώρες εργάσιμη βδομάδα, σέ μερικά εργοστάσια, μειώθηκε μέχρι 40. Τά ήμερομίσθια ήταν πιό έξισωμένα. Καταργήθηκαν οί ύπερωρίες και τό βδομαδιατικό αύξήθηκε από 68 σέ 78 πεσέτες. Τά ήμερομίσθια καθορίζονταν από τούς ίδιους τούς εργάτες στίς συνελεύσεις του συνδικάτου.

Πολλοί από τούς εργάτες τής ύφαντουργίας πήγαν στά πολεμικά μέτωπα. Μόνο από τήν Βαρκελώνη, περισσότεροι από

*τουργίας, τής δεδομένης πόλης ή του διαμερίσματος. * («Κολλεκτιβοποιήσεις», σελ 50,52)*

20.000 εργάτες ύφαντουργοί της CNT μπήκαν στην πολιτοφυλακή. Οί μή μάχιμοι εργάτες έδιναν έθελοντικά 10-15% από τό βδομαδιατικό τους για τή χρηματοδότηση του αντίφασιστικού πολέμου και τούς τρεις τελευταίους μήνες του 1937 έδωσαν 2,5 έκατομμύρια πεσέτες στις αντίφασιστικές πολιτοφυλακές...

• • • •

ΈΗ Κολλεκτιβοποίηση τής Βιομηχανίας Μετάλλου και τής Πολεμικής Βιομηχανίας⁸

ΈΑπό τόν ΈΑουγκουστίν Σούχι

ΈΕνα από τά πιό έντυπωσιακά έπιτεύγματα τών Καταλωνών εργατών μετάλλου ήταν ή άνοιχοδόμηση τής βιομηχανίας από τό τίποτε. Λίγο πρίν από τό τέλος του έμφυλίου πολέμου, 80.000 εργάτες έφοδιάζαν μέ πολεμικό ύλικό τόν αντίφασιστικό στρατό. Τή στιγμή τής έναρξης του έμφυλίου πολέμου, ή βιομηχανία μετάλλου τής Καταλωνίας ήταν ύπανάπτυκτη. Τό μεγαλύτερο εργοστάσιο αυτοκινήτων Hispano-Suiza άπασχολούσε 1100 εργάτες. Λίγες μέρες μετά τήν 19η του ΈΙούλη, τό εργοστάσιο είχε μετατραπεί σέ εργοστάσιο θωρακισμένων αυτοκινήτων, χειροβομβίδων, αυτοκινήτων-πολυβόλων, νοσοκομειακών αυτοκινήτων κ.τ.λ. για τό πολεμικό μέτωπο. Τό πρώτο πολεμικό όχημα έφερε τά σήματα CNT-FAI, σήματα τών δύο όργανώσεων τών εργατών μετάλλου. Στη διάρκεια του Έμφυλίου Πολέμου 400 εργοστάσια μετάλλου κατασκεύαζαν πολεμικό ύλικό.

Ποσοστό 80% από τούς εργάτες τής πολεμικής βιομηχανίας ύποστήριζαν τή CNT. Ένώ τά πολιτικά κόμματα συνέχιζαν τίς μηχανογραφίες για τήν κατάληψη τής έξουσίας, οί συνδικαλιστές δούλευαν για τήν άνοιχοδόμηση τής βιομηχανίας και τήν ήττα του φασισμού. ΈΗ δουλειά άρχισε τόν Άύγουστο του 1936,

8 ΈΑπό τό βιβλίο του «Νύχτα Πάνω ΈΑπό Τήν ΈΙσπανία», σελ 111-112

κάτω από τή διεύθυνση του δυναμικού καί ίκανού τεχνικού Εὐγκένιο Βαλέχο ενός άφοσιωμένου άναρχοσυνδικαλιστή. Οί ειδικοί είχαν άπορήσει από τήν έμπειρία των εργατων στην κατασκευή καινούργιων μηχανών, για όπλα καί πολεμοφοδία. Έλάχιστες μηχανές αγοράστηκαν από τό έξωτερικό. Σέ μικρό χρονικό διάστημα, 200 διαφορετικές ύδραυλικές πρέσες πιεστικής ισχύος μέχρι καί 250 τόννων, 178 περιστροφικοί τόρνοι καί έκατοντάδες πλάνες καί τρυπάνια κατασκευάστηκαν. Ένα χρόνο μετά τήν έναρξη του έμφυλίου πολέμου, ή παραγωγή πολεμοφοδίων έφθασε στο 1 έκατομμύριο δλήματα των 155 χιλιοστών, 50.000 βόμβες άέρος καί έκατομμύρια σφαίρες. Τούς τρεις τελευταίους μήνες του 1937, κατασκευάστηκαν 15 έκατομμύρια φυσίγγια, ένα έκατομμύριο θήκες για χειροβομβίδες καί τεράστιες ποσότητες άλλου πολεμικού ύλικού.

Μέ τήν εισαγωγή του κρατικού έλέγχου πάνω στη βιομηχανία όπλων καί πολεμοφοδίων τερματίστηκε ή αυτοδιεύθυνση από τούς εργάτες. Τά μεγάλα όμως έπιτεύγματα των Ίσπανών εργατων στην κολλεκτιβοποιημένη βιομηχανία μετάλλου, είναι αίώνιοι μάρτυρες των έπιτευγμάτων του άναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος.

• • • •

Ή Κολλεκτιβοποίηση τής Ήοπτικής Βιομηχανίας⁹

Ή από τίς "Collectivization"

Ήν βιομηχανία σημαίνει μιά όμάδα εγκαταστάσεων για τήν κατασκευή ενός τύπου έμπορεύματος, σ' ένα διαμέρισμα, έπαρχία ή περιοχή, τότε δέν θά ύπήρχε όπτική βιομηχανία πριν από τήν 19η του Ίούλη, στην Ίσπανία. Μέ τό τέλος τής μάχης (στην όποία πήραν μέρος οί εργάτες τής όπτικής βιομηχανίας), οί εργάτες άρχισαν άμέσως νά κολλεκτιβοποιούν τά μικρά έρ-

9. Ή από τό βιβλίο του «Κολλεκτιβοποιήσεις Τό Δημιουργικό Έργο τής Ίσπανικής Έπανάστασης 1936-1939», σελ. 72-74

γαστήρια. Στην πρώτη φάση, άσκήθηκε αυστηρή εργατική επί-
βλεψη, για νά εμποδίσει τούς ιδιοκτήτες νά δραπετεύσουν,
παίρνοντας τά κεφάλαια καί τά έμπορεύματα. "Όσοι ιδιοκτή-
τες δέχτηκαν τήν κολλεκτιβοποίηση, μπήκαν στίς κολλεκτίβες
ύπό ίσους όρους μέ τούς πρώην ύπαλλήλους τους. Τά έργαστή-
ρια μετατράπηκαν σέ μιά παραγωγική κολλεκτίβα... Μελετή-
θηκαν καί έφαρμόστηκαν μέθοδοι έκσυγχρονισμού καί άνοιχο-
δόμησης τής βιομηχανίας.

Καταργήθηκε ή διαφορά τών φύλων. Ίση πληρωμή για άν-
τρες καί γυναίκες καί μέ επικρατέστερο τόν οίκογενειακό μι-
σθό. "Όσοι εργάτες είχαν περάσει τά 24 χρόνια έπαιρναν 400
πεσέτες τό μήνα καί 50 πεσέτες για κάθε έξαρτημένο άπ' αυ-
τούς πρόσωπο, έστω καί μή συγγενικό, καί δέν είχαν δουλέψει
πρίν στήν ίδια βιομηχανία. 'Ο μεγάλος νεωτερισμός ήταν ή
άνέγερση ενός νέου έργοστασίου για όπτικά όργανα καί εργα-
λεία. Τό έργο χρηματοδοτήθηκε από τίς έθελοντικές εισφορές
τών εργατών. Σέ ελάχιστο χρονικό διάστημα, τό εργοστάσιο
έβγαλε στήν κυκλοφορία κυάλια, τηλέμετρα, γωνιόμετρα, βιο-
μηχανικά γυαλιά σέ διάφορους χρωματισμούς καί όρισμένα
έπιστημονικά όργανα. Κατασκεύαζαν καί έπισκεύαζαν επίσης
διάφορα όπτικά όργανα για τίς ανάγκες του μετώπου. "Άλλο
έπιτεύγμα ήταν τό άνοιγμα μιάς νέας, εκσυγχρονισμένης όπτι-
κής σχολής... Οί εργάτες ύπερηφανεύονταν, μέ τό δίκιο τους,
γι' αυτά τά έπιτεύγματα. "Ό,τι δέν μπόρεσε νά κάνει ό καπιτα-
λισμός τό έκαναν, μέ τή δημιουργική ικανότητά τους τά μέλη
του συνδικάτου όπτικών εργατών τής CNT.

• • • •

Ή Κολλεκτιβοποίηση τών Ύγειονομι- κών Ύπηρεσιών¹⁰

Ή Από τόν Γκαστόν Λεβάλ

Ή κολλεκτιβοποίηση τών ύγειονομικών ύπηρεσιών ήταν ένα

10 Ή Από τό βιβλίο του Γκαστόν Λεβάλ «Ότε Φράνκο, ότε Στάλιν»
σελ. 122-127.

ἀπό τὰ μεγαλύτερα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπανάστασης. Γιά νά ἐκτιμηθοῦν οἱ προσπάθειες τῶν συντρόφων μας πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη ὅτι ἀποκατάστησαν τίς ὑπηρεσίες ὑγείας σ' ὀλόκληρη τήν Καταλωνία, μέσα σ' ἐλάχιστο χρονικό διάστημα ἀπό τήν 19η Ἰούλη. Ἡ ἐπανάσταση στηρίχθηκε στή συνεργασία ἑνός ἀριθμοῦ ἀφοσιωμένων γιατρῶν, οἱ ὅποιοι δέν φρόντιζαν νά συσσωρεύσουν πλοῦτο, ἀλλά νά ἐξυπηρετήσουν τοὺς φτωχοὺς καί τοὺς μὴ προνομιούχους.

Τό «Συνδικάτο Ἐργατῶν Ὑγιεινῆς» ἰδρύθηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1936. Σύμφωνα μέ τήν τάση νά ἐνωθοῦν ὅλες οἱ διαφορετικές κατηγορίες, ἀπασχολήσεως καί ὑπηρεσιῶν, πού ἐξυπηρετοῦσαν μιὰ συγκεκριμένη βιομηχανία, ὅλοι οἱ ἐργάτες ὑγιεινῆς, ἀπό τοὺς πορτιέρηδες μέχρι τοὺς γιατροὺς καί τὰ διοικητικά στελέχη, ὁργανώθηκαν σέ ἓνα μεγάλο «Συνδικάτο Ἐργατῶν Ὑγιεινῆς».

Πέντε μῆνες μετά τήν ἐπανάσταση, 8.000 ἐργάτες ὑγιεινῆς προσχώρησαν στό συνδικάτο (ἐκτός ἀπό τοὺς μασέρ καί τοὺς φυσιοθεραπευτές γιά τοὺς ὁποίους δέν διαθέτουμε στοιχεῖα). Καί ἡ UCT ὁργάνωσε ἓνα συνδικάτο, πολύ κατώτερο ἀριθμητικά ἀπό τό δικό μας, 100 γιατροί ἔναντι 1.020 δικῶν μας. Ἰδοῦ ἓνας ἀποσπασματικός κατάλογος: 1020 γιατροί, 330 μαῖες, 3.206 νοσοκόμοι, 133 ὀδοντογιατροί, 203 ἀσκούμενοι (σπουδαστές ἱατρικῆς), 180 φαρμακοποιοί καί 66 βοηθοί φαρμακοποιῶν, 153 βοτανολόγοι, 353 ἀποστειρωτές, 71 ἀκτινολόγοι καί 200 κτηνίατροι.

Τὰ συνδικάτα ὁμως δέν ἀρκέστηκαν στή στρατολογία νέων μελῶν. Ἡ ἐπιθυμία γιά τήν ἀναδημιουργία τοῦ συστήματος ὑγιεινῆς ἦταν μεγαλύτερη ἀνάμεσα σέ γιατροὺς, πού δέν εἶχαν κάνει τίποτε πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση πρὶν ἀπό τήν ἐπανάσταση. Αὐτοὶ ἀκριβῶς οἱ γιατροί ἔγιναν καί οἱ πῖο ἀφοσιωμένοι ἐπαναστάτες. Θά μπορούσα νά φέρω πολλά παραδείγματα.

Ἡ παιδική θνησιμότητα ἦταν ἀπό τίς μεγαλύτερες στήν Εὐρώπη, παρ' ὅλο πού ἡ Ἰσπανία ἔχει ὑγιεινὸ καί γενικά ξηρὸ κλίμα. Αὐτό δέν ὀφείλεται μόνο στή φτώχεια καί στήν ἔλλειψη ὑγειονομικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἀλλά καί σέ μιὰ σπείρα γιατρῶν, οἱ ὅποιοι ἐκμεταλλεζόμενοι τήν κατάσταση καί τήν ἀνικανότητα τῆς κυβένησης, φρόντιζαν νά πλουτίζουν.

Οί σύντροφοί μας ήγήθησαν στην ίδρυση ενός νέου συστήματος υγιεινής... Ἡ νέα ἰατρική ὑπηρεσία κάλυπτε ὀλόκληρη τὴν Καταλωνία. Σχηματίστηκε ἕνας μεγάλος μηχανισμός, τοῦ ὁποῦ-
ου τὰ μέρη ἦταν γεωγραφικά κατανεμημένα, σύμφωνα μὲ τὶς
ἀνάγκες καὶ τὸ γενικό πρόγραμμα. Ἡ Καταλωνία διαιρέθηκε
σέ 9 ζώνες: Βαρκελώνη, Ταραγόνα, Λερίντα, Ρέους, Μπιορ-
γκίντα, Ριπόλ καὶ Ἄνω Πυρηναία Ὅλα τὰ γειτονικά χωριά
καὶ οἱ κωμοπόλεις ἐξυπηρετοῦνταν ἀπ' αὐτὰ τὰ κέντρα.

Σέ 27 κωμοπόλεις τῆς Καταλωνίας ὑπῆρχαν 36 κέντρα υγιει-
νῆς πού παρείχαν ὑπηρεσίες σέ τέτοιο βαθμό – ὥστε κάθε χω-
ριό, κάθε συνοικισμός, κάθε ἀπομονωμένος χωρικός στά βου-
νά, κάθε γυναίκα, κάθε παιδί, παντοῦ εἶχε ἀρκετή καὶ σύγχρο-
νη ἰατρική περίθαλψη. Σέ κάθε μία, ἀπό τὶς 9 ζώνες, ὑπῆρχε
ἕνα κεντρικό συνδικάτο καὶ μιὰ ἐπιτροπή ἐλέγχου, μὲ ἔδρα τὴ
Βαρκελώνη. Κάθε ζώνη ἦταν αὐτόνομη, μέσα στὴ σφαῖρα τῆς
δραστηριότητάς της. Αὐτὴ ὁμως ἢ αὐτονομία δέν ταυτιζόταν
μὲ τὴν ἀπομόνωση. Τὰ μέλη τῆς «Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς
Βαρκελώνης», ἐλεγμένα ἀπ' ὄλα τὰ τμήματα συναντιόνταν
κάθε ἑβδομάδα μ' ἕνα ἀντιπρόσωπο κάθε τμήματος, γιὰ νά συ-
ζητήσουν κοινὰ προβλήματα καὶ νά βελτιώσουν τὸ γενικό πρό-
γραμμα....

Ὁ λαός ἐπωφελήθηκε ἀπὸ τὰ σχέδια τοῦ συνδικάτου υγιει-
νῆς. Τὸ συνδικάτο διαχειριζόταν ὄλα τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὶς
κλινικές. Ἐξῆ νοσοκομεῖα ἀνοιξαν στὴ Βαρκελώνη... Ὅχτῶ
νέα σανατόρια ἐγκαταστάθηκαν σέ σπίτια πολυτελείας, πού
βρισκόνταν στά βουνά καὶ στά δάση. Ἦταν πολὺ εὐκολὴ ἢ με-
τατροπὴ αὐτῶν τῶν σπιτιῶν σέ νοσοκομεῖα καὶ ὁ ἐφοδιασμός
τους μὲ τὸν κατάλληλο ἐξοπλισμό. Ἐνα ἀπ' αὐτά, γιὰ τὴ θερα-
πεία τῆς φυματίωσης, ἐθεωρεῖτο ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα τοῦ εἴ-
δους...

Ὁργανώθηκαν πολυκλινικές, γιὰ παροχὴ εἰδικευμένων ὑπηρεσιῶν
γιὰ ὄλες τὶς ἀσθένειες.... Ἐνῶ, κάτω ἀπὸ τὸν καπιταλισμό,
ὑπῆρχε τεχνιτὸ πλεόνασμα γιατρῶν, τώρα, μὲ τὸ κοινωνι-
κοποιημένο ἰατρικό σύστημα, ὑπῆρχε ἔλλειψη γιατρῶν, γιὰ τὴν
ἐξυπηρέτηση τῶν μαζῶν, οἱ ὁποῖες οὐδέποτε εἶχαν οσωστὴ ἰα-
τρική περίθαλψη...

Ὅταν οἱ κάτοικοι μιᾶς τοποθεσίας ζητοῦσαν τὶς ὑπηρεσίες

ένός γιατροῦ, τό συνδικάτο, ἐκτιμώντας τίς ἀνάγκες τους, ὑποδείκνυε ἕνα γιατρό τοῦ ὁποίου ἡ ἐκπαίδευση θά ἐξυπηρετοῦσε καλύτερα τοὺς ἀσθενεῖς. Ἐάν ὁ γιατρός ἀρνιόταν νά πάει, ἔπρεπε νά παρουσιάσει ἕνα ἰσχυρό ἐπιχείρημα. Χωρίς ἐπιχείρημα, ἔχανε τή θέση του. Οἱ νοσοκομειακές δαπάνες, πληρώνονταν ἀπό τήν Καταλανική κυβέρνηση καί τό δημαρχεῖο. Οἱ πολυκλινικές ἰδρύονταν κάτω ἀπό τήν εὐθύνη τῶν συνδικάτων καί τῶν δήμων. Ὅλες οἱ ὑπηρεσίες ὑγιεινῆς δέν εἶχαν κοινοτικοποιηθεῖ στήν Καταλωνία, ἀλλά οἱ περισσότερες ἀπό τίς ὀδοντοιατρικές κλινικές ἐλεγχόταν ἀπό τά συνδικάτα, καθῶς καί ὅλα τά νοσοκομεία, οἱ κλινικές καί τά σανατόρεια. Ἐτειναν πρὸς τήν ἀντικατάσταση τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα μέ τήν κοινοτικοποιημένη ὀργάνωση τῆς ἰατρικῆς. Ὑπῆρχαν ἀκόμη ἰδιῶτες γιατροί, ἀλλά οἱ περισσότερες ἀπάτες εἶχαν ἐξαφανιστεῖ. Τό κόστος τῆς περίθαλψης ἐλεγχόταν. Οἱ πληρωμές τῶν γιατρῶν γίνονταν μέσω τῶν συνδικάτων¹¹.

Ἡ χειρουργική ἐπέμβαση καί ἡ ἐξαγωγή δοντιῶν γίνονταν δωρεάν. Ὁ ἀριθμός τῶν ψυχοπαθῶν πού πῆγαιναν γιά θεραπεία στά ἄστυα ἦταν πολύ μεγαλύτερος ἀπό πρῶτα. Οἱ πῖο προνομιούχοι γιατροί ἀντέδρασαν σ' αὐτές τίς ἀλλαγές, ἀλλά οἱ νεότεροι καί λιγότερο προνομιούχοι συνεργάστηκαν ἐθελοντικά μέ τή νέα ὀργάνωση. Οἱ νέοι γιατροί ἦταν ἐνθουσιασμένοι. Κάτω ἀπό τό παλιό καθεστῶς θά δούλευαν χρόνια ὀλόκληρα μέ ἐλάχιστο ἢ χωρίς μισθό καί ἔπρεπε νά περιμένουν τό θάνατο τῶν ἡλικιωμένων γιατρῶν γιά νά πάρουν τή θέση τους.

Ὅλοι οἱ νοσοκομειακοί γιατροί ἔπαιρναν 500 πεσέτες τό μήνα, γιά τρεῖς ὥρες δουλειά τήν ἡμέρα. Δέν ἐπιτρεπόταν, σ' αὐτούς ἡ ἰδιωτική ἀσκηση τοῦ ἐπαγγέλματός τους. Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νά βγάλει τά συμπεράσματά του, ἀν σκεφτεῖ ὅτι ὁ εἰδικευμένος ἐργάτης ἔπαιρνε 350-400 πεσέτες τό μήνα, γιά ἑφτά ὥρες δουλειᾶς τήν ἡμέρα¹².

Μέ τίς οἰκονομίες, ἀπό τήν ἐξίσωση τῶν μισθῶν, πληρώνον-

11 Ἐτοι ὁ γιατρός δέν μποροῦσε νά ζητήσει ὑπερβολική ἀποζημίωση γιά τίς ὑπηρεσίες του

12 Γιά τό βαθμό ἐξίσωσης τῶν μισθῶν καί τίς προηγούμενες μεγάλες διαφορές στά εἰσοδήματα

ταν άλλα έξοδα. Δέν υπήρχαν πλέον γιατροί μέ τεράστια εισοδήματα καί άλλοι σέ κακή οικονομική κατάσταση. Περισσότεροι από τούς μισούς γιατρούς, δούλευαν δωρεάν, μετά τό κανονικό ώράριό τους. Καμιά πίεση δέν ασκήθηκε πάνω τους Παραχωρούσαν ευχάριστα τόν ελεύθερο χρόνο τους, χωρίς κανέναν καταναγκασμό.

«Όλα είναι θαύμα», έλεγε ό γραμματέας τού ιατρικού τμήματος, ένας Βάσκος, γιά τόν όποιο ή άκούραστη άσκηση τού επαγγέλματός του άποτελοϋσε ήθική έπιταγή. «Ό φημισμένος γιατρός, ό όποιος καταδεχόταν νά επισκέπτεται μιά φορά τή βδομάδα τό έξωτερικό ιατρείο έχει χαθεί. Τό αξιόλογο πρόσωπο, τό όποιο έπιθεωρούσε τίς πτέρυγες τού νοσοκομείου συνοδενόμενος από μισή ντουζίνα ύποταχτικούς γιατρούς κατώτερους ιεραρχικώς, από τούς όποιους ό ένας κρατούσε μιά λεκάνη, ό άλλος τήν τσάντα του καί οί άλλοι σάν τιμητική συνοδεία, είναι τώρα ευτυχώς εικόνα τού παρελθόντος. Τώρα εΐμαστε όλοι ίσοι σύντροφοι, εργαζόμαστε μαζί, εκτιμάμε καί σεβόμαστε ό ένας τόν άλλον».

• • • •

‘Η Βιομηχανική Κολλεκτιβοποίηση στήν ‘Αλκói¹³

‘Από τόν Γκαστόν Λεβάλ

‘Η ‘Αλκói είναι ή δεύτερη σέ πληθυσμό πόλη τής έπαρχίας ‘Αλικάντε, μέ 45.000 κατοίκους ασχολούμενους μέ τή βιομηχανία καί τό έμπόριο. ‘Η πιό σημαντική βιομηχανία ήταν ή ύφαντουργία, πού κατασκεύαζε ύφάσματα, έσώρουχα, πλεχτά. Δεύτερη σέ σημασία ήταν ή βιομηχανία χαρτιού.

Τό κίνημά μας στήν ‘Αλκói έχει μακρούα παράδοση πάλης, πού φθάνει μέχρι τήν έποχή τής «Πρώτης Διεθνούς» (1869)...

13 Αυτό τό τμήμα άποτελείται από δύο μέρη μέ ύλη από τό βιβλίο, τού Λεβάλ «Όυτε Φράνκο, Όυτε Στάλιν», σελ. 160-169 καί ύλη από τό βιβλίο του «‘Αντιεξουσιαστική ‘Ισπανία», σελ. 357,369,371

Είχε πράγματι, μεγαλύτερο ποσοστό αναρχικών από οποιαδήποτε άλλη πόλη της Ισπανίας... Τό 1919 τό κίνημα ενισχύθηκε μέ τήν οργάνωση τών *Sindicatos Unicos*.¹⁴

Στήν πρώτη μου επίσκεψη, τό Φλεβάρη του 1937, ή UGT (ύποστήριζε τό Σοσιαλιστικό Κόμμα) είχε 3.000 μέλη, άντεπαστάτες δημοσίους ύπαλλήλους και μικροεπαγγελματίες (έβλεπαν τήν UGT σάν έγγύηση τής κατάστασή τους). Άλλά οί βασικές γιά τήν κοινωνική ζωή, οίκονομικές λειτουργίες βρισκόταν κάτω από τόν έλεγχο τής CNT.

Οί οργανωμένες στά συνδικάτα τής CNT βιομηχανίες: τροφίμων, χαρτιού, χαρτονιών, οίκοδομών (περιλαμβανομένων και τών αρχιτεκτόνων), ύγιεινής (κουρείς, ύπάλληλοι πλυντηρίων, όδοκαθαριστές), μεταφορών, δημοσίων ύπηρεσιών, ύποδηματοποιείων, καθαριστηρίων ύποδημάτων, τεχνικών γραφείων, εργατών ένδυμάτων και έσωρούχων, εργατών μετάλλου, επαγγελματιών (δάσκαλοι, ζωγράφοι συγγραφείς) και, στά προάστεια, κηπουρών.

Οί σύντροφοί μας έδρασαν γρήγορα και άποφασιστικά, λόγω τής καθαρότητας τών ιδεών τους. Ή κολλεκτιβοποίηση στην Άλκοί δέν είχε ανάγκη νά περάσει από τήν παρατεταμένη φάση τής τμηματικής κολλεκτιβοποίησης μικρών εργαστηρίων και άπομονωμένων εργοστασίων. Τά συνδικάτα, από τήν πρώτη στιγμή, πήραν τήν πρωτοβουλία νά οργανώσουν όλες τίς βιομηχανίες. Αυτό ήταν τό πιό ολοκληρωμένο παράδειγμα τής «*συνδικαλιστικοποίησης τής παραγωγής*»..... Τό καλύτερο παράδειγμα τό έδωσε ή ύφαντουργία, μέ 6.500 εργάτες μέλη τής CNT.

Όπως θά περίμενε κανείς, ήταν αναπόφευκτες οί συγκρούσεις μέ τούς εργοδότες τής ύφαντουργίας. Οί εργοδότες έρμήνευαν τόν «*εργατικό έλεγχο*» τελείως διαφορετικά άπ' ό,τι τά συνδικάτα. Γιά τούς εργοδότες «*εργατικός έλεγχος*» σήμαινε (τό πολύ-πολύ) νά επιτρέπουν σέ μιά επιτροπή νά σκαλίζει τούς λογαριασμούς τής εταιρείας. Άλλά οί άπαιτήσεις τών εργατών πήγαιναν πολύ μακρύτερα. Ήθελαν τήν άπολλοτρίωση

14. Βιομηχανικά συνδικάτα (όχι επαγγελματικά) τά όποια περιλαμβάνουν όλους τούς εργάτες μιās βιομηχανίας, άσχέτως επαγγέλματος

των εργοστασίων κάτω από τον ολοκληρωτικό έλεγχο και τη διεύθυνση της παραγωγής από το συνδικάτο τους, τη CNT...

Τό πρώτο δήμα πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση ἦταν ἡ ὀργάνωση ἀπό τοὺς ἐργάτες, μιᾶς «Τεχνικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου», ἡ ὁποία ἀρχίζοντας ἀπό τήν ἐπίδραση τῆς δραστηριότητας τῶν ἐργοδοτῶν μετατράπηκε γρήγορα σέ ὄργανο συνολικῆς διεύθυνσης τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας. Οἱ ἐργοδοτές καταργήθηκαν καί ἀνέλαβαν οἱ ἐργάτες. Στίς 14 Σεπτέμβρη, τό συνδικάτο πῆρε ὑπό τή κατοχή του 41 ἐργοστάσια ὑφαντουργίας, 10 κλωστήρια, 4 βαφεῖα, 5 ἐργοστάσια κατεργασίας, 4 ἐργοστάσια λινῶν καί 11 ἐργαστήρια λαναρίσματος, δηλαδή τό σύνολο τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας στήν Ἄλκοι. Οἱ καθημερινές δραστηριότητες καθορίζονταν ἀπό τίς ἐπιθυμίες τῶν ἐργατῶν καί ἀπό τήν ὀργάνωση τῶν ἐπιτροπῶν διαχείρισης.

Ἄλλα βρισκόνταν κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο συνδικάτων. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ὅλα ἀποφασίζονταν ἀπό λίγες ἀνώτερες γραφειοκρατικές ἐπιτροπές, χωρίς τή συγκατάθεση τῶν μελῶν τοῦ συνδικάτου. Ἐδῶ ἐφαρμοζόνταν ἡ ἀντιεξουσιαστική δημοκρατία. Ὑπῆρχαν ὅπως καί στή CNT, δύο ἀλληλοεπηρεαζόμενες δομές: ἀπό τή βάση (οἱ μάζες τῶν συνδικαλιστῶν ἐργατῶν ἀγωνιστῶν) πρὸς τ' ἀπάνω καί στήν ἀντίθετη κατεύθυνση, ἡ ἐπιρροή τῶν ὁμοσπονδιῶν τῶν ἰδίων ὀργανώσεων σέ ὅλα τὰ ἐπίπεδα πρὸς τὰ κάτω. Ἀπό τήν πηγὴ πίσω στήν πηγὴ. «Ἀπό τήν περιφέρεια πρὸς τό κέντρο καί ἀπό τό κέντρο στήν περιφέρεια» ὅπως τό διατύπωσε ὁ Προυντόν καί ὑπογράμμισε ὁ Μπακούιν.

Κάθε Κυριακή, σ' ὅλα τὰ ἐργοστάσια, σχεδιαστές τεχνικοί καί ἐργάτες παραγωγῆς, συνερχόνταν σέ κοινὴ συνέλευση καί ἔλεγχαν τοὺς λογαριασμούς, τίς ἐκθέσεις πάνω στήν ποιότητα τῆς παραγωγῆς καί ἄλλα σχετικὰ θέματα. Στίς συνελεύσεις αὐτές δέν παίρνονταν ἀποφάσεις, ἀλλὰ οἱ διαπιστώσεις τους ὑποβάλλονταν στό ἀρμόδιο τμήμα τοῦ συνδικάτου.

Ἡ τεχνικὴ ὀργάνωση τοῦ ἐργοστασίου εἶχε διαιρεθεῖ σέ πέντε τμήματα. Κάθε τμήμα, ὑποδείκνυε ἕναν ἀντιπρόσωπο γιὰ τήν ἐργοστασιακὴ ἐπιτροπὴ καί οἱ ἐπιτροπές αὐτές σχημάτιζαν, τήν «Ἐπιτροπὴ Διοίκησης τοῦ Συνδικάτου». Ἐτοι ἀντι-

προσωπεύονταν κάθε ομάδα εργασίας του εργοστασίου και ή συντονισμένη οργάνωση άνταντακλούσε τήν έσωτερική δομή τής βιομηχανίας....

Οί άντιπρόσωποι τών πέντε τεχνικών ύποδιαίρέσεων άποτελούσαν τά μισά μέλη τής «*Έπιτροπής Διοίκησης*». Τά άλλα μισά, άποτελούσε ή «*Έπιτροπή Έλέγχου*», πού άναφέρθηκε πιό πάνω. Διοριζόταν άπό τή γενική συνέλευση τών συνδικαλισμένων εργατών και άποτελούνταν άπό εργάτες τών εργοστασίων, μέ σκοπό τήν άποφυγή τής διακοπής τής έπαφής μέ τούς εργάτες. Οί έπιτροπές εκλεγόταν άπό τίς γενικές συνελεύσεις τών εργοστασίων και τών εργαστηρίων, πού συγκαλούνταν στόν τόπο τής δουλειάς... Μ' αυτόν τόν τρόπο, άποφεύγεται ή δικτατορία τής διοίκησης και εισάγεται ή λειτουργική δημοκρατία, όπου όλοι οί ειδικευμένοι εργάτες παίρνουν μέρος, άνάλογα μέ τά καθήκοντα πού τούς άναθέτει ή γενική συνέλευση....

Καί οί άλλες βιομηχανίες είχαν οργανωθει μέ άνάλογο τρόπο: ή οργάνωση βρισκόταν στά χέρια τού συνδικάτου. Στά μεταλλουργικά εργοστάσια πού έπισκέφθηκα, ή δουλειά διευθυνόταν άπό τά «*Εργατικά Συμβούλια*». Μέσα σέ λίγους μήνες ιδρύθηκε μιá νέα πολεμική βιομηχανία, χωρίς συναγωνισμό, κέρδη ή καπιταλιστικές σχέσεις... Οί άσθενέστερες βιομηχανίες, όπως τυπογραφεία και βιομηχανίες χάρτου, ξεπερνούσαν τίς δυσκολίες τους (οικονομικές και άλλες) μέ τήν άλληλεγγύη τών άντιεξουσιαστικών οργάνώσεων. Τά 16 άλλα συνδικάτα τής τοπικής βιομηχανικής όμοσπονδίας τής 'Αλκοί άλληλοβοηθόταν, σέ περίπτωση άνάγκης.

Όλες οί βιομηχανίες συντονιζόταν άπό τή «*Συνδικαλιστική Διοικητική Έπιτροπή*». Αυτή ή έπιτροπή είχε τόσα τμήματα όσα είχαν και οί βιομηχανίες. Τό τμήμα πωλήσεων διαδίδανε τίς παραγγελίες στό τμήμα παραγωγής, τό όποιο άποφάσιζε ποιό εργοστάσιο διέθετε τόν κατάλληλο έξοπλισμό, για τήν εκτέλεση κάθε παραγγελίας, τό ίδιο τμήμα φρόντιζε και για τήν προμήθεια τών πρώτων ύλών.

Παρ' όλες τίς φοβερές δυσκολίες, παραμένει ένα τεράστιο γεγονός: στήν 'Αλκοί, 20.000 εργάτες διεύθυναν τήν παραγωγή, συντόνισαν τίς οικονομικές δραστηριότητες και άπέδειξαν ότι ή βιομηχανία μπορεί έτσι νά λειτουργήσει καλύτερα, άπ'

ὄλες τίς ἀπόψεις, σέ σύγκριση μέ τήν καπιταλιστική διεύθυνση, ἔξασφαλίζοντας ἀκόμη ἐλευθερία καί δικαιοσύνη γιά ὄλους.....

• • • •

Ἔλεγχος τῶν Βιομηχανιῶν στό Βορᾶ¹⁵

Ἀπό τόν Χοσέ Πειράτς

Παρ' ὄλον ὅτι οἱ ἀναφορές γύρω ἀπό τήν κολλεκτιβοποίηση στό Βόρειο μέρος τῆς χώρας εἶναι ἀόριστες, οἱ τρεῖς παρακάτω ἐκθέσεις εἶναι πιό συγκεκριμένες καί ἀντανακλοῦν τά αὐθόρμητα ἐπαναστατικά ἐπιτεύγματα, παρά τίς μνημειώδεις δυσκολίες. Τό κοινό μανιφέστο τῆς UGT καί CNT γιά τήν ἀλιευτική βιομηχανία τῆς Γκιγιόν καί τῆς Λερίντα¹⁶, γράφει:

«Μανιφέστο γιά τόν Ἔλεγχον τῶν Βιομηχανιῶν τῶν Ἀστουριῶν, τῆς Λεόν καί τῆς Παλένσια.

Ἡ «Ἐπαρχιακή γραμματεία τῆς UGT» καί ἡ «Ἐπιτροπή Περιοχῆς τῆς CNT» τῶν Ἀστουριῶν συμφώνησαν τά παρακάτω:

1) Ὅπου τό ξνα ἢ τό ἄλλο συνδικάτο πού ἀντιπροσωπεύεται στήν Ἐπιτροπή Ἐλέγχου διαθέτει ποσοστό μικρότερο τοῦ 10% τῶν ἐργατῶν, τό συνδικάτο τῆς πλειοψηφίας ἀναλαμβάνει τή διεύθυνση τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου.

15 Ἀπό τό βιβλίον τοῦ «Ἡ CNT καί ἡ Ἰσπανική Ἐπανάσταση», σελ 356-359

16. Ἡ CNT, παρά τή δύναμή της, μειοψηφοῦσε στό ἐργατικό κίνημα τῆς δόρειας περιοχῆς (εἰδικότερα στό Σανταντέρ, Γκιγιόν καί Λαρέντο), τό ὅποιο ὑποστήριζε τή σοσιαλιστική UGT καί στήν περιοχή τῶν Βάσκων, ὅπου ἐπικρατοῦσαν οἱ καθολικοί-δημοκρατικοί σεπαρατιστές. Ἡ ἡγεοία τῆς UGT ἦταν ἀντίθετη μέ τήν κολλεκτιβοποίηση καί μόνο κάτω, ἀπό τήν πίεση τῶν μελῶν τῆς δάσης τῆς ἀναγκαζόταν καί μάλιστα μέ πολλούς δισταγμούς, νά τήν ἐγκρίνει. Γι' αὐτό, ἡ κολλεκτιβοποίηση στίς ἐλεγχόμενες ἀπό τήν UGT περιοχές δέν ἦταν ἐκείνη, πού, θά πραγματοποιιοῦσαν τά συνδικάτα τῆς CNT ὅπως καί στήν περίπτωση τῆς ἀλιευτικῆς βιομηχανίας Ἐνας ἄλλος καί πιό σημαντικός παράγων ἦταν ἡ γρήγορη κατάληψη ἀπό τοὺς φασίστες τῶν βορεινῶν περιοχῶν πού συνετέλεσε τόσο ἀποφασιστικά στήν ἡττα τῆς Δημοκρατίας καί ἀνέκοψε τήν ἐξέλιξη τῆς ἐπανάστασης.

2) Οί εκλογές στην Έπιτροπή Έλέγχου θά είναι δημοκρατικές. Τό συνδικάτο θά διορίζει ύποψηφίους, οί όποιοι μέ τό παράδειγμά τους θά έχουν κερδίσει τήν εμπιστοσύνη τών μελών, κατά προτίμηση ανθρώπους πού άνηκαν στό ένα ή στό άλλο συνδικάτο πρίν άπό τήν 19η Ιούλη 1936. Καί τά δύο συνδικάτα θά συγκαλοϋν κανονικά κοινές συγκεντρώσεις, γιά τή μελέτη τών κοινών προβλημάτων.

3) Οί Έπιτροπές Έλέγχου θά εγκατασταθοϋν στά:

α) Έργοστάσια καί στά εργαστήρια

β) μεταλλεία καί στίς οικοδομές

γ) λιμάνια καί στίς προκυμαίες

δ) σιδηροδρόμους

ε) άγροτικούς παραγωγικούς καί καταναλωτικούς συνεταιρισμούς.

4) Οί Έπιτροπές Έλέγχου δέν πρέπει μέ κανένα τρόπο νά σφετεριστοϋν τίς εξουσίες τής διαχείρισης ή τής τεχνικής διοίκησης καί τίς λειτουργίες τους. Οί κυριότερες δουλειές τών Έπιτροπών Έλέγχου θά είναι νά βοηθοϋν τή διαχείριση νά πραγματοποιεί σοβαρά προγράμματα, νά κάνουν εποικοδομητικές εισηγήσεις, νά ξεετάζουν παράπονα εργατῶν καί νά βελτιώνουν τίς συνθήκες δουλειάς καί τούς μισθούς....

5) Η εκλογή στην Έπιτροπή Έλέγχου πρέπει νά θεωρείται τιμή καί σημάδι εμπιστοσύνης, τά όποια δέν πρέπει νά προδώσει... Γιά νά καταπολεμηθεί ή γραφειοκρατία στή ρίζα της, τά μέλη τών Έπιτροπών θά ύπηρετοϋν έθελοντικά καί χωρίς πληρωμή, θά εκτελοϋν τήν ύπηρεσία τους μετά τίς εργασίες ώρες τους καί θά πρέπει νά κάνουν άπολογισμό στά μέλη τους σέ συχνές καί κανονικές συναντήσεις.

7) Η UGT καί ή CNT συμφωνοϋν ότι δέν πρέπει νά εμποδίζουν τήν έπαφή τών μελών τους καί τήν προσχώρηση στό συνδικάτο τής εκλογής τους...

9) Ο άποκλειστικός καί ό άμεσος στόχος τής UGT καί τής CNT είναι νά κερδίσουν τόν πόλεμο καί νά οργανώσουν τήν επανάσταση καί όλες οί προσπάθειες καί τών δύο συνδικάτων πρέπει νά κατευθύνονται πρὸς αὐτόν τό σκοπό....

10) Η συμφωνία θά πρέπει νά δημοσιεύεται επί όχτώ μέρες στίς επίσημες έφημερίδες καί τών δύο συνδικάτων... Γκιγιόν, Γενάρης 1937».

Υπογραφόταν: γιά τήν «*Επιτροπή Περιοχής τής CNT*» από τόν γραμματέα τής Σιλδέριο Τουνιόν, γιά τήν «*Επαρχιακή Όμοσπονδία τής UGT*» από τόν Γραμματέα τής Βάλντερς».

‘Η Άλιευτική Βιομηχανία τής Γκιγιόν’¹⁷

‘Η τοπική «*Επιτροπή Έλέγχου*» άφησε τή διανομή τών ψαριών στίς έπιτροπές πού σχηματίστηκαν αυθόρμητα γιά νά έφοδιάσουν τό λαό. Οί λεπτομέρειες διακανονίζονταν από τή γενική συνέλευση τών μελών του βιομηχανικού συνδικάτου τών άλιεργατών. Μόλις έφθανε στό λιμάνι ό στόλος τών άλιευτικών, γινόταν πρώτα ό έφοδιασμός μέ ψάρια στά νοσοκομεία καί ύστερα του πληθυσμού καί τής πολιτοφυλακής.

Μέσα σέ λίγους μήνες από τήν 19η του Ίούλη, καταργήθηκε ή μισθωτή εργασία στήν άλιευτική καί τίς άλλες βιομηχανίες. Κάθε εργάτης έφοδιάστηκε μέ μιά κάρτα καταναλωτού, ή όποία άνέφερε τόν αριθμό τών μελών τής οίκογένειάς του, τήν ηλικία του καί τήν άπασχόλησή τους. Οί άλιεργάτες έδιναν τά προϊόντα τους καί σέ άντάλλαγμα έπαιρναν κάρτες καταναλωτή.

Άργότερα, οί «*Επιτροπές Έφοδιασμού*» άντικαταστάθηκαν από τούς τοπικούς συνεταιρισμούς. Τό Έπουργείο Έμπορίου έφοδίαζε όλους τούς συνεταιρισμούς μέσω του «*Συμβουλίου του Έπαρχιακού Συνεταιρισμού*»¹⁸. Τό Νοέμβρη του 1936, ό Άμάντορ Φερνάντεζ δημοσίευσε μιά σειρά άρθρων στό *Advance*¹⁹, ύποστηρίζοντας τά δικαιώματα τής μικρομπορζουαζίας καί τών εμπόρων, τά όποία προκάλεσαν όξεία πολεμική άνάμεσα στους άναρχοσυνδικαλιστές καί τούς σοσιαλιστές. Ό φασιστικός άποκλεισμός είχε μετριαστεί, άφού πολλά ψαράδικα είχαν πιαστεί ή θυθιστεί καί τά πληρώματά τους πνίγηκαν ή μεταφέρθηκαν από τούς φασίστες στή βάση του Έλ

17 Σύνοψη του Πειράτς από ένα άρθρο του Σολάνο Παλάχιο στό περιοδικό «*Τιμπο*», Ίούλης 1938.

18 ‘Η έκθεση δέν έξηγει τό γιατί.

19. Μιά κοινωνική δημοκρατική έφημερίδα.

Φερόλ, γιά νά βασανιστοῦν καί νά ἐκτελεστοῦν.

Τά ἐργοστάσια κατάψυξης καί κονσερβοποιίας τροφίμων, τά μεγαλύτερα τῆς Ἰσπανίας καί ἡ δεύτερη σέ σημασία βιομηχανία τῶν Ἀσπουριῶν, κοινωνικοποιήθηκαν ἀπό τήν πρώτη στιγμή (ὅπως καί οἱ ἀγορές.) Ὅλα ἐλέγχονταν ἀπό τά συνδικάτα, πού ἀργότερα προσχώρησαν στό «Συμβούλιο τῆς Ἀλιεΐας» Ὁ ἔλεγχος ἀσκοῦνταν ἀπό ἀντιπροσώπους σ' ὅλα τά λιμάνια τῶν Ἀσπουριῶν, ὅπου ὑπῆρχαν κονσερβοποιεῖα καί ἐργοστάσια κατεργασίας ψαριῶν.

Ἡ Ἀλιευτική Βιομηχανία στό Λαρέντο²⁰

Ἡ ἀλιευτική βιομηχανία..... κοινωνικοποιήθηκε ἀπό τήν UGT καί CNT καί ὀργανώθηκε ἕνα «Οἰκονομικό Συμβούλιο» ἀπό ἕξη ἀντιπροσώπους τῆς UGT καί ἕξη τῆς CNT. Ὁλόκληρος ὁ στόλος τῶν ἀλιευτικῶν ἀπαλλοτριώθηκε. Οἱ ἰδιοκτῆτες ἔφυγαν. Ἡ οἰκονομική ἀνισότητα καταργήθηκε. Οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν ἀλιευτικῶν καί οἱ πράκτορές τους δέν ἔπαιρναν πλέον τή μερίδα τοῦ λέοντος ἀπό τά εἰσοδήματα. Τό 45% ἀπό τά κέρδη πῆγαινε γιά τή βελτίωση καί τόν ἐκσυγχρονισμό τῆς ἀλιευτικῆς βιομηχανίας, τό ὑπόλοιπο 55% μοιραζόταν ἕξιςου ἀνάμεσα στούς ψαράδες. Πρὶν ἀπό καιρό, οἱ μεσάζοντες πουλοῦσαν τά ψάρια στό Μπιλμπάο, στό Σανταντέρ, κ.τ.λ. καί τσέπωναν τά κέρδη. Οἱ μεσάζοντες ἐξαφανίστηκαν καί ὅλες τίς συναλλαγές ἔκανε τό «Οἰκονομικό Συμβούλιο». Αὐτό κονιορτοποιεῖ τό ψέμα ὅτι οἱ ἐργάτες δέν μποροῦν νά διευθύνουν τή βιομηχανία χωρὶς τοὺς ἐργοδότες.... Ἡ UGT καί ἡ CNT δημοτικοποίησαν γρήγορα τά σπίτια, τή γῆ, τίς δημόσιες ὑπηρεσίες, μέ δυό λόγια τά πάντα. Ἡ κοινωνία ἀρχισε νά ἀλλάζει. Τά ἰδανικά τῶν Μαρξιστῶν καί τῶν Ἀναρχικῶν πραγματοποιήθηκαν ἀπό τό λαό τοῦ Λαρέντο....

20. Ἀναφέρεται ἀπό τόν Πειράτς, ἀναδημοσιευμένο ἀπό τήν Ὑπηρεσία τύπου τῆς «Ἀντιεξουσιαστικῆς Νεολαίας τοῦ Μπιλμπάο» Γενάρης 1937.

VII. Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

Στήν εισαγωγή μας αναφέρουμε τό συμπέρασμα τοῦ Γκαστόν Λεβάλ: «*Στό ἔργο τῆς δημιουργίας καί τῆς κοινωνικοποίησης, οἱ ἀγρότες ἀνέπτυξαν κοινωνική συνείδηση πολύ ἀνώτερη ἀπό ἐκείνη τῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων*».

Σ' αὐτό τό κεφάλαιο ὁ Χοσέ Πειράτς μᾶς λέει πῶς ἀπαλλοτριώθηκε ἡ γῆ καί μετατράπηκε σέ κολεκτίβες, πῶς λειτουργοῦσαν οἱ κολεκτίβες, ποιοί ρύθμιζαν τίς δουλειές τῶν κολεκτίβων (ὀμάδες ἐργασίας, διανομή, κοινωνικές ὑπηρεσίες, συντήρηση, στέγαση, διοικητικές ἐπιτροπές, σχέσεις μέ ἄλλες κολεκτίβες, κ.τ.λ.) καί πῶς ἔκαναν τόν ἀπολογισμό τους στίς γενικές συνελεύσεις ὄλων τῶν μελῶν τῶν κολεκτίβων.

Ἐχει μεγάλη σημασία τό γεγονός ὅτι ἡ κολεκτιβοποίηση δέν ἐπιβλήθηκε μέ διατάγματα ἀπό τά πάνω (ὅπως στή Σοβιετική Ἐνωση ἢ τήν Κούβα), ἀλλά ἦταν τό ἀποτέλεσμα τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἰδίων τῶν ἀγροτῶν, ἀπό τά κάτω. Οἱ ἀντιεξουσιαστικές κολεκτίβες δέν ἐφάρμοσαν, ὅπως ὁ Στάλιν, καταστροφικά μέτρα, γιά νά ἐξαναγκάσουν φτωχοῦς ἰδιοκτῆτες ἀγρότες νά παραδώσουν τή γῆ τους καί νά μπουῖν στίς κολεκτίβες. Ἀντίθετα, οἱ κολεκτίβες σεβάστηκαν τά δικαιώματα τῶν ἀνεξάρτητων ἰδιοκτητῶν, οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦσαν τή γῆ τους καί δέν χρησιμοποιοῦσαν μισθωτή ἐργασία: στηρίχτηκαν στήν πειθῶ καί στό παράδειγμα γιά νά πείσουν τοῦς ἀγρότες ἰδιοκτῆτες νά προσχωρήσουν στίς κολεκτίβες. Ὑπανάπτυκτες περιοχές, πού ἀποβλέπουν στήν κολεκτιβοποίηση τῆς γῆς, θά μπορούσαν νά μάθουν πολλά ἀπό τά πετυχημένα παραδείγματα τῶν Ἰσπανικῶν ἀγροτικῶν κολεκτίβων.

* * * *

Ἡ Ἐπανάσταση στήν "Υπαιθρο"¹ Ἀπό τόν Χοσέ Πειράτς

Στίς 19 τοῦ Ἰούλη τοῦ 1936, τά συνδικάτα τῆς CNT καί τῆς UGT, μαζί καί τά πολιτικά κόμματα ὀργάνωσαν, στά χωριά καί στίς κωμοπόλεις, ἕναν ἀντιφασιστικό συνασπισμό ἢ ἀντιφασιστικές ἐπιτροπές. Οἱ ἀντιφασιστικές ἐπιτροπές ἀπαλλοτριώσαν τή γῆ καί τήν ἄλλη ἰδιοκτησία τῶν γαιοκτημόνων καί τῶν φασιστῶν πού εἶχαν δραπετεύσει. Οἱ ἐπιτροπές, στήν ἀρχή, ἀντικατέστησαν τά κοινοτικά συμβούλια. Πολύ ἀργότερα μετασηματίστηκαν σέ δημοτικά συμβούλια, μέ ἀναλογική ἀντιπροσώπευση. Τό συνδικάτο ἢ τό κόμμα πού πλειοψηφοῦσε ὑποδείκνυε ἕνα ἀπό τά μέλη του γιά δήμαρχο ἢ πρόεδρο τοῦ νέου συμβουλίου.

Τά ἀπαλλοτριωμένα χωράφια μεταβιβαζόταν στά συνδικάτα καί τά συνδικάτα ὀργάνωσαν τίς πρῶτες κολλεκτίβες. Ἡ μικρή ἰδιοκτησία ἔγινε σεβαστή, μέ τήν προϋπόθεση ὅτι θά τήν καλλιεργοῦσε ὁ ἴδιος ὁ ἰδιοκτήτης ἢ ἡ οἰκογενειά του καί ὅτι δέν θά χρησιμοποιοῦσε μισθωτή ἐργασία. Σέ περιοχές, ὅπως στήν Καταλωνία, ὅπου ἐπικρατοῦσε ἡ παραδοσιακή μικρή ἰδιοκτησία, ἡ γῆ ἦταν κατατεμαχισμένη. Δέν ὑπῆρχαν μεγάλα ἀγροκτήματα. Πολλοί ἀπ' αὐτούς τοὺς χωρικούς ὀργάνωσαν, μαζί μέ τή CNT, κολλεκτίβες, παραχώρησαν σ' αὐτές τή γῆ τους, τά ζῶα τους, τά ἐργαλεῖα τους, τά πουλερικά τους, τοὺς σπόρους τους, τά λιπάσματά τους ἀκόμη καί τή σοδειά τους.

Ἰδιωτικά ἀγροκτήματα, εὐρισκόμενα ἀνάμεσα ἀπό κολλεκτίβες, παρεμπόδιζαν τήν ἀποτελεσματική καλλιέργεια. Σ' αὐτούς τοὺς ἰδιοκτῆτες παραχωροῦσαν, πολλές φορές, περισσότερη καί πιό εὐφορη γῆ, στήν περίμετρο τῆς κολλεκτίβας καί ἔτσι τοὺς ἐπειθαν νά μετακινηθοῦν.

Οἱ κολλεκτιβιστές, οἱ ὁποῖοι δέν εἶχαν τίποτε νά προσφέρουν στίς κολλεκτίβες, προσχωροῦσαν μέ τά ἴδια, ὅπως καί οἱ ἄλλοι, δικαίωματα καί καθήκοντα. Σέ μερικές κολλεκτίβες,

1 Ἀπό τό βιβλίο του «Οἱ Ἀναρχικοὶ στήν Πολιτική Κρίση τῆς Ἰσπανίας», σελ. 149-168 Χοσέ Πειράτς

ἐκείνοι πού προσχωρούσαν ἔπρεπε νά προσφέρουν καί τά χρήματα τους (Τζιροντέλα στήν Καταλωνία, Λαγκουναρότα στήν Ἄραγώνα καί Θεορβέρα ντέλ Μαέστρα στή Βαλέντσια).

Μικροί γεωκτῆμονες, λίγο ἢ πολύ ἀντίθετοι στήν κολλεκτιβοποίηση, γνωστοί σάν «ἀτομικιστές», συναντοῦσαν πολλές δυσκολίες, εἰδικά τήν ἐποχή τοῦ θερισμοῦ, καθώς δέν μπορούσαν νά μισθώσουν ἐργάτες οὔτε νά χρησιμοποιήσουν μηχανές (ἡ ἰδιοκτησία τους ἦταν σχετικά μικρή γιά μηχανές). Σέ μερικές περιπτώσεις οἱ «ἀτομικιστές» συνεργαζόταν μεταξύ τους, ἀλλά οἱ σοδειές ἦταν μικρές καί κακῆς ποιότητας. Οἱ περισσότεροι κολλεκτιβιστές συμπεριφέρονταν καλά στούς «ἀτομικιστές». Στή Μονζόν, οἱ κολλεκτιβιστές τοῦς νοίκιαζαν μηχανήματα καί ὀρισμένα ἀπαραίτητα ἐφόδια. Ὅρισμένοι «ἀτομικιστές» διέθεταν τά προϊόντα τους μέσω τῶν συνεταιρισμῶν τῆς κολλεκτίβας. Τέλος μερικοί προσχωρούσαν στίς κολλεκτίβες (Μάς ντέ λας Μάτας).

Σέ μερικές περιοχές, οἱ ἐπαναστατικές ἐπιτροπές ἀπαλλοτρίωσαν τά μεγάλα ἀγροκτῆματα τῶν μεγάλων γαιοκτημόνων. Σέ μιᾶ συγκέντρωση τῶν ἐργατῶν γῆς, στήν ὁποία πήραν μέρος ὅλοι οἱ κάτοικοι, ἡ γῆ παραδόθηκε στίς κολλεκτίβες καί στούς «ἀτομικιστές». Οἱ κολλεκτιβιστές διατύπωσαν ἕνα γενικό πρόγραμμα γιά τήν πορεία τῆς κολλεκτίβας. Ὅταν ἡ CNT καί ἡ UGT δέν συμφωνοῦσαν γιά τόν τρόπο ὀργάνωσης τῆς κολλεκτίβας τότε σχηματιζόταν δύο κολλεκτίβες (πολλές φορές ἡ μιᾶ δίπλα στήν ἄλλη).

Ἡ ἔκταση τῆς κολλεκτίβας ἐξαρτιόταν ἀπό τόν πληθυσμό καί τόν πολιτικό προσανατολισμό τῶν κολλεκτιβιστῶν... Σέ μερικές περιοχές, τό μέγεθος τῶν κολλεκτίβων μειώθηκε ἐξαιτίας τῶν συμφορῶν τοῦ πολέμου, τῆς ἀντιδραστικῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς καί τῶν στρατιωτικῶν ἐπιθέσεων τῶν κομμουνιστικῶν στρατευμάτων. Στήν Πενιάλμπα (Ἄραγώνα) ἡ κολλεκτίβα ἀγκάλιαζε ὀλόκληρη τήν κωμόπολη... Πολλοί μικροἰδιοκτῆτες, προστατευόμενοι ἀπό τίς κομμουνιστικές ξιφολόγχες, ἀπαίτησαν καί πήραν γῆ, ἀπό τίς κολλεκτίβες. Στή Μπριχουέγκα, μετά τήν καταστρεπτική ἡττα τῶν Ἰταλῶν φασιστῶν (Μάρτης 1937), πολλοί μικροἰδιοκτῆτες ἐγκατέλειψαν τή γῆ τους καί ἀκολούθησαν τά ὑποχωροῦντα στρατεύματα. Ἔτσι ὀλόκληρη ἡ

Ἄλκαρία κολλεκτιβοποιήθηκε.

Ἡ δουλειά στίς κολλεκτίβες γινόταν ἀπό ομάδες ἐργατῶν, μέ ἐπικεφαλῆς ἕναν ἀγρότη ἐκλεγμένο ἀπό κάθε ομάδα. Ἡ γῆ διαιρέθηκε σέ καλλιεργούμενες ζώνες. Οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν ομάδων δούλευαν ὅπως καί οἱ ἄλλοι. Δέν ὑπῆρχαν εἰδικά προνόμια. Μετά τή δουλειά τῆς ἡμέρας, ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ομάδων συναντιόταν στόν τόπο τῆς δουλειᾶς καί ἀποφάσιζαν γιά τή δουλειά τῆς ἐρχόμενης μέρας. Ὅλοι οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν ομάδων καθῶς καί τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς διοίκησης τῆς κολλεκτίβας ἐκλέγονταν ἀπό τή γενική συνέλευση ὅλων τῶν ἐργατῶν. Ἡ γενική συνέλευση ἀποφάσιζε γιά ὅλα τά σοβαρά θέματα καί ἔδινε ὁδηγίες στούς ἐπικεφαλῆς τῶν ομάδων καί στήν ἐπιτροπή διοίκησης.

Ἡ ἐργάσιμη ἡλικία κυμαίνονταν ἀπό 14 ἤ ἐλάχιστη μέχρι 60 ἤ μέγιστη. Νεαροί ἀνύπαντροι δούλευαν συνήθως στά ἐργαστήρια τῶν κολλεκτίδων ἢ στούς συνεταιρισμούς διανομῆς (μαγαζιά). Οἱ παντρεμένες γυναῖκες δέν εἶχαν ὑποχρέωση νά δουλεύουν ἔξω ἀπό τό σπίτι, ἐκτός ἀπό εἰδικές περιπτώσεις ἀπόλυτης ἀνάγκης. Οἱ ἔγκυες γυναῖκες εἶχαν εἰδική μεταχείριση. Ὅλοι δούλευαν ἀνάλογα μέ τή σωματική τους ἰκανότητα. Οἱ μέρες πού κάποιος δέν ἐργαζόταν λόγω ἀσθενείας ὑπολογιζόταν σάν ἐργάσιμες. Στή Χουένκα, ἄτομα ἡλικίας 60 χρόνων μποροῦσαν νά ἀποσυρθοῦν, ἀλλά στήν Γκράους ἀποφάσιζαν νά συνεχίσουν τή δουλειά....

Τά πλεονάζοντα προϊόντα πουλιόταν ἢ ἀνταλλάσσονταν κατευθείαν ἢ μέσω ὁμοσπονδιακῶν πρακτόρων, πού εἶχαν αὐτόν τόν προορισμό... Σέ μερικές κωμοπόλεις τῆς Καταλωνίας, τά παλιά ἀστικά ἀγροτικά συνδικάτα ἐφοδίαζαν τοὺς γεωκτῆμονες καί τοὺς μικρεμπόρους. Τό συνδικάτο τῆς Μοντμπλάνκ μοίραζε κρασί καί λάδι πού πλεόναζε ἀπό τήν κολλεκτίβα. Οἱ προσανατολισμένες στή μπουρζουαζία ἐνώσεις, ὀργάνωναν συνήθως δικούς τους συνεταιρισμούς. Παράδειγμα: στή Βαρκελώνη, οἱ ἀγροτικές ἐνώσεις ἀνοίξαν δικά τους μαγαζιά, σέ διάφορα σημεῖα τῆς πόλης, ἀλλά ἡ κεντρική ἀγορά φρούτων καί λαχανικῶν στό ἀγροτικό προάστιο τῆς Βαρκελώνης ἦταν κολλεκτιβοποιημένη... Στήν Ἀραγώνα, τά προϊόντα διανέμονταν

από την «*Όμοσπονδία των Κολλεκτίβων της Περιοχής*» (όργανώθηκε τον Φλεβάρη του 1937).

Οί κολλεκτίβες εφοδιάζονταν από τού δικούς τους συνεταιρισμούς, από μεγάλες αποθήκες εγκατεστημένες συνήθως σέ εκκλησίες, πού αντιδρούσαν στήν επανάσταση. Ή πληρωμή για τά αγαθά παρουσίαζε διαφορές. Στή Λερίντα, οί αγροτικές οίκογένειες εφοδιαζόταν μ' ένα διβλιάριο, όπου αναγράφονταν ή ποσότητα τών ειδών πού έπαιρναν από τήν αποθήκη τής κολλεκτίβας. Κάθε βδομάδα καταγραφόταν ή διαφορά ανάμεσα στό εισόδημα και στή δαπάνη. Στό Μοντμπλάνκ (6.000 κάτοικοι), οί αγορές γίνονταν μέ τοπικό νόμισμα, πού είχαν εκδόσει οί κολλεκτίβες. Σέ μερικές περιοχές, τή διάρκεια τών πρώτων μηνών τής επανάστασης, είχε εγκαθιδρυθεί ό αντίεξουσιαστικός κομμουνισμός: «*Πάρε δτι σου χρειάζεται*». Σέ άλλα μέρη είχαν εκδοθεί μή μεταβιβάσιμες αποδείξεις πληρωμής. Στή Λιομπάι (Καστελόν) διανεμόταν όρισμένη ποσότητα αγαθών σέ κάθε οίκογένεια. Οί τιμές καθοριζόταν από ένα διοικητικό συμβούλιο. Σέ όλες τές περιπτώσεις, τά παιδιά , οί γέροι οί άνίκανοι και οί έγκυες γυναίκες είχαν προτεραιότητα για ό,τι παρουσίαζε έλλειψη. Τά μή βασικά αγαθά διανεμόταν έναλλακτικά.... "Όταν ύπήρχε πλεόνασμα εφοδίων (όπως φρούτα, λαχανικά) διανεμόταν δωρεάν και χωρίς κανέναν περιορισμό.

Οί συνεταιρισμοί διανομής τών κολλεκτίβων κατήργησαν τούς μεσάζοντες, τούς μικρέμπορους, τούς χονδρέμπορους και τούς κερδοσκόπους, μειώνοντας έτσι σέ μεγάλο βαθμό τίσ τιμές τών καταναλωτικών αγαθών. Οί κολλεκτίβες έξόντωσησαν πολλά από τά παρασιτικά στοιχεία τής αγροτικής ζωής και θά τά σώρωναν διά παντός άν δέν προστατευόταν από διεφθαρμένους άξιωματούχους και τά πολιτικά κόμματα. Κερδισμένοι βγήκαν έπίσης κι εκείνοι πού δέν είχαν κολλεκτιβοποιηθεί, έπωφελούμενοι από τίσ χαμηλές τιμές καθώς και από τίσ δωρεάν υπηρεσίες τών κολλεκτίβων (πλυντήρια, κινηματογράφοι, σχολεία, κουρεία κ.λ.π)

Οί συναλλαγές ανάμεσα στίς κολλεκτίβες γίνονταν χωρίς

χρήματα². Ἡ κολλεκτίδα τῆς Καλάντα, χρησιμοποιώντας τό σύστημα ἀνταλλαγῆς προϊόντων, ἀντάλλασε λάδι μέ ὕφασμα ἀπό τήν Βαρκελώνη. Ἡ κολλεκτίδα τοῦ Ἄνταμού (Βαλέντσια) συναλασσόταν μέ προϊόντα καί μέ χρήματα. Στήν ἀρχή, οἱ ἔμποροι τῶν πόλεων ἀρνιόταν τίς ἀνταλλαγές σέ εἶδος. Ὅταν ὁμως ἡ παράταση τοῦ πολέμου προκάλεσε ἔλλειψη προϊόντων, ἀκόμη καί στοιχειωδῶν ἐφοδίων καθῶς καί πληθωρισμό, οἱ ἔμποροι δέχονταν τίς ἀνταλλαγές σέ εἶδος.

Οἱ ἀγροτικές κολλεκτίδες μεγάλωσαν τίς δουλειές τους, ἀναπτύσσοντας συμπληρωματικές βιομηχανίες: ἀρτοποιεῖα, ξυλουργεῖα, σιδηρουργεῖα. Ἄλλοι τομεῖς ἐπέκτασης τῶν ἐργασιῶν τους ἦταν: ἐξοπλισμός ἀγροκτημάτων, ἐκτροφή ζῶων. Ἔτσι, τό Βιλαμπόι (500 κάτοικοι) ἐγκατέστησε ἕναν τεράστιο σταῦλο κόστους 30.000 πεσετῶν καί στέγασε 20 γαλακτοφόρες ἀγελάδες, 200 γουρούνια, 27 ἀγελάδες γιά ἀναπαραγωγή καί κοτέτσια γιά πουλερικά. Οἱ ἐγκαταστάσεις τῆς Ἄμπόστα στοιχισαν 200.000 πεσετέες καί τοῦ Γκράους ἐγιναν γνωστές γιά τό σύγχρονο ἐξοπλισμό τους (πλύσιμο ζῶων καί ἐπιστημονική θεραπεία τῶν ἀσθενειῶν).

Οἱ κολλεκτίδες ἦταν καλά ἐφοδιασμένες μέ ζῶα καί τά ἀπαιτούμενα ἐργαλεῖα. Σέ λίγες ὑπῆρχε ἔλλειψη μηχανημάτων. Τό Χοσπιταλέτ ντέ Λιομπρεγκάτ εἶχε μηχανήματα ἀξίας 180.000 πεσετῶν, περιλαμβανομένων καί καινούργιων φορητῶν αὐτοκινήτων. Ἡ Ἄμπόστα (10.000 κάτοικοι) εἶχε 4 τρακτέρ, 15 ἄλωνιστικές μηχανές, 70 ὀμάδες ἀλόγων ἐργασίας. Ἡ Καλάντα ἔκανε μεγάλη χρήση μηχανῶν σποράς, ἄλωνιστικῶν μηχανῶν καί τρακτέρ. Στίς 27 τοῦ Μάρτη τοῦ 1938, ἡ κολλεκτίδα Σέρος καταλήφθηκε ἀπό τόν ἐχθρό. Ἐκείνη τή στιγμή ἡ κολλεκτίδα δέν διέθετε χρήματα, ἀλλά εἶχε: 1200 πρόβατα, 100 γουρούνια, 30 ἀγελάδες, 36 ἄλογα καί μουλάρια, ἕνα μεγάλο κοτέτσι καί μία ἄλωνιστική μηχανή. Ἀπό τόν Σεπτέμβρη τοῦ 1936 μέχρι τόν Αὐγουστο τοῦ 1937 τό Χοσπιταλέτ ντε Λιομπρεγκάτ εἰσέπραξε πάνω ἀπό 5 ἑκατομμύρια πεσετέες καί οἱ δαπάνες, γιά τήν ἴδια περίοδο, ἔφθασαν τά 4.200.000 πεσετέες. Ἡ κολλεκτί-

2 Οἱ ἀνταλλαγές ἀνάμεσα στίς κολλεκτίδες καί τήν «ἐλεύθερη» ἀγορά ἢ τήν κυβέρνηση γινόταν μέ τό τρέχον νόμισμα, τήν πεσέτα.

δα της Σουέκα, τό Μάρτη τοῦ 1938, εἶχε ἀπόθεμα 850.559 κιλά ρύζι, ἐμπορεύματα ἀξίας 140.000 πεσετών καί 3300 κιθώτια, τῶν 25 λιθρῶν, πορτοκάλια.

Πῶς διέθεταν οἱ κολλεκτίβες τό εἰσόδημά τους; Κουένκα: 25% γιά ἐκπαίδευση, 25% γιά μηχανήματα καί ἐργαλεῖα καί τό ὑπόλοιπο 50% διατίθονταν σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τῆς γενικῆς συνέλευσης. Ἡ κολλεκτίβα τοῦ Χοσπιταλέτ ντέ Λιομπρεγκάτ δαπανοῦσε 7000 πεσέτες τῆ βδομάδα γιά βελτίωση τῶν ἐγκαταστάσεων ἐλέγχου τῶν πλημμυρῶν τοῦ ποταμοῦ Λιομπρεγκάτ. Ἡ κολλεκτίβα τῆς Ἀμπόστα ἔκτισε 14 καινούργια σχολεῖα, ἓνα ὑγειονομικό κέντρο, ἓνα νοσοκομεῖο καί ἐγκαταστάσεις γιά τόν καθαρισμό τοῦ πόσιμου νεροῦ. Στό Μοντμπλάνκ ἡ κολλεκτίβα ξερίζωσε τά παλιά ἀχρηστα ἀμπέλια καί φύτεψε καινούργια. Ἡ γῆ βελτιώθηκε, μέ σύγχρονη καλλιέργεια μέ τρακτέρ, ἀποδίδοντας μεγαλύτερη καί καλύτερη σοδειά... Πολλές κολλεκτίβες στήν Ἀραγῶνα κατασκεύασαν καινούργιους δρόμους, ἐπιδιόρθωσαν πολλούς, ἴδρυσαν σύγχρονα ἐργοστάσια γιά τό ἄλεσμα τῶν οἰτηρῶν καί ἐπεξεργαζόταν γεωργικά καί ζωικά ἀπορρίμματα, μετατρέποντάς τα σέ χρήσιμα βιομηχανικά προϊόνα. Πολλές βελτιώσεις ἔγιναν μέ πρωτοβουλία τῶν κολλεκτίβων. Μερικά χωριά, ὅπως ἡ Καλάντα, ἔφτιαξαν πάρκα καί λουτρά. Ὅλες σχεδόν οἱ κολλεκτίβες, ἀπόκτησαν βιβλιοθήκες, σχολεῖα καί πολιτιστικά κέντρα. Μερικά ἀπ' αὐτά τά κέντρα στεγάστηκαν σέ πολυτελεῖς μουρζουάδικες βίλες καί πήραν ὀνόματα σάν: Βίλα Κροπότκιν, Βίλα Μοντσένι, Βίλα Μπακούνιν κ.τ.λ.

Ἐνα γεγονός, χωρίς προηγούμενο στήν ἀγροτική Ἰσπανία, ἦταν ἡ ἀνασχόληση σέ πολιτιστικούς καί παιδαγωγικούς νεωτερισμούς. Οἱ κολλεκτιβιστές τῆς Ἀμπόστα ὀργάνωσαν μαθήματα γιά ἡμιαναλφάβητους, νηπιαγωγεία καί ἀκόμη σχολή τεχνῶν καί ἐπαγγελμάτων. Τά σχολεῖα τοῦ Σέρος ἦταν δωρεάν, γιά κολλεκτιβιστές καί μή. Στό Γκράους χτίστηκε ἓνα καινούργιο σχολεῖο πού πήρε τό ὄνομα τοῦ πιό ἐπιφανοῦς πολίτη του, τοῦ Χοακίν Κόστα³. Ἀπό τά σχολεῖα τῆς Καλάντα (4.500 κά-

3 Γεννήθηκε στό Γκράους στίς 14 τοῦ Σεπτέμβρη 1846 καί πέθανε στίς

τοικοι) πέρασαν 1233 παιδιά. Οί καλύτεροι μαθητές πήγαιναν στο Λύκειο της Κασπέ και όλες οι δαπάνες πληρώνονταν από την κολλεκτίδα. Στο σχολείο της Άλκοριζα (4000 κάτοικοι) παρακολουθοῦσαν 600 παιδιά. Πολλά σχολεία είχαν στεγαστεί σέ εγκατελειμένα μοναστήρια. Στην Γκραναντέλα (πληθυσμός 2000), τά μαθήματα γίνονταν στους εγκατελειμένους στρατώνες της πολιτοφυλακής. Στο Γκράους οργανώθηκε βιβλιοθήκη και σχολή τεχνών και επαγγελμάτων μέ 60 μαθητές. Τό ίδιο κτίριο στέγαζε τή σχολή καλών τεχνών και ἓνα ὑψηλῆς στάθμης μουσεῖο. Σέ πολλά χωριά ἄνοιξε, γιά πρώτη φορά, κινηματογράφος. Ὁ κινηματογράφος τῆς Πενιάλμπα ἐγκαταστάθηκε σέ μιὰ ἐκκλησία. Στή Βιλαντεκάνα ἰδρύθηκε πειραματικό ἀγροτικό ἐργαστήριο....

Μερικές κολλεκτίβες δέν διευθύνονταν ἀπό μέλη ἢ συμπαιθούντες τῆς CNT. Μέ ἐξαιρέση τήν Καταλωνία, πολλά μέλη τῆς CNT προσχώρησαν στους ἀντιεξουσιαστικούς πειραματισμούς. Στην Καταλωνία, ἡ UGT εἶχε κυριευθεῖ ἀπό τούς κομμουνιστές, γιά νά ἀμφισβητήσει τήν ἡγεμονία τῆς CNT. Στην ὑπόλοιπη Ἰσπανία, ἡ CNT καί ἡ UGT διατηροῦσαν καλές σχέσεις, ἰδίως τούς πρώτους μήνες, πρὶν ὑποστοῦν πλύση ἐγκεφάλου ἀπό τόν προπαγανδιστικό μηχανισμό τοῦ ἐπιδέξιου κομμουνιστικοῦ κόμματος⁴.

Ἡ CNT, μόνη ἢ μέ τή συνεργασία τῶν ἐπιτροπῶν, ἔκανε τίς ἀπαλλοτριώσεις. Ἡ γῆ δόθηκε σά ἀγροτικά τμήματα τῆς CNT. Τά τμήματα αὐτά, μέ τήν καθοδήγηση τῆς CNT, ὀργάνωσαν τίς κολλεκτίβες. Ἡ CNT, φοβόταν ὅτι οἱ κολλεκτίβες, οἱ ὁποῖες λόγω τῆς μεγάλης τους οἰκονομικῆς σημασίας ἀσκοῦσαν τρομερή πολιτική ἐπιρροή, μποροῦσαν νά βουλιάξουν στήν τοπική μικροπολιτική, νά χάσουν τόν ἐπαναστατικό τους χαρακτήρα καί νά ἐκφυλιστοῦν βαθμιαία σέ μαριονέτες τοῦ κρά-

8 Φλεβάρη τοῦ 1911 Ἐγραψε γιά τήν τραγωδία τῆς Ἰσπανικῆς ἀγροτικῆς καί ἰχνηλάτησε τήν *ἱστορία τοῦ ἀγροτικοῦ κολλεκτιβισμοῦ* ὅπως δημιουργήθηκε ἀπό τούς ἰδίους τούς ἀγρότες Ὁ Κόστα ἔχει ἐπηρεάσει σέ μεγάλο βαθμό τό Ἰσπανικό κολλεκτιβιστικό κίνημα

4 Εἰμαστε βέβαιοι ὅτι ὁ Πειράτς ἀναφέρεται σά μέλη τῆς UGT καί ὄχι στους ἡγέτες τῆς, οἱ ὁποῖοι συμπεριφέρθηκαν αἰσχροά

τους και των πολιτικών κομμάτων. Η CNT, για να εμποδίσει αυτόν τον κίνδυνο, εξασφάλισε τον έλεγχο τους με ένα δίκτυο οικονομικών επαφών, σχέσεων και συνδικάτων, παράλληλων με τις όμοσπονδίες των κολλεκτίβων και σ' όλα τα επίπεδα, τοπικό, περιφερειακό και έθνικό. Έτσι οι όμοσπονδίες απέκτησαν διπλό χαρακτήρα, οικονομικό και συνδικαλιστικό.

Σε μερικά μέρη, η άπαλλοτριωμένη γη γινόταν δημόσια (δημοτική) ιδιοκτησία. Η κοινότητα επέτρεπε και στις κολλεκτίβες και στους «άτομικιστές» να καλλιεργούν τη γη (όπως στην Άμπόστα). Σε άλλες περιοχές (Άλκανιζ, Μοντμπλάνκ), μόνο η άστική (των πόλεων) ιδιοκτησία δημοτικοποιήθηκε.

Τά ήμερομίσθια εξαρτιόταν από την εποχή και από άλλες συνθήκες. Μετά τον θερισμό στο Βιλαμπόι... οι κολλεκτίβες αύξησαν το βδομαδιάτικο σε 85 πεσέτες. Στο τέλος του 1938, το βδομαδιάτικο, λόγω του πληθωρισμού, ανέβηκε στις 130 πεσέτες... Μερικές κολλεκτίβες υιοθέτησαν τον αντιεξουσιαστικό κομμουνισμό ή ένα μικτό σύστημα⁵ και κατά συνέπεια κατάργησαν τη μισθωτή εργασία. Καθένας δούλευε σύμφωνα με την ικανότητά του και τη φυσική του κατάσταση και χρησιμοποιούσε ό,τι υπήρχε. Κοινά εστιατόρια ιδρύθηκαν στις πόλεις. Η έπιθυμία όμως για περισσότερη ιδιωτικότητα, έναν πιο κλειστό τρόπο ζωής ικανοποιήθηκε με τον «οίκογενειακό μισθό». Αυτός φυσικά δημιούργησε το πρόβλημα των ατόμων χωρίς οίκογένεια. Στη Λερίντα, ένας άντρας χωρίς οίκογένεια έπαιρνε βδομαδιάτικο 50 πεσέτες για τον εαυτό του και 25 πεσέτες για το κολλεκτιβιστικό εστιατόριο. Ένας παντρεμένος χωρίς παιδιά έπαιρνε 60 πεσέτες και 70 αν είχε παιδιά. Στην Πλά ντέ Κάμπρα, 5 πεσέτες την ημέρα και 2 πεσέτες την ημέρα, για κάθε μέλος της οίκογένειάς του. Στο Όριόλς, εγκατέλειψαν την «κοινή αποθήκη» (πάρε ό,τι σου χρειάζεται) και υιοθέτησαν το «οίκογενειακό ήμερομίσθιο»: 5 πεσέτες ο σύζυγος, 3 ή γυναίκα του, οι άνύπαντροι χωρίς οίκογένεια, 3 πεσέτες. Στη Μονζόν: 9 πεσέτες ο παντρεμένος και 3 1/2 επιπλέον για

5 «Μικτό σύστημα» σε σχέση με τον αντιεξουσιαστικό κομμουνισμό σημαίνει ότι υπήρχε ένα αποδεικτικό στοιχείο για μερικά είδη και δωρεάν διανομή για τα απαραίτητα και τα πλεονάζοντα είδη

κάθε ανήλικο παιδί. Σ' όλες τις κολλεκτίβες πληρωνόταν ολόκληρο τό ήμερομίσθιο σέ περιόδους άνεργείας, άνικανότητας, άτυχήματος, κ.τ.λ.

Στό Σέρος, οί εργαζόμενοι πού δέν είχαν οίκογένεια, έτρωγαν στά έστιατόρια τών κολλεκτίβων και έκαναν χρήση τών πλυντηρίων τους. Τά ένοίκια τών νιόπαντρων πληρωνόταν από τις κολλεκτίβες... Στήν Πενιάλμπα, τά σπίτια τών νιόπαντρων έξοπλιζόταν, πλήρως και δωρεάν, από τις κολλεκτίβες. Στό Σάν Ματέο, μαγείρεμα και πλύσιμο παρεχόταν στά άτομα χωρίς οίκογένεια, από τις κολλεκτίβες.

Πολλές κολλεκτίβες εκδίδανε εκδοση δικό τους νόμισμα. Άλλες δέν χρησιμοποιούσαν χρήμα, για ένα όρισμένο χρονικό διάστημα. Πολλές, είχαν άντικαταστήσει τό επίσημο νόμισμα μέ πιστοποιητικά και άποδείξεις πληρωμής. Στήν Πενιάλμπα, είχαν παρθεί δρακόντια μέτρα για νά έμποδίσουν τή συγκέντρωση του χρήματος. Έπεξεργάστηκαν ένα σύστημα, τό όποιο άνάγκαζε τους κολλεκτιβιστές νά δαπανούν τά χρήματά τους άμέσως. Ό πληθωρισμός ύποτιμούσε τήν αξία του χρήματος και κατέστρεφε τήν έμπιστοσύνη στή σταθερότητα τής πεσέτας.

Όλες οί έσωτερικές ύποθέσεις τών κολλεκτίβων ρυθμιζόταν μέ δημοκρατικές διαδικασίες. Στό Χοσπιταλέτ ντέ Λιομπρεγκάτ γινόταν, κάθε τρίμηνο, γενική συνέλευση, για τήν άνασκόπηση τής πορείας τής παραγωγής και τή συζήτηση τών καινούργιων προβλημάτων. Τό διοικητικό συμβούλιο και όλες οί επιτροπές ύπέβαλαν πλήρεις άναφορές, για όλα τά θέματα. Ό συνέλευση ένέκρινε, άπέρριπτε, διόρθωνε, έδινε οδηγίες, κ.τ.λ.⁶.

6 Ό άνώτατη έξουσία άνήκε και άσκούνταν από τή γενική συνέλευση τών μελών και όλες οί έξουσίες πήγαζαν και έπέστρεφαν στίς οργανώσεις του λαού. Ό Λεβάλ σημειώνει στό βιβλίο του «Άντιεξουσιαστική Ίσπανία» σελ. 219 ότι: «Όι γενικές συνελεύσεις γινόταν μία φορά τή δδομάδα, κάθε δύο δδομάδες ή μία φορά τό μήνα... και σ' αυτές τις συνελεύσεις δέν παρουσιαζόταν οί προστριβές και οί άντεγκλήσεις, πού παρατηρούνται άναπόφευκτα, όταν ή έξουσία λήψης αποφάσεων δρίσκεται τά χέρια λίγων ατόμων, έστω και άν έχουν εκλεγεί δημοκρατικά. Όι συνελεύσεις ήταν άνοικτές για τό κοινό, οί άντιρρήσεις και οί

Σέ όλες τίς κολλεκτιβές, ή είσοδος καί ή άποπομπή κολλεκτιβιστών άποφασιζόταν άπό τή γενική συνέλευση όλων τών κολλεκτιβιστών. Ή παραβίαση τών κανόνων τής κολλεκτιβας, γιά πρώτη φορά, έπέσυρε τήν ποινή τής επίπληξης. Σέ περίπτωση ύποτροπής, γινόταν παραπομπή στή γενική συνέλευση. Μόνο ή γενική συνέλευση, άφου έξέταζε προσεχτικά όλα τά στοιχεία, μπορούσε νά διατάξει τή διαγραφή ενός μέλους τής. Στήν Κουένκα, οί έπικεφαλείς τών ομάδων έργασίας δέν μπορούσαν νά τιμωρήσουν έναν κολλεκτιβιστή γιά παράβαση τών κανόνων τής δουλειάς. Ή περίπτωση άναφερόταν στή Διοικητική Ήπιτροπή, ή όποία έφερεν τό ζήτημα στή γενική συνέλευση, γιά τήν τελική άπόφαση. Ή επικεφαλής τών ομάδων έργασίας ή μέλη του Συμβουλίου, πού έκαναν κατάχρηση έξουσίας ή δέν έκτελοΰσαν τίς όδηγίες τών μελών, παυόταν ή καί διαγράφονταν άπό τή γενική συνέλευση....

Οί κολλεκτιβές φρόντιζαν γιά τήν υγεία, τήν ίατρική περίθαλψη καί τήν υγιεινή – όλες αυτές οί υπηρεσίες παρεχόταν δωρεάν. Ή κολλεκτιβία τής Μασρόιγκ πλήρωνε τό γιατρό, μέ τό χρόνο, γιά νά παρακολουθει τούς κολλεκτιβιστές. Στήν Πενιάλμπα, ό γιατρός, ό βοηθός του καί οί κτηνίατροι άνήκαν στήν κολλεκτιβία. Ή θεραπεία όλων τών κολλεκτιβιστών τής Ήραγώνας στό Γενικό Νοσοκομείο πληρωνόταν άπό τήν «Ήμοσπονδία τών Ήγροτικών Κολλεκτιβίων τήν Ήραγώνας». Ή Γκραναντέλα είχε τήν ίδια σύμβαση μέ τό Λαϊκό Νοσοκομείο τής Βαρκελώνης.

Όταν ό πόλεμος πλησίαζε στό καταστροφικό τέλος του, οί φυγάδες άπό τίς περιοχές πού κατελάμβαναν οί φασίστες όδηγούνταν στά μετόπισθεν. Πολλές χιλιάδες φυγάδες έγιναν δεκτοί μέ πλήρη άλληλεγγύη. Ή άγροτική κολλεκτιβία τής Βαρκελώνης δέχτηκε 600 φυγάδες, ή Βαλαμπόι 100 οίκογένειες, ή Ήμπλόστα στήν Ήραγώνα 162 οίκογένειες, ή Γκράους 50 οίκο-

*προτάσεις συζητιόταν άνοιχτά καί όποιοσδήποτε ήθελε μπορούσε νά πάρει μέρος Ή δημοκρατία άγκάλιαζε όλόκληρη τήν κοινωνική ζωή Σέ πολλές περιπτώσεις, καί οί «άτομικιστές» πού δέν συμμετείχαν στίς κολλεκτιβές μπορούσαν νά πάρουν μέρος στίς συζητήσεις καί νά θγάλουν λόγο στούς κολλεκτιβιστές **

γένειες και ή Ουτιέλ 600 οίκογένειες προερχόμενες από τό κεντρικό μέτωπο (Μαδρίτης).

Οί κολλεκτίβες συνεισέφεραν έθελοντικά τεράστιες ποσότητες έφοδίων, γιά τούς πολεμιστές του μετώπου. Ή Ουτιέλ έστειλε 1490 λίτρα λάδι και 300 μπούσελς πατάτες στό μέτωπο της Μαδρίτης (έκτός από τίς τεράστιες ποσότητες φασιολών, ρυζιού, κ.τλ.) Ή Ποράλες ντέ Τουχάνα έστειλε μεγάλες ποσότητες ψωμιού, λαδιού, άλευριού και πατατών στό μέτωπο, καθώς και αυγά, κρέας και γάλα στό στρατιωτικό νοσοκομείο.

Οί προσπάθειες των κολλεκτίβων αποκτούν ακόμα μεγαλύτερη σημασία αν ληφθει υπόψη ότι οί πίο νέοι και οί πίο δραστήριοι έργάτες πολεμούσαν στά χαρακώματα. 200 μέλη από τή μικρή κολλεκτίδα του Βιλαμπόι, 60 από τή Βιλεντεκάνς, 300 από τήν ΄Αμπόστα και 500 από τήν Καλάντα δρισκόταν στό μέτωπο.

ΙΧ. Ο ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΩΝ

Τό αιώνιο πρόβλημα του αποτελεσματικού και αρμονικού συντονισμού των εργασιών των τοπικών μονάδων κάθε κολλεκτίβας και των κολλεκτίβων μέσα στις όμοσπονδίες των διαμερισμάτων, των περιοχών και του έθνους, χωρίς στραγγαλισμό της τοπικής πρωτοβουλίας και μέ έλευθερία δράσης, σέ όλα τά επίπεδα, ξεπεράστηκε από τίς αγροτικές μάξες, οί όποίες οργάνωσαν τίς κολλεκτίβες σύμφωνα μέ τίς αντίεξουσιαστικές άρχές.

Αυτό τό κεφάλαιο δίνει στοιχεία για δύο από τά πιά πετυχημένα παραδείγματα: μιά έκθεση του Λεβάλ για τό πώς οργάνωσαν οί εργάτες γής την «Αγροτική Όμοσπονδία της Λεβάντε», ή όποία άγκάλιαζε 900 κολλεκτίβες και άποσπάσματα από τίς άποφάσεις του ίδρυτικού συνεδρίου της «Όμοσπονδίας των Κολλεκτίβων της Αραγώνας», ή όποία περιελάμβανε 500 κολλεκτίβες. Έδώ άποδεικνύεται ξεκάθαρα τό πνεύμα της άλληλεγγύης και ή δημιουργική ικανότητα των καταδικασμένων αγροτικών μαζών.

....

Ή Αγροτική Όμοσπονδία της Λεβάντε¹

Ή Από τον Γκαστόν Λεβάλ

Ή «Όμοσπονδία της Περιοχής της Λεβάντε», πού οργανώθηκε από τους συντρόφους μας της CNT, ήταν μία αγροτική όμοσπονδία πού κάλυπτε 5 έπαρχίες μέ πληθυσμό, στην άρχή του έμφυλίου πολέμου, 1.650.000 και μέ ποσοστό 78% της πιά εύφορης γής της Ήσπανίας. Έδώ, στή Λεβάντε, χάρη στό δημιουργικό πνεύμα των συντρόφων μας, οργανώθηκαν οί πε-

1. Από τό βιβλίο του «Όυτε Φράνκο, ούτε Στάλιν», σελ. 143-152

ρισσότερες και πιο αναπτυγμένες κολλεκτίβες. (Ο αριθμός των κολλεκτίβων αυξήθηκε από 340 το 1937 σε 900 στο τέλος του 1938, και 40% του συνολικού πληθυσμού αυτών των επαρχιών ζούσε στις κολλεκτίβες...

Τά επιτεύγματα αυτά δεν προκαλούν κατάπληξη σ' αυτούς που ξέρουν την ιστορία της περιοχής. Από το 1870, οι αντιεξουσιαστές αγρότες ήταν ανάμεσα στους πιο αποφασιστικούς και επίμονους αγωνιστές. Ένώ σε όρισμένες περιόδους, το κίνημα είχε κατασταλεί ολοκληρωτικά στις πόλεις (Βαλέντσια), παρέμενε ζωντανό στην ύπαιθρο. Οι αγρότες προχωρούσαν. Η επανάσταση δεν περιοριζόταν γι' αυτούς στα όδοφράγματα. Γι' αυτούς, η επανάσταση σήμαινε κατάληψη της γης και εγκαθίδρυση του αντιεξουσιαστικού κομμουνισμού...

Ο χαρακτήρας των κολλεκτίβων της Λεβάντε διέφερε, γενικά, από εκείνον των κολλεκτίβων της Αραγώνας. Στην Αραγώνα, η κυριαρχία της πολιτοφυλακής της CNT-FAI προστάτευε για πολύ καιρό τις κολλεκτίβες από την αστυνομία, το κράτος και τα πολιτικά κόμματα. Στη Λεβάντε, όπως και στην υπόλοιπη Δημοκρατική Ισπανία, ή ειδική αστυνομία, οι καρμπινιέροι, και ο στρατός που διευθυνόταν από αξιωματικούς χωρίς επαναστατικό πνεύμα αποτελούσαν σταθερή απειλή για την ανάπτυξη, ακόμη και την ύπαρξη των αντιεξουσιαστικών κολλεκτίβων.

Στη Λεβάντε, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις είχαν οργανωθεί από τα συνδικάτα στο «χώρο της παραγωγής». Αλλά παρέμειναν αυτόνομες οργανώσεις. Δεν κυριαρχούνταν από τα συνδικάτα, με τα όποια είχαν μόνο τυπικές σχέσεις. Τα συνδικάτα αποτελούσαν τον αναγκαστικά ενδιάμεσο σύνδεσμο ανάμεσα στους «ατομικιστές» (μικροιδιοκτήτες γης) και τους κολλεκτιβιστές. Οι «ατομικιστές» έκαναν τις συναλλαγές τους μέσω των συνδικάτων. Ο απομονωτισμός τους περιοριζόταν από την εξάρτησή τους από τα συνδικάτα. Τα αγροτικά συνδικάτα οργάνωσαν δικές τους διοικητικές επιτροπές, για την αγροτική παραγωγή: μία για το ρύζι, άλλη για τα πορτοκάλια, μία τρίτη για μηχανική καλλιέργεια, κ.τ.λ. Οι κολλεκτίβες επανελάμβαναν το έργο των συνδικάτων. Είχαν κι αυτές δικές τους αποθήκες και διοικητικές επιτροπές. Πολύ αργότερα εγκαταλήφθηκε

ή άχρηστη διπλή εργασία. Οί άποθήκες ένοποιήθηκαν και οί έπιτροπές περιλάμβαναν κολλεκτιβιστές και «άτομικιστές» μέλη τών συνδικάτων. Οί μικτές έπιτροπές έκαναν άγορές για λογαριασμό τών κολλεκτίδων καθώς και για τούς άνεξάρτητους καλλιεργητές (μηχανήματα, λιπάσματα, έντομοκτόνα, σπόρους, κ.τ.λ.). Οί τελευταίοι χρησιμοποιούσαν τά ίδια αυτοκίνητα και βαγόνια. Αύτή ή πρακτική έκφραση άλληλεγγύης έφερε πολλούς διστακτικούς «άτομικιστές» στίς κολλεκτίβες. Ή μέθοδος όργάνωσης έξυπηρετούσε δύο σκοπούς: άγκάλιαζε ό,τιδήποτε μπορούσε νά συντονιστεί και χάρη στά συνδικάτα πέτυχε νά διαδόσει τό πνεύμα τών κολλεκτίδων ανάμεσα σέ νέα λαικά στρώματα, καθιστώντας τα δεκτικά στήν έπιρροή μας.

Οί έπαναστατικές μεταβολές έγιναν γρήγορα. ή έπαναστατική τάξη θγήκε από τό καπιταλιστικό χάος. Μερίδες τροφίμων, για τά όποια ύπήρχε έλλειψη και οίκογενειακό ήμερομίσθιο, έφαρμόστηκαν σ' όλα τά διαμερίσματα. Τά πλουσιότερα χωριά βοηθούσαν τά φτωχότερα μέσω τών έπιτροπών του διαμερίσματος πού ίδρύθηκαν γι' αυτόν τό σκοπό. Κάθε διαμέρισμα ή τοπικό κέντρο όργάνωνε έναν πίνακα τεχνικών, λογιστών, άγρονόμων, κτηνιάτρων, γεωπόνων, μηχανικών, αρχιτεκτόνων και ειδικών στό έμπόριο. Έτσι έξασφαλιζόταν ή σωστή κατανομή και ό συντονισμός τών ύπηρεσιών. Οί πιά πολλοί μηχανικοί και κτηνίατροι άνήκαν στά συνδικάτα της CNT, καθώς και πολλοί άγρονόμοι. "Όλοι, έκτός από έξη, οί ειδικοί για τήν καλλιέργεια τών άμπελιών άνήκαν στά συνδικάτα της CNT. Ήκόμη και οί ιδιωτικά εργαζόμενοι μηχανικοί και κτηνίατροι πού δέν ήταν μέλη τών κολλεκτίδων, συνεργαζόταν έθελοντικά στόν προγραμματισμό και τήν έκτέλεση πολλών έργων.

Οί άγρονόμοι κάναν εισηγήσεις σέ βασικά και πρακτικά έργα, όπως προγραμματισμό άγροτικών βελτιώσεων, άναδασώσεις, και κατανομή τών φυτειών, σύμφωνα μέ τίς γεωλογικές και κλιματικές συνθήκες (οί ιδιώτες ιδιοκτήτες σπάνια τά δέχονται αυτά). Οί κτηνίατροι φρόντιζαν για τήν έπιστημονική διατροφή τών ζώων. Ήντί νά δουλεύουν χωριστά, οί τεχνικοί και οί έπιστήμονες συνεργάζονταν, συμβουλευοντας ό ένας τόν άλλον για τή σκοπιμότητα και τό συντονισμό όλων τών έργων.

Παράδειγμα: οί κτηνίατροι συμβουλευόταν τόν αρχιτέκτονα καί τό μηχανικό γιά τήν κατασκευή χοιροστασιών, σταύλων καί κοτετσιών.

Οί μηχανικοί κατασκεύασαν τά πιό σύγχρονα συστήματα άρδευσης, σέ μεγάλη κλίμακα, ειδικά στίς περιοχές τής Μούρσια καί τής Καρταγένα. Στή Βιλαχογιόσα, ένα τεράστιο φράγμα έξασφάλισε νερό γιά ένα έκατομμύριο άμυγδαλιές. Σ' όλόκληρη τήν περιοχή, οί αρχιτέκτονες σχεδίαζαν κατασκευές. Κέντρο γιά τήν παρακολούθηση τών άσθενειών τών φυτών καί τήν ανάπτυξη τών δένδρων, γεωργικές σχολές, καινούργια σπίτια καί δρόμοι, βελτιώσεις, σύμφωνα μέ γενικά σχέδια πού άφορούσαν όλόκληρη τήν περιοχή. Τά σχέδια αυτά έπεξεργάστηκαν μέ τή συνεργασία έργατών τεχνικών καί κολλεκτίβων, τίς γενικές συνελεύσεις καί τά διοικητικά τεχνικά συμβούλια².

Οί 900 κολλεκτίδες τής Λεβάντε άνήκαν σέ 54 τοπικές (ή διαμερισμάτων) όμοσπονδίες, οί όποιες ύπαγόταν σέ 5 έπαρχιακές όμοσπονδίες. Οί έργασίες τών όμοσπονδιών συντονιζόταν από διοικητικές έπιτροπές τών περιοχών. Ή διοικητική έπιτροπή άποτελείτο από 26 τεχνικά τμήματα. Τό άγροτικό τμήμα περιλάμβανε: καλλιέργεια φρούτων, χόρτων, άμπελιών, έλιάς, μηχανική καλλιέργεια, ρύζι, κτηνοτροφία (άγελάδες γουρούνια,

2 Τό άντιεξουσιαστικό κίνημα ήταν πάντα πολύ ευαίσθητο στους κίνδυνους τής γραφειοκρατικής όργάνωσης, ειδικότερα όταν έπρόκειτο γιά τή δουλειά ειδικών, έπιστημόνων καί διοικητικών. Σχετικά μ' αυτό, ό Σούχι γράφει ότι οί άντιεξουσιαστικές κολλεκτίδες πήραν μέτρα

« .. γιά νά ξεριζώσουν άπ' τήν άρχή κάθε γραφειοκρατική εκδήλωση. Κάθε όμάδα έργασίας είχε τόν αντιπρόσωπό της. Οί κολλεκτίδες, γιά νά πληροφοροϋνται σχετικά μέ τήν τρέχουσα δουλειά, συγκαλοϋσαν κανονικές συναντήσεις τών διοικητικών έπιτροπών. Κάθε έξάμνηνο συγκαλοϋσαν γενικό συνέδριο όλων τών κολλεκτίβων. Στο συνέδριο άνασκοποϋσαν όλα τά προγράμματα καί τά σχέδια τών κολλεκτίβων, παρέχονταν στίς διοικητικές έπιτροπές λεπτομερείς οδηγίες γιά όλα τά σοβαρά θέματα. Άπομακρύνονταν οί άνίκανοι διοικητικοί. Τό συνέδριο έλεγχε όλες τίς έργασίες τής όμοσπονδίας » («Νύχτα πάνω από τήν Ίσπανία», σελ 156).

κ.τ.λ.). Τά βιομηχανικά τμήματα περιελάμβαναν: παραγωγή κρασιού ποτών, κονιάκ και ούϊσκι, λαδιού, ζάχαρης, φρούτων, αϊθερίων ελαίων και οίνοπνεύματος, άρωμάτων και άλλων άγροτικών παραγώγων, μηχανημάτων, λιπασμάτων, οικοδομικών υλικών, είσαγωγικό-έξαγωγικό έμπόριο, ύγιεινή, έκπαι-
δευση, κ.λ.π.

Ένα παράδειγμα για τήν κλίμακα τών έργασιών τής «*Άγρο-
τικής Όμοσπονδίας τής Λεβάντε*» είναι τό γεγονός ότι ή παρα-
γωγή τής σέ πορτοκάλια ξεπερνούσε τή μισή παραγωγή όλό-
κληρης τής Ίσπανίας: σχεδόν 4 έκατομμύρια κιλά. Ποσοστό
70% αϋτής τής παραγωγής μεταφέρονταν και πουλιόταν από
τίς έμπορικές οργανώσεις τής (όχι από μεσάζοντες). Ή έμπορι-
κή οργανωση τής Όμοσπονδίας διέθετε δικές τής άποθήκες,
αϋτοκίνητα και πλοία. Στίς άρχές τού 1938, τό τμήμα έξαγω-
γών έγκατέστησε πράκτορες τού στή Γαλλία: Μασσαλία, Περ-
πινιάν, Χερβούργο, Μπορντό και Παρίσι. Από 47.000 έκτάρια
πού καλλιεργούνταν μέ ρύζι σ' όλόκληρη τήν Ίσπανία, οί κολ-
λεκτίδες τής έπαρχίας τής Βαλέντσια καλλιεργούσαν 30.000
έκτάρια.

Άξίζει τόν κόπο νά προσέξουμε έναν άλλο νεωτερισμό: τή
μεγάλης κλίμακας παρασκευή άγροτικών παραπροϊόντων, μέ
τήν οϋσιαστική βοήθεια τών ίδιων τών άγροτών. Οί άγροτικές
όμοσπονδίες ίδρυσαν εργοστάσια κονσερβοποιίας φρούτων και
λαχανικών και άλλα εργοστάσια έπεξεργασίας (τά μεγαλύτερα
ήταν στή Μπουριάνα, Μούρσια, Άλφασάρ, Καστιγιάν, Όλιδα
και Πατέρνα)....

Γιά νά διευκολύνουν τή μεταφορά τών προϊόντων, έγκατέ-
στησαν τά κέντρα διανομής και τίς άποθήκες τών όμοσπονδιών
των διαμερισμάτων κοντά στους έθνικούς δρόμους και τούς σι-
δηροδρομικούς σταθμούς. Κάθε κολλεκτίδα τού διαμερισμα-
τος, έστελνε τά πλεονάσματά τής σ' αϋτά τά κέντρα, όπου τά
ζύγιζαν, τά ταξινομούσαν και τά άποθήκευαν. Τά στοιχεία αϋ-
τά τά μάζευαν και τά συντόνιζαν, τά διάφορα τεχνικά τμήματα
(άνεφέρθησαν παραπάνω) τής «*Διοικητικής Έπιτροπής τής
Περιοχής*», πού είχε έδρα τή Βαλέντσια. Έτσι, οί «*Όμοσπον-
δίες τών Διαμερισμάτων*» ήξεραν μέ ακρίβεια τό ποσόν τού

πλεονάσματος πού μπορούσε νά ανταλλαγει³.

Ἡ ὀργάνωση τῆς οἰκονομικῆς δικαιοσύνης δέν ἦταν τό μοναδικό ἐπίτευγμα τῆς κολλεκτίδας... Κάθε κολλεκτίδα ὀργάνωσε ἓνα ἢ δύο ἐλεύθερα σχολεῖα γιά τά παιδιά. Κάτω ἀπό τό νέο καθεστώς, οἱ κολλεκτίδες τῆς Λεβάντε, καθώς καί ἐκείνες τῆς Ἀραγώνας, τῆς Καστίλλης τῆς Ἀνδαλουσίας καί τῆς Ἑστραμαδούρας ἐξάλειψαν σχεδόν τόν ἀναλφαβητισμό (70% τῆς ἀγροτικῆς Ἰσπανίας ἦταν ἀγράμματοι πρὶν ἀπό τόν ἐμφύλιο πόλεμο). Τό 1937 ἀνοῖξε σχολή λογιστῶν, μέ 100 μαθητές. Στή Βαλέντσια, πρωτεύουσα τῆς Λεβάντε, ἡ «Ἀγροτικὴ Ὀμοσπονδία» ἔκτισε δικό της ξενοδοχεῖο γιά τὴ φιλοξενία κολλεκτιβιστῶν καί τῶν οἰκογενειῶν τους...

Οἱ ἀγροτικὲς κολλεκτίδες ἦταν ἰδιαίτερα ὑπερήφανες γιά τό Πανεπιστήμιο τῆς Μονκάντα, τό ὁποῖο ἡ «Ὀμοσπονδία Περιοχῆς τῆς Λεβάντε» ἔθεσε στή διάθεση τῆς «Ἰσπανικῆς Ἐθνικῆς Ἀγροτικῆς Ὀμοσπονδίας». Τό πανεπιστήμιο ἔδινε μαθήματα ἐκτροφῆς ζῶων, πουλερικῶν, κ.τ.λ.... Τά μαθήματα γινόταν στήν Ὑπαιθρο, ἀνάμεσα στίς πορτοκαλιές...

Συμπέρασμα: τό πνεῦμα ἀλληλεγγύης ἦταν μεγάλο ἀνάμεσα στίς κολλεκτίδες τῆς Βαλένσια, καθώς καί ἀνάμεσα στοὺς ἀδελφούς τους ἐργάτες τῆς Ἀραγώνας. Οἱ κολλεκτίδες τῆς Λεβάντε φιλοξενοῦσαν πολλοὺς φυγάδες, κυρίως γυναῖκες καί παιδιά, ἀπό τὴν Καστίλλη. Οἱ κολλεκτίδες δώρησαν ἐθελοντικά, μεγάλα ποσά τροφίμων καί ἄλλων ἐφοδίων στά μαχόμενα ἀντιφασιστικά στρατεύματα τοῦ μετώπου τῆς Μαδρίτης καί τῆς Ἀραγώνας. Πέντε μικρά χωριά ἔδωσαν μέσα σέ λίγους μῆνες, 187 φορτηγὰ αὐτοκίνητα μέ τρόφιμα. Μέ ἓνα τηλεφώνημα, λίγο πρὶν ἀπό τὴν πτώση τῆς Μάλαγκα στάλθηκαν, ἀμέσως καί δωρεάν, 7 φορτηγὰ αὐτοκίνητα μέ τρόφιμα στοὺς πεινασμένους φυγάδες, στήν Ἀλμερία. Ἀναλογιστεῖτε ὅλες αὐτές τίς

3 Ὁ Σούχι παρατηρεῖ ὅτι «... οἱ ἐμπορικὲς συναλλαγές ἔγιναν τόσο περίπλοκες, ὥστε ἡ ὀμοσπονδία ἀποφάσισε νά ἰδρύσει τράπεζα, γιά τὴν ἀγορὰ καί πώληση προϊόντων στό ἐσωτερικὸ καί τό ἐξωτερικὸ - Ὁ Σούχι ὑπογραμμίζει ὅτι δέν πρόκειται γιά καπιταλιστικὴ τράπεζα πού ἀπέβλεπε στό κέρδος μέσω τῆς τοκογλυφίας («Νύχτα Πάνω ἀπὸ τὴν Ἰσπανία», σελ 156)

προσπάθειες πού έκαναν όλες οι κολλεκτίβες τής Λεβάντε –ή γενναιοδωρία άκτινοβολεί σαν τόν ζωοδότη ήλιο– και θά αποκτήσετε καινούργια γνώση πάνω στον έμπνευσμένο χαρακτήρα τής κοινωνικής τους ζωής...

* * * *

‘Η ‘Ομοσπονδία Κολλεκτίβων τής ‘Αραγώνας: Τό Πρώτο Συνέδριο ⁴

‘Από τόν Χοσέ Πειράτς

‘Η ‘Αραγώνα είχε έκταση 47.391 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό, πρίν από τόν εμφύλιο πόλεμο, έναμισυ εκατομμύριο, περίπου. Τά τρία τέταρτα τής έκτασης της βρισκόταν στή ζώνη τών Δημοκρατικών και ό άριθμός τών κολλεκτίβων της έφθανε τίς 500, μέ 433.000 μέλη (ύπολογισμοί του Σούχι). Οί στόχοι και οι λειτουργίες τής «‘Ομοσπονδίας τών ‘Αγροτικών Κολλεκτίβων τής ‘Αραγώνας», καθοριζόταν από τίς παρακάτω δηλώσεις και αποφάσεις πού εγκρίθηκαν από τό ίδρυτικό της Συνέδριο, πού έγινε στή μικρή κωμόπολη Κασπέ, ‘Επαρχία τής Σαραγόσα, στίς 14 του Φλεβάρη του 1937:

«1) Σκοπός τής ‘Ομοσπονδίας ‘Αγροτικών Κολλεκτίβων είναι νά οργανώσει στήν ‘Αραγώνα μία Ένωση γιά τήν υπεράσπιση και τήν προώθηση τών συμφερόντων όλων τών έργατών, πού ανήκουν στίς κολλεκτίβες.

2) Οί λειτουργίες τής ‘Ομοσπονδίας θά είναι....

Σημείον 4) ‘Η ‘Ομοσπονδία ‘Αγροτικών Κολλεκτίβων οργανώνεται γιά νά συντονίσει τούς οικονομικούς πόρους τής περιοχής, σύμφωνα μέ τίς αρχές του φεντεραλισμού. ‘Η δομή τής ‘Ομοσπονδίας τής Περιοχής θά είναι:

α) Οί κολλεκτίβες όμοσπονδοποιούνται σέ διαμερίσματα.

β) Γιά τήν εξασφάλιση συνοχής και έλέγχου, οι επιτροπές τών διαμερισμάτων θά συγχωνευτούν στήν ‘Ομοσπονδία Περιοχής τών Κολλεκτίβων.

4 ‘Από τό βιβλίο του «‘Η CNT στήν ‘Ισπανική ‘Επανάσταση», τόμ 1 οελ 340-342.

Ἡ Ἐσωτερικὴ Δομὴ τῆς Ὁμοσπονδίας.

1) Οἱ κολλεκτίβες θὰ ὑποβάλουν σωστὲς στατιστικὲς παραγωγῆς καὶ κατανάλωσης στὶς ἀντίστοιχες Ἐπιτροπὲς Διαμερίσματος, οἱ ὁποῖες μὲ τὴ σειρὰ τους, διαμορφώνουν τὰ στοιχεῖα τους καὶ τὰ στέλνουν στὴν Ἐπιτροπὴ Περιοχῆς, δημιουργώντας ἔτσι τὴν ὑπόδομή γιὰ μιὰ πραγματικὴ ἀνθρώπινη ἀλληλεγγύη.

2) Ἡ κυκλοφορία χρήματος (ἢ τῶν διαφορῶν μέσων ἀνταλλαγῆς) μέσα καὶ ἀνάμεσα στὶς κολλεκτίβες καταργεῖται καὶ τὴ θέση του παίρνει ἓνα ὁμοίομορφο διβλιάριο μεριδίων, ἀφήνοντας στὶς ἴδιες τὶς κολλεκτίβες τὸ δικαίωμα νὰ καθορίσουν τὶς μερίδες τους, ἀνάλογα μὲ τὰ ὑπάρχοντα ἐφόδια.

3) Οἱ κολλεκτίβες ἢ τὰ διαμερίσματα θὰ συγκεντρῶσουν κεφάλαια (ἐπίσημο ἐθνικὸ νόμισμα), ἀνάλογα μὲ τὶς οικονομικὲς δυνατότητές του, γιὰ τὴν ἴδρυση ἑνὸς ταμείου τῆς Περιοχῆς, μὲ σκοπὸ τὴν προμήθεια ἀπὸ τὶς κολλεκτίβες ἢ τὰ διαμερίσματα προϊόντων ἀπὸ Ἐξωτερικὲς πηγές... Ὁργανώνοντας τὶς Ὁμοσπονδίες Διαμερισμάτων, καθὼς καὶ τὴν Ὁμοσπονδιακὴ Κοινότητα τῆς Περιοχῆς, καταργοῦμε τοὺς παραδοσιακοὺς συνοριακοὺς περιορισμοὺς, ὥστε τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὑλικά παραγωγῆς διακινῶνται ἐλεύθερα ἀνάμεσα στὶς κολλεκτίβες ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες... Στὶς κολλεκτίβες, ὅπου ὀρισμένες ἐποχές τοῦ χρόνου, ὑπάρχει πλεόνασμα ἀγροτικῶν χειρῶν οἱ Ἐπιτροπὲς Διαμερίσματος συμφωνοῦν νὰ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς συντρόφους νὰ δουλέψουν ἐκεῖ πού εἶναι περισσότερο ἀπαραίτητοι...⁵

Αὐξηση Παραγωγῆς καὶ βελτίωση Ποιότητος Ἀγροτικῶν Προϊόντων.

α) Τὰ κέρδη τοῦ κολλεκτιβισμοῦ ἐπεκτείνονται μὲ τὴν ἀμοιβαία βοήθεια.

5 Ὑπογραμμίζουμε τὴ φράση ὅτι καταργοῦμε τοὺς παραδοσιακοὺς συνοριακοὺς περιορισμοὺς, γιατί αὐτὸ τονίζει τὴν ἀπόφαση τῶν συγκεντρωθέντων κολλεκτιβιστῶν νὰ ἀγοήσουν τὰ αὐθαίρετα ἔδαφικά ἐμπόδια πού ἐπιβάλλει τὸ κράτος στοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ ξεπεράσουν (γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε τὴ φράση τοῦ Λεβάλ) «τὸ εἶδος τοῦ τοπικιστικοῦ καὶ ἀκόμη τοῦ περιφερειακοῦ πατριωτισμοῦ, ποὶ πηγάζει ἀπὸ μιὰ στενὴ καὶ ἐσφαλμένη ἀντίληψη τοῦ ἀληθινοῦ κομμουνισμοῦ».

β) Προσπάθεια οργάνωσης, στις πιά κατάλληλες περιοχές πειραματικῶν ἀγροκτημάτων καί σταθμῶν.

γ) Ἐνθάρρυνση γιά τήν ἴδρυνση τεχνικῶν σχολῶν, γιά τά πιά προικισμένα παιδιά τοῦ λαοῦ.

δ) Ὁργάνωση ἑνός σώματος τεχνικῶν, γιά τή μελέτη τοῦ τρόπου ἐπιτυχίας τῆς μεγίστης ἀπόδοσης, στοῦς διάφορους κλάδους τῆς γεωργίας.

ε) Γιά τήν αὔξηση καί τή βελτίωση τῆς κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς, πρέπει νά ὀργανωθοῦν σέ κάθε κολλεκτίβα σύγχρονοι μέθοδοι ἐκτροφῆς ζῶων καί ἐφοδιασμός μέ τόν κατάλληλο ἐξοπλισμό... οἱ ὁποῖοι πρέπει νά κατευθύνονται ἀπό πεπειραμένους... Ἡ κτηνοτροφική καί ἡ ἀγροτική παραγωγή πρέπει νά συγχωνευθοῦν πλήρως.

στ) Ὁργάνωση διεθνοῦς ἀνταλλαγῆς, μέ τή βοήθεια στατιστικῶν πάνω στήν παραγωγή τῆς περιοχῆς⁶.

Πάνω στά προβλήματα τῶν σχέσεων μέ τούς μικροϊδιοκτῆτες γῆς καί διανομῆς τῆς ἀπαλλοτριωμένης γῆς στοῦς ἐνοικιαστές καλλιεργητές, σ' ἐκεῖνους τούς καλλιεργητές πού ἀποζημιώνονταν μέ μέρος τῆς σοδειᾶς καί τούς ἀκτήμονες καλλιεργητές, τό Συνέδριο ἐνέκρινε τά παρακάτω μέτρα:

«1) Μικροϊδιοκτῆτες, οἱ ὁποῖοι θέλουν νά παραμείνουν ἔξω ἀπό τίς κολλεκτίβες, πιστεύοντας ὅτι μποροῦν νά τά καταφέρουν μόνοι δέν θά δικαιουῖνται τά εὐεργετήματα τῆς κολλεκτίβας. Τά δικαιώματά τους ὅμως θά εἶναι σεβαστά, ὑπό τόν ὄρον ὅτι δέν θά συγχροῦνται ἢ δέν θά ἐπηρεάζουν τά συμφέροντα τῆς κολλεκτίβας.

2) Μικροί γεωκτήμονες ἔξω ἀπό τήν κολλεκτίβα μποροῦν νά κατέχουν ὅση γῆ μποροῦν οἱ ἴδιοι νά καλλιεργοῦν, ἀπαγορευομένης τῆς μισθωτῆς ἐργασίας.

3) Ὁλόκληρη ἡ ἔκταση γῆς ἡ ὁποία νοικιαζόταν ἢ δινόταν γιά μέρος τῆς σοδειᾶς, θά καταληφθεῖ ἀπό τίς κολλεκτίβες.

6 Ἐφαρμόζοντας τήν ἴδια ἀρχή ἀνταλλαγῆς ἀγαθῶν ἀνάμεσα στίς κολλεκτίβες, ἡ Ὄμοσπονδία ρύθμιζε τήν ἀνταλλαγή πλεοναζόντων προϊόντων μέ ἐκεῖνα γιά τά ὁποῖα ὑπῆρχε ἔλλειψη. Ὅταν αὐτό δέν μπορούσε νά πραγματοποιηθεῖ, τά πλεονάζοντα προϊόντα παραδίνονταν, χωρίς περιορισμό, στίς κολλεκτίβες πού τά εἶχαν ἀνάγκη

4) "Όλη ή ιδιοκτησία, άγροτική ή άστική καθώς και άγαθά πού κατάσχεσαν οί εργάτες από τούς φασίστες, θά παραμείνουν υπό τήν κατοχή τών οργανώσεών τους, υπό τόν όρον ότι θά προσχωρήσουν στίς κολλεκτίβες...»

Σχετικά μέ τή δημόσια εκπαίδευση, ή «Όμοσπονδία Άγροτικών Κολλεκτίβων τής Λεβάντε», άποφάσισε νά:

α) Έφοδιάσει τίς κολλεκτίβες μέ όλα τά άπαιτούμενα γιά τή βελτίωση τής εκπαίδευσης και τής κουλτούρας.

β) Όργανώσει σεμινάρια γιά τήν εκπαίδευση τών άγροτών (νυχτερινές σχολές, άπογευματινές κινηματογραφικές παραστάσεις, θέατρα, εκδρομές, κ.τ.λ.), και όλα τά είδη προπαγάνδας και πολιτιστικά θέματα....»

Αυτή ή τελευταία άπόφαση του Συνεδρίου περιέγραφε πώς θά σταματούσαν τήν άντεπίθεση τής κεντρικής κυβέρνησης τής Βαλέντοια. ΈΗ κυβέρνηση ήθελε νά καταστρέψει τίς κολλεκτίβες, εγκαθιδρύοντας μιά δυαδική έξουσία, ή όποία θά καταργούσε τήν άνεξαρτησία τών κολλεκτίβων και τών συνδικάτων πού δημιούργησε ή επανάσταση μέ τήν παλινόρθωση τών «Δημοτικών Συμβουλίων». (Τά νόμιμα όργανα τής κεντρικής κυβέρνησης άποτελούμενα από άντεπαναστάτες άντικολλεκτιβιστές μέλη τών πολιτικών κομμάτων, άστους σοσιαλιστές, άριστερους και δεξιούς δημοκρατικούς, άντιδραστικούς μικρούς γαιοκτήμονες, κ.τ.λ.)

ΈΗ πραγματοποίηση αυτών τών άντιεξουσιαστικών σχεδίων εγκαταλείφθηκε μέ τήν καταστροφή τών κολλεκτίβων, από τή συνδυασμένη στρατιωτική επίθεση τής φασιστικής έξουσίας και (γιά παντοτινή τους περιφρόνηση) του κομμουνιστικού στρατού και τών πολιτικών συμμάχων του, τόν Αύγουστο του 1937, έξη μήνες μετά τό τέλος του Συνεδρίου.

Είμαι άξίωμα ότι τά επαναστατικά προγράμματα όσοδήποτε άξιόλογα κι άν είναι, δέν κάνουν τήν επανάσταση. ΈΗ δύναμη τής επανάστασης πρέπει νά άναζητηθεί στίς πηγές της: άνάμεσα στό λαό, στίς πόλεις και τά χωριά, τά εργοστάσια και τά χωράφια, όπου οί δημιουργικές προσπάθειες τών εργατών διαμορφώνουν τόν χαρακτήρα τής επανάστασης.

Χ. ΟΙ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙ- ΘΡΟ

Όλοι, όσοι πήραν μέρος στις κολλεκτίβες και όλοι οι παρατηρητές, συμφωνούν ότι οι αγροτικές κολλεκτίβες ξεπερνούσαν σε έκταση και σε βάθος τις βιομηχανικές κολλεκτίβες. Άπομακρυσμένες, τις πιά πολλές φορές, από τις έδρες της κρατικής εξουσίας και με τη μακρυνά παράδοση του αγροτικού κομμουνισμού και της αγωνιστικής ζύμωσης, οι αγροτικές κολλεκτίβες κατόρθωσαν να ευδοκιμήσουν, για ένα χρονικό διάστημα.

Ό βαθμός ισχύος των θεωριών καθορίζεται μόνο από τό βαθμό της πρακτικότητάς τους. Οι θεωρίες πού δέν άντέχουν τή σκληρή δοκιμασία της πραγματικής ζωής είναι χειρότερες και από άχρηστες, σάν όδηγός δράσης. Γι' αυτόν τό λόγο, τό παρόν κεφάλαιο αποτελείται από έκθέσεις αυτόπτων μαρτύρων, πάνω σ' έναν αριθμό τυπικών αγροτικών κολλεκτίβων, από άμεση έπαφή μέ τούς εργάτες γης, οί όποιοι έκαναν μιá επιτυχημένη αγροτική επανάσταση. Αυτές οί εμπειρίες ανανεώνουν τήν πίστη στις εποικοδομητικές και δημιουργικές ικανότητες του «κοινού» λαού, στό να κάνει και να διατηρήσει τήν κοινωνική επανάσταση και να αντιμετώπισει μέ επιτυχία τά καθημερινά του προβλήματα. Τό αυθόρμητο, ή άλληλεγγύη και ή άλληλοβοήθεια εμπλούτισαν και διεύρυναν τή ζωή τους (έστω και μόνο για λίγα χρόνια και κάτω από τή συνεχή άπειλή της επίθεσης). Δέν πρέπει να ξεχνάμε ότι ή κολλεκτιβοποίηση προκάλεσε έκσυγχρονισμό των μέσων, των μεθόδων και πολιτιστικές ευκαιρίες για όλους. Όλα αυτά και περισσότερα, επιτεύχθηκαν από τούς ίδιους τούς εργάτες!

• • • •

Ταξίδι στην 'Αραγώνα ¹

'Από τόν 'Αουγκουστίν Σούχι

Καλάντα

Στήν Καλάντα, ψυχή τής επανάστασης, ήταν ή νεολαία. 'Η επανάσταση άλλαξε ριζικά τή ζωή τού χωριού καί όλες οί ἀλλαγές, μετά τήν 19η 'Ιούλη οφείλονταν στή νεολαία.

Καθώς πλησιάζαμε στήν πλατεία τού χωριού, ἀκούγαμε τό τραγούδι τής επανάστασης. «Στά ὄδοφράγματα! Στά ὄδοφράγματα! "Ὅλα γιά τή νίκη τής Συνομοσπονδίας» ('Η CNT-FAI ἀναφερόταν καί σάν «ή συνομοσπονδία μας»). Οί δίσκοι μέ τόν παλιό ἀναρχικό ὕμνο «παιδιά τού λαοῦ» θύμιζαν τούς ἥρωικούς ἀγῶνες τού περασμένου αἰώνα.

Στήν πλατεία τού χωριού, ἀπέναντι ἀπό τήν ἐκκλησία, βρισκόταν μιὰ νέα βρύση, ἀπό γρανίτη. Στή βάση, εἶχαν χαραχτεῖ μέ κεφαλαία γράμματα «CNT-FAI-JJLL» (JJLL εἶναι ἡ ὀργάνωση τής ἀντιεξουσιαστικῆς νεολαίας). 'Η βρύση ἦταν τό καμάρι τού χωριού, κτίστηκε, μέ δική τους πρωτοβουλία ἀπό τούς οἰκοδόμους, πάνω σέ σχέδιο τής ἀναρχικῆς νεολαίας.

'Από τούς 4.500 κατοίκους οἱ 3.500 ἀνήκαν στή CNT. Παραγωγή καί διανομή εἶχαν ὀργανωθεῖ πάνω στίς ἀντιεξουσιαστικές ἀρχές. Παρ' ὅλον ὅτι δέν ὑπῆρχαν τέτοιες ὀργανώσεις στήν Καλάντα πρὶν ἀπό τήν 19η 'Ιούλη 1936, οἱ ἀναρχικοὶ ἐπέδειξαν ἀνοχή καί καλωσόρισαν τίς δημοκρατικές καί σοσιαλιστικές ὀμάδες.

Οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στίς ἀντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες καί στούς «ἀτομιστές» (μικροιδιοκτῆτες) ἦταν φιλικές. 'Υπῆρχαν δύο καφενεῖα. Τό καφενεῖο τῶν κολλεκτιβιστῶν σέρβιρε καφέ δωρεάν, τό ἄλλο καφενεῖο τῶν «ἀτομιστῶν» μέ πληρωμή. Τό κουρεῖο τῆς κολλεκτίβας ἔκοβε τά μαλλιά δωρεάν καί παρείχε δύο δωρεάν ξυρίσματα τῆ βδομάδα.

Τό χρέμα καταργήθηκε καί ἀντικαταστάθηκε μέ ἀποδείξεις

1. 'Από τό βιβλίο του «Νύχτα Πάνω 'Από τήν 'Ισπανία», σελ 137-139, 145-147, 147-149, 151

πληρωμής. Τρόφιμα, κρέας και όλες οι προμήθειες διανέμονταν σε απεριόριστες ποσότητες, όταν πλεόναζαν και σε ίσες μερίδες σε περίπτωση έλλειψης. Οι κολλεκτίβες μοίραζαν 5 λίτρα κρασιού κατ' άτομο, τή δδομάδα. Ίατρική περίθαλψη και φάρμακα παρέχονταν δωρεάν. ΎΑκόμη και τή γραμματόσημα δίνονταν δωρεάν. Δέν πληρωνόταν ένοίκια. Στέγαση, επιδιορθώσεις, νερό, γκάζι, ρεύμα, όλα ήταν δωρεάν, όχι μόνο στους κολλεκτιβιστές αλλά και στους «άτομιστές». Τό χωριό είχε και παραγωγή ρεύματος, από μία ύδατόπτωση. Δέν ύπήρχε έλλειψη ρούχων. Γινόταν άνταλλαγή λαδιού μέ ρούχα, ένδύματα, κ.τ.λ., παραγωγής ενός ύφαντουργίου τής Βαρκελώνης. Κάθε μέρα μοίραζαν ρούχα, σε σαράντα άτομα.

Τό «Κοινοτικό Συμβούλιο» άποτελείτο από 6 μέλη, 3 τής CNT και 3 τής ΎΑναρχικής Νεολαίας. Οι νέοι ήταν πολύ δραστήριοι. ΎΕκτισαν δημόσια λουτρά, βιβλιοθήκη, διεύθυναν πολιτιστικές έκδηλώσεις, κ.τ.λ. ΎΟ κινηματογράφος είχε κολλεκτιδοποιηθεί. ΎΕκτός από μερικά μικρά μαγαζιά πού προτιμούσαν νά παραμένουν άνεξάρτητα, τή πάντα είχαν κολλεκτιδοποιηθεί. ΎΗ γή καλλιεργούνταν από ομάδες 10 ατόμων,κάθε ομάδα καλλιεργούσε μία ζώνη. Κάθε ομάδα επιλέγει τόν επικεφαλή τής. Οι ομάδες έργασίας σχηματιζόταν έλευθερα και μέ βάση τή «συγγένεια»². ΎΗ τράπεζα έκλεισε και οι καταθέσεις τών 70.000 πεσείων κατασχέθηκαν για άγορά έφοδίων.

ΎΗ κολλεκτίβα ύπερηφανευόταν μέ τό νέο σχολείο Φερέρ (άντιεξουσιαστικό) πού είχε στεγαστεί σε ένα παλιό μοναστήρι. ΎΗ κολλεκτίβα ζήτησε 10 άκόμη δασκάλους από τή Βαρκελώνη. Σχολικά έφοδεια, θρανεία, καθίσματα και άλλος έξοπλισμός, δίνονταν από τήν κολλεκτίβα. ΎΑπό μία χούφτα προνομιούχων παιδιών, τό σχολείο τώρα φιλοξενούσε 1233 μαθητές. Τή προικισμένα παιδιά στέλνονταν, μέ δαπάνες τής κολλεκτίβας, στό Γυμνάσιο, στήν Κασπέ. Οι άγωνιστές του μετώπου έστελναν, έθελοντικά, τής υλκονομίες τους, όχι στους συγγενείς τους, αλλά στήν κοινή οίκογένεια, στήν κολλεκτίβα.

2. Δηλαδή, μέ προσωπική προτίμηση. «ΎΟμάδα συγγενείας» μπορούσε νά όνομαστεί έργατικός συνεταιρισμός στενών φίλων

Μουνιέσα

Οί 1700 κάτοικοι της Μουνιέσα δέν έδειξαν μεγάλη προθυμία γιά κολλεκτιβοποίηση, πρίν από τήν 19η 'Ιούλη. Δέν ύπηρε φασιστικός κίνδυνος στήν περιοχή τους, ούτε μάχες. Δέν ύπηρεχαν μεγάλοι γαιοκτήμονες (καί κατά συνέπεια άπαλλοτριώσεις). 'Υπηρεχαν μόνο φτωχοί άγρότες, άγωνιζόμενοι σκληρά γιά νά κερδίσουν τή ζωή τους, από τή μικρή περιουσία τους.

Μετά τήν 19η 'Ιούλη τό καινούργιο πνεύμα έβγαλε τή Μουνιέσα από τό λήθαργό της. 'Η κινητήρια δύναμη ήταν ό Χοακίν Βαλιέντε. Είχε ζήσει 17 χρόνια στή Βαρκελώνη όπου γνώρισε τίς άντιεξουσιαστικές ιδέες. Γύρισε στή Μουνιέσα ένθερμος άναρχικός καί όπαδός της νέας ιδεολογίας. 'Η πρότασή του γιά κολλεκτιβοποίηση έπεσε σέ γόνιμο έδαφος. Τά πράγματα δέν πηγαιναν καλά γιά τούς χωρικούς καί άνταποκρινόμενοι στήν άλλαγή, άποφάσισαν νά έφαρμόσουν τήν κολλεκτιβοποίηση. 'Ο Χοακίν Βαλιέντε.... έκλέχτηκε δήμαρχος.

'Η άντιεξουσιαστική κομμουνιστική κοινότητα όργανώθηκε σέ μιά γενική συνέλευση τών χωρικών. Πρόεδρος ήταν ό Βαλιέντε. Πάνω στό τραπέζι του είχε άνοικτό τό κλασσικό έργο του Κροπότκιν «*Εύημερία γιά δλους*». 'Ενας διάβαζε δυνατά διάφορα άποσπάσματα. Αυτό ήταν τό νέο ευάγγελιο. 'Εδώ είναι γραμμένο τό πώς θά έξασφαλιστεί εύημερία γιά δλους.

Ψωμί, κρέας, λάδι, κρασί καί όρισμένα άλλα προιόντα διανέμονταν από τό κοινοτικό κέντρο, όπου οί άγρότες άποθήκευαν τά προιόντα τους. Πολλά όμως προιόντα έπρεπε νά αγοράσουν από άλλου. Τό κοινοτικό συμβούλιο άγόραζε γιά δλους, σέ ποσότητες. 'Αποφασίστηκε ότι αυτά τά συμπληρωματικά έφοδια θά πρέπει νά πληρώνονται από τούς καταναλωτές. Γι' αυτό τό λόγο, τό Συμβούλιο τύπωσε 100.000 πεσέτες σέ τοπικό νόμισμα (δέν μπορούσε νά χρησιμοποιηθεί έξω από τήν κολλεκτίβα). Γιά τήν αγορά αυτών τών συμπληρωματικών έφοδίων, κάθε ένήλικος άνδρας καί γυναίκα έπαιρνε από τήν κοινότητα μιά πεσέτα τήν ήμέρα καί τά παιδιά μισή. «*Δέν φοβόσαστε*», ρώτησα, «*ότι οί άπεριόριστες ποσότητες κρασιού πού μοιράζονται δωρεάν, θά προκαλέσουν ύπερβολική οίνοποσία*»

«Μέ κανένα τρόπο. Έδω δέν μεθᾶ κανέννας. Ζοῦμε κάτω ἀπ' αὐτό τό σύστημα ἕνα χρόνο καί ὄλοι εἴμαστε εὐχαριστημένοι....»

Ἄπό τίς 100.000 πεσέτες τοῦ τοπικοῦ νομίματος, κυκλοφοροῦσαν μόνο οἱ 11.000. Οἱ ὑπόλοιπες πεσέτες φυλαγόταν σάν ἀπόθεμα, ἀπό τό «Κοινοτικό Συμβούλιο». Τό τοπικό νόμισμα χρησιμοποιεῖται μόνο γιά ἀνταλλαγές καί δέν τοκίζεται. Ὅλοι (ὅπως ἀναφέρθηκε παραπάνω) ἐπαιρναν τό ἴδιο ποσό. Κανέννας δέν σκέφτονταν νά συγκεντρώσει κεφάλαιο.

Τό μεγαλύτερο πρόβλημα τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ ἦταν ἡ ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν. Δέν ὑπῆρχαν δάσκαλοι, οὔτε ἀρκετό ἐκπαιδευτικό ὕλικό. Ἡ κοινότητα ἦταν πρόθυμη νά κάνει ὅ,τι-δήποτε γιά νά προσελκύσει δασκάλους. Ἡ «Ἐνωσι Δασκάλων τῆς Βαρκελώνης» ὑποσχέθηκε νά στείλει. Σ' αὐτό τό διάστημα δύο κάτοικοι τοῦ χωριοῦ προσπαθοῦσαν νά μάθουν τά μεγαλύτερα παιδιά νά γράφουν καί νά διαβάζουν.

Καθώς ξαπλώναμε τό βράδυ στό πρόχειρο κατάλυμά μας εἶπα στό συνοδό μου: Στήν ἀρχή τοῦ αἰῶνα μας, μερικοί κοινωνιολόγοι καί οἰκονομολόγοι πίστευαν ὅτι ὁ σοσιαλισμός ἦταν πραγματοποιήσιμος, ἄλλοι ὅτι ἦταν οὐτοπία. Ἄν παρατηρήσει κανεῖς τούς ἀγρότες αὐτοῦ τοῦ χωριοῦ μέ πόση ἀποφασιστικότητα, ἀφοσίωση καί πρακτικό μυαλό δημιούργησαν, μέ τήν ἐθελοντική συνεργασία τους, μία νέα καί καλύτερη ζωή, μέσα στήν ἐλεύθερη κοινότητα, τότε αὐτές οἱ ἀκαδημαϊκές συζητήσεις φαίνονται φοβερά ἀφηρημένες καί ἀσχετες μέ τήν πραγματικότητα. Οἱ χωρικοί δέν ἤξεραν θεωρίες. Εἶχαν ὅμως καθαρό μυαλό, ἀποφάσιζαν σύμφωνα μέ τίς δικές τους ἐμπειρίες καί ἔλεγαν ὅτι μαζί πετυχαίνουν καλύτερα ἀποτελέσματα ἀπό τό νά ἐνεργεῖ ὁ καθένας ὁ ἴδιος του. Τό ἴδιο συνέβαινε σέ χιλιάδες χωριά ὀλόκληρης τῆς Ἰσπανίας....

Ἄλμπαλάτε ντέ Σίνκα

Τό χωριό Ἄλμπαλάτε ντέ Σίνκα τῆς Ἀραγώνας βρίσκεται κοντά στά σύνορα μέ τήν Καταλωνία. Καί ἐδῶ, ὅπως καί στή Μουνιέσα, οἱ χωρικοί γνώριζαν ἐλάχιστα γιά πολιτική ἢ σο-

σιαλιστικές θεωρίες. "Όπως και σέ τόσα άλλα χωριά, οί άκτήμονες άγρότες και οί μικροιδιοκτήτες χωρικοί, άφού συνέτριψαν τούς ντόπιους φασίστες, όργάνωσαν τήν κολλεκτίβα τους. "Όλα αυτά έγιναν πολύ διαστικά και γι' αυτό έγιναν και λάθη, αλλά ύστερα άπό ένα χρόνο, οί συνθήκες βελτιώθηκαν σημαντικά. «*Τά πράγματα είναι τώρα καλύτερα*» είπε ένας γέρος χωρικός. «*Πρίν όλοι βρισκόμαστε στά πρόθυρα τής λιμοκτονίας, τώρα έχουμε άφθονία τροφίμων και άλλων πραγμάτων δωρεάν...*»

Άπό τίς 7 τό πρωί όλο τό χωριό βρίσκεται στή δουλειά. Μιά γυναίκα πού υπέφερε άπό ρευματισμούς έρχεται στό κοινοτικό κέντρο, ζητώντας τά έξοδα του ταξιδιού της γιά τή Λερίντα, όπου θά συμβουλευόταν έναν ειδικό. Παρ' όλο πού τό χρέμα είχε καταργηθεί στό χωριό, ή κοινότητα διέθετε άπόθεμα μετρητών γιά τίς αναγκαίες έξωτερικές ύπηρεσίες. 'Ο υπάλληλος τή ρώτησε «*Έχετε πιστοποιητικό γιατρού;*» «*Όχι*» «*Τότε δέν μπορώ νά σās δώσω χρήματα γά τό ταξίδι σας. 'Η γενική συνέλευση έχει άποφασίσει ότι έξοδα ταξιδιού πληρώνονται μόνο μέ τήν έγκριση του γιατρού του χωριού*» 'Η γυναίκα έφυγε και πήγε γιά τό πιστοποιητικό. 'Ο υπάλληλος έξηγούσε. «*Πρίν, κανένας δέν πήγαινε στήν πόλη (Λερίντα), αλλά τώρα πού δέν τούς κοστιίζει τίποτε όλοι βρίσκουν δικαιολογίες γιά νά πηγαίνουν*». 'Ισως ό υπάλληλος νά ήταν πολύ άυστηρός, όμως ό γιατρός θά άποφάσιζε.

'Ο γιατρός Χοσέ Μαρία Πουέγιο, ένας μεσόκοπος άνδρας άπό τή Σαραγόσα, ζούσε τώρα στο χωριό. Φρόντιζε τούς χωρικούς 12 χρόνια και γνώριζε τή φυσική κατάσταση και τίς ανάγκες τής ύγείας τους. Είναι ένας φιλελεύθερος, αλλά δέν άνήκει σέ κανένα κόμμα. Είναι άγαπητός στό χωριό. 'Εδώ στήν 'Αλμαλάτε ντέ Σίνκα, όπως και σέ πολλά χωριά τής 'Ισπανίας, ή ιατρική περίθαλψη παρεχόταν συνήθως μέ καταβολή ενός όρισμένου ποσού τό χρόνο, στό γιατρό... Μετά τήν κολλεκτιβοποίηση άλλαξε ριζικά ή κατάσταση. 'Επειδή τό χρέμα είχε καταργηθεί, ρωτήσαμε τό γιατρό Πουέγιο:

«*Πώς πληρωνόσαστε;*»

«*Μέ φροντίζει ή κολλεκτίβα*»

«Σίγουρα έχετε και άλλες ανάγκες εκτός από τό φαγητό, τό πιότό και τό ντύσιμο. Χρειαζόσαστε ιατρικά όργανα, βιβλία και πολλά άλλα.

«Γιά όλα αυτά φροντίζει ή κολλεκτίβα, όπως ακριβώς στις πόλεις ή διαχείριση του νοσοκομείου, εφοδιάζει τό γιατρό με όλα τά εφόδια και τίς ύπηρεσίες...»

Ό Πουέγιο μάς έδειξε κάποιο καινούργιο βιβλίο. Είχε πάει γιά λίγες μέρες στη Βαρκελώνη όπου αγόρασε με έξοδα της κολλεκτίβας, ό,τιδήποτε χρειαζόταν. Έπειδή δέν υπήρχε φαρμακείο στο χωριό, ό γιατρός αγόρασε όλα τά άπαιτούμενα γιά τούς άρρώστους φάρμακα.

«Τί γνώμη έχετε γιατρέ γιά τήν κολλεκτιβοποίηση;»

«Ή κολλεκτιβοποίηση, κατά τή γνώμη μου, είναι ήθικά άνωτερη από τόν καπιταλισμό. Έξασφαλίζει τή μεγαλύτερη δυνατή κοινωνική δικαιοσύνη. Τό νέο σύστημα δέν είναι άκόμη τέλειο... Τά κυριότερα έμπόδια προέρχονται από τήν άνομοιομορφία του... Ένώ στις πόλεις διατηρείται τό χρήμα, πολλές άγροτικές κολλεκτίβες τό έχουν καταργήσει. Πολλά χωριά εκδίδουν δικό τους νόμισμα. Αυτό δέν είναι καθόλου πρακτικό. Άν τό χρήμα πρέπει νά καταργηθεί, τότε πρέπει νά καταργηθεί σ' όλόκληρη τήν Ίσπανία. Άν τό χρήμα πρέπει νά διατηρηθεί, τότε πρέπει νά είναι τό ίδιο, σ' όλόκληρη τήν Ίσπανία. Δέν είναι πρακτική ή έκδοση τοπικού νομίσματος. Έπαναλαμβάνω, από τήν πλευρά της κοινωνικής δικαιοσύνης τό χρήμα πρέπει νά καταργηθεί και ότι ό άντιεξουσιαστικός κομμουνισμός, είναι άπειρες φορές άνώτερος από τόν καπιταλισμό...»

Λίγες μέρες άργότερα, πηγαίνοντας νά έπισκεφτούμε τήν «Όμοσπονδία των Άγροτικών Κολλεκτίβων» στο Μπαρμπάστρο, συζητούσαμε γιά τήν κολλεκτιβιστική οικονομία και άναφέρθηκα στον γιατρό Πουέγιο: Ή κριτική του κολλεκτιβισμού από τόν Πουέγιο είναι σωστή, άναφορικά με τήν άνάγκη γιά ένιαίο νόμισμα σ' όλόκληρη τήν Ίσπανία. Ή έγκαθίδρυση όμως, ενός ομοιόμορφου οικονομικού συστήματος, αντίθετα, καταστρέφει τήν έλευθερία και καταλήγει άναπόφευκτα σέ οικονομικό όλοκληρωτισμό... Ή οικονομική ποικιλία, ή συνύπαρξη γιά παράδειγμα, κολλεκτίβας και ιδιωτικών έπιχειρή-

σεων¹ δέν ἐπηρεάζει δυσμενῶς τήν οἰκονομία, ἀλλά ἀντίθετα εἶναι ἡ ἀληθινή ἐκδήλωση καί ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς ἐλεύθερης κοινωνίας. Ἡ στρατιωτικοποίηση, ἡ ἐπιβολή ἀπό τό κράτος καί γιά λογαριασμό του, ἑνός ὁμοίομορφου οἰκονομικοῦ συστήματος ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα σέ οἰκονομική καί πολιτική δουλεία....

• • • •

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στό Γκράους⁴

Ἀπό τούς Γκαστόν Λεβάλ καί Ἀλάρντο Πράτς

Τό Γκράους εἶναι ἕνα διαμέρισμα στή βορεινή ὄρεινή περιοχή τῆς ἐπαρχίας Χουέσκα, μιά περιοχή λιγότερο κατάλληλη γιά κοινωνικοποιημένη γεωργία ἀπό τά χωριά τῆς νότιας Ἀραγώνας γιά τά ὁποία μιλήσαμε. Σ' αὐτή τήν ἀπομονωμένη βορεινή περιοχή, ἡ πρόοδος ἔρχεται ἀργά. Οἱ νέες ἰδέες δύσκολα μπαίνουν σ' αὐτούς τούς γυμνοὺς λόφους, τά βουνά καί τίς κοιλάδες τῆς Ἀραγώνας... Τό διαμέρισμα ἔχει 23 χωριά καί λίγα ἀπ' αὐτά εἶναι διατεθειμένα νά ἐγκρίνουν μεγάλης κλίμακας κολλεκτιβοποίηση. Μόνο ἕνα, ἡ Σεκαστίγκλια, εἶναι πλήρως κολλεκτιβοποιημένο... Τά ἄλλα εἶναι κοινωνικοποιημένα κατά τό ἥμισυ.

Τό μέρος πού εἶχα χρόνο νά μελετήσω ἦταν τό χωριό Γκράους, πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος, πού ἐπισκέφτηκα τόν Ἰούνη τοῦ 1937. Τό Γκράους μοιάζει περισσότερο μέ πόλη παρά μέ χωριό, παρ' ὅλο πού ὁ πληθυσμός του εἶναι 2600 κάτοικοι. Βρίσκεται στή διασταύρωση πολλῶν δρόμων καί εἶναι σχετικά ἀξιόλογο ἐμπορικό κέντρο, μέ πολλές μικρές ἐγκατα-

3. Ἐπιχειρήσεις πού δέν χρησιμοποιοῦν μισθωτή ἐργασία.

4 Αὐτή ἡ ἐπιλογή διαιρεῖται σέ τρία μέρη. Τό πρῶτο εἶναι ἀπό τό βιβλίο τοῦ Γκαστόν Λεβάλ «*Ὅτε Φράνκο, ὅτε Στάλιν*» σελ. 234-252. Τό δεύτερο ἀπό τόν Ἀλάρντο Πράτς, ἕναν σοσιαλιστή παρατηρητή πού ἀναφέρεται ἀπο τόν Πειράτς στό βιβλίο του «*Ἡ CNT στήν Ἰσπανική Ἐπανάσταση*», τόμ. 1, σελ. 314. Τό τελευταῖο εἶναι ἀπό τό βιβλίο τοῦ Λεβάλ «*Ἀντιεξουσιαστική Ἰσπανία*» σελ. 94-108.

στάσεις, για την εξυπηρέτηση της υπαίθρου. Η γεωργία έχει εδώ μικρή σημασία, λόγω έλλειψης εύφορης γης. Μέχρι τον Ιούλη του 1936, το 40% του ενεργού πληθυσμού εύρισκε απασχόληση στο εμπόριο. Οι υπόλοιποι εργάζονταν στη βιομηχανία και τη γεωργία. Ποσοστό 20% της γης άρδευόταν. Τα κυριότερα προϊόντα ήταν σιτηρά, σταφύλια για κρασί, έλιες, λάδι, αμύγδαλα και χόρτα. Το ένα τέταρτο της νεολαίας είχε πάει για δουλειά στην Καταλωνία ή στη Γαλλία, και οι νέες κοπέλες δούλευαν σαν υπηρέτριες στις πόλεις ή στο εξωτερικό. Το βιοτικό επίπεδο των διαφόρων εργαζομένων στρωμάτων του πληθυσμού παρουσίαζε μεγάλες διαφορές. Ένας μηχανικός (τεχνίτης) πληρωνόταν διπλά από έναν εργάτη γης

Οι αντιφασίστες, καθοδηγούμενοι από τους συντρόφους μας, έφαρμοζαν ριζικές κοινωνικές αλλαγές. Το «οίκογενειακό ήμερομίσθιο», υιοθετήθηκε άμέσως και εξασφάλισε ίση πληρωμή και ίσα δικαιώματα για όλους. Ένα ζευγάρι παντρεμένων έπαιρνε 2 πεσέτες τη μέρα και μία πεσέτα για κάθε έπιπλέον μέλος της οικογένειας. Μετά ένα μήνα, τα κουπόνια έγιναν το βασικό μέσον ανταλλαγών. Πολύ άργότερα, η έμπορική σημασία του Γκράους σαν έμπορικό κέντρο, επέβαλε την έπαναφορά της έπισημης πεσέτας, για τις έξωτερικές συναλλαγές. Οι κολλεκτίβες όμως συνέχιζαν την έκδοση νομίσματος, για τις τοπικές συναλλαγές.

Οι μερικά έλεγχόμενες έγκαταστάσεις γρήγορα κοινωνικοποιήθηκαν. Τα ιδιωτικά μαγαζιά λιανικής πώλησης αντικαταστάθηκαν από συνεταιριστικές κοινοτικές άγορες. Ένα ύφαντουργικό, ένα κατάστημα ψιλικών και ένα κέντρο για ρουχισμό, αντικατέστησαν 23 από τα 25 μικρομάγαζα. Είκοσιπέντε ή τριάντα ιδιωτικά μικρομάγαζα τροφίμων συγχωνεύθηκαν σε μία άγορά τροφίμων. Δύο από τα τρία ύποδηματοποιεία κολλεκτιβοποιήθηκαν. Τέσσερεις φούρνοι συνενώθηκαν σε δύο και αντί για τρεις φούρνους λειτουργούσε ένας, άρκετός για την κάλυψη όλων των άναγκών.

Και στη γεωργία εφαρμόστηκαν ανάλογες μέθοδοι κολλεκτιβοποίησης. Στο Γκράους, όπως και σε πολλές περιοχές της Άραγώνας ή πρώτη βαθμίδα της κοινωνικοποίησης ήταν η όργάνωση της άγροτικής κολλεκτίβας. Η «Έπαναστατική Έπι-

τροπή» αντιμετώπισε πρώτα τὰ πιό πιεστικά προβλήματα τοῦ θερισμοῦ, τῆς σποράς, τῆς ἔλλειψης νεαρῶν ἐργατῶν (πολλοί πολεμοῦσαν στό μέτωπο τῆς Ἀραγῶνας) καί παρ' ὅλα αὐτά ἐξασφάλισε τή μεγαλύτερη ἀπόδοση τῆς γῆς. Μέ τίς προσπάθειες καί τήν πρωτοβουλία τῶν συντρόφων μας τῆς CNT καί τῆς UGT, ἐγίνε προμήθεια καλύτερων ἀρότρων καί δυνατότερων ἀλόγων, καθῶς καί ἄλλες βελτιώσεις. Ἡ ἴδρυση τῆς ἀγροτικῆς κολλεκτίβας ἐγίνε τήν 16ῆ Ὀκτώβρη 1936, τρεῖς μήνες μετά τήν ἀπόκρουση τῆς φασιστικῆς ἐπίθεσης. Τήν ἴδια μέρα, κολλεκτιβοποιήθηκαν οἱ μεταφορές καί προγραμματίστηκαν καί ἄλλες κολλεκτιβοποιήσεις ἀπό τήν CNT (ἀντιεξουσιαστική) καί τήν UGT (σοσιαλιστική). Στίς 24 Νοέμβρη κολλεκτιβοποιήθηκαν τὰ τυπογραφεῖα καί ὕστερα ἀπό δύο μέρες τὰ ὑποδηματοποιεῖα καί οἱ φούρνοι. Τήν 1ῆ Δεκέμβρη κολλεκτιβοποιήθηκαν: ἐμπόριο, φαρμακεία, σταῦλοι, σιδηρουργεῖα καί στίς 11 Δεκέμβρη τὰ ξυλουργεῖα καί τὰ ἐπιπλοποιεῖα. Ἔτσι ὅλες οἱ οἰκονομικές δραστηριότητες ἐνσωματώθηκαν βαθμιαία στό νέο κοινωνικό καθεστῶς...

Δέν ὑπῆρξε βίαια κολλεκτιβοποίηση. Τά μέλη τῶν κολλεκτίβων ἦταν ἐθελοντικά καί ὁμάδες μποροῦσαν νά ἀποχωρήσουν ἀπό τήν κολλεκτίβα ἂν τό ἐπιθυμοῦσαν. Ἄν καί ἡ ἀπομόνωση ἦταν δυνατή, τὰ προφανῆ κέρδη ἀπό τήν κολλεκτίβα ἦταν τόσο μεγάλα πού τό δικαίωμα τῆς ἀποχώρησης οὐδέποτε χρησιμοποιόταν. Ἡ «Ἐπαναστατική Ἐπιτροπή», πού ἔκανε τήν κολλεκτιβοποίηση, γινόταν «Ἐπιτροπή Συντονισμοῦ», μετά τήν ἴδρυση τῆς κολλεκτίβας. Ἡ ἐπιτροπή διαλύθηκε τό Γενάρη τοῦ 1937, μετά τήν κυβερνητική ἀπόφαση γιά τήν παλινόρθωση τοῦ «Δημοτικοῦ Συμβουλίου».

Τό «Κοινοτικό Συμβούλιο» ἀπαρτιζόταν ἀπό 4 συμβούλους τῆς CNT καί 4 τῆς UGT. Ἐνας ἐργάτης ἐκλεγόταν Πρόεδρος ἀπό τή γενική συνέλευση ὄλων τῶν κατοίκων. Οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στή CNT καί UGT ἦταν φιλικές καί χωρίς προστριβές. Ἔτσι ἀποφεύγονταν ἡ εὐνοιοκρατία καί ἐπικρατοῦσε ἡ ἁρμονία. Τό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου ἦταν κύρια ἐθυμοτυπικό. Δέν εἶχε πραγματικές ἐξουσίες καί ἐκτελοῦσε μόνο τίς ὁδηγίες τῶν δύο συνδικάτων πού ἀποτελοῦσαν τό Συμβούλιο. Τό «Κοινοτικό Συμβούλιο» ἀντιπροσώπευε τήν Κεντρική Κυβέρνηση.

Έστειλε στρατιώτες στο μέτωπο, έδινε ταυτότητες στους κατοίκους, κ.τ.λ. Η κολλεκτίβα ήταν τελείως ανεξάρτητη και τό «Κοινοτικό Συμβούλιο» δέν άνακατευόταν μέ τίς ύποθέσεις της. Αυτό ίσχυε για όλες σχεδόν τίς κολλεκτίβες⁵.

Ποσοστό 90% τής παραγωγής, περιλαμβανομένης τής ανταλλαγής και τής διανομής ήταν συλλογική ιδιοκτησία. (τό 10% παραγόταν από μικροιδιοκτήτες γεωργούς). Οί λειτουργίες συντονισμού τών κολλεκτίβων διευθύνονταν από μία όκταμελή διοικητική έπιτροπή. Ήταν διαιρεμένη σέ όκτώ τμήματα και κάθε τμήμα είχε, έπικεφαλής του έναν, μέ πολλά τυπικά προσόντα, γραμματέα, εκλεγμένο από τά μέλη τών δύο συνδικάτων. Η CNT και ή UGT αντιπροσωπεύονταν έξισου στην έπιτροπή (4 από κάθε συνδικάτο). "Όλοι οί αντιπρόσωποι ήταν άμεσα άνακλητοί από τή γενική συνέλευση. Τά τμήματα: πολιτιστικό και δημόσιας υγείας, στατιστικής και έργασίας, διομηχανίας, μεταφορών και έπικοινωνιών...

Η διομηχανική όργάνωση κάθε έργοστασίου και έργαστηρίου εξέλεγε έναν εκπρόσωπο για νά διατηρεί έπαφή μέ τή γραμματεία έργασίας⁶.

Λογαριασμοί και στατιστικές, συγκεντρώνονταν για κάθε έπάγγελμα και κάθε έπιχείρηση από τό τμήμα στατιστικής και έτσι ύπήρχε πάντα σωστή εικόνα τών έργασιών κάθε όργάνωσης και του συνόλου τής οίκονομίας. Ό κατάλογος πού είδα: πόσιμο νερό, κατασκευή μπουκαλιών, ξυλουργική, έργοστάσια γάλακτος, ζαχαροπλαστική, σφαγεία γουρουνιών, διυλιστήρια, ήλεκτρισμός, λάδι, φοϋρνοι, κουρεία και ίνστιτούτα καλλονής, σαπωνοποιεία, χρωματισμοί σπιτιών, ραπτικές μηχανές, μαγαζιά και έπίδιορθώσεις, τυπογραφεία, έφοδιασμός σπιτιών, ψι-

5 Άργότερα, όπως άναφέρει ό Λεβάλ, τα «δημοτικά συμβούλια» έγιναν ό κύριος μοχλός για τήν καταστροφή τών κολλεκτίβων από τήν κυβέρνηση. Γι' αυτό άκριδώς, ή κυβέρνηση έπέμενε στην άποκατάστασή τους και στή διάλυση τών ανεξάρτητων έπαναστατικών έπιτροπών

6 Αυτή ή μορφή όργάνωσης είναι γενικά κατάλληλη για ένα χωριό μέ μικρές χιλιάδες κατοίκους, όπου οί άνθρωποι γνωρίζονται μεταξύ τους και όπου ή πρόσωπο μέ πρόσωπο δημοκρατία και ή επίδλεψη μπορούν νά έμποδίσουν άποτελεσματικά όποιαδήποτε κατάχρηση έξουσίας

λικά, επίσκευή ποδηλάτων κ.τ.λ.

Όλα συντονίζονταν κατά τή διάρκεια τής παραγωγής και τής διανομής. Τά ιδιωτικά μικρομάγαζα εμφιάλωσης ποτών και άναψυκτικών είχαν κολλεκτιβοποιηθεί και έγκατασταθεί σέ ένα σύγχρονο κτίριο. Έδώ γινόταν εμφιάλωση κρασιού, λεμονάδας, σόδας, μπύρας και ποτών, κάτω από συνθήκες καθαριότητας, μέ μικρότερο κόστος και καλύτερη ποιότητα, σέ σύγκριση μέ τήν εποχή πού δέν είχαν κολλεκτιβοποιηθεί.

Μπορεί νά δημιουργηθεί ή έντύπωση, ότι τό είδος του καθεστώτος πού επικρατούσε στό Γκράους δέν ήταν πρακτικό και ήταν καταδικασμένο νά καταρρεύσει. Αύτός όμως ό τρόπος ζωής δέν στηριζόταν στή φαντασία αλλά σέ μιά ζωντανή όργάνωση, τέλεια έξισορροπημένη, συντονισμένη και έναρμονισμένη μέ πρακτικές ανάγκες, πόρους και δυνατότητες... Όλα ήταν όργανωμένα μέ σύστημα. Συγκεντρώνονταν άκριβή στατιστικά στοιχεία για κάθε κλάδο τής βιομηχανίας και έτσι έξασφαλιζόταν ό μεγαλύτερος βαθμός συντονισμού.

Ή κολλεκτίβα έκσυγχρόνισε τή βιομηχανία, αύξησε τήν παραγωγή, βελτίωσε τήν ποιότητα των προιόντων και τίς δημόσιες ύπηρεσίες. Ή κολλεκτίβα έγκατέστησε σύγχρονες μηχανές για τήν έξαγωγή του λαδιού και τή μετατροπή του ύπολειμματος σέ σαπούνι. Άγόρασε δύο μεγάλα ήλεκτρικά πλυντήρια, τό ένα για τό νοσοκομείο, τό άλλο για τό κολλεκτιβοποιημένο ξενοδοχείο... Μέ τή βελτίωση των καλλιιεργειών, μέ καλύτερα λιπάσματα, ή παραγωγή πατάτας αύξήθηκε κατά 50% (τά τρία τέταρτα τής παραγωγής πουλήθηκαν στήν Καταλωνία, για άγορά άλλων προιόντων) και των ζαχαροτεύτλων και των ζωοτροφών διπλασιάστηκε. Άκαλλιέργητα μικρά κομμάτια γής φυτεύτηκαν μέ 400 όπωροφόρα δένδρα.... και έγινε μιά σειρά άλλων βελτιώσεων και νεωτερισμών. Μέ καλύτερες μηχανές, καλύτερα χημικά λιπάσματα και τό σπουδαιότερο, μέ τήν έθελοντική συλλογική εργασία, ή απόδοση τής γής ήταν 50% μεγαλύτερη στίς κολλεκτίβες από τά ιδιωτικά άγροκτήματα. Τέλος, τό παραδειγμα των κολλεκτίβων έπεισε πολλούς «άτομιστές» νά προσχωρήσουν σ' αυτές.

Είδα και πολλές άλλες επαναστατικές αλλαγές. Σ' ένα εργοστάσιο, κοπέλες έραβαν πουκάμισα και έσώρρουχα για τήν πο-

λιτοφυλακή, ενώ τραγουδούσαν επαναστατικούς ύμνους προς τιμήν του Ντουρούτι που σκοτώθηκε στο μέτωπο της Μαδρίτης... Οί κοπέλες αυτές δεν είχαν ανάγκη δουλειάς γιατί καλύπτονταν από το «οικογενειακό ήμερομίσθιο». Έργάζονταν όμως για τόν κοινό σκοπό.... Μέ την αύξηση της παραγωγής, αύξηθηκε και το «οικογενειακό ήμερομίσθιο» κατά 15%. Η αύξηση αυτή ήταν ουσιαστική, αν σκεφτεί κανείς ότι η στέγαση ήταν δωρεάν, ή τιμή του γκαζιού και του ηλεκτρικού είχαν μειωθεί κατά 50%, ή ιατρική περίθαλψη και φάρμακα δωρεάν, μιάς και οί ύπηρεσίες αυτές είχαν κοινωνικοποιηθεί. Άτομα ηλικίας πάνω από 60 χρονών δεν εργάζονταν και έπαιρναν ολόκληρο τό ήμερομίσθιο. Παρ' όλα αυτά επέμεναν να παρέχουν εργασία εκεί που υπήρχε μεγαλύτερη ανάγκη. Όλόκληρο τό ήμερομίσθιο δινόταν στους άνεργους, 52 βδομάδες τό χρόνο. "Όπως μου είπε ένας οργανωτής στό Γκράους «Είτε δουλεύουν είτε όχι, οί άνθρωποι πρέπει νά φάνε....»

Πρίν από τή φασιστική επίθεση του Ίούλη του 1936 ή κτηνοτροφία στό Γκράους ήταν άμελητέα σέ σύγκριση μέ τό έμπόριο. Η διακοπή όμως της επικοινωνίας μέ τό υπόλοιπο της Άραγώνας ανάγκασε τήν κολλεκτίβα νά άσχοληθεί μέ τήν κτηνοτροφία⁷.

Κοντά στήν κωμόπολη κατασκευάστηκαν πρώτης τάξεως χοιροστάσια, μέ 2000 ζώα. Στήν Άραγώνα, όπως και σέ άλλα μέρη της Ίσπανίας, τά γουρούνια ήταν από τά κυριότερα οικογενειακά προϊόντα. Τό σφάξιμο των γουρουνιών ήταν παλιός θεσμός⁸. Τό χειμώνα κάθε οικογένεια έπαιρνε ένα γουρούνι. Η έκτροφή των γουρουνιών γινόταν έπιστημονικά. Ρώτησα τους συντρόφους που ήταν υπεύθυνοι για τήν έκτροφή των ζώων ποιά μέθοδο χρησιμοποιούσαν και αυτοί μου είπαν ότι,

7 Η κατασκευή των χοιροστασιών και των κέντρων έκτροφής πουλερικών, δεν είχε τελειώσει όταν ο Λεβάλ θρικόταν εκεί Άλλος παρατηρητής, ο σοσιαλιστής Άλάρντο Πράτς που τά είδε τελειωμένα έκαμε έναν ενδιαφέροντα άπολογισμό, περιέγραψε επίσης και άλλους νεωτερισμούς

8. Γινόταν συλλογικά, σάν γιορτή.

ύστερα από πολλούς πειραματισμούς, είχαν επιλέξει τό σύστημα πού χρησιμοποιούσαν στό Σικάγο.

Σέ άλλα διαμερίσματα είχαν ίδρυθει πτηνοτροφεία, μέ εργασθήρια έρευνών. Τό κέντρο κατελάμβανε τήν έδρα ενός παλιού στρατοπέδου. Όλες οί ποικιλίες τών πουλερικών θρίσκονταν σ' αυτές τίς εγκαταστάσεις. Τό έπόμενο φθινόπωρο, ό αριθμός τών πουλερικών θά έφθανε τίς 10.000.

Όλα τά συστήματα ήταν έξ ολοκλήρου καινούργια. Ό επικεφαλής τών εγκαταστάσεων είχε εφεύρει μιά νέου τύπου εκκολαπτική μηχανή μέ τεράστια απόδοση. Χιλιάδες μικρά κοτόπουλα θρίσκονταν σέ θερμαινόμενους χώρους, καθώς και πάπιες και χήνες. Άπ' όλα τά μέρη τής Άραγώνας επισκέφονταν αυτό τό μοναδικό πτηνοτροφείο, γιά νά μάθουν τίς νέες μεθόδους.

Όταν ένας κολλεκτιβιστής παντρευόταν έπαιρνε μιά δόμοδα άδεια, μέ πλήρεις άποδοχές. Ό συνεταιρισμός τής κολλεκτίδας προέδλεπε γι' αυτόν ένα σπίτι πλήρως έπιπλωμένο. Όλες οί ύπηρεσίες τής κολλεκτίδας παρέχονταν δωρεάν. Προστατευόταν από τή στιγμή τής γέννησης του μέχρι τό θάνατο. Τά δικαιώματά του ήταν σεβαστά και οί ύποχρεώσεις του έθελοντικές. Όλες οί άποφάσεις πού τόν άφορούσαν παίρνονταν δημοκρατικά σέ άνοικτές συνελεύσεις όλων τών κολλεκτιβιστών... Ειδική προσοχή δινόταν στά παιδιά. Δέν τούς επέτρεπαν νά εργάζονται μέχρι τά 14 χρόνια τους... Άνάλογη φροντίδα είχαν και οί έγγυες γυναίκες...

Κάθε οικόγένεια είχε δικαίωμα ενός τεμαχίου γης, γιά δική της χρήση, γιά έκτροφή πουλερικών, κουνελιών ή ότιδήποτε άλλων ζώων. Τούς έφοδιάζαν επίσης μέ σπόρους και λιπάσματα, γιά καλλιέργεια λαχανικών. Δέν ύπήρχε λόγος γιά χρησιμοποίηση μισθωτής εργασίας, ούτε οί νέες κοπέλες είχαν ανάγκη νά δουλεύουν σάν υπηρέτριες στήν Καταλωνία ή στή Γαλλία. Μέσα σέ λίγους μήνες, τό επίπεδο ζωής είχε βελτιωθεί από 50%-100%. Και τό πιό σημαντικό, αυτές οί έπιτυχίες έγιναν μέσα σέ κατάσταση πολέμου, τή στιγμή πού οί πιό νέοι και οί πιό δραστήριοι εργάτες ύπηρετούσαν στήν πολιτοφυλακή. Τό θαύμα δέν όφειλόταν μόνο στό συλλογικό ένθουσιασμό, αλλά και στήν πιό σωστή χρήση τής παραγωγικής εργασίας και τών

οικονομικῶν πόρων . Πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας ὅτι 40% τῆς ἐργατικῆς δύναμης εὑρίσκει ἀπασχόληση σέ ἀχρηστες κοινωνικά δραστηριότητες καί ὅτι τώρα κατευθύνεται σέ χρήσιμα γιά ὄλους ἔργα....

Το πνεῦμα τῆς ἀλληλοβοήθειας καί τῆς ἀλληλεγγύης δέν περιοριζόταν στήν κολλεκτίβα, ἀλλά ἀγκάλιαζε ὄλους τούς κλάδους τῆς βιομηχανίας, μέ ἀποτέλεσμα τό ἀναπόφευκτο ἔλλειμμα τοῦ ἐνός νά καλύπτεται ἀπό τά πλεονάσματα τῶν ἄλλων. Τά ἔλλειμματα, γιά παράδειγμα τῶν κουρείων καί τῶν ἰνστιτούτων καλλονῆς ἀντισταθμίζονταν ἀπό τά πλεονάσματα τῶν ἐπιχειρήσεων ἀποστάξεως οἴνοπνεύματος, γιά ἰατρικούς καί βιομηχανικούς σκοπούς.

Καί ἄλλα παραδείγματα ἀλληλοβοήθειας: ἡ φιλοξενία 224 προσφύγων, ἀπό χωριά πού κατέλαβαν οἱ φασίστες (ἀπ' αὐτούς 20 μποροῦσαν νά ἐργαστοῦν καί 145 στάλθηκαν στό μέτωπο). Εἰκοσιπέντε οἰκογένειες, τῶν ὁποίων οἱ προστάτες ἦταν ἄρρωστοι ἢ ἀνίκανοι γιά δουλειά ἔπαιρναν τό κανονικό «οἰκογενειακό ἡμερομίσθιο». Παρ' αὐτά τά ἐπιπλέον ἔξοδα, ἡ κολλεκτίβα κατόρθωσε νά πραγματοποιήσῃ πολλά δημόσια ἔργα (δρόμους, διεύρυνση καί βάθεμα καναλιῶν ἄρδευσης κ.τ.λ.).

Ἐνα ἀπό τά πιό δημοφιλή μέτρα τῆς κολλεκτίβας ἦταν ἡ ἀπαλλοτρίωση τῆς περιουσίας ἐνός γαιοκτῆμονα, ὁ ὁποῖος ἐμπόδιζε τό πότισμα, ἀπό ἓνα χεῖμαρρο καθαροῦ νεροῦ πού περνοῦσε μέσα ἀπό τήν ἰδιοκτησία του.

Πρός τέρψη τοῦ κοινοῦ ἀποφασίστηκε νά κατασκευασθεῖ ἓνα θαυμάσιο δρομάκι πού νά κατηφορίζει ἀνάλαφρα πρὸς τή νεροσυρμῆ (ἀκόμη καί ὁ τέως ἰδιοκτῆτης μέ τούς τέως ἐργαζόμενους του βοήθησαν). Ὅταν τό ἔργο τέλειωσε, μέ τήν ἀγάπη γιά νερό, τήν τόσο χαρακτηριστική στήν μισόξερη Ἰσπανία, (καί τόσες ἄλλες χῶρες), διάβασα, μέ χρυσά γράμματα στή μαρμαρίνη δάση μιᾶς χαριτωμένης κρήνης πού ἀνάδλυζε κρυστάλλινο νερό τήν ἔξις ἀφιέρωση στήν ἐπανάσταση: «*Κρήνη τῆς Ἐλευθερίας, 19 Ἰουλίου 1936*».

Ὅπως καί οἱ ἄλλες κολλεκτίβες, τό Γκράους ἔδωσε ἰδιαίτερη προσοχή στήν παιδεία. Στή σχολή καλῶν τεχνῶν φοιτοῦσαν τό ἀπόγευμα μαθητές τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσης καί τό βράδυ νέοι ἐργάτες, πού ἐργάζονταν τήν ἡμέρα. Ἦταν βασικά δη-

μιουργία ενός άφοσιωμένου ανθρώπου, απόστολου της κουλτούρας. Τά βραδυνά μαθήματα περιελάμβαναν τραγούδι χορωδίας (πολύ αγαπητό στην Ίσπανία), σχέδιο, ζωγραφική, γλυπτική, κ.τ.λ.

Όταν επισκέφτηκα τό σχολείο, 80 μικροί πρόσφυγες, από τή ζώνη του Φράνκο, είχαν στεγαστεί σ' ένα όμορφο άρχοντικό, άπαλλοτριωμένο από τήν κολλεκτίβα, πού βρισκόταν σέ μικρή άπόσταση από τό χωριό. Δύο δάσκαλοι και μία δασκάλα έκαναν μαθήματα κάτω από τά δέντρα. Ή αίθουσα ύπνου ήταν κοινή, αλλά τά κρεβάτια καθαρά. Δύο γυναίκες μαγειρεύαν στίς τεράστιες κουζίνες, πού τά πρώην πλούσια άφεντικά χρησιμοποιούσαν λίγες βδομάδες τό χρόνο. Τρόφιμα, έπιπλα, ρούχα, μισθοί προσωπικού, όλα ήταν δωρεάν. Τά παιδιά ήταν ένθουσιασμένα μέ τήν τοποθεσία, τά θαυμάσια δάση δίπλα στό ποτάμι, τό πάρκο, τήν πισίνα, τόν αυλόγυρο και τά κτήρια. Χωρίς άμφιβολία ούδέποτε γνώρισαν τόσο ευχάριστη ζωή. Άν οί περιστάσεις ήταν εύνοϊκές, οί σύντροφοί μας τής UGT και τής CNT θά μετέτρεπαν αυτή τήν τεράστια έκταση σέ μιά διαρκή άποικία, όπου όλα τά παιδιά του Γκράους θά πήγαιναν έκ περιτροπής, για νά ζήσουν, νά εκπαιδευθούν και νά απολαύσουν άέρα και ήλιο.

* * * *

Ή Αντιεξουσιαστικός Κομμουνισμός στήν Ήλκώρα⁹

Άπό τόν Η.Ε. Καμίνσκι

Τό χωριό Ήλκώρα είχε εγκαθιδρύσει τόν «άντιεξουσιαστικό κομμουνισμό». Δέν πρέπει νά πιστεύουμε ότι αυτό τό σύστημα ανταποκρίνεται σέ έπιστημονικές θεωρίες. Ή αντιεξουσιαστικός κομμουνισμός στην Ήλκώρα ήταν έργο άγροτών πού άγνοούσαν έντελώς τούς οικονομικούς νόμους. Ή μορφή πού

9. Άπό τό βιβλίο του «Στή Βαρκελώνη» σελ 156-158 Ή μετάφραση είναι από τό περιοδικό «Άναρχία», Νο 5, Ίουλης, 1961

έδωσαν στην κοινότητά τους ανταποκρίνεται περισσότερο στις ιδέες των πρώτων χριστιανών παρά σ' εκείνες της βιομηχανικής εποχής μας. Οί αγρότες ήθελαν νά τά έχουν «δλα κοινά» καί πίστευαν ότι ό καλύτερος τρόπος γιά νά γίνουν όλοι ίσοι ήταν ή κατάργηση του χρήματος. Πράγματι, δέν κυκλοφορούσε χρήμα. Όλοι έπαιρναν ό,τι χρειάζονταν. Από ποιόν; Από την Έπιτροπή, φυσικά.

Ήταν αδύνατος, φυσικά, ό έφοδιασμός 5.000 ανθρώπων από ένα κέντρο διανομής Μαγαζιά υπάρχουν ακόμη στην Άλκώρα όπου μπορεί κανείς νά προμηθευτεί τά απαραίτητα. Άλλά αυτά τά μαγαζιά είναι μόνο κέντρα διανομής. Είναι ιδιοκτησία όλόκληρου του χωριού καί οί πρώην ιδιοκτήτες δέν αποσπούν απ' αυτά κέρδη. Τά κουρεία ξυρίζουν μέ αντίλλαγμα ένα κουπόνι. Τά κουπόνια διανέμονται από την Έπιτροπή. Ή άρχή, σύμφωνα μέ την όποία θά ικανοποιούνται οί ανάγκες όλων των κατοίκων, δέν εφαρμόζεται ακριβώς στην πράξη, γιατί ή διανομή των κουπονιών γίνεται μέ βάση την άρχή ότι όλοι έχουν τίς ίδιες ανάγκες. Δέν υπάρχουν ατομικές διακρίσεις: ή οίκογένεια αναγνωρίζεται σάν μονάδα, οί άνύπαντροι θεωρούνται μόνο σάν άτομα.

Κάθε οίκογένεια καί κάθε μοναχικό άτομο έπαιρνε μιά κάρτα. Ή κάρτα σηματοευόταν κάθε μέρα στον τόπο της δουλειάς καί τά κουπόνια μοιράζονταν σύμφωνα μέ την κάρτα. Έδώ βρίσκεται καί ή μεγάλη αδυναμία του συστήματος: λόγω της έλλειψης μέτρου γιά την εκτίμηση της εργασίας, υποχρεώθηκαν νά καταφύγουν στό χρήμα. Όλοι, εργάτες, μαγαζάτορες, γιατροί, έπαιρναν γιά κάθε εργάσιμη μέρα κουπόνια αξίας πέντε πεσετών. Στη μιά όψη του κουπονιού γραφόταν ή λέξη ψωμί: κάθε κουπόνι αντιστοιχούσε σέ ένα κιλό. Ή άλλη όψη του κουπονιού ανέφερε την αντίστοιχη αξία σέ χρήμα. Όπωσδήποτε, αυτά τά κουπόνια δέν μπορούν νά θεωρηθούν σάν τραπεζογραμμάτια. Μπορούσαν νά ανταλλαχθούν μόνο μέ προϊόντα κατανάλωσης καί μάλιστα μέ όρισμένη ποσότητα απ' αυτά. Μ' αυτά τά κουπόνια δέν μπορούσαν νά αγοραστούν μέσα παραγωγής καί έτσι κανένας δέν μπορούσε νά γίνει καπιταλιστής, έστω καί σέ μικρή κλίμακα. Πουλούσαν μόνο καταναλωτικά αγαθά. Τά μέσα παραγωγής ήταν ιδιοκτησία της κοινότητας.

Ἡ κοινότητα ἀντιπροσωπευόταν ἀπό τήν Ἐπιτροπή, ὅπως ἔλεγαν τήν «Ἐπιτροπή Περιοχῆς». Ἡ Ἐπιτροπή ἔκανε ἀνταλλαγή τῶν προϊόντων τοῦ χωριοῦ μέ ἀγαθά πού τοῦ ἔλειπαν καί ὅταν δέν μποροῦσε νά τά προμηθευτεῖ μέ ἀνταλλαγή ἀναγκαζόταν νά τά ἀγοράσει. Τό χρήμα τό θεωροῦσαν σάν ἀναγκαῖο κακό καί τό χρησιμοποιοῦσαν ὅσο ὁ ὑπόλοιπος κόσμος δέν ἀκολουθοῦσε τό παράδειγμα τῆς Ἀλκόρα.

Ἡ Ἐπιτροπή εἶναι τό πᾶν. Αὐτή κατέχει τά πάντα, διευθύνει τά πάντα ἀσχολεῖται μέ τά πάντα. Κάθε ἐπιθυμία ὑποβάλλεται σ' αὐτήν. Εἶναι σέ τελευταία ἀνάλυση, ὁ μοναδικός κριτής. Μπορεῖ κανεῖς νά ὑποθέσει ὅτι τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς διέτρεχαν τόν κίνδυνο νά γίνουν γραφειοκράτες ἢ καί δικτάτορες. Οἱ χωρικοί εἶχαν σκεφτεῖ πολύ πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Εἶχαν ἀποφασίσει τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς νά ἀλλάζουν σέ συχνά χρονικά διαστήματα καί ἔτσι κάθε κάτοικος τοῦ χωριοῦ θά γινόταν μέλος τῆς γιά ὀρισμένο διάστημα.

Ἐπάρχει κάτι τό συγκινητικό σχετικά μέ τήν εὐφυΐα αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης. Εἶναι λάθος νά δοῦμε σ' αὐτήν κάτι περισσότρο ἀπό μιά προσπάθεια τῶν χωρικῶν νά ἐγκαθιδρῦσουν τόν ἀντιεξουσιαστικό κομμουνισμό καί ἀστοχία νά τήν κριτικάρουμε σοβαρά. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι οἱ ἀγροτικοί ἐργάτες καί ἀκόμη καί οἱ μαγαζάτορες εἶχαν ζήσει πολύ φτωχικά μέχρι τότε. Οἱ ἀνάγκες τους μόλις καί μετά βίας ἦταν διαφορετικές. Ἐνα κομμάτι κρέας, πρῖν ἀπό τήν ἐπανάσταση, ἦταν γι' αὐτούς πολυτέλεια: μόνο λίγοι διανοούμενοι ἐπιθυμοῦσαν πράγματα πιο πέρα ἀπό τά ἀμέσως ἀπαραίτητα. Ὁ «ἀναρχοκομμουνισμός» τῆς Ἀλκόρα πῆγαζε μέσα ἀπό τήν πραγματικότητα. Σάν ἀπόδειξη, πρέπει κανεῖς νά λάβει ὑπ' ὄψην, ὅτι ἡ οἰκογενειακή κάρτα τοποθετεῖ τή γυναίκα, τήν πιο καταπιεσμένη ἀνθρώπινη ὑπαρξη στήν Ἰσπανία, κάτω ἀπό τόν ἔλεγχό τοῦ ἀνδρα.

«Τί γίνεται», ρώτησα, «ἂν κάποιος θέλει νά πάει στήν πόλη, γιά παράδειγμα;»

«Εἶναι πολύ ἀπλό» ἀπάντησε κάποιος. «Πηγαίνει στήν Ἐπιτροπή καί ἀνταλλάσσει τά κουπόνια του μέ λεφτά».

«Μπορεῖ κανεῖς νά ἀλλάξει ὅσαδήποτε κουπόνια θέλει γιά λεφτά;»

«Φυσικά όχι».

Αυτοί οι άνθρωποι απορούσαν, γιατί αργούσα να καταλάβω.

«Πότε μπορεί κανείς να έχει λεφτά;»

«Όσες φορές θέλει. Τό μόνο πού έχετε είναι να τό πήτε στην Έπιτροπή».

«Τότε ή Έπιτροπή εξετάζει τούς λόγους;»

«Φυσικά».

Είχα τρομοκρατηθεί λίγο. Αυτή ή δργάνωση μου φαινόταν ότι αφήνει πολύ λίγη έλευθερία μέσα στό καθεστώς του «αντιεξουσιαστικού κομμουνισμού». Προσπαθούσα να δω λόγους για ταξίδια πού θά δεχόταν ή Έπιτροπή τής Άλκόρα. Δέν εύρισκα πολλούς, αλλά συνέχισα τίς έρωτήσεις.

«Άν κάποιος έχει μιá άρραβωνιαστικιά έξω από τό χωριό θά του δοθούν λεφτά για να πάει να τή δει;»

‘Ο χωρικός μέ βεβαίωσε ότι θά μπορούσε να πάει.

«Καί δυο συχνά θέλει;»

«Θεέ μου, μπορεί να πηγαίνει να βλέπει τήν άρραβωνιαστικιά του κάθε βράδυ, άν θέλει».

«Άλλά, άν κάποιος θέλει να πάει στην πόλη στό σινεμά, του δίνουν λεφτά;»

«Ναί»

«Καί δυο συχνά θέλει;»

‘Ο χωρικός άρχισε να άμφιβάλλει για τή λογική μου.

«Στίς άργίες, φυσικά. Δέν υπάρχουν λεφτά για δίτσια».

Μιλούσα σ’ ένα νέο έξυπνο χωρικό και έχοντας άποκτήσει φιλίες μαζί του, τόν πήρα ιδιαιτέρως και τόν ρώτησα.

«Άν ύποθέσουμε σās έδωνα μερικά κουπόνια ψωμιού θά μου τά αλλάζετε για λεφτά;»

‘Ο φίλος μου σκέφτεται λίγα λεπτά και λέει: «άλλά χρειάζεστε και ψωμί;»

«Δέν μ’ άρέσει τό ψωμί, αλλά μόνο τά γλυκίσματα. Θά ήθελα να αλλάξω δυο μου τά κέρδη μέ γλυκίσματα»

‘Ο χωρικός καταλαβαίνει τήν ύπόθεση πολύ καλά και δέν χρειάζεται να σκεφτεί πολύ. Άρχίζει τά γέλια.

«Είναι πολύ άπλό. Άν θέλετε γλυκίσματα, μπορείτε να τό πείτε στην Έπιτροπή. Έχουμε πολλά γλυκά έδώ. Η Έπιτρο-

πή θά σᾶς δώσει τήν ἄδεια. Στό χωριό μας ὄλοι παίρνουν ὅτι χρειάζονται».

“Υστερα ἀπ’ αὐτή τήν ἀπάντηση, ἔπρεπε νά ὑποχωρήσω. Οἱ χωρικοί δέν ζοῦσαν πλέον μέσα στό καπιταλιστικό σύστημα, οὔτε ἀπό ἠθική οὔτε ἀπό αἰσθηματική ἀποψη. Ἄλλά δέν εἶχαν ζήσει κάποτε μέσα σ’ αὐτό:

* * * *

Ἡ Κολλεκτίδα τῆς Μπινεφάρ¹⁰

Ἄπό τόν Γκαστόν Λεβάλ

Τό χωριό Μπινεφάρ ἦταν χωρίς ἀμφιβολία, τό κέντρο τῆς κολλεκτιβοποίησης, στήν ἐπαρχία Χουέσκα... Ἄπό 32 χωριά τοῦ διαμερισματος, τά 28 ἦταν ἐξ ὀλοκλήρου ἢ ἐν μέρει κολλεκτιβοποιημένα. Οἱ 700 ἀπό τίς 800 οἰκογένειες, στό Μπινεφάρ, ἀνήκαν στήν κολλεκτίδα.

Στή Μπινεφάρ ὑπῆρχε ἀπό πολύν καιρό κάποιο κοινωνικό κίνημα, παρόλο ὅτι ἡ μικρή τοπική βιομηχανία (μύλοι, ἐργοστάσια, ἐνδύματα, ὑποδηματοποιεῖα, χυτήρια κ.τ.λ.) ἀπασχολοῦσαν μόνο τό ἕνα δέκατο ἀπό τοὺς 5.000 κατοίκους τῆς. Στό τοπικό συνδικάτο τῆς CNT, τά πλιό πολλά ἀπό τά μέλη του (600 τό 1931) ἦταν ἀγρότες... Τό συνδικάτο ἰδρύθηκε τό 1917 καί εἶχε ὑποστεί τά τυπικά ἀνεβοκατεβάσματα, περιόδους σχετικῆς ἡρεμίας καί ὕστερα διώξεις, καταστολή καί φυλάκιση τῶν ἀγωνιστῶν. Μέ τήν ἐμφάνιση τοῦ φασιστικοῦ κινδύνου τόν Ἰούλη τοῦ 1936, οἱ δυνάμεις μας, παρόλον ὅτι ἦταν ἀποδιοργανωμένες ἀπό τίς τελευταῖες διώξεις, ξεσηκώθηκαν γιά νά ἀντιμετωπίσουν τόν κίνδυνο καί μέ δική τους πρωτοβουλία σχημάτισαν τήν 18ῃ Ἰούλη, μία «Ἐπαναστατική Ἐπιτροπή» (Δύο ἀντιπρόσωποι τοῦ λαϊκοῦ μετώπου μπῆκαν στήν ἐπιτροπή).

10. Ἄπό τό βιβλίον του «Ὅτε Φράνκο, οὔτε Στάλιν» σελ 133-143, ἡ μετάφραση ἔχει παρθεῖ ἀπό τήν «Ἀντίσταση», ὅπως ξανατυπώθηκε στό «Ἀπόψεις καί Σχόλια» Ὀκτώβρης 1958. Οἱ κανόνες τῆς λαϊκῆς συνέλευσης ἔχουν προστεθεῖ ἀπό τόν ἐκδότη καί προέρχονται ἀπό τό «Ἀντιεξουσιαστική Ἰσπανία», σελ 118-119.

Μέσα σέ δύο μέρες, καταλήφθηκαν οί στρατώνες τής φασιστικής έθνοφυλακής, πού αποσύρθηκε μέ τήν πρώτη επίθεση, και οί νικηφόροι σύντροφοί μας έφυγαν γιά νά βοηθήσουν και άλλα χωριά νά άπελευθερωθούν.

Τά χωράφια τών μεγάλων γαιοκτημόνων, πού έφυγαν μέ τά πρώτα σημάδια τής αντιφασιστικής νίκης, δέν είχαν ακόμη θεωριστεί. 'Η έπαναστατική έπιτροπή πήρε κάτω από τήν κατοχή τής τής θεωριστικές και τής χορτοκοπτικές μηχανές και συγκέντρωσε τούς χωρικούς πού είχαν δουλέψει εκεί σάν έργατες. Οί χωρικοί αποφάσισαν νά καλλιεργήσουν τή γή συλλογικά, γιά τό συμφέρον όλόκληρου τού χωριού. Γιά νά οργανώσουν τή δουλειά, σχημάτισαν ομάδες και εξέλεξαν επικεφαλής...

Μετά τό θεωρισμό, κοινωνικοποιήθηκαν οί βιομηχανίες και τό έμπόριο. Τούς παρακάτω κανόνες ένέκρινε ή λαϊκή συνέλευση όλων τών κατοίκων:

«1. 'Η δουλειά θά γίνεται από ομάδες 10 άνδρων. Κάθε ομάδα θά εκλέγει τόν επικεφαλής της... Οί επικεφαλείς προγραμματίζουν τή δουλειά, εξασφαλίζουν τήν άρμονία ανάμεσα στους παραγωγούς και σέ περίπτωση ανάγκης εφαρμόζουν τής κυρώσεις πού ψήφισε ή λαϊκή συνέλευση. (Στήν άρχή, οί επικεφαλείς συναντιόνταν κάθε βράδυ μετά τή δουλειά και όταν ή δουλειά πήγαινε καλά μιά φορά τή βδομάδα).

2. Οί επικεφαλείς παραδίδουν καθημερινά στήν 'Αγροτική 'Επιτροπή αναφορά γιά τή δουλειά πού έγινε.

3. 'Η γενική συνέλευση τής κοινότητας διορίζει μιά κεντρική έπιτροπή, άποτελούμενη από έναν εκπρόσωπο κάθε κλάδου παραγωγής. 'Η έπιτροπή αύτή δίνει μηνιαία αναφορά γιά τήν παραγωγή και τήν κατανάλωση και πληροφορίες σχετικά μέ άλλες κολλεκτίβες και γεγονότα τής 'Ισπανίας και τού έξωτερικού....

4. Οί διευθύνοντες τήν εργασία στίς κολλεκτίβες, πρέπει νά εκλέγονται από τή γενική συνέλευση τών κολλεκτιβιστών.

5. Κάθε μέλος αποζημιώνεται γιά τά αγαθά πού προσφέρει στήν κολλεκτίβα.

6. Όλα τά μέλη έχουν τά ίδια δικαιώματα και τής ίδιες υποχρεώσεις. Τά μέλη δέν πρέπει νά εξαναγκάζονται νά προσχωρήσουν σέ κανένα συνδικάτο (CNT ή UGT). 'Εκείνο πού άπαι-

τείται είναι ότι τά μέλη θά πρέπει νά δέχονται τίς αποφάσεις τής κολλεκτίβας.

7. Τό κεφάλαιο τής κολλεκτίβας ἀνήκει στην κολλεκτίβα καί είναι ἀδιαίρετο. Τά τρόφιμα μοιράζονται σέ μερίδες καί ἕνα μέρος ἀποθηκεύεται γιά περίπτωση κακῆς σοδειᾶς.

8. Ὄταν ἀπαιτεῖται ἐπείγουσα ἀγροτική ἐργασία (θερισμός) μπορεῖ νά ζητηθεῖ καί ἀπασχόληση γυναικῶν ὁπότε ἔχουν ὑποχρέωση νά ἐκτελέσουν τήν ἐργασία πού θά τούς ἀνατεθεῖ. Ἐφαρμόζεται αὐστηρός ἔλεγχος γιά νά ἐξασφαλιστεῖ ὅτι παρέχουν τίς παραγωγικές προσπάθειές τους στήν κοινότητα.

9. Κανένας δέν μπορεῖ νά δουλεύει πρῖν ἀπό τά 15 του χρόνια ἢ νά κάνει βαρεῖές δουλειές πρῖν ἀπό τά 16 του.

10. Ἡ γενική συνέλευση καθορίζει τήν ὀργάνωση τής κολλεκτίβας καί προσδιορίζει ἐκλογές κατά διαστήματα γιά τήν ἀνάδειξη τής διοικητικῆς ἐπιτροπῆς».

Στή Μπινεφάρ, ἡ κολλεκτίβα ἦταν αὐτάρκης. Παρά τήν ἐπιρροή πού ἀσκούσε στό παρελθόν καί τή σημασία του, τό συνδικάτο δέν ἔπαιζε κανένα ρόλο... οὔτε ἦταν κοινότητα μέ τήν παραδοσιακή σημασία τής λέξης... Ὅπως ἀκριβῶς τό Σοβιέτ ἦταν ὁ κλασσικός τύπος ὀργάνωσης πού ἔκανε τήν ἐμφάνισή της στή ρωσική ἐπανάσταση, ἔτσι καί ἡ κολλεκτίβα ἦταν ἡ τυπική ὀργάνωση τής ἰσπανικῆς ἐπανάστασης. Ἡ Μπινεφάρ ἀκουλουθοῦσε αὐθόρμητα καί φυσικά, κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἐγκρίνονταν σιωπηρά, χωρίς τυπική συζήτηση.

Δέν ὑπῆρχε πιά θέμα διαμάχης μέ τούς ἐργοδότες, ἀλλά πρόβλημα ἐξασφάλισης τής παραγωγῆς καί τοῦτο σήμαινε προγραμματισμό, διεύθυνση καί ὑπολογισμό τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν καθώς καί τῶν ἀναγκῶν ἀνταλλαγῆς... Ὅλα συνδέονταν, ὅπως τά γρανάζια τής μηχανῆς. Ὑπῆρχε κοινό ταμεῖο γιά τίς ἀγροτικές καί βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις. Δέν ὑπῆρχε δικαίωμα ἀνταγωνισμοῦ ἀνάμεσα στίς διάφορες μονάδες τής οἰκονομίας, καί εἶχε καθορισθεῖ τό ἴδιο ἡμερομίσθιο γιά ὅλους. Μιά διοικητική ἐπιτροπή, ἀποτελούμενη ἀπό ἕναν πρόεδρο, ἕναν ταμία, ἕνα γραμματέα καί δύο συμβούλους συντόνιζε τίς δραστηριότητες καί κατέγραφε τά καθημερινά στοιχεία.

Σέ περίπτωση ἀνάγκης, τό ἀγροτικό τμήμα καλοῦσε βιομη-

χανικούς εργάτες, περιλαμβανομένων και τεχνικών για να δουλέψουν στα χωράφια. Τόν 'Ιούλη του 1937, (έλλειψη εργατών λόγω της πολεμικής κινητοποίησης) οί εργάτες έτοιμων ένδυμάτων δοθήσαν στο θερισμό, για να σωθει ή σοδειά... Νέες κοπέλες, νοικοκυρές πού δέν είχαν μωρά για να φροντίσουν και γέροι, συγκεντρώθηκαν για δουλειά, ύστερα από έκκληση πού έγινε τό προηγούμενο βράδυ... Οί επικεφαλείς κρατούσαν παρουσίες των κανονικών εργατών... και οί παραβάσεις δέν μπορούσαν να επαναλειφθούν χωρίς να προκαλέσουν τή δημόσια αποδοκιμασία και τέλος τά αναγκαία πειθαρχικά μέτρα.

Τρόφιμα και άλλα αγαθά διανέμονταν στα κοινοτικά μαγαζιά. Ύπήρχαν συνεταιρισμοί κρασιού, ψωμιού και λαδιού, ένας για στερεά έμπορεύματα, τρία μαγαζιά ψιλικών, τρία χασάπικα, ένα ύαλοπωλείο και ένα μαγαζί επίπλων. Ψωμί, λάδι, άλεύρι, πατάτες, κρέας, λαχανικά, φρούτα και κρασί μοιράζονταν δωρεάν και χωρίς περιορισμό σε περίπτωση άφθονίας και μέ κουπόνια σε περίπτωση έλλειψης. Κάθε άτομο είχε ένα κομμάτι γής, για να τό χρησιμοποιεί όπως ήθελε. Ύπήρχαν έγκυκαταστάσεις τηλεφώνων και ήλεκτρισμού σ' ολόκληρη τήν περιοχή. Τά αγαθά πού δέν μοιράζονταν δωρεάν, πληρώνονταν μέ τοπικό νόμισμα. Στη Μπινεφάρ, όπως και σε πολλές άλλες κοινότητες, ή κλίμακα των ήμερομισθίων μεταβαλλόταν ανάλογα μέ τόν αριθμό ατόμων τής οικογένειας (*οικογενειακό ήμερομισθιο*).

Ή Μπινεφάρ, σάν πρωτεύουσα του διαμερισμάτος της συντόνιζε τό εμπόριο ανάμεσα σε 32 χωριά. Κάθε χωριό πληροφορούσε τό γραφείο για τό πλεόνασμα των τροφίμων του. Από τόν 'Οκτώβρη μέχει τό Δεκέμβρη του 1936, έγινε ανταλλαγή αγαθών αξίας 5.000.000 πεσετών μέ άλλες κολλεκτίβες τής 'Αραγώνας και τής Καταλωνίας, περιλαμβανομένης ζάχαρης αξίας 500.000 πεσετών και λαδιού αξίας 700.000 πεσετών... Έγκυκαταλειμμένοι από τήν κυβέρνηση, οί πολιτοφύλακες (του μετώπου τής 'Αραγώνας) είχαν έλλειψη από τρόφιμα. Ή Μπινεφάρ έδωσε ό,τιδήποτε μπορούσε, έστειλε 30-40 τόννους τρόφιμα κάθε βδομάδα. Σε μία περίπτωση, ή Μπινεφάρ έδωσε στή Μαδριτή 340 τόννους τρόφιμα. Μέσα σε μία μέρα, έστειλε στις φάλαγγες «'Ορτίς» «'Ντουρούτι» και «'Ασκάσο» λάδι αξίας

36.000 πεσετών (άναρχικές φάλαγγες στό μέτωπο τής 'Αραγώνας) .. 'Η γενναιοδωρία καί ή άλληλεγγύη τής κολλεκτίβας δέν περιγράφεται. Πεντακόσιοι πολιτοφύλακες πού στρατοπέδευαν συνεχώς στή Μπινεφάρ έφοδιάζονταν από τήν κολλεκτίβα . . .¹¹

Τόν 'Ιούνη τοῦ 1937, παρακολούθησα ένα συνέδριο τοῦ διαμερίσματος, όπου εἶχε προκύψει ένα σοβαρό θέμα. Πλησίαζε ή στιγμή τοῦ θερισμοῦ. Ἐπρεπε νά διανεμηθοῦν στά χωριά: σακιά, πετρέλαιο, σύρμα, μηχανήματα ἀξίας χιλιάδων πεσετών. Ἡ κολλεκτίβα δέν μπορούσε νά διαθέσει αὐτό τό ποσό. Ὁ μόνος τρόπος γιά νά βρεθοῦν χρήματα ἦταν νά πουλήσουν τά τρόφιμα πού προορίζονταν γιά τούς πολιτοφύλακες. Ἡ συνέλευση ἀποφάσισε ὁμόφωνα νά βρεῖ ἄλλη λύση. Ἐστειλαν μιά ἀντιπροσωπεία στήν κυβέρνηση, στή Βαλένσια. Ἡ προσπάθειά τους ἦταν παρακινδυνευμένη: ἡ ἐγκατάλειψη τῶν πολεμιστῶν τοῦ μετώπου τής 'Αραγώνας ἦταν προσχεδιασμένη ἀπό τήν πλειοψηφία τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου (κεῖνη τή στιγμή βρισκόταν στήν ἐξουσία ὁ Λάργκο Καμπαλέρο). Ὑπολόγιζαν ὅτι οἱ ἀπελπισμένοι πολιτοφύλακες θά λεηλατοῦσαν τίς κολλεκτίβες.

Οἱ μηχανορραφίες τῶν ἀντιδραστικῶν ἀπέτυχαν. Στήν «'Εργατικῆ Ἀλληλεγγύη» (ὄργανο τής CNT) τής Βαρκελώνης, δημοσίευσα μιά ἔκκληση στούς πολιτοφύλακες, πληροφορώντας τους γιά τήν κατάσταση καί ζητώντας ἀπ' αὐτούς νά στείλουν μέρος τοῦ μισθοῦ τους, γιά βοήθεια τῶν χωρικῶν. Οἱ κολλεκτίβες συγκέντρωσαν ἑκατοντάδες χιλιάδες πεσετές καί ἔτσι σώθηκε ή σοδειά.

Δέν ὑποστηρίζω ὅτι δέν ὑπῆρχαν καί ἐξαιρέσεις μέσα στό πνεῦμα ἀλληλεγγύης τῶν κολλεκτίβων. Θυμᾶμαι μιά διαφωνία ἀνάμεσα σέ μιά γυναίκα 50 χρονῶν καί σ' ένα σύντροφο ἐντεταλμένο στόν ἔλεγχο τής ἐργασίας καί στό στεγαστικό. Αὐτή ζοῦσε μέ τόν ἄντρα της, τό παιδί τους, τή νύφη τους καί τά ἐγγόνια τους. «'Εγώ καί ή νύφη μου δέν μπορούμε νά ζοῦμε μα-

11 Παραλείψαμε τήν ἀναφορά τοῦ Λεβάλ πάνω στήν ἱατρική περίθαλψη, παιδεία καί ἄλλα κοινωνικά μέτρα ἐπειδή δέν παρουσιάζει οὐσιαστική διαφορά ἀπό τίς ἄλλες ἀντιεξουσιαστικές κολλεκτίβες

ζί. *‘Εγώ θέλω νά ζώ χωριστά’*. ‘Ο σύντροφος είχε ψυχή παιδιού, φωνή κεραυνού και καρδιά λιονταριού. Έκαμε ό.τι μπορούσε για νά τήν πείσει νά εγκαταλείψει τήν απαίτησή της. Τελικά, αυτή έφυγε. Τόν ρώτησα γιατί άρνήθηκε νά τήν ικανοποιήσει. Καί ή άπάντησή του: έπειδή ή κλίμακα του ήμερομισθίου μικραίνει μέ τήν αύξηση των μελών τής οικογένειας, μερικές οικογένειες πού κυριαρχούνται από ύλικά συμφέροντα συμφωνούν ύποκριτικά νά χωρίσουν, για νά αύξήσουν τό εισόδημά τους. ‘Η περίπτωση έκλεισε . Κάτω από συνθήκες έλλειψης στέγης, τό πρόβλημα ήταν εκτός συζήτησης.

Τό περιστατικό δέν είναι σοβαρό, αλλά ύπήρχαν και άλλα παρόμοια. Οί διευθύνοντες τήν κολλεκτίβα αντιμετώπιζαν όλες αυτές τίς άνωμαλίες μέ τό θέμα των τροφίμων και τήν αντίδραση τής αντικολλεκτιβιστικής μειοψηφίας (UGT, Κομμουνιστές, κ.τ.λ.). Δέν μπορεί κανείς παρά νά θαυμάζει αυτούς τούς ανθρώπους, πού αφιέρωσαν τόν έαυτό τους σ’ αυτή τήν ύπόθεση και ήξεραν πώς νά κάνουν τόσο πολλά και τόσο σωστά μέσα σέ έλάχιστο χρόνο.

Στή Μπινεφάρ καθώς και στίς άλλες κολλεκτίβες τής ‘Αργώνας, όλες οί σχετικές οικονομικές μονάδες (εργοστάσια, εργαστήρια, συστήματα διανομής κ.τ.λ.) λειτουργούσαν άρμονικά και χωρίς έμπόδια. Ταξίδευα συχνά από τή Βαρκελώνη στην Ταμαρίτε και στην Μπινεφάρ. Μιά φορά συνοδευόμενος από ένα γιατρό από τή Βαρκελώνη του έδειξα μέ ύπερηφάνεια καινούργιους άγρους φυτεμένους μέ σάρι, άμπέλια, έλιές και τούς λαχανόκηπους, πού έναλλάσσονταν μέ κομμάτια γής φυτεμένα μέ λινάρι. *«Αυτά τά μύλια των καλλιεργιών»*, είπα, *«δπου όλα είναι διευθετημένα μέ προσοχή και μέ άγάπη και δπου τίποτα δέν έχει παραμεληθεί, άνήκουν στην κολλεκτίβα!»* Δυό μέρες άργότερα, έπισκεφθήκαμε τό Έσπλους όπου ύπάρχουν τεράστιοι άγροί φυτεμένοι μέ πατάτες και άμπέλια. Ταξιδεύοντας, θαυμάζαμε τήν επανάσταση, αυτό τό όνειρο πού επιτέλους άρχισε νά πραγματοποιείται. Μέ σχεδόν θρησκευτική πίστη, έλεγα και ξανάλεγα.... *«‘Η κολλεκτίβα’ ή κολλεκτίβα δημιούργησε αυτό τό θαύμα!»*

• • • •

Μιραλκάμπο και 'Αζουκέκα¹²

'Από τὰ "Τετράδια τοῦ 'Αντιεξουσιαστικοῦ Οὐμανισμοῦ"

Ἡ κολλεκτιβοποίηση τῆς γῆς τοῦ Πρίγκηπα Ρομανόνες στό Μιραλκάμπο καί στήν 'Αζουκούεκα, ἀπό τήν «'Αγροτική 'Ομοσπονδία τῆς Περιοχῆς τῆς Καστίλλης», ἀξίζει εἰδική μελέτη. Οἱ χωρικοὶ ἄλλαξαν τή ροή τοῦ ποταμοῦ γιά νά ἀρδεύσουν νέα ἐδάφη καί αὐξήσαν σημαντικά τήν καλλιεργούμενη ἐπιφάνεια. Ἐφτιαξαν μύλο, σχολεῖα, ἐστιατόρια καί σπίτια γιά τοὺς κολλεκτιβιστές.

Λίγες μέρες ὕστερα ἀπό τό τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὁ Ρομανόνες ξαναπῆρε πίσω τήν περιουσία του, τήν ὁποία θεωροῦσε κατεστραμένη ἀπό τοὺς δάνδαλους ἐπαναστάτες. Ἐμεινε κατάπληκτος ἀπό τίς βελτιώσεις τῶν ἀγροτῶν κολλεκτιβιστῶν. Ὄταν ρώτησε γιά τὰ ὀνόματά τους, τοῦ εἶπαν ὅτι ἡ δουλειά ἔγινε ἀπό τοὺς χωρικούς, σύμφωνα μέ τό σχέδιο ἐνός μέλους τοῦ «Συνδικάτου Οἰκοδόμων» τῆς CNT. Ὁ Γκομέζ 'Αμπρίλ, ἓνας ἐξαιρετικός ὀργανωτῆς ὑποδείχτηκε ἀπό τήν «'Αγροτική 'Ομοσπονδία τῆς Περιοχῆς». Ὄταν τέλειωσε τή δουλειά του, ἔφυγε καί ἄφησε στοὺς χωρικούς τή διαχείριση τῆς κολλεκτίδας.

Ὄταν ἔμαθε ὅτι ὁ Γκομέζ 'Αμπρίλ ἦταν φυλακισμένος στή Γκουανταλαχάρα καί ὅτι βρισκόταν σέ δύσκολη κατάσταση, ὁ Ρομανόνες πέτυχε τήν ἀποφυλάκισή του καί τοῦ προσέφερε τή θέση τοῦ διαχειριστῆ ὅλης τῆς περιουσίας του. Ὁ Γκομέζ ἀρ-

12 Ἀπό τήν «'Ιστορία τοῦ 'Ισπανικοῦ 'Αναρχοσυνδικαλισμοῦ» πού δημοσιεύθηκε τό 1968 στήν Ἰσπανία τοῦ Φράνκο. Τό ἀπόσπασμα δημοσιεύθηκε στό μηνιαῖο περιοδικό τοῦ Γκαστόν Λεβάλ «Τετράδια τοῦ 'Αντιεξουσιαστικοῦ Οὐμανισμοῦ» Αὐγουστος-Σεπτέμβρης 1969 μέ τόν τίτλο «Ἐνα Παράδειγμα ἀπό τήν Ἰσπανική Ἐπανάσταση», ἀποδεικνύοντας ἀκόμη μιά φορά, ὅπως λέει ὁ Λεβάλ «τίς μεγάλες δημιουργικές ἰκανότητες τῶν ἀντιεξουσιαστῶν ἀγωνιστῶν, στή διάρκεια τῆς Ἰσπανικῆς Ἐπανάστασης»

νήθηκε, λέγοντας ότι είχε γραφτεί μιά σελίδα της ιστορίας και ότι ή δουλειά του είχε τελειώσει.¹³

• • • •

Ἡ Κολλεκτιβοποίηση στή Καργαγκέν- τε¹⁴

Ἀπό τόν Γκαστόν Λεβάλ

Ἡ Καργαγκέντε βρίσκεται στό νότιο τμήμα τῆς ἐπαρχίας τῆς Βαλέντσια. Τό κλίμα τῆς περιοχῆς εἶναι κατάλληλο γιά τήν καλλιέργεια πορτοκαλιῶν. Ἡ Καργαγκέντε περιβάλλεται ἀπό πορτοκαλεῶνες. Τά δέντρα αὐτά, μέ τούς ἀφθονοὺς καρπούς τους, παρουσιάζουν ἕνα μεγαλοπρεπές θέαμα.

Στή Καργαγκέντε, ὅπως καί σέ πολλές ἄλλες κωμοπόλεις καί χωριά τῆς Βαλέντσια ἡ ὀργανωτική ἰκανότητα καί τό πνεῦμα θυσίας μιᾶς χούφτας ἀγωνιστῶν καί ἀφοσιωμένων ἐργατῶν, πού δούλευαν συνεχῶς σέ πείσμα ὄλων τῶν διώξεων γιά νά προετοιμάσουν τήν ἐπανάσταση, ἄρχισαν τώρα νά δίνουν καρπούς. Ἡ ἀναρχοσυνδικαλιστική ὀργάνωση εἶχε βαθεῖες ρίζες καί τό γεγονός αὐτό, σέ συνδυασμό μέ τό γόητρο τῶν ἀγωνιστῶν τῆς, παρέσυρε τήν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ, τή στιγμή πού ἄρχιζε ἡ ἐπανάσταση, νά προσχωρήσει ἢ νά ὑποστηρίξει τό κίνημά μας.

13 Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι μέσα σ' ἕνα χρόνο τά χωράφια πού σπάρθηκαν μέ στάρι ἀυξήθηκαν ἀπό 1938 σέ 4522 ἑκτάρια καί μέ σανό ἀπό 323 σέ 1242 ἑκτάρια. Περισσότερο ἀυξήθηκε ἡ παραγωγή κρασιοῦ Ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς τῶν λεπονιῶν ἀυξήθηκε ἀπό 196.000 σέ 300.000 πεσέτες. Ἡ κολλεκτίδα ἐφτιαξε ἐγκαταστάσεις γιά κουνέλια, καινούργια χοιροστάσια γιά 100 ζῶα καί ἀγορά τροφίμων γιά τήν ἐξυπηρέτηση 800 ἀτόμων (*Σημείωση τοῦ Λεβάλ*)

14 Αὐτή ἡ ἐπιλογή διαιρεῖται σέ δύο μέρη. Τό πρώτο εἶναι ἀπό τόν Γκαστόν Λεβάλ πού τό δημοσίευσε στό «*Γῆ καί ἔλευθερία*», 16 Γενάρη, 1937. Μεταφράστηκε στό «*Ἡ Ἰσπανία καί ὁ Κόσμος*», 5 Μάρτη, 1937. Τό δεύτερο μέρος εἶναι ἀπό τό βιβλίο τοῦ Λεβάλ «*Ἀντιεξοσιαστική Ἰσπανία*» σελ. 171,174

Κατά την επίσκεψή μας στην τοπική όμοσπονδία των συνδικάτων, τράβηξε την προσοχή μας μία τεράστια προθήκη, που κάποτε προστάτευε την εικόνα του Χριστού, αλλά τώρα φιλοξενούσε μία τεράστια φωτογραφία του Φρανσίσκο Φερέρ, μία πολύ σωστή αντικατάσταση. (Ο Φερέρ ήταν ένας πρωτοπόρος αντιεξουσιαστής εκπαιδευτικός που δολοφονήθηκε τό 1909 από τό κράτος μέ τή συνεργασία τής εκκλησίας).

Μεγάλο ποσοστό από τούς εργαζόμενους (πληθυσμός 20.000) άνηκαν στά συνδικάτα μας (CNT). Νά λίγα στατιστικά στοιχεία.

Άγροτικό συνδικάτο

2.700 μέλη

Συσκευαστές πορτοκαλιών (κυρίως γυναίκες)

3.400 μέλη

Οικοδόμοι

340 μέλη

Ξυλουργοί (κιδώτια συσκευασίας)

125 μέλη

Έργατες ξύλου

230 μέλη

Σιδηροδρομικοί

150 μέλη

Διάφοροι

450 μέλη

Η μεγαλύτερη έκταση τής γής άνηκε σέ μεγάλα άγροκτήματα. Οί φτωχοί χωρικοί άναγκάζονταν νά δουλεύουν στά μεγάλα άγροκτήματα τών πλούσιων γαιοκτημόνων ή νά κάνουν άλλοπρόσαλλες δουλειές για νά συμπληρώσουν τό εισόδημά τους. Οί συνδικαλιστές Ξεπασαν άμέσως τό μονοπώλιο και τώρα φροντίζουν νά μή δημιουργηθούν νέες μορφές προνομίων.

Οί μικροϊδιοκτήτες είχαν ειδική μεταχείριση. Τά δικαιώματά τους έγιναν σεβαστά και δέν άναγκάστηκαν νά προσχωρήσουν, μέ τή θία, στίς κολλεκτίβες. Οί κολλεκτιβιστές προώθησαν βαθμιαία τήν κοινωνικοποίηση, ένσωματώνοντας μικρά κομμάτια γής για νά τά μετατρέψουν σέ κατάλληλα για τή συλλογική καλλιέργεια. Στην άρχή, κοινωνικοποιήθηκε ή ιδιοκτησία

των χωρικών πού προσχωρούσαν έθελοντικά στίς κολλεκτίδες. Άργότερα, μπήκαν στίς κολλεκτίδες και πολλοί διατακτικοί άγρότες, άφου είχαν πειστεί γιά τά πλεονεκτήματα του νέου συστήματος. Μιά σωστή τακτική ήταν, νά προσφέρουν καλύτερη γή στους άναποφάσιστους άγρότες-ιδιοκτήτες, γιά νά τούς πείσουν ότι θά καλύτερευαν τή θέση τους άν γίνονταν μέλη τής κολλεκτίδας....

Αυτό όμως δέν σημαίνει ότι οί μικροιδιοκτήτες πού προτιμούσαν νά καλλιεργούν τή γή τους μπορούσαν νά κάνουν ό,τι ήθελαν. Ή τοπική «Έπιτροπή Άγροτικής Έργασίας» έπαγρευπνούσε γιά σαμποτάζ και παρακολουθούσε γιά τή σωστή χρησιμοποίηση τής γής, άπό τήν ιδιωτική και τήν κοινωνικοποιημένη γεωργία.

Οί κολλεκτίδες έκαναν πράγματι σωστή χρήση τής γής. Παρακολουθήσαμε μεγάλες καλλιεργημένες έκτάσεις, ανάμεσα σ' αυτές μία κατελάμβανε 7 κοινότητες. Όλόκληρη ή κοινωνικοποιημένη γή, χωρίς έξαιρέσεις, καλλιεργιόταν μέ άπειρη φροντίδα. Γιά νά έξασφαλίσουν τήν ανάπτυξη των δέντρων, οί χωρικοί καθαρίζαν συνεχώς τό έδαφος. «Πρίν», μου είπαν μέ ύπερηφάνεια, «όλ' αυτά άνήκαν στους πλούσιους και καλλιεργόταν άπό κακοπληρωμένους εργάτες. Ή γή ήταν παραμελημένη και οί ιδιοκτήτες έπρεπε νά αγοράζουν τεράστιες ποσότητες λιπασμάτων, παρόλο ότι μπορούσαν νά έχουν καλύτερες αποδόσεις μέ καθαρισμό του έδάφους....» Μέ τί ύπερηφάνεια μου έδειξαν τά δέντρα τά όποια είχάν περιποιηθεί γιά νά δώσουν καλύτερη παραγωγή.

Σέ πολλά μέρη, είδα φυτείες κάτω άπό πορτοκαλιές. «Τί είναι αυτό;» ρώτησα. Έμαθα ότι, οί άγρότες τής Λεβάντε (φημισμένοι γιά τήν έφευρετικότητά τους) είχάν φυτέψει άφθονες πατάτες, ανάμεσα στίς πορτοκαλιές. Οί άγρότες έδειξαν περισσότερη έξυπνάδα άπ' όλους μαζί τούς γραφειοκράτες του Ύπουργείου Γεωργίας. Έκαναν πολύ περισσότερα άπό τό φύτεμα τής πατάτας. Φύτεψαν όλόκληρη τήν περιοχή τής Λεβάντε, όπου τό έδαφος ήταν πρόσφορο. Έκμεταλλεύτηκαν τούς τέσσερεις μήνες πού μεσολαβούν ανάμεσα στό θερισμό και στην έπόμενη σπορά του ρυζιού, γιά νά σπείρουν τά ρυζοχώρα μέ πρώιμο σάρι. Άν τό Ύπουργείο Γεωργίας άκολου-

θοῦσε τό παράδειγμά τους, ἡ ἔλλειψη ψωμιοῦ στή Δημοκρατική ζώνη θά ἔξαφраниζόταν σέ λίγους μήνες.

Ἡ δουλειά τῆς ἀγροτικῆς κολλεκτίβας εἶχε ὀργανωθεῖ κατά τόν ἀκόλουθο τρόπο: ἡ γενική συνέλευση ὄλων τῶν ἀγροτῶν (ἀκόμη καί οἱ λίγοι γαιοκτῆμονες) ἐκλέγει «Τεχνική Ἐπιτροπή» ἔξη συντρόφων γιά τά τεχνικά θέματα καί πενταμελῆ «Διοικητική Ἐπιτροπή» γιά τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν μεγάλων ἀγροκτημάτων, πληρωμή ἡμερομισθίων, πώληση προϊόντων, τήρηση βιδλιῶν, κ.τ.λ. Ὑπῆρχε ἐπίσης μιά ἐπιτροπή γιά τήν ἐξαγωγή πορτοκαλιῶν καί ἄλλων προϊόντων.

Ἡ βιομηχανική κοινωνικοποίηση στήν Καρκαγκέντε ἄρχισε μετά τήν ἀγροτική κοινωνικοποίηση. Ἡ βιομηχανική ὀργάνωση, ἀπό τήν πρώτη στιγμή, προκάλεσε τήν προσοχή. Τά κτίρια ἐπιβλέπονταν ἀπό τό συνδικάτο τῶν οἰκοδόμων καί τά ἐργοστάσια μετάλλου ἀπό τά συνδικάτα τῶν ἐργατῶν μετάλλου. Τό βιομηχανικό συνδικάτο τῶν ἐργατῶν ξύλου περιελάμβανε τοὺς ἐπιπλοποιούς, τοὺς βοηθοὺς καί τοὺς μαραγκοὺς. Τό ἴδιο ἴσχυε γιά ὄλα τά ἄλλα ἐπαγγέλματα. Οἱ τεχνίτες καί οἱ μικροδιοκτῆτες ἐργαστηρίων ἔνωσαν τίς ἐπιχειρήσεις τους σέ μεγάλα ἐργαστήρια, ὅπου ὁ καθένας πληρώνονταν κατόπιν κοινῆς συμφωνίας καί ὅπου καθένας δέν εἶχε ἀνάγκη νά ψάχνει γιά πελάτες καί νά ἀνησυχεῖ γιά τή πληρωμή του. Ἄλλα, λιγότερο σημαντικά ἐπαγγέλματα συγχωνεύτηκαν (τά κουρεῖα, κ.τ.λ.). Μικρές ἀπαρχαιωμένες ἐγκαταστάσεις ἀντικαταστάθηκαν ἀπό φωτεινές, καλά διευθυνόμενες κολλεκτίβες, χθεσινοὶ ἀνταγωνιστές ἔγιναν σήμερα συνεργάτες.

Σπίτια, πού ἀνῆκαν σέ πλοῦσιους καί ντόπιους φασιότες παραχωρήθηκαν σέ ὄσους εἶχαν μεγαλύτερη ἀνάγκη γιά στέγαση. Οἱ πῖο πολλοὶ ἄνθρωποι ἔπιασαν δουλειά στή κοινωνικοποιημένη βιομηχανία πορτοκαλιῶν, ἀσχολούμενοι μέ τήν ἐπεξεργασία καί τή συσκευασία φρούτων γιά ἐξαγωγή. Ἡ βιομηχανία αὐτή εἶχε πολλά ἐργοστάσια. Κάθε ἐργοστάσιο διευθυνόταν ἀπό μιά ἐπιτροπή, ἐκλεγμένη ἀπό τοὺς ἐργάτες καί ἀποτελούμενη ἀπό ἕναν ἐμπορικό ἐμπειρογνώμονα καί ἕναν ἐκπρόσωπο ἀπό κάθε τμήμα (κατασκευή κιβωτίων, συσκευασία, διαλογή, φόρτωση, κ.τ.λ.) Τά φρούτα ἐξάγονταν στήν Ἀγγλία, Σουηδία, Ὀλλανδία, Γαλλία καί ἄλλες χώρες. Οἱ ἐργάτες μοῦ εἶ-

παν: «Θέλουμε νά πούνε στό έξωτερικό ότι ή ποιότητα καί ή συσκευασία είναι καλύτερες μέ τήν κοινωνικοποιημένη βιομηχανία.....»

Τό άργό άνέβασμα τών τιμών, όφειλόμενο στά διατηρούμενα μαγαζιά λιανικής πώλησης πού συναγωνίζονταν νά επιζήσουν μέ τό μικρεμπόριο (προειδοποίησα γι' αυτόν τόν κίνδυνο) άπειλούσαν νά άνατρέψουν, μερικά, τά κέρδη τής κοινωνικοποιημένης παραγωγής. Ήλθε ή στιγμή νά κοινωνικοποιηθούν οί άνταλλαγές καί ή διανομή, στόν ίδιο βαθμό μέ τήν παραγωγή... Ό φίλος μου Γκραμέν (τουφεκίστηκε άργότερα από τούς φασίστες) πρότεινε νά όργανωθούν κέντρα κοινωνικοποιημένης διανομής, σέ διάφορα σημεία, μέ σκοπό νά γίνει ό ίδιος ό λαός πραγματικός κυρίαρχος τών τιμών καί τής διανομής. Αυτή ή πολιτική έφερε γρήγορα άποτελέσματα. Ένάμισυ μήνα άργότερα, τό μισό έμπόριο τής Καρκαγκέντε κοινωνικοποιήθηκε καί ό Γκραμέν περίμενε, μέ τό δικιο του, ότι γρήγορα θά γινόταν καί ή κοινωνικοποίηση του άλλου μισού.

Τό βράδυ τής πρώτης μου επίσκεψης, τό Νοέμβρη του 1936, έδωσα μιά διάλεξη. Είχα αποφασίσει νά μιλήσω έποικοδομητικά. Τότε έμαθα πόσα λίγα είχα νά πώ. Καί όταν είδα μέ τί άνυπομονησία περίμεναν τά λόγια μου, κατάλαβα ειλικρινά ότι έγώ είχα νά μάθω άπ' αυτούς καί όχι αυτοί άπό μένα.

Μιά μικρή προσθήκη σ' αυτόν τό πίνακα: οί σύντροφοί μου, σύμφωνα μέ τήν Ήσπανική παράδοση φιλοξενίας, μέ κάλεσαν νά φάω μαζί τους στόν κήπο του πιο πολυτελους περιπτερου, κοντά στην Καρκαγκέντε, πού τό είχαν απαλλοτριώσει. Οί φίλοι μου θαύμαζαν τήν όμορφιά του τοπίου, τό ύγιεινό κλίμα, τό ήσυχο περιβάλλον. Άμέσως κατάλαβα ότι έδώ είναι μιά ιδεώδης θέση για ήσυχαστήριο. Άλλά καί σ' αυτό τό σημείο, αυτοί μέ είχαν ξεπεράσει. Άφου είχαν συμβουλευτεί τούς γιατρούς τής Καρκαγκέντε, είχαν αποφασίσει τή μετατροπή αυτού του ώραιου άρχοντικού σέ σανατόριο.

• • • •

Κολλεκτιβοποίηση στη Μαγκνταλένα ντέ Πούλπις¹⁵

Ἐκ τὸν Γκαστόν Λεβάλ

Λεγόταν Ἁγία Μαγκνταλένα ντέ Πούλπις, ἀλλὰ ἡ ἐπαναστασιὴ κατήργησε τὴ λέξη «Ἁγία». Ἐνα μικρὸ χωριὸ (πληθυσμὸς 1400), χρησιμοθεύει σάν τυπικὸ παράδειγμα τῶν ἐπαναστατικῶν ἀλλαγῶν πού ἔγιναν καί σέ πολλὰ ἄλλα χωριά τῆς Λεβάντε (περιοχὴ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἰσπανίας μὲ 5 ἐπαρχίες, περιλαμβανομένης καί τῆς μητροπόλεως Βαλένσια). Ὅλοι σχεδόν οἱ ἐπαναστάτες τοῦ χωριοῦ ὑποστήριζαν τὴ CNT. Οἱ σύντροφοί μας ἐπωφεληθήσαν ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον γιὰ νὰ προωθήσουν τὴν κοινωνικὴ ἐπανάστασι. Οἱ πλειοψηφία τῶν κατοίκων ἦταν μικροιδιοκτῆτες γῆς καί εἶχαν κάτω ἀπὸ τὴ κατοχὴ τους 6254 ἀπὸ τὰ 6654 ἑκτάρια. Τὸ ὑπόλοιπον ἀνήκε σέ τέσσερες ἢ πέντε μεγάλους γαιοκτῆμονες. Παρόλο πού ἡ ἑκτασιὴ ἦταν μικρὴ, ἡ γῆ ἦταν κατάλληλη γιὰ ἐντατικὴ καλλιέργεια καί λόγῳ τῆς ἀρδεύσεως, τουλάχιστον δέκα φορές πιο παραγωγικὴ.

Οἱ σύντροφοί μας, οἱ ὅποιοι δὲν ἤξεραν τίποτε πάνω στοῦ θέματος τῆς οἰκονομίας τοῦ χρέματος, ἀποφάσισαν νὰ ἐγκαθιδρῦσουν ἀμέσως τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμό. Σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ χωριὸ, αὐτὸ δὲν ἦταν δύσκολον. Ἐκεῖνον πού χρειαζόταν, ἦταν ἡ τακτικὴ. Μετὰ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν φασιστῶν, προχώρησαν στὴν ὀργάνωσι κολλεκτίδων. Ζήτησαν, ἀπὸ κείνους πού ἤθελαν νὰ προσχωρήσουν, νὰ ὑπογράψουν. Ὅλοι οἱ κάτοικοι μπῆκαν στὴν κολλεκτίδα. Ὅλα, ἐκτός ἀπὸ τὰ προσωπικά ἀντικείμενα, παραχωρήθηκαν στὴν κολλεκτίδα: γῆ, χρέμα, ζῶα, ἐργαλεῖα κι ἄλλη ἰδιοκτησία. Ὁ λαὸς ἀρχισε καινούργια ζωή.

Ἐπαναλαμβάνουμε ἐκεῖνον πού εἶπαμε καί σέ ἄλλες εὐκαιρίες: ἡ κομμούνα (συνώνυμον τῆς κολλεκτίδας) ἐπικρατοῦσε. Τὸ συνδικάτον ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ ὀργανά τῆς. Ἡ λειτουργία τῶν

15 Ἐκ τὸ διβλίον τοῦ «Ὅτε Φράνκο, ὄτε Στάλιν» σελ 182-186 καί ἀπὸ τὰ «Τετράδια τοῦ Ἀντιεξουσιαστικοῦ Οὐμανισμοῦ» Μάρτῆς 1968

συνδικάτων περιοριζόταν αυστηρά στην τεχνική διοίκηση της παραγωγής. Ἡ «Κοινοτική Συνέλευση» ὄλων τῶν μελῶν ἔλεγε τά πάντα. Ὅταν ἄρχισε ἡ φασιστική ἐπέμβαση, ἡ «Ἐπαναστατική Ἐπιτροπή» ἄρχισε ἀμέσως τὴν ἐφαρμογή μακροπρόθεσμων ἀλλαγῶν, πού ἐπηρέασαν τὴ κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ (στέγαση, ὑγεία, ἐφοδιασμός τροφίμων, παιδεία, δημόσιες ὑπηρεσίες). Πῆρε μέτρα γιὰ τὶς ἀνταλλαγές καὶ καθόρισε τὸ εἰσόδημα κάθε οἰκογένειας. Μὲ δύο λόγια ἡ Ἐπιτροπὴ ἐγινε ὁ διοικητὴς τῆς τοπικῆς ζωῆς¹⁶.

Τὸ εἰσόδημα κάθε οἰκογένειας καθορίστηκε, μὲ σκοπὸ τὴ δίκαιη κατανομὴ τῶν ἀγαθῶν. Ἡ ποσότητα τῶν ἀγαθῶν μετροῦταν μὲ τὴν πεσέτα, τὸ ἐθνικὸ νόμισμα. Τὸ λάδι καὶ τὰ καυσόξυλα διανεμόνταν δωρεάν καὶ σὲ ὅποιαδήποτε ποσότητα. Τὸ ἴδιο ἴσχυε γιὰ τὸ κρασί, ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ σύντροφοί μας ἤθελαν νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἐγκράτεια, οἱ ποσότητες ἦταν καθορισμένες...

Τὰ πάντα ρυθμιζόνταν ἀπλά. Τὰ ὑπόλοιπα ἀγαθὰ διανεμόνταν ὡς ἑξῆς: κάθε οἰκογένεια ἔπαιρνε μιά κάρτα, ἡ ὁποία ἀνέφερε τὸν ἀριθμὸ τῶν μελῶν τῆς, τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἡλικία τους. Κάθε ἐνήλικος δικαιούται μερίδα: 50 ἑκατοστά τῆς πεσέτας γιὰ τοὺς ἄνδρες, 10 ἑκατοστά γιὰ τὶς γυναῖκες καὶ γιὰ παιδιὰ πάνω ἀπὸ ἕξι χρονῶν ἓνα ποσόν πού κλιμακωνόταν ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία... Ἐνα σημειωματάριο ἐγραφε τὴν ἀξία σὲ πεσέτες τῶν μερίδων πού καταναλώθηκαν κάθε τρίμηνο. Μερίδες, πού δὲν εἶχαν καταναλωθεῖ, μεταφέρονταν στοῦ ἐπόμενου τριμήνου. Παράδειγμα, ἂν μία οἰκογένεια εἶχε δικαίωμα νὰ καταναλώσει 150 πεσέτες τὸ τρίμηνο καὶ κατανάλωσε μόνο 100, ἡ διαφορά τῶν 50 πεσετῶν μεταφέρονταν στοῦ ἐπόμενου τριμήνου.

Κανένας δὲν πλήρωνε νοίκι. Ἡ στέγαση καὶ ἡ ἰατρικὴ περίθαλψη ἦταν πλήρως κοινωνικοποιημένα. Ὑπῆρχαν δύο γιατροί. Εἶχαν χαιρετίσει αὐθόρμητα τὸν καινούργιο τρόπο ζωῆς. Ὁ ἓνας ὁμως γιατρός πῆγε στοῦ Καστεγιόν, τὴν πρωτεύουσα

16. Ἐκ πρώτης ὄψεως, φαίνεται ὅτι, οἱ ἐκτεταμένες διοικητικὲς λειτουργίες τῆς Ἐπιτροπῆς θὰ μπορούσαν εὐκόλα νὰ καταλήξουν στοῦ σφετερισμοῦ τῆς ἐξουσίας. Ἀλλὰ ἡ Ἐπιτροπὴ, δημιουργία ὁλόκληρης τῆς κοινότητος, δρισκόταν κάτω ἀπὸ τὸ συνεχῆ ἐλεγχὸ καὶ ἦταν ἀμεσα ὑπόλογη ἀπέναντι στὴν πηγὴ, δηλαδὴ ὁλόκληρο τὸ λαὸ

της επαρχίας. Ὁ ἄλλος πού παρέμεινε ἔπαιρνε τὶς ἴδιες μερίδες μὲ τοὺς ἄλλους κατοίκους. Ὁ φαρμακοποιὸς μπῆκε στὴν κολλεκτίδα. Φάρμακα, ἐφόδια, μεταφορὰ στοῦ νοσοκομείου τῆς Βαρκελώνης ἢ τῆς Καστεγιόν, ἐγχειρήσεις, ὑπηρεσίες εἰδικῶν, ὅλα πληρώνονταν ἀπὸ τὴν κολλεκτίδα.

Ἡ κολλεκτίδα συγκέντρωνε χρήματα ἀπὸ πωλήσεις προϊόντων ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό. Οἱ ἔμποροι λιανικῆς πώλησης ἔκλεισαν τὰ μαγαζιά τους καὶ μπῆκαν ἐθελοντικά στὴν κοινότητα. Ὁργανώθηκαν σὲ συνεταιρισμό, ἀπ' ὅπου μποροῦσε κανεὶς νὰ προμηθευθεῖ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθὰ. Ὁ συνεταιρισμὸς στεγάστηκε σ' ἓνα παλιὸ μοναστήρι, ἀρκετὰ μεγάλο γιὰ νὰ ἱκανοποιεῖ ὅλες τὶς ἀπαιτήσεις. Μερικοὶ ἔμποροι δούλευαν στοῦ νέου συνεταιρισμοῦ. Οἱ κουρεῖς ἐπίσης ἐνώθηκαν καὶ ἀνοίξαν ἓνα μεγάλο καὶ καλά ἐξοπλισμένο σαλόνι. Οἱ ράφτες στεγάστηκαν σ' ἓνα μεγάλο ἐργαστήρι καὶ προσέφεραν καλύτερα ρούχα καὶ ὑπηρεσίες. Οἱ ξυλουργοὶ ἐπίσης σχημάτισαν κολλεκτίδα...

Σχετικὰ μὲ τὴν ὀργάνωση τῆς ἀγροτικῆς ἐργασίας πρέπει, πρὶν ἀπ' ὅλα, νὰ ληφθεῖ ὑπόψη ὅτι ἀπὸ 265 ἄνδρες ἱκανοὺς καὶ διαθέσιμους γιὰ δουλειά, οἱ 65 ἔφυγαν ἐθελοντικά γιὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς φασίστες. Παρόλα αὐτὰ τριπλασιάστηκαν οἱ ποσότητες τοῦ σταριοῦ καὶ τῆς πατάτας πού σπάρθηκαν... καὶ αὐτὴ ἡ αὔξηση πραγματοποιήθηκε, ὄχι μὲ τὴν αὔξηση τῆς καλλιεργούμενης γῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι παλιά πολλοὶ χωρικοὶ (τὸ θαῦμα τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας!) οὐδέποτε εἶχαν λεφτὰ νὰ ἀγοράσουν σπόρους καὶ λιπάσματα καὶ καλλιεργοῦσαν τμῆμα τῆς περιοσίας τους.

Ἡ καλλιέργεια ὀργανώθηκε μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: ἡ καλλιεργούμενη γῆ χωρίστηκε σὲ 13 ζώνες, μὲ 15 ἄντρες καὶ τὸν κατάλληλὸ ἐξοπλισμὸ ἢ κάθε ζώνη. Κάθε ζώνη ἀντιπροσωπεύονταν ἀπὸ ἓναν ἐπικεφαλῆς. Ὅπως σχεδὸν σὲ ὅλες τὶς κολλεκτίδες, οἱ ἐπικεφαλῆς συγκεντρώνονταν μιά φορὰ τῆ βδομάδα. Ὁ ἐξοπλισμὸς περνοῦσε ἀπὸ τὴ μιά ζώνη στὴν ἄλλη, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες. Τὰ ζῶα ἐργασίας καὶ τὰ ἐργαλεῖα χρησιμοποιόταν μὲ προσοχή, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζονται τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα.

Ζητήσαμε πληροφορίες γιὰ τὸ γάμο. Οἱ σύντροφοι, φυσικὰ ὑποστήριζαν τὸν ἐλεύθερο ἔρωτα, ὁ λαὸς εὐνοοῦσε τὸ νόμιμο

γάμο. Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου, σ' αὐτὰ τὰ ἀπομονωμένα χωριά εἶναι εὐκαιρία πανηγυριοῦ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁμως πλευρὰ, ὁ γάμος παραβιάζει τὶς ἀντιεξουσιαστικὲς ἀρχές.

Οἱ σύντροφοί μας ἀντιμετώπισαν τὸ πρόβλημα μὲ ἐξαφάνιση ὄλων τῶν νομίμων διαδικασιῶν καὶ καταστροφὴ τῆς νομιμότητος τοῦ γάμου, ἐξαφανίζοντας ὅλα τὰ ἐπίσημα ἀποδεικτικὰ ἔγγραφα. Ἔτσι ὁ γάμος ἔχασε κάθε ἐπίσημη κατοχύρωση. (Μετὰ τὴν ἐπανάσταση παντρεύτηκαν τέσσερα ζευγάρια). Τὸ ζευγάρι συνοδευόμενο ἀπὸ συγγενεῖς καὶ φίλους, παντρεύονταν παρουσία τοῦ γραμματέα τῆς Ἐπιτροπῆς, σάν μάρτυρα. Μὲ τὴν καταγραφή τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς ἡλικίας τους στό ληξιαρχικὸ βιβλίο καὶ τὴν ἐπανεπιβεβαίωση τῆς ἐπιθυμίας τους νὰ παντρευτοῦν, οἱ νόμιμες διατυπώσεις εἶχαν τελειώσει. Ἐνῶ ὁμως τὸ ζευγάρι κατέβαινε τὴ σκάλα τοῦ κτιρίου, ὁ γραμματέας κομμάτιαζε χαρτιά ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ τὴ σελίδα ὅπου εἶχε καταγραφεῖ ὁ γάμος καὶ τὰ πετοῦσε, σάν κονφετί, πάνω ἀπὸ τὸ ζευγάρι καὶ ἀκριβῶς τὴ στιγμή πού ἔβγαινε στό δρόμο. Ἔτσι, ὅλοι ἦταν ἱκανοποιημένοι καὶ τὸ πανηγύρι ἄρχιζε.

Τοὺς ἐξήγησα ὅτι οἱ ἀπαραίτητες κοινωνικὲς μελέτες καὶ ὁ προγραμματισμὸς ἦταν ἀδύνατα χωρὶς στατιστικὲς πληροφορίες καὶ ὅτι ἡ καταγραφή τῶν γάμων, τῶν γεννήσεων, τῶν θανάτων καὶ ἄλλων ἀνάλογων πληροφοριῶν ἔπρεπε νὰ τηρεῖται. Οἱ σύντροφοι κατάλαβαν καὶ μοῦ ὑποσχέθηκαν ὅτι θὰ ἀποκαταστήσουν τὰ διάφορα στοιχεῖα.

Περπατώντας σιγά-σιγά πρὸς τὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, παρακλόουθούσαμε τοὺς νέους πού ἔπαιζαν τὸ Βάσκινο παιγνίδι «πελότε» καὶ τοὺς μεγαλύτερους νὰ δίνουν συμβουλές. Τὰ πράγματα ἐξελίσσονταν ἀργά. Ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ προχωροῦσε ἀτάραχα, ὅπως καὶ τὶς μέρες πού εἶχαν περάσει, ἀλλὰ τώρα μὲ καινούργια αἰσθήματα ἐμπιστοσύνης καὶ ἀσφάλειας, ἄγνωστα στό παρελθόν. Ἐμεῖς θέλαμε νὰ περπατήσουμε ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀπαρχαιωμένα σπίτια (ἢ κομμούνα θὰ τὰ ἀντικαθιστοῦσε γρήγορα) πού ἦταν ἤρεμα, χωρὶς ἀπελπισία, χωρὶς τὴν ἀβεβαιότητα γιὰ τὸ αὐριο, τὸ ὁποῖο τόσοι αἰῶνες εἶχε βασανίσει τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους τῆς Μαγκνταλένα ντέ Πούλπισ.

• • • •

Ἡ Κολλεκτίδα τοῦ Μάς ντέ λας Μά- τας¹⁷

Ἐκ τῆς Γκαστόν Λεβάλ

Στὴν τελευταία μου ἐπίσκεψη, τὸ Μάη τοῦ 1937, ὅλα σχεδόν τὰ χωριά τοῦ διαμερίσματος ἦταν πλήρως κοινωνικοποιημένα. Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα σ' αὐτὸ τὸ χωριό ἄρχισε ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα καὶ προηγήθηκε τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος τῆς CNT. Τὰ πρῶτα συνδικάτα ὀργανώθηκαν τὸ 1932. Στὶς 8 τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ ἴδιου χρόνου, μιὰ ἐξέγερση ποὺ ἀγκάλιασε ὁλόκληρη τὴν Ἀραγὼνα καὶ μέρος τῆς Καταλωνίας ἀνακήρυξε τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμό. Ἡ ἐξέγερση κατεστάλη. Ἡ CNT κηρύχθηκε ἐκτὸς νόμου καὶ ἐπανεμφανίστηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1936, μετὰ τῆς νίκης τῆς κυβέρνησης τοῦ λαικοῦ μετώπου.

Τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου 1936, δύο μῆνες μετὰ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν ντόπιων φασιστῶν, οἱ σύντροφοί μας πρότειναν τὴν ἴδρυση ἀγροτικῆς κολλεκτίδας. Σὲ μιὰ γενικὴ συνέλευση ὅλων τῶν μελῶν τῶν ἀγροτικῶν ἐνώσεων ἡ πρόταση ἐγκρίθηκε ὁμόφωνα. Μερικοὶ μικροιδιοκτῆτες γῆς, οἱ ὁποῖοι ἀρνήθηκαν νὰ προσχωρήσουν σχημάτισαν δική τους ὀργάνωση. Ἀπὸ τὶς 600 συνολικὰ οἰκογένειες οἱ 550 προσχώρησαν στὴν κολλεκτίδα. Οἱ 50 οἰκογένειες, μέλη τῆς UGT, πῆραν ἐντολὴ ἀπὸ τοὺς ἡγέτες του νὰ μὴν προσχωρήσουν. Ἡ κολλεκτίδα δὲν καταπάτησε τὸ δικαίωμά τους νὰ διατηρήσουν τὴν ἰδιωτικὴ ἰδιοκτησία, ἐφόσον αὐτοὶ δὲν ἐβλαπταν τὰ συμφέροντα τῆς κολλεκτίδας.

Ἡ ἔκταση καὶ ὁ χαρακτήρας τῆς κοινωνικοποίησης ἐξαρτιόταν ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τῆς κολλεκτίδας κάθε χωριοῦ. Ὅλες οἱ κολλεκτίδες, ὁλόκληρου τοῦ διαμερίσματος, λειτουργοῦσαν χωρὶς γραπτούς νόμους ἢ καταστατικά. Ὅλα τὰ θέματα ἀποφασίζονταν στὶς μηνιαίες γενικὲς συνέλευσεις κάθε κολλεκτίδας. Ἡ συνέλευση ἐκλέγει συνήθως ἐπιτροπὴ ἀπὸ πέντε ἄτομα γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν ὁδηγιῶν τῆς συνέλευσης, σχετικὰ μὲ τὸν

17 Ἐκ τῆς βιβλίου του «Ἀντιεξουσιαστικὴ Ἰσπανία», σελ. 142-149

χειρισμό των τρεχόντων προβλημάτων.

Σύμφωνα με την κατάσταση της γης και άλλους παράγοντες, η δουλειά της κολλεκτίβας διεκπεραιωνόταν από 32 ομάδες εργατών. Κάθε ομάδα καλλιεργεί ένα κομμάτι ποτιστικής και ένα κομμάτι μη ποτιστικής γης. Καί κάθε ομάδα εκτελεί, εκ περιτροπής την εύκολη και τή δύσκολη δουλειά. Σ' όλες τις κολλεκτίβες του διαμερίσματος κάθε ομάδας εργασίας εκλέγει τον αντιπρόσωπό της για τή «Διοικητική Έπιτροπή». Οί αντιπρόσωποι συναντιούνται μία φορά τή βδομάδα για νά προγραμματίσουν τή δουλειά της επόμενης βδομάδας. Οί κολλεκτίβες αποτελούσαν μία συνεχώς συντονιζόμενη οργάνωση εργασίας.

Σχετικά με τήν έκτροφή ζώων, ό αριθμός των προβάτων αυξήθηκε κατά 25%, των γουρουνιών από 30-60% των γαλακτοφόρων αγελάδων από 18-24% (τό χορτάρι της γης δέν ήταν κατάλληλο για αγελάδες). Μέχρι τή στιγμή πού ή κολλεκτίβα κατασκεύασε δικά της χοιροστάσια, αγοράζόταν μεγάλος αριθμός μικρών γουρουνιών, για έκτροφή από τις οικογένειες των κολλεκτιβιστών. Κάθε οικογένεια μεγάλωνε δύο γουρούνια, τά όποια αποθηκεύονταν μετά τό σφάξιμο στό κοινοτικό σφαγείο.

Ή παραγωγή όμως δέν περιορίζονταν στή γεωργία και τήν κτηνοτροφία. Μικρές βιομηχανίες (οίκοδομικές, προϊόντα δέρματος, παπούτσια, ρούχα, εσώρουχα, κ.τ.λ.) είχαν ίδρυθει στά μεγαλύτερα κέντρα και στά πιά μεγάλα κολλεκτιβοποιημένα χωριά. Όπως στό Γκράους και σέ άλλες περιοχές, κάθε επιχείρηση αποτελούσε τμήμα μιάς ενιαίας οργάνωσης, ολόκληρης τής κοινότητας. «της γενικής κολλεκτίβας». Νά ένα παράδειγμα πού αποδεικνύει τό μηχανισμό, μέσω του όποιου, καταγράφονταν, και συντονίζονταν ή παραγωγή και οί συναλλαγές κάθε ομάδας και κάθε οικογένειας. Άν τό αγροτικό τμήμα έχει ανάγκη από όρισμένα εργαλεία, ό αντιπρόσωπός του συμπληρώνει, μαζί με τή Διοικητική Έπιτροπή, μία αίτηση και τήν στέλνει στό μεταλλουργικό συνδικάτο, όπου εκτελείται και καταγράφεται. Ή ίδια διαδικασία ακολουθείται, όταν μία οικογένεια έχει ανάγκη από επιπλα. Ή αίτηση μέσω της Διοικητικής Έπιτροπής, μεταβιβάζεται στό συνδικάτο Έργατών ξύλου όπου εκτελείται και καταγράφεται.

Τό χρήμα είχε καταργηθεί. Ούτε τό τρέχον νόμισμα της

Ίσπανίας (πεσέτα) ούτε τοπικο νομισμα χρησιμοποιόταν στις συναλλαγές μέσα ή ανάμεσα στις κολλεκτίβες του διαμερίσματος ή της περιοχής. Το πρώτο βήμα ήταν η κοινωνικοποίηση του έμποριού. Στην πρώτη μου επίσκεψη στο Μάς ντέ λας Μάτας, ύπληρχαν δύο παντοπώληδες που άρνιόταν νά συνεργαστούν. Άλλά αναγκάστηκαν νά κλείσουν τά μαγαζιά τους από έλλειψη έφοδίων. Γενικά, ό παλιός τρόπος διανομής άντικαταστάθηκε από κοινωνικές άγορές.

Είμαι πολύ δύσκολο νά περιγράψουμε μέ ακρίβεια αυτό τό τεράστιο κίνημα, τό όποιο έnsάρκωσε καί ξεπέρασε τό σκοπό της άγροτικής κοινωνικοποίησης. Έδώ στή Μάς ντέ λας Μάτας, όπως καί σ' όλα τά κοινωνικοποιημένα χωριά, δέν ύπάρχουν μόνο τά έξωτερικά γνωρίσματα τών κοινοτικών έπιχειρήσεων πού είδαμε στό Γκράους (μαύρες-κόκκινες σημαίες στά έργοστάσια, στίς κοινοτικές άγορές, στά ξενοδοχεία) αλλά κάτι περισσότερο ούσιαστικό: τήν έγκαθίδρυση της συλλογικής ζωής. Έδώ βρίσκονται οί άποθήκες του διαμερίσματος (για χημικά προϊόντα, τσιμέντο, πρώτες ύλες, για όλες τίς βιομηχανίες) όπου οί κολλεκτίβες τών άλλων χωριών άποθηκεύουν τά πλεονάσματά τους καί τά άνταλλάσσουν μέ άλλα άγαθά, σύμφωνα μέ τίς άποφάσεις τών άδελφών άντιπροσώπων. Στίς τεράστιες άποθήκες ενός πλούσιου φασίστα πού δραπέτευσε ύπάρχουν άποθέματα ρούχων για διανομή στό λαό της περιοχής. Έδώ έπίσης, οί άγρότες ιδιοκτήτες προμηθεύονται τά άγαθά τους καί καταγράφονται τά έφόδια πού παραλαμβάνει κάθε οίκογένεια.

Στό νέο διυλιστήριο του συνεταιρισμού, οργανωμένο από τά χωριά του διαμερίσματος παράγονται ταρταρικό όξύ καί ένενηντα βαθμών ίατρικό οινόπνευμα. Στό ραφείο, άνδρες καί γυναίκες φτιάχνουν ρούχα, σύμφωνα μέ παραγγελίες κολλεκτιβιστών, σέ μεγάλη ποικιλία ύφασμάτων καί χρωμάτων. Μιά οίκογένεια τεσσάρων άτομων (πατέρας, μητέρα, δύο παιδιά) δικαιούται ρούχα άξίας μέχρι 280 πεσέτες, δηλαδή δύο ή τρεις φορές περισσότερα από τό μέσο όρο πού δαπανούσε μία άγροτική οίκογένεια κάτω από τό παλιό καθεστώς.

Εύγεστο ψωμί άνώτερης ποιότητας, πήνεται μέσα στους φούρνους της κολλεκτίβας καί μέ έλάχιστο κόστος. Καταστή-

ματα ένδυμάτων όχι μόνο φτιάχνουν όμορφα ρούχα για γυναίκες και κορίτσια, αλλά όπως και σε άλλα χωριά οι νέες κοπέλες εκπαιδεύονται στο ράψιμο ρούχων για τά μέλλοντα παιδιά τους.

Μιά έπιγραφή λέει: «*Δημόσια Βιβλιοθήκη*». Είναι έκπληκτικά έφοδιασμένη με καλά βιβλία, πάνω σε άκαδημαϊκά θέματα, κοινωνιολογία, φιλολογία... και μεγάλη ποικιλία σχολικών έγχειριδίων... 'Η βιβλιοθήκη είναι έλευθερη για όλους, περιλαμβανομένων και των «άτομιστών». Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατευθύνονται προς τούς νέους και τούς γέρους. Μέσα στο πνεύμα και τήν πρακτική τής άλληλεγγύης όλων και τό σεβασμό τής άτομικότητας τού καθενός, δόθηκε σε κάθε οίκογένεια ένα κομμάτι γής για να τό χρησιμοποιεί όπως θέλει, δελτιώνοντας τή διατροφή τής με τήν καλλιέργεια φρούτων και λαχανικών και τήν έκτροφή κουνελιών, κ.τ.λ. 'Η διανομή μερίδων δέν γίνεται έτσι συνόνυμη με τήν όμοιομορφία.

'Η διανομή ρούχων, για παράδειγμα, δέν σημαίνει ότι οι κολλεκτιβες, σ' αυτό τό σημείο τής 'Αραγώνας, δέν είχαν ίκανοποιητική άγοραστική δύναμη. 'Υπήρχαν πολλά προϊόντα, είδικά σάρι, πού έπρεπε να ανταλλαγει με ρούχα κατασκευασμένα στην Καταλωνία. Τεράστιες ποσότητες σταριού, κρέατος, λαχανικών, λαδιού, οι όποιες μπορούσαν να ανταλλαγούν με άλλα προϊόντα δωρίζονταν στην πολιτοφυλακή. 'Ανάλογα, μεγάλες ποσότητες τροφίμων στέλνονταν στην πολιορκημένη Μαδρίτη από τίσ στρατιές τού Φράνκο.

'Ιατρική περίθαλψη και φάρμακα ήταν δωρεάν. Τά γυαλιά παρέχονταν δωρεάν στους κολλεκτιβιστές και στους «άτομιστές». Ένα καινούργιο άγροτικό σχολείο, σε μικρή άπόσταση από τό χωριό, ίδρύθηκε για όλα τά μεγάλα παιδιά, πού δέν είχαν παρακολουθήσει ποτέ μαθήματα. Στή Μάς ντέ λας Μάτας, δύο νέοι δάσκαλοι πού είχαν σπουδάσει στα κολλέγια τής Σαραγόσα, τής Βαλένσια και τού Τερουέλ ανέλαβαν τίσ δύο καινούργιες αίθουσες διδασκαλίας, για τήν εκπαίδευση 50 παιδιών, σε κάθε αίθουσα¹⁸.

18 Πενήντα παιδιά σε κάθε αίθουσα μπορεί να φαίνεται ύπερβολή, αλλά όταν ληφθει ύπόψη ή καθυστέρηση τής εκπαιδευτικής όργάνωσης

Σύμφωνα με τούς κανονισμούς πού ίσχυαν σ' όλόκληρη τήν Ἄραγώνα, τήν Καστίλλη καί τή Λεβάντε, ἀπαγορευόταν στίς κολλεκτίβες νά ἐργάζονται γιά τό δικό τους κέρδος. Ἐτοι ἀποφεύγεται ἡ κερδοσκοπία, ἡ ὁποία εὐνοεῖται ἀπό τήν κατάσταση πολέμου καί ἦταν τόσο συνηθισμένη. Αὐτά τά μέτρα ἀποτελοῦν μέρος τῆς ὀργανωτικῆς ὑπευθυνότητος πού ἐπικρατοῦσε στά κοινωνικοποιημένα χωριά. Κάθε κολλεκτιβοποιημένο χωριό διαβιβάζει κατάλογο τῶν πλεονασμάτων του καί τῶν ἐλλείψεων του στήν «*Ἐπιτροπή τοῦ Διαμερισματος*». Ἡ Ἐπιτροπή αὐτή, πού εἶχε ἔδρα στή Μάζ ντέ Λάς Μάτας κρατοῦσε λογαριασμό γιά τά πλεονάσματα καί τά ἐλλείμματα κάθε κολλεκτιβοποιημένου χωριοῦ. Γνώριζε, μέ ἀκρίβεια, τά ἀποθέματα κρασιοῦ, κρέατος, λαδιοῦ, σταριοῦ, πατάτας, ζάχαρης καί ἄλλων ἐφοδίων, ὄλων τῶν χωριῶν. Ἄν, γιά παράδειγμα, μιά κολλεκτίβα πού εἶχε πλεόνασμα λαδιοῦ δέν εἶχει ἀνάγκη κρασιοῦ μποροῦσε νά παραγγεῖλει ἄλλα προϊόντα ἢ νά ἀποθηκεύσει τό πλεόνασμά της γιά νά τό ἀνταλλάξει μέ ἄλλες κολλεκτίβες. Ἡ «*Ἐπιτροπή Διαμερισματος*» ἦταν στήν πραγματικότητα ἕνα εἶδος γραφείου ἀνταλλαγῆς προϊόντων. Ἐπιπλέον, ἡ γενική ἀγορά καί ἡ κοινοτική ἀποθήκη διευκόλυναν τίς ἀνταλλαγές μέσα καί ἔξω ἀπό τό χωριό.

Το σύστημα τῶν ἀνταλλαγῶν λειτουργοῦσε χωρίς τό παραμικρό ἐμπόδιο, ἐπειδή τό πνεῦμα τοῦ κέρδους δέν ἀποτελοῦσε κίνητρο γιά τούς κολλεκτιβιστές. Ἐνα χωριό, κάτω ἀπό ἀσυνήθιστα δύσκολες περιστάσεις, μπορεῖ νά μὴν διέθετε τίποτε γιά ἀνταλλαγή. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἦταν καταδικασμένο καί αὐτό καί ἡ οἰκονομία του. Παράδειγμα: ἐφέτος ἡ σοδειά τῆς Μάζ ντέ Λάς Μάτας, Σένο καί Λά Χινεμπρόσα καταστράφηκε ἀπό θυελῶδεις ἀνέμους. Σ' ἕνα καπιταλιστικό καθεστῶς, αὐτή ἡ φυσική καταστροφή θά σήμαινε ἀτέλειωτες στερήσεις, χρέη, καί μετανάστευση, γιά κάμποσα χρόνια, μερικῶν ἐργατῶν. Στό καθεστῶς ὁμως τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς ἀλληλεγγύης οἱ δυσκο-

στήν Ἰσπανία, αὐτό ἀποτελεῖ πρόοδο Ὁ συγγραφέας δίδαξε σέ 52 μαθητές, σέ μιά αἴθουσα στό προοδευτικό «*ρασιοναλιστικό*» σχολεῖο, ὀργανωμένο ἀπό Ἰσπανούς δημοκρατικούς καί ριζοσπάστες

λίες αυτές ξεπεράστηκαν με τις προσπάθειες ολόκληρου του διαμερίσματος. Προμήθειες, σπόροι κ.τ.λ. ό,τιδήποτε χρειαζόταν για να επιδιορθωθούν οι ζημιές παραχωρήθηκαν σύμφωνα με τό πνεύμα της αδελφότητας και της αλληλεγγύης, χωρίς όρους, χωρίς έξοντωτικά χρέη. Ἡ ἐπανάσταση δημιούργησε νέο πολιτισμό!

ΧΙ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΩΝ

Στό τελευταίο κεφάλαιο του πρωτοποριακού του έργου, «*Ούτε Φράνκο, ούτε Στάλιν*», ο Γκαστόν Λεβάλ, στηριζόμενος στις εξαντλητικές και από πρώτο χέρι μελέτες του, απαριθμεί τὰ επιτεύγματα και τὶς δυσκολίες τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς ἐπανάστασης στὴν ὑπαιθρο καὶ στὶς πόλεις. Συνοψίζει διάφορα θέματα πού ἔχουν ἀναφερθεῖ στὰ προηγούμενα κεφάλαια.

* * * *

Τὰ Χαρακτηριστικά τῶν Ἀντιεξουσιαστικῶν Κολλεκτίβων¹

Ἀπό τὸν Γκαστόν Λεβάλ

1. Σύμφωνα μέ τὶς νομικὲς ἀρχές, οἱ κολλεκτίβες ἦταν κάτι τὸ καινούργιο. Δέν ἀποτελοῦσαν συνδικάτο, οὔτε κοινότητες, μέ ὅποιαδήποτε παραδοσιακὴ ἔννοια. Οὔτε ἀκόμη, εἶχαν πολλές ὁμοιότητες μέ τὶς κοινότητες τοῦ Μεσαίωνα. Πλησίαζαν, βέβαια, περισσότερο τὶς κοινότητες παρά τὸ συνδικαλιστικὸ πνεῦμα. Πολλές φορές μπορεῖ νὰ ὀνομαστοῦν *κοινότητες*, ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνη τῆς Μπινεφάρ. Ἡ κολλεκτίβα ἦταν μιά ὄντοτητα, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξαρτιόταν οἱ ἐπαγγελματικὲς ὁμάδες, οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες, οἱ ἐμπορικὲς καὶ οἱ κοινοτικὲς λειτουργίες. Ὅσον ἀφορᾷ τὴ μορφή ὀργάνωσης, τὶς ἐσωτερικὲς λειτουργίες καὶ τὶς εἰδικευμένες δραστηριότητες, ἦταν *αὐτόνομες*.

2. Οἱ ἀγροτικὲς κολλεκτίβες, παρά τὸ ὄνομά τους, ἦταν ἀναφορικὰ μέ ὅλες τους τὶς προθέσεις καὶ τοὺς σκοποὺς, *ἀντιεξουσιαστικὲς κομμουνιστικὲς ὀργανώσεις*. Ἐφάρμοζαν τὸν κομμουνιστικὸ κανόνα «*ἀπὸ τὸν καθένα σύμφωνα μέ τὶς ἱκανότητές του, στὸν καθένα σύμφωνα μέ τὶς ἀνάγκες του*» Ὅπου κα-

1 Ἐκ τὸ βιβλίο του «*Ούτε Φράνκο, ούτε Στάλιν*», σελ. 306-320 Ἡ μετάφραση εἶναι ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Anarchy» Νο 5, Ἰούλιος, 1961.

ταργήθηκε τό χρήμα, έξασφαλίστηκε στό κάθε άτομο μιά όρισμένη ποσότητα αγαθών. Όπου τό χρήμα διατηρήθηκε, κάθε οίκογένεια έπαιρνε ένα ήμερομίσθιο, ανάλογο μέ τόν αριθμό τών μελών της. Παρόλη τήν ποικιλία, οί ήθικές αρχές ταυτιζόταν μέ τά πρακτικά αποτελέσματα.

3. Στίς αγροτικές κολλεκτίβες, ό βαθμός άλληλεγγύης ήταν ό μεγαλύτερος δυνατός. Όχι μόνο κάθε άτομο διέθετε τά αναγκαία, αλλά και οί όμοσπονδίες τών διαμερισμάτων υίοθετούσαν διαρκώς και σέ μεγαλύτερο βαθμό τήν άλληλοβοήθεια ανάμεσα στίς διάφορες κολλεκτίβες. Στή βιομηχανία, αυτή ή πρακτική, άρχισε στό Χοσπιταλέτ, στους σιδηρόδρομους τής Καταλωνίας και άργότερα έφαρμόστηκε στήν Άλκói. Άν οί πολιτικοί συμβιβασμοί δέν έμπόδιζαν τήν κοινωνικοποίηση, οί πρακτικές τής άλληλοβοήθειας θά ήταν πολύ περισσότερο γενικευμένες.

4. Κατάκτηση μεγάλης σημασίας ήταν τό δικαίωμα τών γυναικών στή ζωή, άσχετα μέ τήν άπασχόληση ή τή λειτουργία. Στίς μισές, περίπου, κολλεκτίβες οί γυναίκες είχαν τά ίδια ήμερομίσθια μέ τούς άντρες. Στίς άλλες, οί γυναίκες έπαιρναν λιγότερα, μέ τό έπιχείρημα διτι σπάνια ζούσαν μόνες.

5. Τό δικαίωμα του παιδιού στή ζωή άναγνωρίστηκε επίσης: όχι σάν κρατική εύσπλαχνία, αλλά σάν δικαίωμα, τό όποιο κανένας δέν μπορούσε νά άρνηθει. Τά σχολεία ποορίζονταν γιά παιδιά μέχρι 14 ή 15 χρόνων, ή μόνη έγγύηση, διτι οί γονείς δέν θά έστελναν τά παιδιά τους γρηγορότερα στή δουλειά και ότι ή εκπαίδευση θά ήταν πραγματικά καθολική.

6. Στίς αγροτικές κολλεκτίβες τής Άραγώνας, τής Καταλωνίας, τής Λεβάντε, τής Καστίλλης, τής Άνδαλουσίας και τής Έστρεμαντούρας, οί εργάτες σχημάτιζαν ομάδες γιά νά μοιράζονται τήν εργασία ή τή γή. Οί ομάδες συνήθως άπασχολούνταν σέ όρισμένες θέσεις. Οί ομάδες εργασίας εξέλεγαν αντιπροσώπους πού συναντιόταν μέ τούς εκπροσώπους τής κολλεκτίβας, γιά τή γεωργία, μέ σκοπό τόν προγραμματισμό τής δουλειάς. Αυτή ή τυπική όργάνωση έκανε τήν εμφάνισή της έντελώς αυθόρμητα και μέ τοπική πρωτοβoλία.

7. Έκτός άπ' αυτές τίς πρακτικές και τίς παρόμοιες συναντήσεις τών ειδικευμένων ομάδων, ή κολλεκτίβα συνέρχονταν,

σάν σύνολο, σέ έβδομαδιαία, δεκαπενθήμερη ή μηνιαία συνέλευση. Καί αυτό ήταν ένας αυθόρμητος νεωτερισμός. Ή συνέλευση έκανε άπολογισμό τών δραστηριοτήτων τών συμβούλων πού είχε διορίσει καί συζητούσε ειδικές περιπτώσεις καί άπρόβλεπτα προβλήματα. Όλοι οί κάτοικοι, άντρες καί γυναίκες, παραγωγοί καί μή παραγωγοί, έπαιρναν μέρος στίς συζητήσεις καί τίς άποφάσεις. Σέ πολλές περιπτώσεις, οί «άτομιστές» (δέν ήταν μέλη τής κολλεκτίβας) είχαν ίσα δικαιώματα στή γενική συνέλευση.

8. Τά πιό σοβαρά έπιτεύγματα στήν καλλιέργεια τής γής ήταν: ή γρήγορα αυξανόμενη χρήση μηχανημάτων καί άρδευσης, μεγαλύτερη ποικιλία καλλιεργειών καί άναδάσωση. Στήν κτηνοτροφία: ή έκλογή καί ό πολλαπλασιασμός τών ζώων, ή προσαρμογή τών ζώων στίς τοπικές συνθήκες καί ή κατασκευή, σέ μεγάλη κλίμακα, συλλογικών σταύλων γιά ζώα.

9. Ή παραγωγή καί τό έμπόριο έναρμονίζονταν διαρκώς καί περισσότερο καί ή διανομή γίνονταν διαρκώς καί περισσότερο ένοποιημένη. Πρώτα στήν κλίμακα τού διαμερίσματος, ύστερα στήν κλίμακα τής περιοχής καί τέλος στήν κλίμακα τού έθνους (έθνική όμοσπονδία). Τό διαμέρισμα ήταν ή βάση τού έμπορίου. Σέ έξαιρετικές περιπτώσεις μία άπομονωμένη κοινότητα διεύθυνε τό έμπόριό της, ενώ ή όμοσπονδία τού διαμερίσματος επέβλεπε τή σχετική δραστηριότητα καί επενέβαινε όταν οί έμπορικές δραστηριότητες ήταν βλαβερές γιά τήν έθνική οικονομία. Στήν Άραγόνα, ή «Όμοσπονδία τών Κολλεκτίβων» πού ιδρύθηκε τό Γενάρη τού 1937, άρχισε νά συντονίζει τίς κοινότητες τής περιοχής καί νά δημιουργεί σύστημα άλληλοδοθήθειας. Ή τάση γιά ένότητα έγινε πιό σαφής μέ τήν υιοθέτηση, ύστερα άπό τήν άπόφαση τού Συνεδρίου τού Φλεβάρη τού 1937, ένιαίας «κάρτας παραγωγού» καί ένιαίας «κάρτας καταναλωτή» πράγμα τό όποιο κατέληξε στήν κατάργηση τού έθνικού καί τοπικού νομίσματος. Ό συντονισμός τού έμπορίου μέ τίς άλλες περιοχές καί τό έξωτερικό βελτιώνονταν συνεχώς. Όταν ή άνισότητα τών άνταλλαγών ή οί ύψηλές τιμές δημιουργούσαν πλεόνασμα, ή «Όμοσπονδία Περιοχής» τό χρησιμοποιούσε γιά νά δοηθήσει φτωχότερες κολλεκτίβες. Ή άλληλεγγύη ξεπερνούσε έτσι τά όρια τού διαμερίσματος.

10. Ἡ βιομηχανική συγκέντρωση, ἡ κατάργηση δηλαδή τῶν μικρῶν ἐργαστηρίων καί τῶν ἀντιοικονομικῶν ἐργοστασίων ἦταν χαρακτηριστικό στοιχεῖο τῆς κολλεκτιβοποίησης, στίς ἀγροτικές κοινότητες καί τίς πόλεις. Ἡ ἐργασία ὀρθολογικοποιήθηκε, μέ βάση τίς κοινωνικές ἀνάγκες, στίς βιομηχανίες τῆς Ἀλκóι καί τοῦ Χοσπιταλέτ, στίς δημοτικές μεταφορές τῆς Βαρκελώνης καί στίς κολλεκτίβες τῆς Ἀραγώνας.

11. Σέ πολλές περιπτώσεις, τό πρῶτο δῆμα πρὸς τήν κοινωνικοποίηση ἦταν τό μοῖρασμα τῶν μεγάλων ἀγροκτημάτων (στά διαμερίσματα Σεγκόρμπε καί Γκρανογιέρς καί σέ ὀρισμένα χωριά τῆς Ἀραγώνας). Σέ ἄλλες περιπτώσεις τό πρῶτο δῆμα συνίστατο στό νά ἀναγκάσουν τίς κοινότητες νά πραγματοποιήσουν ἄμεσες μεταρρυθμίσεις (κοινοτικοποίηση τοῦ νοικιάσματος τῆς γῆς, καί φαρμάκων στήν Ἑλντα, Μπενικάρια, Καστιγιόνε, Ἀλκανίζ, Κάσπε, κ.τ.λ.)

12 Ἡ ἐκπαίδευση βελτιώθηκε σέ βαθμό χωρίς προηγούμενο. Οἱ περισσότερες ἀπό τίς μερικά ἢ ὀλίκα κοινωνικοποιημένες κολλεκτίβες καί κοινότητες ἔκτισαν τουλάχιστον ἓνα σχολεῖο. Τό 1938, γιά παράδειγμα, κάθε κολλεκτίβα στήν Ὁμοσπονδία τῆς Λεβάντε εἶχε τό δικό της σχολεῖο.

13. Ὁ ἀριθμός τῶν κολλεκτίβων αὐξάνονταν συνεχῶς. Τό κίνημα ἄρχισε καί προόδευσε ἀπότομα στήν Ἀραγώνα, κάλυψε τμήμα τῆς Καταλωνίας, ὕστερα ἀπλώθηκε στή Λεβάντε καί ἀργότερα στή Καστίλλη. Σύμφωνα μέ ἀξιόπιστες πληροφορίες τά ἐπιτεύγματα στήν Καστίλλη ξεπέρασαν τίς ἐπιτυχίες στή Λεβάντε καί στήν Ἀραγώνα. Ἡ Ἑστραμαντούρα καί τό τμήμα τῆς Ἀνδαλουσίας πού δέν καταλήφθηκε ἀμέσως ἀπό τούς φασίστες, εἰδικότερα ἡ ἐπαρχία Χαέν, εἶχαν ἐπίσης τίς κολλεκτίβες τους. Ὁ χαρακτήρας τῶν κολλεκτίβων ἐξαρτιόταν, φυσικά, ἀπό τίς τοπικές συνθήκες².

15. Καμιά φορά, ἡ κολλεκτίβα συμπληρωνόταν μέ ἄλλες μορφές κοινωνικοποίησης. Ὅταν ἐφυγα ἀπό τήν Καρχαγκέντε

2. Ὁ ἀριθμός 14 ἀναφέρει τόν ἀριθμό καί τήν ἔκταση τῶν κολλεκτίβων. Τό σημεῖο αὐτό τό ἔχουμε παραλείψει, γιατί ἔχουμε δώσει πρὸ συγκεκριμένες πληροφορίες σ' ἄλλο σημεῖο αὐτοῦ τοῦ βιβλίου

κοινωνικοποίησαν τό εμπόριο. Στην Άλκοί έκαναν τήν έμφάνισή τους καταναλωτικοί συνεταιρισμοί γιά νά συμπληρώσουν τή συνδικαλιστική όργάνωση τής παραγωγής. Ύπάρχουν και άλλα παραδείγματα του ίδιου είδους.

16. Οί κολλεκτίβες δέν ιδρύθηκαν αποκλειστικά και μόνο από τό αναρχικό κίνημα. Παρόλον ότι οί αρχές τους ήταν σίγουρα αναρχικές, πολλές κολλεκτίβες δημιουργήθηκαν αυθόρμητα από ανθρώπους πού δέν είχαν σχέση μέ τό κίνημά μας («άντιεξουσιαστές» χωρίς νά τό ξέρουν). Οί περισσότερες κολλεκτίβες στην Καστίλλη και στην Έστραμαντούρα οργανώθηκαν από καθολικούς και σοσιαλιστές αγρότες. Σέ μερικές περιπτώσεις δέβαια είχε μεσολαθήσει ή προπαγάνδα μεμονωμένων αναρχικών αγωνιστών. Πολλά μέλη τής UGT προσχώρησαν ή και όργάνωσαν κολλεκτίβες, άν και ή όργάνωσή τους ήταν επίσημα ένάντια στίς κολλεκτίβες. Τό ίδιο ίσχύει και γιά μερικούς δημοκρατικούς, πού έπιθυμούσαν ειλικρινά έλευθερία και δικαιοσύνη.

17. Σεβάστηκαν τούς μικροιδιόκτήτες. Όλα τά στοιχεία τό αποδεικνύουν: ή συμμετοχή τους στό σύστημα τής «κάρτας καταναλωτή» και στό συλλογικό εμπόριο, οί αποφάσεις πού παίρνονταν αναφορικά μ' αυτούς. Ύπήρχαν δέβαια δύο περιορισμοί: δέν έπρεπε νά διαθέτουν περισσότερη γή άπ' όση μπορούσαν νά καλλιεργήσουν και δέν είχαν τό δικαίωμα νά έμπορευόνται ιδιωτικά. Ή συμμετοχή στην κολλεκτίβα ήταν έθελοντική: «οί άτομιστές» προσχωρούσαν μόνον άν είχαν πειστεί γιά τά πλεονεκτήματα τής συλλογικής έργασίας.

18. Τά κυριότερα εμπόδια στην κολλεκτιβοποίηση ήταν:

α)-τά συντηρητικά στρώματα καθώς και τά κόμματα και οί όργανώσεις πού αντιπροσώπευαν. Δημοκρατικοί όλων τών αποχρώσεων, σοσιαλιστές τής άριστεράς και τής δεξιάς (Άργγκο Καμπαλέρο και Πριέτο), σταλινικοί κομμουνιστές και πολλές φορές οί όπαδοί του ΡΟUM. (Πρίν από τήν άποβολή τους από τήν κυδέρνηση τής Καταλωνίας τό ΡΟUM δέν ήταν έπαναστατικό κόμμα. Έγινε όμως όταν πέρασε στην αντιπολίτευση. Άκόμη και τόν Ίούνη του 1937, ένα μανιφέστο του τμήματος τής Άραγώνας του ΡΟUM έπιτίθετο στίς κολλεκτίβες). Τό κύριο όργανο τών διαφόρων πολιτικών ήταν ή UGT.

β) Ἡ ἀντίδραση μερικῶν μικροιδιοκτητῶν (ἀγρότες ἀπό τήν Καταλωνία καί τά Πυρηναία).

γ) Ὁ φόβος, ἀνάμεσα καί σέ μερικά ἀκόμη μέλη τῶν κολλεκτίβων, ὅτι ἡ κυβέρνηση θά κατέστρεφε τίς ὀργανώσεις τους, ὅταν τέλειωνε ὁ πόλεμος. Πολλοί μικροιδιοκτήτες πού δέν ἦταν ἀντίδραστικοί καί πού θά προσχωροῦσαν στίς κολλεκτίβες κάτω ἀπό ἄλλες συνθήκες, ἔμειναν ἔξω, κάνοντας παρόμοιους συλλογισμούς.

δ) Ἡ ἀνοικτή ἐπίθεση ἐνάντια στίς κολλεκτίβες: μ' αὐτό δέν ἐννοοῦμε τή διάλυση τῶν κολλεκτίβων ἀπό τό στρατό τοῦ Φράνκο. Στήν Καστίλλη, ἡ ἐπίθεση ἐνάντια στίς κολλεκτίβες ἔγινε ἀπό ἔνοπλα κομμουνιστικά στρατεύματα. Στήν περιοχὴ τῆς Βαλένσια ἔγιναν μάχες πού πῆραν μέρος θωρακισμένα ὄχηματα. Στήν ἐπαρχία Χουέσκα ἡ ταξιαρχία Κάρλ-Μάρξ ἔκανε ἐπιδρομές στίς κολλεκτίβες. Τό ἴδιο ἔκανε καί ἡ ταξιαρχία Μάθια-Κόμπανυς στήν ἐπαρχία τοῦ Τερουέλ. (Καί οἱ δύο ταξιαρχίες ἀπέφευγαν τίς μάχες μέ τούς φασίστες. Ἐνῶ ὁ στρατός μας πολεμοῦσε στήν Χουέσκα καί σέ ἄλλα κρίσιμα σημεία, ἡ ταξιαρχία Κάρλ-Μάρξ παρέμενε ἀδρανῆς. Οἱ μαρξιστές ἀποτελοῦσαν φρουρές στά μετόπισθεν. Ἡ ἄλλη ταξιαρχία ἐγκατέλειψε, χωρὶς μάχη, τό Βίβελ ντέ Ρίο καί τήν ἀνθρακοφόρα περιοχὴ Οὔτρίλος. Αὐτοὶ οἱ στρατιῶτες, πού ὑποχωροῦσαν στήν παραμικρὴ ἐπίθεση, πολεμοῦσαν μέ πείσμα ἐνάντια στούς ἀοπλους χωρικούς τῶν κολλεκτίβων.).

19. Στό δημιουργικὸ ἔργο τῆς ἀλλαγῆς καί τῆς κοινωνικοποίησης, οἱ ἀγρότες ἐπέδειξαν κοινωνικὴ συνείδηση πολὺ ἀνώτερη ἀπό τούς ἐργάτες τῶν πόλεων.

• • • •

Συμπέρασμα

Ἐκ τῆς Σάμ Ντόλγκοφ

Στίς εἰσαγωγικὲς σημειώσεις μας δεῖξαμε, σέ χοντρές γραμμές, τὰ ἀξιόλογα πάγματα πού θά μπορούσαν νά μάθουν, οἱ σύγχρονοι ριζοσπάστες καί εἰδικότερα ἐκεῖνοι πού παίρνουν μέρος στό παγκόσμιο κίνημα γιὰ τήν ἐργατικὴ αὐτοδιεύθυνση

στη βιομηχανία, από την ισπανική επανάσταση. Στην προσπάθειά μας να δώσουμε στον αναγνώστη τις απαιτούμενες πληροφορίες για να σχηματίσει δική του γνώμη, αποφύγαμε να ερευνήσουμε λεπτομερειακά τα μαθήματα της ισπανικής Έπανάστασης. Αυτά είναι πολύ φανερά: οι εργάτες και οι αγρότες της Ισπανίας μετέτρεψαν τις αντιεξουσιαστικές αρχές της αυτοδιεύθυνσης σε συγκεκριμένα επιτεύγματα. Αυτό δέν πραγματοποιήθηκε σε μερικές απομονωμένες πειραματικές κοινότητες, αποτελούμενες από διαλεγμένα άτομα, αλλά σε μεγάλη κλίμακα και περιέλαβε εκατομμύρια κοινούς ανθρώπους, άντρες, γυναίκες, παιδιά. Αυτή ήταν η «*λαική συνείδηση*» της Ισπανικής επανάστασης. Στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου του «*Ούτε Φράνκο, ούτε Στάλιν*», ο Γκαστόν Λεβάλ συνοψίζει τη φύση του ριζωμένου λαϊκού ελέγχου.

«Η επανάσταση ξετυλίχτηκε μέσα σε πολύ μπερδεμένες περιστάσεις. Έπρεπε να αντιμετωπιστούν επιθέσεις από τα μέσα και από τα έξω. Χρειάστηκαν φανταστικές προσπάθειες για να εφαρμοστούν οι αναρχικές αρχές στη πράξη. Σε πολλές περιπτώσεις, η προσπάθεια πέτυχε. Οι οργανώσεις ανακάλυψαν τρόπους για να αντιμετωπίσουν τα πάντα. Είχαμε μαζί μας την ευφροσύνη του λαού. Αυτή ανακάλυπτε τους τρόπους και ικανοποιούσε τις χιλιάδες ανάγκες της ζωής και της επανάστασης. Αυτή οργάνωσε την πολιτοφυλακή και νίκησε τό φασισμό στην πρώτη φάση του πολέμου. Αυτή κατασκεύασε θωρακισμένα αυτοκίνητα, δπλα και πολυβόλα. Η πρωτοβουλία έρχοταν από τό λαό, πριν απ' όλα από κείνους που είχαν επιβεβαιωθεί από τους αναρχικούς. Παράδειγμα, οι κολλεκτίβες της Αραγώνας: ανάμεσα στους οργανωτές τους συνάντησα μόνο δύο δικηγόρους, στην Αλκορίνα. Αυτοί δέν ήταν, για να ακριβολογούμε, διανοούμενοι. Αλλά εκείνο που πραγματοποίησαν, μαζί με τους αγρότες και τους εργάτες, δέν ήταν καλύτερο απ' δι είδαμε στό Έσπλους, στη Μπινεφάρ στην Καλάντα και σ' άλλες κολλεκτίβες. Τό εκπληκτικό είναι δι πολλοί απ' αυτούς τους αγρότες ήταν αγράμματοι. Είχαν όμως πίστη, πρακτική κοινή λογική, πνεύμα θυσίας και θέληση να δημιουργήσουν έναν καινούργιο κόσμο.

Δέν θέλω να κάνω την δημαγωγική απολογία της αμάθειας.

Ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἰδιοσυγκρασία, καρδιά, πνεῦμα, πού ἡ ἐκπαίδευση δέν μπορεῖ νά δώσει καί ἡ ἐπίσημη ἐκπαίδευση, πολλές φορές, ἐξασθενίζει. Ἡ πνευματική κοιλτοῦρα δέν ταυτίζεται, πολλές φορές, μέ τή βιβλιοφιλία καί ἀκόμα περισσότερο μέ τόν ἀκαδημαϊσμό. Προκύπτει ἀπό τίς συνθήκες τῆς ζωῆς καί σ' αὐτήν τήν περίπτωση εἶναι πιό δυναμική. Μέ τήν προσαρμογή στά γεγονότα, μέ τό συντονισμό τῆς ἐργασίας, μέ τήν ὑπόδειξη τῶν σφαλμάτων ἐνός ὀρισμένου κλάδου τῆς βιομηχανίας, μέ τή συμπλήρωση τῆς μιᾶς δραστηριότητας μέ μιάν ἄλλη καί ἐναρμόνιση τοῦ συνόλου, ὑποκινώντας ἐδῶ καί διορθώνοντας ἐκεῖ μ' αὐτούς τοὺς τρόπους οἱ μεγάλοι ἐγκέφαλοι μποροῦν νά προσφέρουν ἀναμφισβήτητες ὑπηρεσίες. Στήν Ἰσπανία ὁμως δέν ὑπῆρχαν. Τό μέλλον δέν φωτίστηκε ἀπό τοὺς διανοούμενούς μας. Καί οἱ ἀγρότες ἀντιεξουσιαστές ἤ δχι, τῆς Ἀραγώνας, τῆς Λεβάντε, τῆς Καστίλλης, τῆς Ἐστραμαντοῦρας, τῆς Ἀνδαλουσίας καί οἱ ἐργάτες τῆς Καταλωνίας, τό ἀντιλήφθηκαν καί γι' αὐτό ἐνήργησαν μόνοι.

Οἱ διανοούμενοι μέ τή γνωστή ἀπέχθεια στήν πρακτική δουλειά, ἀποδείχτηκαν κατώτεροι ἀπό τοὺς ἀγρότες, οἱ ὅποιοι δέν ἤξεραν νά ἐκφωνοῦν πολιτικούς λόγους, ἀλλά ἤξεραν πῶς νά ὀργανώνουν τήν καινούργια ζωή. Οὔτε οἱ ἐπικεφαλῆς τῆς συνδικαλιστικῆς ὀργάνωσης ὑγείας τῆς Καταλωνίας ἦταν διανοούμενοι. Ἐνας γιατρός Βάσκο, μέ σιδερένια θέληση, καί, λίγοι σύντροφοι πού δούλευαν στά νοσοκομεῖα ἔκαναν ὄλες τίς δουλειές. Ἀλλά καί ἐκεῖ, ἡ πρωτοβουλία ἐρχόταν ἀπό τά κάτω. Οἱ τόσο καλά ὀργανωμένες βιομηχανίες τῆς Ἀλκίοι διαχειριζόνταν ὄλες ἀπό τοὺς ἐργάτες, καθώς καί οἱ βιομηχανίες τῆς Ἐλντα καί Καστιγιόν. Στήν Καραγκέντε, στήν Ἐλντα, στή Γκρανογιέρς, στή Μπινεφάρ, τή Χατίβα, στίς μεταφορές ξηρᾶς στίς μεταφορές τῆς θάλασσας, στίς κολλεκτίβες τῆς Καστίλλης ἢ τίς μισο-κολλεκτίβες τῆς Ρίπολλς καί τῆς Πουιγκέρντα, οἱ ἀγωνιστές τῆς βάσης ἔκαναν ὄλες τίς δουλειές.

Ἀναφορικά μέ τήν κυβέρνηση, αὐτή ἦταν τόσο ἀνίκανη νά ὀργανώσει τήν οἰκονομία, ὄσο ἀνίκανη καί νά ὀργανώσει τόν πόλεμο».

Γιά νά σχηματιστεῖ μιὰ γνώμη γιά τήν Ἰσπανική ἐπανάσταση, οἱ ἀναρχικοί καί μὴ ἀναρχικοί κριτικοί τῆς συμπεριφορᾶς καί

της τακτικής των συντρόφων μας δέν πρέπει ποτέ νά ξεχνούν τό γεγονός ότι τά δημιουργικά έπιτεύγματα έγιναν μέσα στίς χειρότερες δυνατές συνθήκες. Καλά θά έκαναν νά θυμηθούν τά λόγια του Μπακούιν. τά όποια άφορούσαν βέβαια τήν Παρισινή Κομμούνα, αλλά άκόμη και τώρα άποκαλύπτουν τό είδος των προβλημάτων που κλήθηκαν νά αντιμετώπισουν οί 'Ισπανοί εργάτες:

«Ξέρω ότι πολλοί σοσιαλιστές, συνεπείς μέ τή θεωρία τους, κατηγορούν τους Παρισιούς φίλους μας ότι δέν ένήργησαν άρκετά σάν σοσιαλιστές, μέσα στην επαναστατική πράξη. 'Η συμμορία του άστικού τύπου, από τήν άλλη, τους κατηγορεί ότι άκολούθησαν πιστά τό πρόγραμμά τους.. Θέλω νά τραδήξω τήν προσοχή των πιό ανήσυχων θεωρητικών της προλεταριακής χειραφέτησης στό γεγονός ότι άδικούν τους Παρισιούς άδελφούς μας, γιατί άνάμεσα στίς πιό σωστές θεωρίες και τήν πρακτική τους εφαρμογή ύπάρχει τεράστια διαφορά που δέν μπορεί νά γεφυρωθεί μέσα σέ λίγες μέρες... Πολεμούσαν καθημερινά ένάντια στην πλειοψηφία των γιακωβίνων. Μέσα στή σύγκρουση, έπρεπε νά θρέψουν και νά δώσουν δουλειά σέ κάμποσες χιλιάδες εργάτες, νά τους οργανώσουν και νά τους έξοπλίσουν, και νά επιτηρούν τίς πράξεις των αντίδραστικών. "Όλα αυτά μέσα σέ μία γιγαντιαία πόλη σάν τό Παρίσι, αντιμετώπιζοντας τόν κίνδυνο του λιμού και τίς συνωμοσίες της αντίδρασης».

Δέν θέλουμε νά εκφράσουμε γνώμη πάνω στό τί έπρεπε ή στό τί δέν έπρεπε νά είχαν κάνει οί 'Ισπανοί αναρχικοί. 'Εμείς ένδιαφερόμαστε για τίς άπαραίτητες προϋποθέσεις για τήν πραγματοποίηση μιås άντιεξουσιαστικής κοινωνίας, βασισμένης στην εργατική αυτοδιεύθυνση της βιομηχανίας, της υπαίθρου και των πόλεων. 'Εμείς ένδιαφερόμαστε για τίς βασικές άρχές αυτής της κοινωνίας, αλλά και για τήν κατεύθυνση του άγώνα που θά καταλήξει στην πραγματοποίηση της έλεύθερης κοινωνίας. 'Εδώ ανακαλύπτουμε «τήν πραγματική σημασία του 'Ισπανικού αναρχισμού. Αυτός εκφράζει πιό καθαρά και πιό ξεπνα από όποιοδήποτε άλλο 'Ιβηρικό κίνημα τήν αντίσταση του 'Ισπανικού λαού στην τυραννία και στον άψυχο και έποδοιλωμένο στή μηχανή αιώνα... Αυτός δέχεται τά εύεργε-

τήματα της μηχανικής παραγωγής, αλλά υποστηρίζει ότι τίποτα δέν πρέπει νά περιορίζει τά δικαιώματα όλων τών ανθρώπων νά ζοῦν μίαν ὑπερήφανη καί ἀνθρώπινη ζωή» (Μπρέναν, σελ. 196-197)

Ποιές εἶναι οἱ βασικές ἀρχές αὐτοδιεύθυνσης; Θά τίς ἀναφέρουμε σύντομα.

Αὐτοδιεύθυνση σημαίνει, ἐξ ὀρισμοῦ, αὐτοκαθορισμός Ἐποκλείει τή διεύθυνση ἄλλων, τήν κυριαρχία ἀνθρώπου πάλω σέ ἀνθρώπο. Ἐποκλείει, ὄχι μόνο τή διαρκή νομικῶς κατοχυρωμένη ἐξουσία τοῦ κράτους μέ τούς καταπιεστικούς θεσμούς, ἀλλά ἀπαιτεῖ τήν κατάργηση τῆς ἀρχῆς τοῦ κράτους ἀπό τίς ἀνεπίσημες ἐνώσεις τοῦ λαοῦ: ἀπό τά συνδικάτα, ἀπό τούς χώρους ἐργασίας, καί ἀπό τίς μυριάδες συσπειρώσεις καί σχέσεις πού συγκροτοῦν τήν κοινωνία.

Ἡ Αὐτοδιεύθυνση ἐξ ὀρισμοῦ, εἶναι ἡ ἰδέα ὅτι οἱ ἐργάτες (ὄλοι οἱ ἐργάτες περιλαμβανομένων τών τεχνικῶν, τών μηχανικῶν τών ἐπιστημόνων, τών προγραμματιστῶν, τών συντονιστῶν, ὄλων), πού ἀπασχολοῦνται μέ τήν παραγωγή ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν μποροῦν οἱ ἴδιοι νά διευθύνουν καί νά συντονίζουν ἀποτελεσματικά τήν οἰκονομική ζωή τῆς κοινωνίας. Αὐτή ἡ πίστη στηρίζεται σέ τρεῖς ἀδιαχώριστες ἀρχές 1) πίστη στή δημιουργική ἰκανότητα τών μαζῶν, στόν διασπυρμένο «κοινό ἀνθρώπο» καί ὄχι σέ μιά ἀριστοκρατική τάξη «ἀνωτέρων» ἀνθρώπων. 2) αὐτονομία (αὐτοκυβέρνηση) 3) ἀποκέντρωση καί συντονισμός, μέ τήν ἐλεύθερη συμφωνία τοῦ φεντεραλισμοῦ (ὄμοσπονδιοποίηση).

Ἡ σημερινή ἀξία τῆς Ἰσπανικῆς ἐπανάστασης δέν δρῖσκειται τόσο στά εἰδικά μέτρα πού αὐτοσχεδίασαν οἱ κοινωνικοποιημένες διομηχανίες τών πόλεων καί οἱ ἀγροτικές κολλεκτίβες (τά περισσότερα ἀπ' αὐτά ξεπεράστηκαν ἀπό τήν κυβερνητική-τεχνολογική ἐπανάσταση), ἀλλά στήν ἐφαρμογή τών θεμελιωδῶν δημιουργικῶν ἀρχῶν τοῦ ἀναρχισμοῦ ἢ τοῦ ἐλεύθερου σοσιαλισμοῦ στά ἄμεσα πρακτικά προβλήματα τῆς Ἰσπανικῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Αὐτές οἱ ἀρχές ἀρχίζουν σήμερα νά γίνονται διαρκῶς καί πῖο πολύ κατανοητές. Ἐλπίζουμε ὅτι αὐτή ἡ ἐπιλογή κειμένων θά βοηθήσει σ' αὐτή τήν κατανόηση.

